

Gazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Bölümü

11 807

BELEDİyelerDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER VE
ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ UYGULAMASI

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nilgün ONAR

Tez Danışmanı
Prof.Dr.Nuri TORTOP

Ankara - 1990

TEŞEKKÜR

Çalışma ve araştırma konusunun seçiminde özendirici yaklaşımları ile beni yüreklendiren çalışma ve araştırmanın yürütülmesinde manevi katkı ve yardımlarını gördüğüm TODAİE Genel Müdürü ve aynı zamanda Tez Danışmanım olan Sayın Prof.Dr. Nuri TORTOP Hocama büyük hoşgörüsünden ve sabırlı yaklaşımından dolayı teşekkür ederim.

Çalışma ve araştırmanın başlangıcından gerekli düzeltmelerin yapılmasına kadar her aşamasında tüm içtenliğiyle yardımcı olan ve her an desteğini yanımda hissettiğim değerli görüşlerini ve yardımlarını esirgemeyen Sayın Yard. Doç. Dr. Kemal GÖRMEZ Hocama, çalışmanın hazırlanması sırasında gerekli düzeltmelerin yapılmasında içtenlikle ve sabırla yardımcı olan Araştırma Görevlisi arkadaşlarım M.Salih YAZICI ve Celalettin GÜNGÖR'e, büyük bir hoşgörü ve sebat gösteren Şube Müdürüm Sayın Baki İPEKÇİ'ye, yardımcısı Sayın Zeynel ALACA'ya ve anneme, ayrıca sınırlı bir zaman içinde hatasız ve titiz bir şekilde, büyük bir sabır ve hoşgörü ile tezin yazılması işlemini yüklenen Sayın Cevat ÜZER'e ve çalışma sırasında gerek kaynak sağlamada, gerekse diğer işlemlerin yürütülmesinde yardımcı olan bütün arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Nilgün ONAR

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEŞEKKÜR	I
İÇİNDEKİLER	II
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ	X

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLER, HALKIN YÖNETİME KATILMASI VE HALKLA İLİŞKİLER

I. GENEL OLARAK YEREL YÖNETİMLER	1
A. YEREL YÖNETİM OLGUSU	1
B. YEREL YÖNETİMLERİN TANIMI	8
C. YEREL YÖNETİMLERİN VARLIK NEDENLERİ	14
D. YEREL YÖNETİMLERİN EVRİMİ	18
E. YEREL YÖNETİM ÖRGÜTLERİNİN İŞLEVLERİ	22
II. HALKIN YÖNETİME KATILMASI	33
A. DEMOKRATİK TOPLUM VE YÖNETİM-HALK İLİŞKİSİ	33
B. YEREL YÖNETİMLER VE HALK KATILIMI	37
C. HALKIN YÖNETİME KATILMASINDA HALKLA İLİŞKİLERİN YERİ	46
III. HALKIN YÖNETİME KATILMASININ ARACI OLARAK HALKLA İLİŞKİLER	52
A. HALKLA İLİŞKİLERİN DOĞUŞU VE GELİŞİMİ	52
B. HALKLA İLİŞKİLERİN TANIMI VE AMACI	55
C. HALKLA İLİŞKİLERİN SINIRLANDIRILMASI	63
1. Halkla İlişkiler ve Reklam	63
2. Halkla İlişkiler ve Propaganda	65
3. Halkla İlişkiler ve Duyurma	67
D. HALKLA İLİŞKİLERDE KULLANILAN METODLAR ...	68
1. Vatandaşın Kişisel Başvurmaları	69

	<u>Sayfa</u>
2. Temsilci Nitelikteki Kişi Veya Gruplarla Temas	70
3. Kamuoyu Araştırması	71
4. Referandum (Kamuoyuna Başvurma)	72
E. HALKLA İLİŞKİLERDE KULLANILAN ARAÇLAR	72
F. HALKLA İLİŞKİLER ÇALIŞMASINDA İZLENECEK YOL	78
1. Bilgi Toplama (Araştırma).....	79
2. Planlama (Karar Verme)	80
3. Uygulama	80
4. Değerlendirme	81
G. HALKLA İLİŞKİLERDE BASININ YERİ VE BASINLA İLİŞKİLER	84
1. Halkla İlişkilerde Basının Yeri	84
2. Halkla İlişkilerde Basınla İlişkilerin Önemi	86
a. Basın Bildirileri	89
b. Basın Bültenleri	89
c. Basın Toplantıları, Basın Konferansı Basın Turları (Seyahati)	89

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE BELEDİYELE VE BELEDİYELEİN BASIN-HALKLA İLİŞKİLERİ

I. BELEDİYE KAVRAMI VE TÜRKİYE'DE BELEDİYECİLİĞİN TARİHÇESİ	91
A. BELEDİYENİN TANIMI VE BELEDİYE KURUMLARININ OLUŞUMU	91
B. TÜRKİYE'DE BELEDİYECİLİĞİN TARİHÇESİ	94
1. Cumhuriyet Öncesi Dönem (1854-1923)	96
2. Cumhuriyet Dönemi (1923-1990)	98
a. 1923-1950 Döneminde Belediyecilik ...	98
b. 1950-1980 Döneminde Belediyecilik ...	100

	<u>Sayfa</u>
6. Halkla İlişkiler Çalışmaları ile Belediye Hizmetlerinin Etkin ve Verimliliğini Artırmaya Yönelmek	153
7. Belediye Yönetimi Olarak Getireceği Yasaklar Hakkında Belde Halkına Aydınlatıcı Bilgiler Vererek, Halkın Yasalara Uymasını ve Hizmetlere Gönüllü Katkısını Sağlamak	155
III. BELEDİYE KURUMU İÇİNDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN YERİ VE ÖRGÜTLENME ZORUNLULUĞU	159
A. BELEDİYE KURUMU İÇİNDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN YERİ VE YAPISI	159
1. Yasal Açıdan	160
2. Örgütsel Yapı Açısından	162
3. Personel Açısından	164
B. BELEDİYELERİN ÖRGÜTSEL YAPISI İÇİNDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMLERİNİN ÖRGÜTLENME ZORUNLULUĞU	167
IV. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİM YÖNETİCİSİNİN ROLÜ VE NİTELİKLERİ ...	172
V. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN HEDEF KİTLEYLE VE PERSONELLE İLİŞKİLERİ	175
VI. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN FAALİYETLERİ	178
A. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN BASIN İLE İLGİLİ FAALİYETLERİ	179
B. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN ARAŞTIRMA VE YAYIN İLE İLGİLİ FAALİYETLERİ	180
C. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN DANIŞMA VE HABERLEŞME İLE İLGİLİ FAALİYETLERİ	183

	<u>Sayfa</u>
VII. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN UYGULAMADA KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR	186
A. BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN MEVZUAT İLE ÖRGÜT HİYERARŞİSİ VE ÖRGÜT İÇİNDEKİ YERİNDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR	187
B. BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN EĞİTİM VE PERSONELE İLİŞKİN SORUNLARI	188
C. BASIN VE HALKLA İLİŞKİLERİN İŞLEVLERİNDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR	190
1. Belediyelerde Basın ve Halkla İlişkilerin İşlevlerinde Basın ile İlgili Sorunlar	191
2. Belediyelerde Basın ve Halkla İlişkilerin İşlevlerinde Belde Halkı ile İlgili Sorunlar	192
VIII. DEMOKRATİK BELEDİYESİZLİK YAKLAŞIMI VE BU YAKLAŞIM İÇİNDE BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER FAALİYETLERİNİN BAŞARILI DURUMA GETİRİLMESİ	193
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER UYGULAMASI	201
I. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE BASIN-HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN KURULUŞU	202
A. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	202
B. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİ	203
1. Birimin Kuruluşunun Yasal Dayanağı, Birimin Adı ve Geçirdiği İsim Değişiklikleri	203
2. Birimin Ankara Büyükşehir Belediyesi Teşkilat Yapısı İçindeki Yeri ve Statüsü	204
	207

	<u>Sayfa</u>
3. Birimin Personeli	208
4. Birimin Amacı ve Görevleri	208
II. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER ÇALIŞMALARI, KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER	210
A. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BASIN YAYIN VE HALKLA İLİŞKİLER DAİRE BAŞKANLIĞININ BASIN İLE İLGİLİ FAALİYETLERİ	211
1. Basını İzleme ve Sonraki Uygulama	212
2. Basın Bülteni ve Basın Toplantısı	213
3. Arşiv Sistemi	214
B. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BASIN YAYIN VE HALKLA İLİŞKİLER DAİRE BAŞKANLIĞININ HALKLA İLİŞKİLER İLE İLGİLİ FAALİYETLERİ	215
1. Belediye Meclis Toplantıları	215
2. Halk Günü (Halk Saati)	215
3. Esnaf Saati (Dernek Saati)	216
4. Muhtar Saati	216
5. Kamuoyu Araştırmaları ve Şikayet Büroları	217
6. Yayın Çalışmaları	218
7. I. Ankara Kurultayı	222
8. Yapılan Diğer Faaliyetler	228
C. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNE BAĞLI BİRİMLERCE YÜRÜTÜLEN BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER FAALİYETLERİ	229
1. EGO Genel Müdürlüğü Doğal Gaz Halkla İlişkiler Bürosu	229
2. EGO Genel Müdürlüğü Otobüs Daire Başkanlığı Halkla İlişkiler Şefliği ve EGO Otobüs Dairesi Başkanlığı Halkla İlişkiler Bürosu	232

	<u>Sayfa</u>
3. ASKİ Genel Müdürlüğü Halkla İlişkiler Müdürlüğü	236
III. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HALKDANIŞ VE BELDE EVLERİ PROJESİ	237
IV. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER KONUSUNDA BİR ALAN ARAŞTIRMASI ..	238
A. ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	238
B. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI VE YORUM	241
SONUÇ VE ÖNERİLER	267
SORU KAĞIDI	275
YARARLANILAN KAYNAKLAR	284

GİRİŞ

Ortaya çıktıkları ilk günlerden günümüze, siyasal toplum içerisindeki önem ve yerlerini gittikçe artıran yerel yönetim birimlerinin en etkilisi olarak kabul edilen belediyeler, halka yakınlıkları ve halka götürdükleri hizmetlerin niteliği nedeniyle, günümüz toplumlarını çok daha yakından ilgilendirmektedirler. Bu noktadan hareketle; çalışmada belde halkının genel ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan, halkın yönetimi olarak görülen ve bundan dolayı da demokratik toplumların vazgeçilmez unsuru olarak nitelendirilen belediye kurumlarında, yönetimin başarısını belirlemede etkin bir rolü olan basın ve halkla ilişkilerin yeri ve niteliği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla çalışmanın konusu-belediyelerde basın ve halkla ilişkilerin birlikte değerlendirilmesi zorunluluğundan dolayı-, "Belediyelerde Basın ve Halkla İlişkiler ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Uygulaması" olarak belirlenmiş ve çalışma üç bölümde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın eksenini oluşturan İkinci Bölüm ("Türkiye'de Belediyeler ve Belediyelerin Basın-Halkla İlişkileri") öncesinde, yerel yönetim, halkın yönetime katılması ve halkla ilişkiler kavramlarına tarihsel perspektif de dikkate alınarak, genel bir çerçeve içerisinde değinilmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümün çözümlemesi ise, ülkemiz belediyeciliğinin tarihine de değinilmekle birlikte, belediyelerde-

ki "Basın ve Halkla İlişkiler" in niteliğinin belirlenmesiyle yapılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, "Basın ve Halkla İlişkiler Birimleri" nin yeri ve yapısı, işlevleri, faaliyetleri gibi konular kuramsal bir çerçevede ele alınmıştır. Ayrıca, bu bölümde, Demokratik Belediyeciliğe de katılımcılık, saydamlık, üretkenlik, belde halkına karşı duyarlılık ve sorumluluk kavramları çerçevesinde yer verilmiştir.

"Ankara Büyükşehir Belediyesi'nde Basın ve Halkla İlişkiler Uygulaması" başlığını taşıyan ve bir alan araştırmasına konu teşkil eden Üçüncü Bölümde ise, çalışmamızın teorik kısmının-Belediyelerde Basın ve Halkla İlişkiler faaliyetlerinin-uygulamaya yönelik örneği olarak seçilen Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin "Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı" ile "EGO" ve "ASKİ" Genel Müdürlüklerine bağlı halkla ilişkiler birimlerinin genel bir değerlendirmesi yapılarak, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin Basın ve Halkla İlişkiler konusundaki alan araştırmasına-hazırlanan sorular ile problemler ve çözümleri belirlemek üzere-yer verilmiştir.

Çalışmanın son bölümü, genel bir değerlendirmenin yapılarak, işlevsel bir halkla ilişkiler çalışmasını etkileyen etkenlerin sıralandığı ve önerilerin ortaya konulduğu kısımdır.

Çalışma süresince bilimsel yazılı kaynaklardan yararlanılmış, bunun dışında, örnek olarak seçilen ve yukarıda anılan "Basın ve Halkla İlişkiler" birimlerinin uygulamaları incelenirken de Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı, Ankara Büyükşehir Belediyesi Basın-Yayın ve Halk-

la İlişkiler Daire Başkanı ve birimdeki diğer çalışan görevliler, Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanları ile yüzyüze görüşmeler yapılmış ve birimin yayınlarından yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLER, HALKIN YÖNETİME KATILMASI VE HALKLA İLİŞKİLER

I. GENEL OLARAK YEREL YÖNETİMLER

A. YEREL YÖNETİM OLGUSU

Halka en yakın ve hatta kamu hizmetlerinin etkin bir biçimde gerçekleştirilen yönetim birimleri arasında bulunmaları, halkın yerel ve zorunlu ihtiyaçlarının karşılanmasında görev almaları, yerel yönetimleri özellikle de belediyeleri, toplumların hemen hepsinde önemli kılarken, günümüzde de bu önem giderek artmaktadır. Bu noktada da, bir yerel yönetim anlayışı ve yerel yönetim olgusu da canlılığını sürdürmektedir.

Ortaçağ Avrupasının bir ürünü olan yerel yönetimler, gerçekte 10-12. yüzyıl Avrupa'sında başlayan ve boyutları bugüne kadar uzanan bir tarihsel olgu⁽¹⁾ olarak ortaya çıktıkları zamanki gibi, bugün de varlıklarını korumaktadırlar.

Daha, merkezi devletler ortada yokken kurulan yerel yönetimler⁽²⁾ tarihsel akış içinde bazen devletin yanında

(1) DRTAYLI, İlber; *Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*, Ankara, 1985, s.9.

(2) YAVUZ, Fehmi; "İkinci Cumhuriyetin Eşiğinde Mahalli İdarelerimiz", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 18, Sayı: 193, (Kasım 1961), s.433; KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; *Yerel Yönetimler*, İkinci Baskı, Ankara, 1989, s.21.

ve onun bir parçası olarak, bazen de farklı bir biçimde, bir kısım hizmetleri yerine getirme görevini üstlenmişlerdir.⁽³⁾

Böylece modern devletin "sürekli güçlenen erki" (merkezi yönetim) karşısında; tarihsel gelişmeler sonucu, bir bölgenin veya şehrin malî-idari alanda özerklik elde etmesi ve bunu güçlendirmesiyle hukuki bir varlık olan yerel yönetimler ortaya çıkmıştır.⁽⁴⁾ Ortaya çıkan hukuki varlığının dışında yerel yönetimler, bugün, idari, siyasi ve toplumsal bir birim olarak da varlıklarını sürdürmektedirler.

Batılı ülkelerin devlet yapısında 10. yüzyıldan beri yerel yönetimler yer alırken, bizde de ilk kez 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra Osmanlı İmparatorluğu'nda görülmeye başlanmıştır.⁽⁵⁾ Siyasal rejimi, devlet yönetim biçimi ne olursa olsun, yerel yönetim birimleri, bugün hemen hemen her ülkede vardır. Çağımızda hakim düşünce, bu yönetimlerden yoksun kalınmadığı şeklindedir.

Tarihsel gelişim sürecinde ilk yerel yönetimler, bazen askeri örgütlenme, ulusal savunma vs. gibi bugün, genellikle merkezi idarelerin yerine getirdiği görevleri üstlenmişken,⁽⁶⁾ bugünkü yerel yönetimler, genellikle yerel bir topluluğa ait ve daha çok yerel nitelikli kamu hizmetleri sağlamakla görevlidirler.

(3) YAŞAYAN, Sabri; "Belediyelerle İlgili Gelir, Yardım ve Fonlar, Yeni Bir Belediye Kananu İhtiyacı", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 41, Sayı: 475-476, (Mayıs-Haziran 1985), s.203; NADAROĞLU, Halil; *Mahalli İdareler*, Üçüncü Bası, İstanbul, 1986, s.20.

(4) ORTAYLI, İlber; a.g.e., s.9.

(5) ÖKTEM, Kemal; "Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Gelişimi", *Türk İdare Dergisi*, Yıl: 60, Sayı: 378, (Mart 1988), s.271.

(6) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.1.

Toplumun en gelişmiş teşkilâtı olan devletin bütün birimlerinde, idarenin görev ve faaliyetleri sürekli artma eğilimi göstermektedir. Bunun en önemli nedeni ise, toplumsal değişimler ile teknik alandaki gelişmelerdir. Toplumda meydana gelen önemli değişimler ve teknikteki gelişmeler, bu artışla beraber, devletin yerine getirdiği kamu hizmetinde de değişikliklere (farklılıklara) yol açmaktadır.⁽⁷⁾ Özellikle 1950'li yıllardan bu yana toplumsal gelişme sonucu artan kamu hizmetlerinin,⁽⁸⁾ niteliksel olarak farklılaşması genel ve yerel hizmet ayırımına neden olurken, idarede de merkezi yönetim ile yerel yönetim olmak üzere ikili bir idare sistemine yol açmıştır. Bu ayrımı her ülke kendi toplumsal şartları ve kamu yönetiminin gereklerine göre yapmaktadır.

Bütün ülkelerde kamu görevleri ve hizmetleri, merkezi yönetimlerle yerel yönetimler arasında bölüştürülmüştür. Merkezi yönetimlerce yerine getirilen savunma, iç güvenlik, gümrük, adalet, eğitim ve sağlık (bazı ülkelerde bu hizmetler yerel yönetimlerce de karşılanmaktadır) gibi bazı kamu hizmetlerinin yanısıra diğer bazı hizmetlerde yerel yönetimlerce yerine getirilir. Bu nedenle merkezi yönetimlerin dışında, yerel yönetimlerin yetki alanına giren hizmetler ve bunlarla ilgili görevler, daha çok yerel nitelik taşımaktadır. Örnek olarak, temizlik, aydınlatma, yol, su, kanalizasyon, oto park, yeşil alan ve çocuk parkı gibi hizmetler gösterilebilir. Yasalarla kendilerine ayrılmış olan bu görevleri yerine getirebilmeleri için yerel yönetimlerin ye-

(7) "Avrupa'da Bölgesel İdare (Regional Government) ve Bölgesel Planlama", (Çev.: Seyün Börtüçene), İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 26, Sayı: 281, (Mart 1969), s.117.

(8) AR, A.Fikret; "Fransa ve Türkiye'de Yönetici Yetiştiren Kurumlar-ENA, IIAP ve TODAİE", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 4, (Aralık 1986), s.14.

terli mali kaynaklara sahip olması gerekmektedir.⁽⁹⁾ Bu bakımdan, yerel niteliklere sahip olan bir kısım hizmetlerin o yörede yaşayan halkın oluşturacağı yerel yönetimler tarafından yerine getirilmesi daha uygun olacaktır.

Farklı gelişme düzeylerine sahip bulunan yerel yönetimler hemşehrilerini eşit düzeyde ve standartta, yerel hizmetlerden yararlandırmaya çalışırlar. Vatandaşların kamu hizmetlerinden yararlanabilmelerinin esası; eşitlik, demokrasi ve ulusal dayanışma gibi çağdaş düşüncelerin varlığıdır.⁽¹⁰⁾ Demokrasi, kamu hizmetlerinden adil biçimde yararlanmayı gerektirir.

Bu safhada kamu hizmeti ve yerel hizmet kavramlarını açıklamak anlamlı olacaktır.

Kamu hizmeti, düzenli faaliyetler olarak kamu tüzel kişileri tarafından, kamu hukuku usulleriyle gerçekleştirilen, tatmininde doğrudan doğruya kamu yararı (kamuya hizmet anlayışı) bulunan bir toplumsal ihtiyacın karşılanması ifade etmektedir.⁽¹¹⁾

Yerel yönetimler, yerel toplulukların ortak ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kurulmuşlardır. Bu bağlamda "ortak yerel ihtiyaçlar, yöre halkının karşılanmasında zorunluluk duyduğu ve genellikle yerel olanaklarla karşılanabilen

(9) KELEŞ, Ruşen; "Belediye Gelirleri" Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 4, (Aralık 1987), s.63; YAVUZ, Fehmi; Türk Mahalli İdarelerinin Yeniden Düzenlenmesi Üzerinde Bir Araştırma, TODAİE ve DPT Ortak Yayını, Ankara, 1966, s.12.

(10) KELEŞ, Ruşen; a.g.m., s.64-65; Daha geniş bilgi için bkz.: YAVUZ, Fehmi, a.g.e., s. 8.

(11) ÇIRAKMAN, Birsen; "Kamu Hizmeti", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 4, (Aralık 1976), s.94; Daha geniş bilgi için bkz.: EROĞLU, Hamza; İdare Hukuku Genel Esaslar, İdari Teşkilât ve İdarenin Denetlenmesi, Beşinci Bası, Ankara, 1985, s.16-17.

gerçek ihtiyaçlardır."⁽¹²⁾ Yerel yönetimlerin yetki alanına giren ve daha çok yerel nitelik taşıyan faaliyetler de yerel hizmeti ifade etmektedir.

Toplum için yerine getirilmesi gereken ortak ve genel bir ihtiyacın ortaya çıkması, kamu hizmeti niteliğinde bir faaliyetin düzenlenmesini gerekli kılarken, aynı şekilde ortak ve yerel bir ihtiyacın ortaya çıkması da yerel hizmet niteliğinde bir faaliyetin düzenlenmesini gerektirir.

Bugün sürekliliğini koruyan bir olgu, köylerden şehirlere gerçekleşen "nüfus akınları"dır. Sürekli göçlerle büyüyen kentlerdeki yaşayan vatandaşlar, doğal olarak yerel yönetimlerden yeni ve çeşitli (daha iyi ulaşım imkanları, yol ve park yeri, spor ve eğlence yerlerinin tesisi, konut, trafik, okul vs. gibi) hizmetler beklemekte, hizmet çeşitliliği ise yerel yönetimlerin görevlerinin gittikçe ağırlaşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin görevlerini (sosyal ve kültürel hizmetlerini) yerine getirmesi gerçekleşmemektedir.⁽¹³⁾ Pek çok sebeplerin yanında şehirleşme problemleri de yerel yönetimlerin görevlerinin genişlemesine neden olmuştur.

Merkezi hükümetler, hizmetleri ülke çapında bütün olarak ele alırken, yerel yönetimler ise tam tersine, hizmetleri belirli bir yöreye ait olmak ve yöre halkına cevap vermek üzere ele alır. Bu bakımdan merkezi hükümetler

(12) ÜZŞEN, Tayfur; "Yerel Yönetimler ve Planlama", Türk İdare Dergisi, Yıl: 59, Sayı: 377, (Aralık 1987), s.145; Daha geniş bilgi için bkz.: GÖNÜL, Mustafa; "Yeni Bir Kalkınma Aracı Olarak İLMİP", Türk İdare Dergisi, Yıl: 43, Sayı: 399, (Kasım-Aralık 1972), s.45-46.

(13) KELEŞ, Ruşen; "Mahalli Hizmetlerdeki Yeni Gelişmeler Karşısında Mahalli İdareler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 19, Sayı: 215, (Eylül 1963), s.445; YAVUZ, Fehmi: a.g.e., s.9.

yerel yönetimler ile birbirlerine karşılıklı surette bağlı olup, sürekli olarak ilişki içinde olmak zorundadırlar.⁽¹⁴⁾ Kamu hizmetlerinin ani ve hızlı yapılmasının gerekliliği ve bu hizmetlerin bugün merkez tarafından yerel yönetimlere devredilmesi; merkez ile yerel yönetim arasındaki ilişkiyi kuvvetli kılarken, yerel yönetim olgusunu da güçlendirmektedir.

Hemen her ülkede kamu hizmeti nitelik bakımından genel ve yerel hizmetler olarak ikiye ayrılır. Bu hizmetleri merkezi ve yerel yönetim arasında paylaştırmak devlete (merkezi idareye) düşen bir görevdir. Devlet bu hizmet bölüşmesini yaparken hizmetin en ekonomik ve en verimli şekilde yerine getirilmesini gözönünde tutmaktadır. Merkezi yönetim ile yerel yönetim arasındaki bu işbölümünün yanı sıra, günümüzde yerel yönetim olgusunun varolan bir yönü, demokrasiyi gerçekleştirme amacıdır ki, bu amaç iş bölümünde ötesindedir.⁽¹⁵⁾

Diğer ülkelerde olduğu gibi bizde de yerel yönetimler, yerel nitelikteki pek çok hizmetin yerine getirilmesinde ve demokratik hayatın gelişmesinde önemli rolü olan yönetimlerdir. Ülkemizde de son yıllarda yerel yönetimlerin işlevlerinde önemli değişiklikler görülmektedir.

Genel olarak, vatandaşa götürülen hizmetler merkezi yönetimle yerel yönetimler arasında paylaşılacakla birlikte, halkın eşit seviyede ve kalitede hizmet isteği, hizmetlerin

(14) KELEŞ, Ruşen; "Mahalli Hizmetlerdeki Yeni Gelişmeler Karşısında Mahalli İdareler", a.g.m., s.446.

(15) MERİÇ, Osman; "Hukuki Düzenlemelerin ve Kurulan Sistemlerin Verimlilik Bakımından Belediye Çalışmalarına Olumlu ve Olumsuz Etkileri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 44, Sayı: 507, (Ocak 1988), s.2; YAVUZ, Fehmi; a.g.e., s.9-10.

maliyetinin çok yüksek olması sebebiyle yerel yönetimlerce sağlanan birçok hizmetlere devletin de katılarak hizmetlerin yerine getirilmesini zorunlu kılmaktadır.⁽¹⁶⁾ Batı ülkelerinde son zamanlarda beliren bir eğilim ise, Bayındırlık, İmar, Tarım ve İlk Öğretim gibi halkı daha çok yakından ilgilendiren hizmetlerin yerine getirilmesi işinin yerel yönetimlere bırakılarak, bunlardan devlete düşen yükün daha az hafifletilmesi doğrultusundadır.⁽¹⁷⁾

Çağımızda "Kamu Hizmeti" ve "Yönetim" kavramlarının kapsam ve anlamlarında büyük değişimler olduğu gözlenmektedir.

Yol, su, kanalizasyon vb. gibi hizmetler bütünüyle yerel hizmetler olarak kabul edilmektedir. Kamu hizmeti kavramı içinde yer alan bu yerel hizmetlerin merkez yönetimi tarafından değil, yerel yönetimler tarafından yerine getirilmesinin hizmetin gerçekleşme oranını artıracığı söylenebilir.

Merkezi yönetimle, yerel yönetimler arasındaki ilişkinin temelinde, yerel yönetimlerin yerel hizmetleri gerçekleştirmek amacıyla kurulmuş olması yatmaktadır.⁽¹⁸⁾ Bu nedenle yerel yönetimler yerel hizmet sunma çabasında halka karşı daha hassas bir sorumluluk duygusu taşımaları gerektiği inancı içinde olmalıdırlar.

(16) KELEŞ, Ruşen; "Mahalli Hizmetlerdeki Yeni Gelişmeler Karşısında Mahalli İdareler", a.g.m., s.444.

(17) MERİÇ, Osman; "Hukuki Düzenlemelerin Belediyelerde Hizmet Verimini Artırmada Rolü", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 46, Sayı: 535-536, (Mayıs-Haziran 1990), s.263.

(18) HUQUE, Ahmet Shafo Qoul; "Gelişmekte Olan Ülke Mahalli İdarelerinde Reform = Bangladeş Örneği", (Çev.: Tacettin KARAER), İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 43, Sayı: 495, (Ocak 1987), s.8.

Yerel yönetimlerin yönetilenlere yakın olmaları ve yönetimin temelini oluşturmaları, yerel halkın istekleri ile merkezi yönetimin kararlarının karşılama noktasını oluşturur. Bu da yerel yönetimlerin güçlü olmasından kaynaklanmakta⁽¹⁹⁾ olup, yerel yönetim olgusunu daha da güçlendirmektedir.

B. YEREL YÖNETİMLERİN TANIMI

Merkezi yönetim sistemi, siyasal gücün ve toplumsal yaşamın en gelişmiş örgütlenme biçimi olan devlet yönetiminde ilk çağlardan bu yana uygulanagelmıştır. Daha sonraları bazı sınırlamalar ile yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve kendi kendilerini yönetme arzularını yerine getirmek üzere yerel yönetim örgütleri de sisteme katılmıştır.⁽²⁰⁾ Böylece, görünürde birbirinin karşıtı olan, fonksiyonel biçimde ise birbirini tamamlamayı amaçlayan⁽²¹⁾ ikili bir yönetim sistemi oluşmuştur.

Bütün kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde devlet yetkili bir kudrete sahiptir. Fakat bazı hizmetler bütün ülkeyi değil de, belirli bir vatandaş grubunu veya belirli bir bölgeyi ilgilendirebilir. Bu durumda devlet, bu tür hizmetleri kendi kontrolü altında başka kuruluşlara (ki bunlar, özerk ve tüzel kişiliği olan yerinden yönetim kuruluşlarıdır) yaptırabilir. Vatandaşların özel ihtiyaçlarının dışında kalan kamusal ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulan yerinden yönetim kuruluşları, ülkeden ül-

(19) TORTOP, Nuri; "Yerel İdarelerin Sorunları", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 38, Sayı: 441-442 (Temmuz-Ağustos 1982), s.833.

(20) TAYŞİ, İsmet; "Yerel Yönetimler Nedir?", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 45, Sayı: 529, (Kasım 1989), s.427.

(21) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.30.

keye yapısal değişiklikler göstermekle ve ayrı ayrı isimler almakla beraber, genelde yerel yönetim kuruluşları olarak adlandırılmaktadır.⁽²²⁾

Merkezin, yerel düzeyde hizmet yürüten taşra kuruluşları ile birlikte varlığını sürdüren ve taşra yönetimini oluşturan yerel yönetimleri⁽²³⁾ tanımlamadan önce, merkezden yönetim, yetki devri ve yetki genişliği ile yerinden yönetim kavramlarını açıklamak daha anlamlı olacaktır.

Her ülkede kamu yönetimi sorumluluğu ve görevleri, merkezi ve yerel (mahalli) olmak üzere en az iki otorite arasında paylaşılmaktadır. Pek çok ülkede olduğu gibi, ülkemizde de yönetim iki ana bölüme ayrılmış olup, kamu hizmet ve faaliyetlerinin idarece yerine getirilmesinde merkezden yönetim (merkeziyet) ve yerinden yönetim (adem-i merkeziyet) olmak üzere iki sistemin varlığı söz konusudur.

Kamu hizmet ve uğraşlarının ve kamu kudretinin merkezde toplanması, merkeziyet prensibini oluştururken, tam tersi kamu hizmet ve uğraşlarının ve kamu kudretinin merkezde toplanmadan farklı parçalar arasında dağılması da yerinden yönetim (adem-i merkeziyet) prensibini oluşturur.⁽²⁴⁾

1982 Anayasası, bunların kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğunu belirttikten sonra, 123. maddesinde "İdarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır." hükmüne yer vermiştir.

(22) TAYŞİ, İsmet; a.g.m., s.427.

(23) YAZICIOĞLU, Recep; Taşra Yönetiminin Yeniden Düzenlenmesi (Mahalli İdareler Reformu), Basım Yeri Yok, 1989, s.5.

(24) EROĞLU, Hamza; a.g.e., s.134.

Bütün kamu hizmetlerinin, devlet tüzel kişiliği tarafından yapılması düşünülebilir ve bu mümkündür de. Ancak, merkezden yönetim denilen bu ilkenin bir takım sakıncalarının bulunması yüzünden, bazı görevlerin ve kamu kudretinin, devlet tüzel kişiliğinden ayrı kuruluşlara dağıtılması ve gördürülmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu kuruluşlar, yerel yönetimler (mahalli idareler) olarak anılmakta olup, belediyeler, il özel idareleri ve köylerden meydana gelmektedir.⁽²⁵⁾

Merkezden yönetim (merkeziyet = centralization) in tanımı konusunda "bir devletin ülkesi içinde tüm kamu hizmet ve faaliyetlerinin merkezden yürütülmesi, kamu kudretinin bir elde, devlet tüzel kişiliğinde, toplanmasıdır." şeklinde⁽²⁶⁾ ortak bir görüş varken, yerinden yönetim konusunda ayrı tanımlara ve farklı yerinden yönetim tiplerine rastlamak mümkündür.⁽²⁷⁾

Dilimizde karşılığı "adem-i merkeziyet", yeni kullanımı ile "yerinden yönetim" olan "decentralization" kavramı, kimi görev ve yetkilerin genel yönetim hiyerarşisi dışındaki özerk, tüzel kişilikli fonksiyonel örgütlere (hizmet yerinden yönetim) veya yerel yönetimlere verilmesi anlamını taşımaktadır.

Birleşmiş Milletlerin kullandığı anlamda "decentralization" (yerinden yönetim) kavramı her iki anlamı da-hem

(25) İç Düzen Genel Rapor Kitap: 2, BELEDİYELEER T.C. İçişleri Bakanlığı İç Düzen Yayınları: 5, Basım Yeri ve Basım Yılı Yok,s.2.

(26) Bu konuda, EROĞLU, Hamza; a.g.e., s.135; ÖZYÖRÜK, Mukbil; İdare Hukuku Ders Notları, Ankara, 1977, s.151; GÖZÜBÜYÜK, Şeref; Yönetim Hukuku, Üçüncü Baskı, Ankara,1989, s.31 ; TORTOP, Nuri; Mahalli İdareler, Üçüncü Baskı, Ankara,1988, s.5; TORTOP, Nuri; Yönetim Biliminin Temel İlkeleri,TODAİE Yayını, Ankara 1990, s.91-92 ve pek çok yazar birbirine yakın düşünmektedir.

(27) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.17; ÖZYÖRÜK, Mukbil; a.g.e., s.160; MADDİCK, Henry; Democracy, Decentralization and Development, London,1963,s.23.

yetki genişliği "decentralization", hem de yerinden yönetim "devolution"-içermektedir.⁽²⁸⁾ Yetki genişliğini, yerinden yönetimin bir şekli olarak görenlerin⁽²⁹⁾ yanısıra, yetki genişliğini merkezden yönetimin bir şekli olarak tanımlayanlar da⁽³⁰⁾ bulunmaktadır.

Yetki genişliği, merkezden yönetimin bazı sakıncalarını da giderebilmek için merkez tarafından kendi memurlarına (taşra temsilcilerine) bazı yetkilerin devredilmesi⁽³¹⁾ olarak ifade edilmektedir. Yetki genişliği kavramının yanında yetki devri kavramını da tanımlamak gerekmektedir. Yetki devri⁽³²⁾ ise; "hükümetin veya üst kuruluşların yetkilerinden bir kısmını, kuruluşların alt kademedeki ajanlarına veya memurlarına devretmeleri" olarak tanımlanmaktadır.

Yerel yönetimler, siyasi yerinden yönetim ve idari yerinden yönetim olarak ikiye ayrılmaktadır. İdari yerinden yönetim ise kendi içinde hizmet yerinden yönetim ve mahalli yerinden yönetim olarak ayrılmakta olup, literatürde mahalli yerinden yönetim kuruluşları (mahalli adem-i merke-

(28) GÖRMEZ, Kemal; **Yerel Demokrasi ve Türk Belediyeciliği**, Basım Yeri ve Basım Yılı Yok, s.40.

(29) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.17; MADDİCK, Henry; a.g.e., s.23.

(30) EROĞLU, Hamza; a.g.e., s.138; ÖZYÖRÜK, Mukbil; a.g.e., s.153; TORTOP, Nuri; **Mahalli İdareler**, s.9; NADAROĞLU, Halil; a.g.e., s.24; GÖZÜBÜYÜK, Şeref; a.g.e., s.35; GERAY, Cevat; "Belediyelerin Kent Planlaması Sürecine İlişkin Görevleri, Yetkileri ve Halkın Katılımı Sorunu", **İdarecinin Sesi Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1, (Ocak 1989), s.19.

(31) EROĞLU, Hamza; a.g.e., s.138; Ayrıca yetki genişliğinin gerçekleştirilmesi ile ilgili olarak bkz.: TORTOP, Nuri; **Yönetim Biliminin Temel İlkeleri**, s.94-95.

(32) TORTOP, Nuri; **Mahalli İdareler**, s.8.

ziyet), mahalli idareler, yerinden yönetim ya da yerel yönetim biçiminde adlandırılabilir. Tüm bu kavramlar kullanılmakla birlikte, çalışmada yerel yönetim kavramı tercih edilmiştir. Yerinden yönetim esaslarına göre düzenlenen yerel yönetimlerin (mahalli idareler) değişik yazarlarca yapılan tanımları ve nitelikleri şöyledir:

- Yerel yönetimler, demokrasinin bir gereği olarak, yerel nitelikli birçok hizmetlerin yerine getirilmesini sağlayan kuruluşlardır.⁽³³⁾

- Yerel yönetimler, idari ve mali alanlarda özerkliği olan tüzel kişilerdir.⁽³⁴⁾

- Yerel yönetimler, yerel bir topluluktaki bireylerin müşterek gereksinmelerini karşılayan, kamu mal ve hizmetlerini sağlayan, yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen kurumlardır.⁽³⁵⁾

- Yerel yönetimler, yerel halkın kendi eliyle seçtiği organlarca yönetilmesini ifade eden bir sistemin adıdır.⁽³⁶⁾

- Yerel yönetimler, "devlet tarafından hukuki bazı yetkilerle donatılmaları sonunda ortaya çıkmış, kendine özgü özelliklere ve hukuki kişiliğe sahip yerel topluluklar(dır)".⁽³⁷⁾

(33) GÖZÜBÜYÜK, Şeref; a.g.e., s.80.

(34) EROĞLU, Hamza; a.g.e., s.167.

(35) TEKEİ, İlhan; "Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye'de Belediyelerin Gelişimi", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 2, (Haziran 1983), s.3.

(36) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.17.

(37) NADAROĞLU, Halil; a.g.e., s.11.

- Yerel yönetimler, yerel halkın ortak yaşamlarından dolayı kendilerini ilgilendiren işlerde karar verme ve uygulama yetkisi verdiği yerel kuruluşlardır.⁽³⁸⁾

Ülkemizde yerel yönetimler kanunla kurulmaktadır. Cumhuriyet devri anayasalarının hepsinde yerel yönetimlere bir veya birkaç madde ayrılmıştır. Kendi özel kanunları bulunan her yerel yönetim biriminin başka kanunlarla da görevleri, gelirleri vb. düzenlenmiştir.⁽³⁹⁾

1982 Anayasası'nın 127. maddesinde; "yerel yönetimler il, belediye ve köy halkının, mahalli, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir." denilmekle, yerel yönetimlerin hem tarifi yapılmakta, hem de niteliği belirtilmektedir. Bu tanıma göre yerel yönetimleri belirleyen iki önemli ölçüt ortaya çıkmaktadır. Bunlar; ortak yerel hizmetleri üretmek ve genel karar organları halk tarafından seçilmiş olmaktır.

Yerel yönetimlerin kuruluş, görev ve yetkileri "yerinden yönetim ilkesi"ne göre yasayla düzenlenmekte, seçimleri beş yılda bir yapılmaktadır. Büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimlerinin yasayla oluşturulması da Anayasaya göre mümkün olabilmektedir.

Yerel yönetimlerin belirgin ortak nitelikleri ise bir genelleme yapılarak şöyle özetlenebilir:⁽⁴⁰⁾

(38) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Çağdaş Belediyecilik ve Türk Belediyeleri", Belediye Muhasıpleri Semineri Ders Notları, (Cilt I), TODAİE Yayını, Ankara, 1990, s.8.

(39) YAVUZ, Fehmi; a.g.e., s.11.

(40) TAYŞİ, İsmet; a.g.m., s.428.

Yerel Yönetim;

- Belli bir bölgedeki yerel topluluğa,
- Yasalarla belirlenmiş, yerel nitelikli hizmetleri sunan,
- Bu sunduğu hizmetlerle ilgili olarak (karar verme ve uygulama yetkisi bulunan)
- Karar organı seçimle göreve gelen,
- Özel bütçesi, özel mali kaynakları, özel personeli olan,
- Çok işlevli özerk bir kamu tüzel kişisidir.

Yukarıda yapılan bu çeşitli tanımlardaki ortak noktalara göre yerel yönetimleri; özerk, ayrı tüzel kişilikleri karar ve yürütme organları, ayrı mal varlıkları olan, kendi bütçelerine göre bir takım gelirleri toplayıp harcamalarında bulunan, özerklikle yerel ortak ihtiyaçların karşılanması için yatırımlar yapan kuruluşlar olarak nitelendirebiliriz. Yerel yönetimler ülkemizde özerk yerinden yönetim idareleri olarak kurulmuşlardır.

C. YEREL YÖNETİMLERİN VARLIK NEDENLERİ

Yerel yönetimlerin varoluşunu tek bir nedene bağlamak mümkün değildir. Varlığı birçok nedene bağlanan yerel yönetimler, belirli amaçlara ulaşabilmek, belirli ihtiyaçları karşılayabilmek için ortaya çıkmış birimlerdir.⁽⁴¹⁾

Yerel yönetimlerin varoluşunda etkili olan nedenleri, tarihi-sosyolojik, siyasal, sosyal ve yönetsel olarak sıralamak mümkün görülmekle birlikte, varlık nedenlerini

(41) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.31.

tarihsel ve sosyolojik faktörler dışında, siyasal, yönetsel ve toplumsal olarak üç grupta toplayabiliriz.⁽⁴²⁾ Çünkü yerel yönetimlerin varlığı ancak bu faktörlerle açıklanabilir.

Siyasal Nedenler: Siyasal nedenden kastedilen, yerel yönetimlerin uluslaşma sürecinde oynadıkları roldür. Çünkü yerel yönetimler uluslaşma ve bir ülkenin siyasal birliğinin sağlanması ile yakından ilgilidirler. Bu birliğin sağlam olduğu yerlerde yerel yönetimler güçlendirilirken, güçlü ve sağlam olmadığı yerlerde ise yerel yönetimlerin güçlü olmaları engellenmiştir. Örneğin; İtalya'da yerel yönetimlerle ilgili olarak ilk yerel yönetim yasası, İtalyan Birliği sağlandıktan sonra çıkarılmıştır.⁽⁴³⁾ Ancak bunun tam tersi bir uygulama ile yerel halkın istek ve arzuları doğrultusunda yerel yönetim kuruluşlarını oluşturan ve bu kuruluşlara büyük yetkiler veren düzenlemeler de görülebilmektedir.⁽⁴⁴⁾

Yerel yönetimlerin varoluşundaki siyasal nedenlerin özü demokrasi inancına dayanır. Bundan dolayı, yerel yönetimler eskiden beri demokrasinin temel kurumlarından biri olarak kabul edilmişlerdir. Siyaset biliminde, liberal demokrasinin temelinde komünal hürriyetlerin, çağımızdaki özgürlükçü demokrasinin temelinde de yerel özgürlüklerin yer aldığı belirtilmektedir. Bunun için yerel yönetimler, yerel toplulukların, kamusal siyasi haklarını hep beraber kullanmalarının birer ürünü, birer aracı olarak kabul edilmektedirler.⁽⁴⁵⁾ Bu açıdan bakıldığında, demokratik si-

(42) GÖRMEZ, Kemal; a.g.e., s.45-46.

(43) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.31.

(44) GÖRMEZ, Kemal; a.g.e., s.46.

(45) NADAROĞLU, Halil; a.g.e., s.29.

yasi alışkanlıkların kazanılıp geliştirildiği yerler olmaları yerel yönetimlerin varlık nedenlerinden biri sayılmaktadır.

Yönetimsel nedenler: Yerel yönetimlerin varlık nedenleri arasında yönetimsel nitelik taşıyanların payı büyüktür. Çok küçük ülkelerin dışında, hemen hemen hiçbir ülkede tüm kamu hizmetlerinin merkezden yürütülmesi mümkün değildir.⁽⁴⁶⁾ Bu yüzden bir takım hizmetlerin merkezin dışındaki yerel birimlerce yürütülmesi, merkezi yönetimlerin yanında yerel yönetimlere duyulan ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır.

Yerel nitelikteki kamu hizmetlerinin merkezden yürütülmesi merkezi yönetimi zarara uğratacağı için özellikle taşıma, şehir içindeki yolların yapımı vb. gibi hizmetlerin yerel yönetimlerce yapılması daha uygun olacaktır. Bu bakımdan yerel hizmetlerin merkezde değil de çoğunlukla yerinde yapılması, daha az masraflı olacağından⁽⁴⁷⁾ yerel yönetim birimlerinin de etkinliğini artıracaktır.

Toplumsal ihtiyaçların hangilerinin merkezi hükümetçe, hangilerinin yerel yönetimlerce karşılanacağı sorunu ülkeden ülkeye farklı olabilir. Bu durum merkezi otoritenin güçlendirilmesi yolunda duyulacak ihtiyaçlara, hizmetlerin taşıdığı niteliklere vb. faktörlere göre de değişebilir.⁽⁴⁸⁾

Yerel yönetimlerde etkinliğin artırılması için zaman zaman yönetimsel yeniden düzenlemeler yapılmıştır. Yerel yönetim birimlerini, zamanın değişen koşullarına uydur-

(46) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.32.

(47) GÖRMEZ, Kemal; a.g.e., s.46-47.

(48) ÖZYÖRÜK, Mukbil; a.g.e., s.162-163.

mak ve etkinliğini artırmak konusunda üç noktadan hareket edilmiştir. Bunlar; en uygun hizmet alanlarının sınırlarının belirlenmesi, yerel yönetim birimlerinin sayısının azaltılması ve yerel birimlerden herbirine en iyi yerine getirebileceği hizmetin (işlerin) bırakılmasıdır.⁽⁴⁹⁾

Toplumsal nedenler: Yerel yönetimlerin varlığı ve gelişmesi toplumsal gelişme ile paraleldir. Bir ülkenin, bölgenin veya kentin gelişmesi yerel yönetimlerde de gelişmeye yol açabilir. Örneğin, belli bir yöre halkının demokratik, eşitlikçi eğilimlere sahip olması yerel yönetimlerin gelişmesini etkiler.

Yerel yönetimlerin toplumsal ve ekonomik gelişmeye de katkıları bulunmaktadır. Buna rağmen bu katkı, yerel yönetimlerin üzerinde fazla durulmayan yönlerinden biridir. Bu katkının yanısıra, demokratiklik, katılım, yönetimin etkinliği, ulusal birlik ve bütünlüğün korunması, geliştirilmesi gibi amaçlar da yerel yönetimlerin varlık nedenleri arasındadır. Tarihsel süreçte bu amaçlar değişik biçimde ve zamanda ilk sırada veya ikinci sırada yer almış ve günümüz anlayışındaki yerel yönetimlerin ortaya çıkmasını sağlamışlardır.⁽⁵⁰⁾ Bu nedenle denilebilir ki, yukarıda sayılan bir takım amaçların yerine getirilmesi, yerel yönetimlerin ortaya çıkmasına imkân tanırken, aynı zamanda bu amaçlar yerel yönetimlerin gittikçe güç kazanmasına da neden olacaktır.

(49) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.33.

(50) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.34-35.

D. YEREL YÖNETİMLERİN EVRİMİ

Başlangıçta sosyal ve tarihsel bir olgu olarak kömün biçiminde ortaya çıkan yerel yönetim anlayışının varlığını, antik site'lere ve Roma İmparatorluğu'na kadar götürmek mümkündür.⁽⁵¹⁾ Yerel yönetimlerin Avrupa'da altı yüzyıldan beri krallıklara, cumhuriyetlere rağmen yapılarını koruyup-geliştirerek yaşamaları⁽⁵²⁾ yerel yönetim geleneğinin yerleşmesi ve kurumlaşmasını sağlarken, günümüzde de yerel yönetimlerin varlıklarını etkin bir biçimde sürdürmelerine neden olmaktadır.

Yerel yönetimlerin doğuş nedeni ve sağlıklı bir biçimde yaşamını sürdürmesi bir bakıma demokrasi ile bütünleşmektedir. Halkın en üst düzeyde ve en fazla sayıda yönetime katılması, siyasal bakımdan bilinçlenip, siyasal kültürünün artması; fiilen yönetimde görev alması, yönetim sorumluluğunu paylaşması, kendi toplumsal sorunlarına dar alanda çözüm bulma çabası içinde olması, ancak yerel yönetim modeli içinde mümkün olabilmektedir.⁽⁵³⁾

Batı Avrupa'da 2. yüzyıldan beri malikâne sahibi senyör ve feodal beylerin, kentleri egemenlikleri altına alarak, yarı özerk birimler oluşturdıkları bilinmekle beraber, daha sonraki yüzyıllarda feodalizmin, kentlerin gelişmesini engellediği görülmektedir. Ancak, feodalizmin yıkılması ile kentler ve yerel özgürlük düşüncesi gelişmiştir. Nitekim, 10. yüzyıldan sonra da burjuvazinin gelişmesine koşut olarak, kentler büyüüp gelişmiştir. Bu yeni dönemde

(51) NADAROĞLU, Halil; a.g.e., s.19.

(52) ORTAYLI, İlber; a.g.e., s.10.

(53) YETER, Enis; "Mahalli İdareler Birlikleri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 45, Sayı: 522, (Nisan 1989) s.143.

ekonomik ilişkiler ön plana geçerek, burjuvazinin ortaya çıkardığı tüzel ve toplumsal kurumları belirleyen başlıca etken olmuştur.⁽⁵⁴⁾

Demokratik bir kurum olarak yerel yönetimler Batı Avrupa topluluklarında feodalizmden kapitalizme geçişle birlikte tarih sahnesine çıkmış, giderek de özgürlükçü, çoğulcu, demokratik toplumun yapısal kurumlarından birisi durumuna gelmiş, böylece demokratik yerel yönetim kuruluşları güç kazanmışlardır.⁽⁵⁵⁾ Ülkemizde ise yerel yönetimler ilk kuruluşlarında demokratik organlar olarak doğması gerekirken, tam tersine merkeze bağlı, merkezi yönetimin otoritesini devam ettirmek ve geliştirmek amacını güden araçlar olarak doğmuşlardır.⁽⁵⁶⁾

Çağdaş bir yerel yönetim anlayışının ortaya çıkışı, ülkenin genel yararlar ile bireysel yararlar arasında bağ işlevi görecektir alt birimlere bilinçli olarak ayrılması gerektiği düşüncesinin gelişmesinden sonra olmuştur.⁽⁵⁷⁾ Yerel yönetimlerin gerçek anlamda demokratik, güçlü kurumlar niteliğini kazanması, varlığının kabul edilmesi ile mümkün olacaktır.⁽⁵⁸⁾ Bugün yerel yönetimlerin varlığı her-

(54) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.2; Daha geniş bilgi için bkz.: SENCER, Muzaffer; "Yönetimin Tarihsel Evrimi ve Yönetim Sistemleri", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 2, (Haziran 1985), s.141-160.

(55) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Yerel Yönetimler İçin Yeni Model Arayışları", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 3, (Eylül 1988), s.5.

(56) KARAER, Tacettin; "12 Eylül ve Mahalli İdarelerin Yeniden Düzenlenmesi", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 43, Sayı: 506, (Aralık 1987), s.472; Daha geniş bilgi için bkz.: ORTAYLI, İlber; a.g.e., s.29-32.

(57) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.3-4.

(58) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Yerel Yönetimler İçin Yeni Model Arayışları", a.g.m., s.6.

kesce kabul edilmekte, güçlü bir kurum niteliği kazanması için de demokratik olma özellikleri artırılmaya çalışılmaktadır.

Yerel yönetimler açısından "altın çağ" olarak nitelendirilen 20. yüzyılın başlarında yerel birimler, zorunlu yerel hizmetler için yeterli kaynakları nisbeten bulabilmişler ve bundan dolayı da halka, merkezi yönetimin sunduğundan daha fazla hizmet sunabilmişlerdir.⁽⁵⁹⁾ Çağımızda ise yerel yönetimlerin sunduğu hizmetler ekonomik, toplumsal ve teknolojik nedenlerle değişime uğrayarak daha fazla genişleme göstermiştir. Ayrıca nüfus hareketliliği dolayısıyla kentli nüfusun artması, yerel birimlere kentsel bir karakter de kazandırmıştır. Bununla beraber yönetimin etkinliği de söz konusu olmuştur.⁽⁶⁰⁾ Böylece günümüz yerel yönetim anlayışı bir süreç olarak tanımlanmaya başlanmıştır. Bu süreç içinde yerel yönetimler toplumsal-ekonomik ve politik etkileşim içinde değişime uğradığından; bu değişimi, ülkelerin özgül yapısına ve yerel yönetimlerin geçirdiği evrimin ölçeğine göre, yerel yönetim anlayışı ve yerel hizmet kavramında da görmek mümkün olacaktır.⁽⁶¹⁾

Çağdaş yerel yönetim anlayışında yerel yönetimlerin özgürlüğü, etkinliği ve demokrasiyi ya da katılımı gerçekleştirmesi ile ilgili amaçları⁽⁶²⁾ giderek daha da çok önem kazanmaktadır.

(59) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.6.

(60) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.7-8.

(61) GÜVEN, H.Sami; "Değişen Yerel Hizmet Kavramı ve Yerel Yönetimlerde Ölçek Sorunu", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 4, (Aralık 1982), s.27.

(62) TEKELİ, İlhan; a.g.m., s.3.

13. yüzyılın sonlarına doğru, devlet içinde hukuki bir kişilik kazanan yerel yönetimlerin ortaya çıkışı, ilk kez merkezi otoritenin yetkilerinden bir kısmının bazı yerel otoritelere devredilmesinin, bunun yanı sıra da yerel bazı topluluklara bu haklardan yararlanma imkanının tanınması sonucu⁽⁶³⁾ olmuştur.

Devletle birlikte ortaya çıkan yerel yönetimler, merkezi yönetimlerle birlikte var olurken, önceleri onun daha fazla önem kazanması sonucu kendi önemini yitirmiş, sonraları aşırı merkeziyetçiliğin birtakım sakıncaları sonucu önem kazanmıştır.

Günümüzde gerçek olan bir olgu, yerel yönetim hizmetlerindeki artışa rağmen, yerel yönetimlerin merkezi yönetime (devlete) bağımlılıklarının azalmadığı, aksine artmakta olduğudur.⁽⁶⁴⁾ Bugün hemen hemen her ülkede modern anlamdaki yerel yönetim, merkezi idareyle birlikte ve ona rağmen⁽⁶⁵⁾ varlığını sürdürmektedir.

Avrupa'da yönetim sistemine 10-12. yüzyıl arasında katılan yerel yönetimlerin bizde de 19. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu koşullarında, yabancı bir kurum olarak, yönetim sistemimize girdiği bilinmektedir. 19. yüzyıl Osmanlı yöneticilerinin ağırlık verdiği bir yönetim modeli olan merkeziyetçi-bürokratik yaklaşımın, daha sonraki dönemlerde de geçerliliğini sürdürmesinin yerel yönetimlerin güç yitirmelerine neden olduğu belirtilebilir.⁽⁶⁶⁾ Yerel yönetimlerin

(63) NADAROĞLU, Halil; a.g.e., s.18-19.

(64) AKTAN, Tahir; "Mahalli İdarelerin Bazı Sorunları Üzerine", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 2, (Haziran 1974), s.104.

(65) ORTAYLI, İlber; a.g.e., s.10.

(66) ORTAYLI, İlber; a.g.e., s.27.

giderek güçsüzleşmesi ve merkeziyetçi eğilimlerin ağır basmasının sorumluluğu, bürokrasiye yüklenmiş olup, bu savın geçerliliği, bürokrasinin topluma egemen olduğu dönem için olmuştur. Bu dönem 1950'ye kadar sürmüş olup, 1950'den sonraki dönem-çok partili dönem-de siyasal partilerin programlarında, tüzüklerinde yerel yönetimlerin demokratik yaşam açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Oysa bu, bir türlü gerçekleştirilememiştir.⁽⁶⁷⁾ Ancak son yıllarda Türkiye'de yaşayan halk, yerel yönetimlerin ne olduğunu daha iyi anlamaya başlamıştır. Bu düşüncenin temelinde de toplumun demokrasiye alışması ve demokratik haklarına giderek daha da çok sahip çıkma istekleri yatmaktadır.⁽⁶⁸⁾ Bu açıdan bakıldığında, ülkemizde yerel yönetimlerin varlıklarını sürdürürken, giderek de güçlendikleri gözlenmektedir.

E. YEREL YÖNETİM ÖRGÜTLERİNİN İŞLEVLERİ

Toplumun günlük yaşantısında fonksiyonları itibariyle, önemli bir yere sahip olan yerel yönetimler,⁽⁶⁹⁾ merkezi yönetimin bir alt sistemi olarak onu tamamlayıp, birlikte uyum içinde işlevlerini yürütecek ve yöre halkının, su aydınlatma, ısıtma, ulaşım, barınma, dinlenme, kültür, imar, sağlık, temizlik, sosyal hizmetler vb. gibi ihtiyaçlarını karşılayacak bir yönetim çeşidi olmaktadırlar.⁽⁷⁰⁾ Vatandaşa en yakın yönetim olan yerel yönetimlerin bugün görevleri giderek daha çok artmakta, buna karşılık hemşehriler kendi yönetimlerinden sürekli daha çok ve daha iyi hizmet beklemektedirler.

(67) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Yerel Yönetimler İçin Yeni Model Arayışları, a.g.m., s.7.

(68) ORTAYLI, İlber; a.g.e., s.12.

(69) NADAROĞLU- Halil; a.g.e., s.15.

(70) ÖKTEM, Kemal; a.g.m., s.273.

Yerel yönetimlerin fonksiyonları, halkın ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına göre bir ülkeden diğerine, bir bölgeden bir başka bölgeye, farklılık gösterir. Teknolojik gelişme ise, yerel yönetimlere yeni fonksiyonlar yüklerken, buna paralel olarak fonksiyonları yerine getirebilmek için personelin de eğitilmelerini gerektirir.⁽⁷¹⁾ Bugün yerel yönetimler, geçmişte yürütmeye çalıştıkları hizmetlere nazaran daha geniş bir alanda faaliyet göstermektedirler. Çağımızda kabul edilen bir gerçek, yerel yönetimlerin görevlerinde farklılık, daha doğrusu bir genişleme olduğudur. Bu yüzden yerel yönetimler geniş bir alana yayılan hizmetleri yerine getirebilmek için hem yeterli mali kaynağa, hem de yeterli derecede eğitilmiş personele ihtiyaç duymaktadırlar.

Son yıllarda görev ve faaliyet alanları çok genişleyen yerel yönetimlerde buna paralel olarak, giderler artma eğilimi gösterirken, yerel hizmetlerin yerine getirilmesinde istihdam edilen memurların da sayısında çoğalma olmuştur. Bazı yerel idare birimleri, daha yeni ve çeşitli görevler yüklenmek zorunda kalırken, diğer bazı yerel idareler ise var olan görevlerinin kapsamını genişletmişlerdir. Buna rağmen, yerel hizmetlerden bazıları çeşitli sebeplerle merkezi hükümetler tarafından üstlenilmiş ve yerine getirilmeye çalışılmıştır.⁽⁷²⁾ 1930'lardan 1980'li yıllara kadar uzayan tarihsel gelişim sürecinde; ülkemizde yerel yönetimlerin görevlerinde nitelik farkının belirdiği, görev alan-

(71) UYSAL, Birkân; "Yersel Yönetimlerde Eğitim Semineri", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 1, (Mart 1976), s.115.

(72) KELEŞ, Ruşen; "Mahalli Hizmetlerdeki Yeni Gelişmeler Karşısında Mahalli İdareler", a.g.m., s.444.

ları ve konularının hem arttığı, hem de çeşitlendiği görülmektedir. Bazı görevlerin merkezi yönetimce devralınmasına karşılık, teknik nedenler ve ekonomik ölçek zorunlulukları dışında genel eğilimin, yerel yönetimlerin daha çok görev üstlenmeleri yönünde olduğudur.⁽⁷³⁾ Toplumsal değişme, yerel yönetimlere ekonomik ve sosyal alanda yeni görevler yüklerken, yerel yönetimlerin fonksiyonlarının ve görevlerinin yeniden gözden geçirilmesini de gerekli kılmaktadır. Bunun sonucunda, yerel yönetimde, fonksiyonların dağılımının optimizasyonu zorunlu hale gelmiştir.

Yerel yönetimlerin görmekte oldukları hizmetler nicelik yönünden önemini yitirir gibi görünmesine rağmen, nitelik yönünden tam tersi bir durum söz konusu olmaktadır. Özellikle kentleşmenin giderek yoğunlaşması, o ölçüde yerel bazı hizmetlerin önemini de artırmaktadır. Örnek olarak çocuk bahçeleri, otopark hizmetleri ve bunun gibi değişik kentsel hizmet türleri sayılabilir.⁽⁷⁴⁾ Hizmetler, her ülkenin anayasal düzenine, ekonomik ve sosyal gereklerine göre değişik biçimlerde merkezi yönetimle, yerel yönetimler arasında paylaşılmış, zaman içinde değişikliklere uğramıştır. Bunun yanı sıra pek çok ülkede eskiden beri bazen sadece yerel yönetimler tarafından, bazen de merkezi yönetim ile ortaklaşa yerine getirilmekte olan-bayındırlık ve imar, sağlık, sosyal yardım, eğitim gibi-bir takım hizmetler de vardır.⁽⁷⁵⁾ Özellikle belde halkının yararlandığı günlük hizmetler ki bunlar çöp toplama, itfaiye, lağım ve kanalizasyon, mezbaha kurulması, kent içi ulaşım,

(73) ÖKTEM, Kemal; a.g.m., s.307.

(74) NADAROĞLU, Halil; a.g.e., s.87.

(75) NADAROĞLU, Halil; a.g.e., s.89.

temizlik, bahçe ve parkların düzenlenmesi vb. gibi yerel olarak nitelendirilebilecek hizmetler, sadece yerel yönetimler tarafından yerine getirilmekte olup, bugün bile önemlerini hala korumaktadırlar. Yerel yönetimlerin, özellikle de belediyelerin hemen her yerde önemli olmaları ve öyle kabul edilmeleri, fonksiyonel olarak yerine getirdikleri hizmetlerin günlük yaşam üzerindeki etkilerinden kaynaklanmaktadır.

Yönetim biçimi ve çalışma usulleri yönünden yerel yönetimler birbirlerinden farklılıklar arzederler. Hemen her ülkede belli bir bölgede yaşayan halkı çok yakından ilgilendiren, ortak yaşamın gerektirdiği müşterek ihtiyaçların giderilmesinde benzer fonksiyonlara sahip olan yerel yönetimler, ülkelerin sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmalarında önemli rol oynamaktadırlar.

Demokratik yerel yönetim örgütleri, en az kaynak savurganlığı ile kendisinden beklenen işlevi daha kısa zamanda etkili olarak yerine getirirler.⁽⁷⁶⁾ Bu noktada kalkınma önem kazanmaktadır. Kalkınma, yerinden yönetim şekline bağlı olup,⁽⁷⁷⁾ yerinden yönetim sistemi sadece organizasyonla ilgili bir unsur değil, aynı zamanda kalkınmanın başarılabilmesi için önemli olan bir husustur.⁽⁷⁸⁾

İl zel idareleri, belediyeler ve köyler olmak ze-re üçlü bir yerel yönetim biçimi bulunan ülkemizde yerel ynetimlerimize ilişkin model, 1930'larda temel niteliklerini kazanarak, yönetim sistemimiz içindeki yerini almış-

(76) YALçINDAğ, Selçuk; "Yerel Yönetimler İçin Yeni Model Arayışları", a.g.m., s.15.

(77) MADDİCK, Henry; a.g.e., s.28.

(78) MADDİCK, Henry; a.g.e., s.29.

tır.⁽⁷⁹⁾ Varlıklarını sürdüren yerel yönetim örgütlerinin organları, görevleri ve yapısı kanunlarda belirtilmiştir. Bugün, "belediyeler ve köylerin işlevlerinde çok önemli artışlar olmadığı ifade edilmektedir. Fakat, yine de özellikle yasal düzenlemeler açısından, görevlerde bazı artışlar olmuştur.... Belediye ve köylerin artan görevleri, özellikle bayındırlık ve kamu sağlığı alanlarında yoğunlaşmıştır."⁽⁸⁰⁾ Bu da göstermektedir ki, yerel yönetim örgütlerinin işlevlerinde değişimler mevcuttur. Bu değişimler, görevlerin artışı yönünde olmaktadır. Bugün yerel yönetimler temel işlevlerini bile yerine getirecek örgütlenme ve işleyişten uzaklaşabilmektedirler.

Bir yerel yönetim örgütü olan il özel idareleri gibi köyler ve belediyeler de varlıkları Anayasa ile kabul edilmiş, tüzel kişiliği olan, kamu kuruluşlarıdır.

İl özel idarelerinin varlık temeli 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilâyet Kanun-u Muvakkatı'na dayanmaktadır. Bu kanun, il özel idarelerine çok geniş yetkiler ve görevler vermiş, ancak, aradan geçen zamanda çeşitli kanunlar ve birçok Bakanlıkların Kuruluş Kanunları, il özel idarelerinin tarım, sağlık, bayındırlık ve eğitim alanlarındaki görevlerini başka kuruluşlara da vermiştir. Bir zorunluluğun ve ihtiyacın ifadesi olan, fakat bazı çevrelerce kaldırılması istenen il özel idareleri, ilmi açıdan demokratik ve yerel hizmetleri merkezi yönetimden daha iyi yürütebilecek kuruluşlar olarak görülmektedirler.⁽⁸¹⁾ 1913 yılında çıkartılan

(79) VALÇINDAĞ, Selçuk; "Yerel Yönetimler İçin Yeni Model Arayışları", a.g.m., s.3.

(80) ÜKTEM, Kemal; a.g.m., s.275-276.

(81) TORTOP, Nuri; "İl Özel İdarelerinin Durumu ve Yeni Getirilen Değişiklikler", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 3, (Eylül 1987), s.3; Daha geniş bilgi için bkz.: ÖZYÖRÜK, Mukbil; a.g.e., s.207; YAZICIOĞLU, Recep; a.g.e., s.36.

bu kanun 3360 sayılı 16.5.1987 tarihli kanunla değişikliğe uğramıştır. Bu kanunla il özel idarelerine, günümüzde mali, idari ve teknik olanaklarını aşan görevler verilmiş olmasına rağmen, zaman içinde bunlar merkezi yönetim tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır. Bugün birçok kurumlar, yeni kurulan türlü bölge örgütleri, bakanlıklar, genel müdürlükler, il özel idarelerinin görevlerini yapmaktadırlar.⁽⁸²⁾ Ancak, bu görevler, il özel idarelerinden açıkça alınmadığı için, bugün ikili durumlar sürüp gitmektedir.⁽⁸³⁾ Bu nedenle, il özel idarelerinde yeniden bir görev bölüşümünün yapılması gerekmektedir.

1950'lerden bugüne giderek bitkisel bir hayata giren il özel idareleri, yerel örgütler arasında varlığı ile yokluğu farkadilemeyecek hale gelmiş kuruluşlardır.⁽⁸⁴⁾ Görevlerinin çoğu merkezi yönetimin taşra kuruluşları tarafından üstlenilen ve varlık sebebi tartışılan il özel idarelerinin işlevini yitirmesi de tartışma konusu olmaktadır.⁽⁸⁵⁾ İl özel idarelerinin geçen yıllar içinde fonksiyonunu yitirmiş görünmesinin en önemli nedeni, aslında belirgin olmayan görevlerin merkezi yönetim birimleri tarafından üstlenilmesi ve bu durumun il özel idarelerinde neyi ne ölçüde yapabileceği konusunda kuşku yaratmasıdır. Bu arada yıllarca mali gücü de önemli ölçüde gerileyen il

(82) ÖKTEM, Kemal; a.g.m., s.277; İl Özel İdarelerinin görevleri konusunda daha geniş bilgi için bkz.: ÖZER, Ahmet; "İl Özel İdarelerinin Organları-Görevleri ve Merkezi İdare ile İlişkileri", Türk İdare Dergisi, Yıl: 60, Sayı: 378, (Mart 1988), s.345-350; KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.48-53; NADAROĞLU, Halil; a.g.e., s.271-275; TORTOP, Nuri; Mahalli İdareler, s.82.

(83) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.50.

(84) NADAROĞLU, Halil; a.g.e., s.262.

(85) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.47.

Özel idareleri, artık hiçbir fonksiyonu olmayan bir yönetim birimi durumuna düşmüştür.⁽⁸⁶⁾ Bununla birlikte, faaliyet hacmi azalan bu idarelerin daha ziyade bir koordinasyon organı ve kademesi olduğu fikri de ağır basmaktadır.⁽⁸⁷⁾ Bu bağlamda il özel idarelerine düşen en uygun görevin koordinasyon olduğu söylenebilir.

İl özel idarelerinin görev alanı tüm belediye ve köyleri kapsamaktadır.⁽⁸⁸⁾ İlin tümüne yönelik hizmetleri yerine getirmek üzere kurulan ve en önemli işlevi demokrasi eğitim ve tecrübesinin kazanılıp, geliştirilmesi olan il özel idareleri bugün giderek işlevlerini yitirmiştir. Köyler ve belediyeler ise kuruldukları yerde yaşayan halka doğrudan hizmet götürmekle görevli olan yönetim kuruluşları olarak bilinmektedirler.⁽⁸⁹⁾

1924 yılında 442 sayılı Köy Kanununun çıkartılması ile köy yönetimi kurulmuştur. Köylerimizi küçük bir belediye kabul ederek, tüm görev ve teşkilatı ile kendine yeterli olmasını öngören Köy Kanunumuz, bu açıdan mükemmel olarak nitelendirilebilir. Fakat asıl sorun, köye verilen görevlerin, gerekli teşkilat, kaynaklar ve mali güç olmadan nasıl yürütüleceğidir.⁽⁹⁰⁾ Önemi, özellikle planlı dönemde daha belirginleşen köy idarelerinin, Köy Kanununda yer alan tarım, ekonomi, sağlık, bayındırlık ve eğitim ile il-

(86) ÇOKER, Ziya; "İl Özel İdareleri Nasıl Geliştirilir?" *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 3, (Eylül 1987) s.15.

(87) YAVUZ, Fehmi; a.g.e., s.51.

(88) ÇOKER- Ziya; a.g.m., s.17.

(89) GERAY, Cevat; "Belediyelerimizin Yapısal Sorunları", *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 32, No: 1-4, (Mart-Aralık 1977), s.33.

(90) ÇOKER, Ziya; a.g.m., s.17.

gili köy koşullarına uygun görevlerin hangi ölçüde yapıldığı, isteğe bağlı görevlerden hangilerinin ne zaman ve nerelerde zorunlu hale getirildiği hakkında bilgiler yoktur. Öte yandan köy gelirlerindeki durgunluk ve azalma yüzünden il özel idarelerinde olduğu gibi birçok köy görevlerinin de devlet eliyle yapıldığı, ya da hiç yapılmadığı bir gerçek⁽⁹¹⁾ olarak gözlenmektedir.

Osmanlı yönetiminin klasik devirden beri en alt birimleri olan şehirlerde mahalle, kırsal alanlarda da köy toplulukları 19. yüzyılın yönetim reformlarıyla tanınmaya başlanmıştır.⁽⁹²⁾ Bu nedenle denilebilir ki, bu birimlerin daha özerk bir yapıya kavuşamamasının nedeni, ülkemizde geç tanınmış olmalarıdır.

1924 yılında çıkartılan kanunla, köy idarelerine verilen görevlerin başarı ile yapılmadığı görülerek planlı kalkınmada, toplum kalkınması yol ve yöntemi kabul edilmiştir.⁽⁹³⁾ Kalkınma planlarında toplum kalkınmasının köy kalkınması olarak görülmesi köylerin önemini arzeder. Toplum kalkınmasına temel olan nokta, yerel gereksinmelerin karşılanması gereğidir.⁽⁹⁴⁾ Köy kanununda yer alan köyün zorunlu ve isteğe bağlı görevleri ayırımı⁽⁹⁵⁾ bugün için önemini ve değerini yitirmiş gözükmektedir. Bu bağlamda, köylerin kendi koşullarına göre en çok ihtiyaç duydukları konulardaki görevleri yapmaya öncelik verdikleri söylenebilir.

(91) YAVUZ, Fehmi; a.g.e., s.123.

(92) ORTAYLI, İlber; a.g.e., s.100.

(93) YAVUZ, Fehmi; a.g.e., s.12.

(94) ÖKTEM, Kemal; a.g.m., s.291.

(95) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.96; TORTOP, Nuri; Mahalli İdareler, s. 75-76.

Köy kanunu, köylere tüzel kişilik tanıyarak köy idarelerinin kurulmasına imkan sağlarken, onu izleyen dönemde bu idarenin güçlenmesini sağlayacak tedbirler alınamamıştır. Köy kalkınmasının hukuki koşulu gerçekleştirilmiş, ancak iktisadi koşul üzerinde durulmamıştır. 1950'den sonra da köy idaresinin güçlendirilmesi çözümü üzerinde durulmadığı için, köy idaresi, Türkiye'nin idari planda acilen çözüme kavuşturulması gereken sorunlardan biri olma niteliğini geçmişteki gibi bugün de korumaktadır.⁽⁹⁶⁾

Gerek Osmanlı İmparatorluğu döneminde, gerekse Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan düzenlemelerde, belediyeler demokratik, siyasal kurumlar olmaktan ziyade, yerel kamu hizmetlerini belde halkına daha kolay, daha ucuz ve daha etkin olarak sunmakla görevli ve daha fazlasına karışmamaları gereken kuruluşlar olarak görülmüşlerdir.⁽⁹⁷⁾

1930'da çıkartılan 1580 sayılı Kanunla kurulan belediyelerin kuruluşlarının ana amacı, yerel halkın ortak gereksinmelerinin karşılanması gereğidir. 1580 sayılı Belediye Kanunu'na göre, belediye, "beldenin ve belde halkının yerel nitelikteki ortak ve uygarca gereksinmelerini düzenlemek ve gidermekle yükümlü bir tüzel kişilik" olarak tanımlanmaktadır. Kanunda, yerel halkın tüm gereksinmelerini karşılamaya yönelik genel bir görevlendirme ya da yetkilendirme yapılmaktan ziyade, hangi görevlerin belediyelere verildiği 15. maddesinde izin olarak belirtilmiştir.

Belediyeler, gelirlerine göre dört bölüme ayrılmış olup, hizmetler bu bölünmeye göre zorunlu ve isteğe bağlı olarak sayılmıştır.⁽⁹⁸⁾ Şehirleşmenin artması ve bunun so-

(96) NADAROĞLU, Halil; a.g.e., s.351.

(97) YAZICIOĞLU, Recep; a.g.e., s.34.

(98) TORTOP, Nuri; Mahalli İdareler, s. 96.

nucu şehirlerin çekiciliği, belediyelerin sorumluluğunun artmasını doğurduğundan⁽⁹⁹⁾ bugün belediyelerden beklenen görevlerin önemli bir bölümünün belediyeçilik değil, şehirçilik bağlamında değerlendirilebileceğini ifade edebiliriz.

1980'den önce belediyelerin, en önemli sorunlarının başında, mali kaynak sıkıntısı gelmekteydi. 1980'den sonra belediyelerin mali sorunlarını hafifletici bir takım yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bunun sonucu olarak, belediyelerin işlevlerinde de bazı yeni düzenlemelere gidilmiştir. 1984 yılında "Büyükşehir Belediyesi" adı ile (büyük kent yerleşim alanları içinde, belediye hizmetlerindeki etkinliği ve verimliliği artırmak amacıyla) özel bir yönetim biçimi oluşturulması, belediyelerin işlevlerindeki düzenlemelerin en belirgin örneğini oluşturmuştur.⁽¹⁰⁰⁾

1930'dan bu yana belde halkının yerel ihtiyaçları değişikliklere uğramıştır. Toplumsal gelişmeler sonucu halkın istek ve ihtiyaçları da değişmiş, bu da belediye hizmetlerinin nitelik değiştirmesine yol açmıştır. Hızla gelişen kentleşme olgusu sonuçta birçok hizmetlerin de yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu nedenle merkezi yönetim ile öbür yerel yönetim birimleri arasında yeniden görev bölüşümü yapılması zorunlu hale gelmiştir.⁽¹⁰¹⁾ Bugün belediyelerin kendilerine sağlanan imkanlarla, bir taraftan gele-

(99) YAVUZ, Fehmi; a.g.e., s.13.

(100) ERYILMAZ, Bilâl; "Belediye Hizmetlerinin Yürütülmesinde Alternatif Kurumsal Yöntemler", Türk İdare Dergisi, Yıl: 61, Sayı: 382 (Mart 1989), s.18.

(101) GERAY, Cevat; "Belediyelerimizin Yapısal Sorunları" a.g.m., s.36.

neksel kent hizmetlerini iyileştirmeye çalışırken, diğer taraftan da ticari, iktisadi ve sosyal içerikli yeni işlevlere yöneldikleri görülmektedir.

Belediyelerin, kanunların kendisine verdiği bütün işlevleri kendilerinin yapması mümkün olmamakta iken, bu bazen gereksiz de olabilmektedir. Bunun nedeni ise, her hizmet için yeni bir organizasyon, araç-gereç ve personel istihdamının ortaya çıkmasıdır. Ayrıca, bazı hizmetler için üstün teknoloji ve bilgi gereklidir. Bu da belediyelerin işlevlerinde farklılık doğurmaktadır.⁽¹⁰²⁾ Bu açıdan bakıldığında; belediyeler özerk siyasi yapıları nedeniyle yalnız demokratik kurumlar değil, aynı zamanda yeni hizmet üretim, metod ve tekniklerinin de geliştirilip uygulandığı yerler olmaktadır.

İçişleri Bakanlığı'nın yaptığı iç-düzen çalışmalarından belediyelerle ilgili olan çalışmada ⁽¹⁰³⁾; Ülkemizdeki belediyelerin, belde halkına yeterli düzeyde ve etkinlikte hizmet vermediği, ulusal kalkınmaya istenilen biçimde katkıda bulunamadığı vurgulanarak, bu durumun belediyelerin var olmaları ve kurulmaları için düşünülen amacın gerçekleşmediğini ortaya koyduğu belirtilmektedir.

Günümüzde yerel yönetimlerin giderek artan işlevlerini gereğince yerine getirebilmeleri, şu andaki sorunların giderilerek, 1982 Anayasası'nın 112. maddesi gereğince "yönetimin bütünlüğü" çerçevesinde ve kendilerine verilen görevlerin yerine getirilmesinde "demokratik, halkçı, birlikçi, bütünlükçü bir yaklaşımla üretici ve kaynak yara-

(102) ERVILMAZ, Bilâl; a.g.m., s.22.

(103) İç Düzen Genel Rapor; a.g.e., s.235.

tıcı" bir niteliğe kavuşturulmaları ile mümkün olabileceğinden ⁽¹⁰⁴⁾, yeniden bazı yasal düzenlemelere (belirli kanunlarda) ihtiyaç vardır. Bu yasal düzenlemeler sonucu yerel yönetimler, gerçek anlamlarına kavuşurken, işlevlerini de daha başarılı olarak yerine getirebileceklerdir.

II. HALKIN YÖNETİME KATILMASI

A. DEMOKRATİK TOPLUM VE YÖNETİM-HALK İLİŞKİSİ

En üstün kamu otoritesi olarak devlet ve onun yürütme organı olan hükümetle, yürütmenin kamu hizmetlerini yerine getirme aracı olan yönetim örgütü (merkezden yönetim-yerinden yönetim) tarihsel süreçte çeşitli toplum tiplerine göre değişmelere uğradığından, insan toplumlarının tarihsel evrimine bağlı olarak değişik siyasal ve yönetsel sistemlere rastlamak mümkün olmaktadır. ⁽¹⁰⁵⁾ İnsan toplumlarının başlangıç noktası olan sürekli bir toplumsal ve siyasal örgütlenmenin söz konusu olmadığı ilkel toplumdan, çağdaş Batı toplumlarının ayırıcı niteliği ve tipik siyasal sistemi olan klasik demokrasinin ortaya çıkmasıyla birlikte daha da gelişen ve yerleşen günümüz demokratik toplumlarına kadar geçen tarihsel süreçte her zaman, insanın ön planda yer aldığı görülmektedir.

(104) KARAER, Tacettin; "1980 Sonrasında Mahalli İdarelerin Yeniden Düzenlenmesi", *Türk İdare Dergisi*, Yıl: 61, Sayı: 382, (Mart 1989), s.125.

(105) SENCER, Muzaffer; a.g.m., s.141; Daha geniş bilgi için bkz.: TAYŞİ, İsmet; "Devlet Yönetim Sistemi İçerisinde Belediyelerin Yeri", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 32, Sayı: 366, (Nisan 1976), s.168-171.

Batı toplumlarının uzun bir evrim süreci içinde geliştirdiği bir siyasal sistem olan klasik demokrasi⁽¹⁰⁶⁾ günümüzde, halkın seçtiği temsilciler yoluyla kendisini yönettiği bir sistem olarak benimsenmiştir. Aynı zamanda klasik demokrasinin, çok partili bir siyasal rejim olarak belirmesi sonucu da, bugün seçim ve temsil, demokrasinin işleyişinin temel ilkeleri olmuştur.

Demokrasi, çoğunluğun çıkarlarını doyurmaya yönelik çoğunlukçu ve çoğulcu yönetim şekli⁽¹⁰⁷⁾ olarak da nitelendirilebilir. Özel ve kamusal çok sayıda kurulun, merkezi ve yerel otoritenin var olması ise demokratik toplumu oluşturmaktadır.⁽¹⁰⁸⁾

Demokrasi kavramının başlıca öğeleri-yurttaş katılımı, çoğunluk ilkesi ve liderlerin hem danışmaya önem vermeleri, hem de seçmene karşı hesap verme sorumluluğu duymaları-genel düzeyde olduğu kadar, yerel düzeyde de geçerliliğini sürdürmektedir.⁽¹⁰⁹⁾

Yükledikleri görevler nedeniyle, insanlar gruplar ya da toplumun daha geniş kesimleriyle devamlı ilişki içinde bulunan kamu örgütleri için, bu ilişki iki yönlü bir önem taşımaktadır. Demokratik ülkelerde kamu örgütleri bir yandan topluma, vatandaşlara karşı sorumlu, duyarlı ve saygılı bir yönetsel davranış içinde olmak; öte yandan üstlendikleri görevleri başarıyla yürütebilmek için toplumun gü-

(106) SENCER, Muzaffer; a.g.m., s.152.

(107) TAYŞİ, İsmet; a.g.m., s.169.

(108) KELEŞ; Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.27.

(109) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.24.

venini, saygısını, ilgi ve desteğini kazanmak zorundadırlar.⁽¹¹⁰⁾ Bu yüzden demokratik toplumlarda yönetim-yönetilen ilişkisi büyük önem taşımaktadır.

Yönetilen üzerindeki fiziki baskısını görelî olarak azaltan günümüz devleti, yönetilenin denetimini de ideolojik araçlara-eğitim kurumları, aile sistemi, hukuk sistemleri, değişik partileri içeren siyasal nitelikteki sistemler, sendikal sistem, kitle haberleşme araçları, kültürel sistemler-başvurarak sağlamaya çalışmaktadır.⁽¹¹¹⁾ Bu bakımdan çağdaş demokrasi anlayışının temelini oluşturan çağımızdaki yönetim-yönetilen ilişkilerinin önceki dönemlere göre bugün daha duyarlı, daha saygılı ve daha demokratik olduğu söylenebilir.

Hemen hemen bütün ülkelerde halkın yönetimden yakındığı bilinmektedir. Devlet dairelerinde işlerinin görülmediğinden, kırtasiyecilikten, gecikmelerden şikayetçi olan halkın, yönetim hakkındaki olumsuz kanılarını silmek, halk ile yönetim arasında sıkı bir işbirliği ve yaklaşım sağlamak kamu yönetiminin amacı olmaktadır.⁽¹¹²⁾ Halkın yönetimin çalışmalarından habersiz oluşu ve yönetimin halk isteklerine önem vermemesi, halkın yönetimden yakınmalarının nedenleri olarak gösterilebilir. Daha iyi bir yönetim için, yönetim ile halk arasında işbirliği sağlanmasının yolları araştırılmalı ve bunlar gerçekleştirilmelidir. Yönetim-halk ilişkilerinin daha iyi olabilmesi ise; hem yönetenlerin göstereceği çabaya-halka yönetimin çalışmaları hakkında bilgi verilmesi, halk dileklerinin yönetim tarafından

(110) YALÇINDAĞ, Selçuk; Yönetim-Halk İlişkileri, TODAİE Yayını, Ankara, 1974, s.5.

(111) KAZANCI, Metin; Halkla İlişkiler Kuramsal ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar, İkinci Baskı, Ankara, 1982, s.9-10.

(112) TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, Ankara, 1990, s.90-91.

değerlendirilmesi-hem de halkın bu çabaya karşı yaklaşımına bağlı olacaktır.⁽¹¹³⁾ Yönetim, yönetilenin en çok yakındığı uygulamalarda, yönetilenlerin istekleri doğrultusunda değişik düzenlemeler yapmalıdır.

Yönetim faaliyetlerinin halk için yapıldığı ilkesi bugün daha fazla geçerliliğini sürdürmektedir. Bu ilke çerçevesinde, demokratik bir yönetim biçiminde, oy sahibi olan vatandaşlar şikayetçi oldukları yöneticileri dolaylı yollarla değiştirmek yetkisine sahiptirler. Böylece halk, yönetimi kendi istekleri doğrultusunda yönlendirmeye çalışmaktadır.

Yönetim halk ilişkilerinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi "halkın yönetim ile günlük ilişkilerinde karşılaştığı güçlüklerin giderilmesi" olarak kabul edilmektedir.⁽¹¹⁴⁾ Yönetim-halk ilişkileri belli bir toplum yapısında ortaya çıkan yönetimle ilgili insan ilişkilerinin bir sonucu olmaktadır.

Varlığını bugün daha da gelişerek sürdüren katılımcı demokrasinin yanında, yönetim-halk ilişkilerinin önem kazanması ve bu ilişkiler çerçevesinde halk katılımının, yönetimin daha duyarlı ve sağlıklı olması açısından gerekli ve vazgeçilmez olduğu, çağımızda herkes tarafından kabul edilen bir gerçek olmaktadır.

Halk ile yönetim arasındaki açıklığı ortadan kaldıracak, ikisi arasında yaklaşımı ve bütünleşmeyi sağlayacak

(113) Bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: TORTOP, Nuri; **Halkla İlişkiler**, s.92-93.

(114) UYSAL, Birkân; **Halkla İlişkiler Ders Notları 1976-1977** TODAİE Yayını, Ankara, 1977, s.115.

unsur, yönetimin kendisi-yöneticileri, memurları ve halkla ilişkiler görevlileri-olarak nitelendirilebilir.

B. YEREL YÖNETİMLER VE HALK KATILIMI

Eski ya da geleneksel yerel yönetim anlayışı, yerel yönetimlerin bir dizi hizmetler yapmaları ve yerel toplulukların bunları öylece kabul etmeleri ilkesine dayanmakta iken, günümüzün yerel yönetim anlayışı, yerel toplulukların sundukları hizmetlerin halkın günlük yaşamlarını yakından etkilemeleri ve bunun sonucunda da yerel hizmetlerin tasarımı, yönetimi ve denetiminde halkın etkin roller alma ya da halkın yönetime katılmasını sağlama çabalarına dayanmaktadır.⁽¹¹⁵⁾ Bu durum ise, yerel hizmetlerin yerine getirilmesi ve yerel halkın yönetime katılması konusunda yerel politikacılarla yerel halkı "birlikte karar almak" gibi bir anlayışa sahip olmaya itmektedir. Bir başka ifade ile, yerel nitelikteki hizmetlerin yerel yönetimlerce yerine getirilmesi, hizmetin gerçekleşme oranını (etkinliğini) artırırken, yerel halkın da bu yönetimler aracılığıyla hizmetlere ve yönetime katılmasını sağlamaktadır.

Parlamente demokrasinin temel felsefesi halkın yönetime katılması olup, bu katılmanın en çarpıcı örneğini de yerel yönetimler teşkil etmektedir.⁽¹¹⁶⁾ Toplumda yerel yönetimlerin merkezi yönetimlere göre güçlendirilmesinin daha demokratik bir toplumun oluşturulmasına yardımcı olacağı konusunda yaygın bir kanı bulunmaktadır.⁽¹¹⁷⁾

(115) GÜVEN, H.Sami; a.g.m., s.31.

(116) TORTOP, Nuri; "Yönetim Sistemimiz İçinde Belediyelerin Önemi, Sorunları ve Yeni Düzenlemeler", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 18, Sayı: 4, (Aralık 1985), s.3.

(117) TEKELİ, İlhan; a.g.m., s.4.

Eğer yerel yönetimler güçlendirilirse, sağlam temellere dayanan ve aynı zamanda ulusal düzeyde demokrasinin de güvencesi sayılan⁽¹¹⁸⁾ yerel demokrasi, bu bağlamda güçlendirilmiş olacaktır.

Gelişmekte olan Ülkelerde yerel demokrasinin gerçekleştirilmesi konusu bugün birinci sırayı işgal etmektedir. Eğer vatandaşların yerel hizmetlere etkin bir şekilde katkıda bulunmaları ve daha ileri ulusal hedeflere ulaşılması isteniyorsa, yerel halka, yerel sorunlarla ilgilenme fırsatı tanınmalıdır.⁽¹¹⁹⁾ Bu da sadece yerel yönetimlerce gerçekleştirilebilecektir. Bu anlamda, halkın, yerel düzeyde kendi kendisini yönetmesine olanak tanınması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesini de zorunlu kılmaktadır. Güçlü yerel yönetimler ise halkın, istek ve şikayetlerine karşı daha açık, daha duyarlıdırlar. Yerel ihtiyaçları anlama, değerlendirme ve halka yakın olabilme yerel yönetimlerin sahip oldukları avantajlardır. Bu yüzden halkın seçimi sonucu yönetime gelen temsilciler, yerel ihtiyaçları karşılama yönünden daha etkin bir dinamizm ve hareketlilik gösterebilirler.

Demokratikleşme ve halk katılımının yaşama geçirildiği alanlar olduğu ileri sürülen⁽¹²⁰⁾ yerel yönetimlerin yaşama geçmesi, halk için ortak katılımı sağlayacak bir alan oluşturmalarını ve tüm çözümlerde ortak karar almala-

(118) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Yerel Yönetimler İçin Yeni Model Arayışları", a.g.m., s.14-15; GERAY, Cevat; "Belediyelerin Kent Planlaması Sürecine İlişkin Görevleri, Yetkileri ve Halkın Katılımı Sorunu", a.g.m., s.18.

(119) IULA, "IULA Uluslararası Mahalli İdareler Birliği", (Çev.: U.Yalçın), İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 27, Sayı: 311, (Eylül 1971), s.416.

(120) ÇİTÇİ, Oya; Yerel Yönetimlerde Temsil-Belediye Örneği, TODAİE Yayınları, No: 226, Ankara, 1989, s.11.

rını gerekli kılmaktadır. Bunun gerçekleşmesi ise, demokrasinin varlığı ve sürekli işlerliğiyle mümkün olabilecektir.

Yönetim bütünlüğünün, özellikle demokrasi bakımından büyük önemi taşıyan parçası yerel yönetimler olup; vatandaşların kamu hizmetlerine ilgilerini uyanık tutmanın ve bu işlere katılmalarını sağlamanın yolu, yerel yönetimlerden geçmektedir.⁽¹²¹⁾

Demokratik gelişmeye katkıda bulunan ve sürekli gelişmekte olan yerel yönetimler esasen "Demokrasinin Okulu" olarak adlandırılmaktadırlar.⁽¹²²⁾ Yerel toplulukların demokratik niteliklerinin gelişebilmesi, ancak temsil ve katılma⁽¹²³⁾ gibi unsurların varlığı ile mümkün olabilmektedir. Bu suretle halkın yerel düzeyde yönetime katılması ve yönetimi denetlemesi gerçekleşebilmektedir. Ancak, yerel yönetimlerin demokratik gelişmeye katkıda bulunabilmeleri için merkezi yönetim tarafından, yerel halkın demokratik katılımıyla güçlenecek, halkın yönetimi denetlemesini sağlayacak bir yerel yönetim anlayışının benimsenmesi ve desteklenmesi gerekmektedir.

Bugün yerel yönetimler çoğulcu demokrasinin somut birer simgesi ve vazgeçilmez unsuru olarak, birçok ülkede merkezi yönetimin esas itibarıyla bazı genel ilkeleri saptamasıyla birlikte, halkın ortak ve yerel ihtiyaçlarını

(121) SOYSAL, Mümtaz; 100 Soruda Anayasanın Anlamı Ek: 1982 Anayasası, Yedinci Baskı, İstanbul, 1987, s.353.

(122) KARINCA, Eray-Kamil Ufuk BİLGİN; "Bir Yönetime Katılma Aracı Olarak Yerel Yönetimler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 46, Sayı: 531, (Ocak 1990), s.16.

(123) Bu konuda geniş bilgi için bkz.: ÇİTÇİ, Oya; a.g.e., s.4-27.

kargılamak için üretken uğraşlar veren, yerel halkın kendi kendilerini yönetme özlemleriyle özdeşleşen, yerel ve ulusal kalkınmanın itici gücü fonksiyonunu da üstlenmektedirler.⁽¹²⁴⁾

Yerel yönetimlerin dayandığı değerler özgürlük (bireysel değil, topluluğun özgürlüğü) katılma ve etkinlik olarak nitelendirilebilir.⁽¹²⁵⁾ Bu nedenle yerel yönetimlerde-kesin karar alma yetkisi, karar organlarının bağımsızlığı ve parasal olanakların bulunması koşuluyla gerçekleştirilen-yerel özerklik,⁽¹²⁶⁾ halkta vatandaşlık ve demokrasi bilincinin gelişmesini sağlarken, aynı zamanda yönetimin daha sağlıklı olmasına da yardımcı olacaktır. Özerk yerel yönetimlerle demokrasinin bu açıdan birbirleriyle ilgili oldukları söylenebilir.

Yönetim ile yönetilenleri birbirine daha çok yaklaştırmak modern yerel yönetimlerin ilk amacı sayılmalıdır.⁽¹²⁷⁾ Bu düşünce paralelinde, yönetimi yönetilenlere yaklaştırmak ve halkın kendileri ile ilgili olan yerel hizmetlerin yönetimine daha etkin katılmalarını sağlamak gerekmektedir.⁽¹²⁸⁾

Demokrasi, halkın önce yaşadıkları yerde örgütlenecek kendi kendilerini yönetmeleri esasına dayanmaktadır.

(124) TAYŞİ İsmet; "Yerel Yönetimler Nedir?", a.g.m., s. 428-429.

(125) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.13.

(126) TORTOP, Nuri; Mahalli İdareler, s.22-23; TORTOP, Nuri; "Yerel İdarelerinin Özerkliği", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 34, Sayı: 389, (Mart 1978), s.65-66.

(127) TORTOP, Nuri; "Yerel İdarelerin Sorunları", a.g.m., s.833; IULA, "1983 Haziran'ında Yapılan IULA Kongresinde Alınan Kararlar", (Çev.: Erdoğan Alıveren), İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 40, Sayı: 462, (Nisan 1984), s.1484.

(128) TORTOP, Nuri; "Mahalli İdareler ile İlgili Yeni Düzenlemeler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 40, Sayı: 462, (Nisan 1984), s.1479.

Olaya bu açıdan bakılırsa, yerel yönetimlerin, yöre halkının kendisini yönetmek hakkından kaynaklandığı söylenebilir. Bu nedenle denilebilir ki, yerel yönetimlerin doğuşu ve sağlıklı biçimde varlığını sürdürmesi bir bakıma demokrasi ile bütünleşmesinden kaynaklanmaktadır. Halkın doğrudan yönetime katılması, ancak yerel idarelerde ve meclislerinde mümkün olmaktadır. Çünkü halkın serbest iradeleriyle oluşturulmuş meclislerin çoğunluk kararı ile toplum adına yapılacak hizmetler için buralarda karar verilmektedir.⁽¹²⁹⁾ Bu nedenle, halkın en üst seviyede ve en fazla sayıda yönetime katılması; siyasal bakımdan bilinçlenip, siyasal kültürünün artması, fiilen yönetimde görev alması, yönetim sorumluluğunu paylaşması ancak yerel yönetimler içinde mümkün olabilmektedir.

Yerel yönetim biriminin gördüğü işlevler, yerel halkın yakın denetim ve katılımına olanak tanınmalıdır. Herhangi bir yerel hizmet yerine getirilirken, bir yandan halkın aktif katılımına fırsat verilerek hizmetin gerçekleşme oranı en çoğa çıkarılmalı, diğer yandan da yönetimi yöre halkının isteklerine karşı duyarlı kılabilmelidir.⁽¹³⁰⁾ Bu anlamda çağdaş yerel yönetimlerin en önemli unsuru, siyasal katılma bilinci ile birlikte yerel halkta yerel hizmetlere gönüllü olarak katılma isteğinin var olmasıdır.

Yerel yönetimlerde katılma iki ana başlık altında incelenebilir: Bunlardan birisi, yöre halkının yerel yönetimin karar ve yürütme organlarının belirlenmesine ya da seçimine katılması; diğeri ise, katılmayı içeren ve yöre halkının bir bölümünün karar ve yürütme organlarında görev almasıdır.⁽¹³¹⁾

Demokratik siyasal düzene sahip ülkelerde devletin üstlendiği kamu hizmetlerinin vatandaşa ulaştırılması, vatandaşların da bu hizmetlerden yararlanması için devlet kuruluşlarının tek yönlü çabası yeterli olamamaktadır. Halkın

(129) SODAN, Ramazan; "Belediye Meclisi ve İl Genel Meclisinin Toplantı ve Görüşme Usulü", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 45, Sayı: 525-526, (Temmuz-Ağustos 1989), s.325.

(130) GÜVEN, H.Sami; a.g.m., s.37.

(131) Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. ÇİTÇİ, Oya; a.g.m., s.11-17.

da bilinçli olarak kendi kaynak ve imkânları ile bu çabaya gönüllü katılımı bulması gereklidir.⁽¹³²⁾ Şüphesiz ki, yerel yönetimlerin yerine getirdikleri hizmetlerde yerel halkın katkısı, demokrasinin bir gereğidir.⁽¹³³⁾ Bu anlamda halkın katkısının, toplum kalkınması için gerekli ve zorunlu olduğunu belirtebiliriz.

Halk katılımı, özerk yerel yönetim anlayışının bir gereği olarak kabul edilmektedir. Katılım denince sadece yerel seçimlere katılıp yöneticileri seçmek anlaşılmamalıdır. Aksine yerel halka karşı sorumluluk, paylaşma ve halkla birlikte üretme anlaşılmalıdır. Eğer katılım olayı olursa; toplum ve demokrasi, daha da önemlisi yerel yönetimlerin büyük önem kazanması mümkün olabilecektir.

Yerel yönetimlerde halkın göstereceği ilgi ve halkın yerel hizmetlere, kısacası yönetime aktif olarak katılması son yıllarda bir çok ülkede değişik şekillerde gerçekleşmektedir.⁽¹³⁴⁾

Hemen hemen bütün ülkelerde yasalar, yerel yönetim birimlerinin sınırlarının değiştirilmesi, birimlerin birleştirilmesi, yerel vergilerin alanları ve oranları, yerel yönetim kuruluşlarının taşınmaz mallarının alım ve satımı, bütçe ve kesin hesap işleri, kent ve kırsal planlamaları ve kentsel gelişme gibi konularda halk katılımını öngörmekte-

(132) AYTAÇ, Fethi; "Toplum Kalkınması ve Belediyeler", *Türk İdare Dergisi*, Yıl: 59, Sayı: 377, (Aralık 1987) s.31.

(133) MADDİCK, Henry; a.g.e., s.58.

(134) IULA, "Modern Mahalli İdare Demokrasi-Etkinlik-Sosyal Adalet" (Çev.: Mehmet Aldan), *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 40, Sayı: 470, (Aralık 1984), s.1685; Bu konuda geniş bilgi için bkz.: ÜZ, Esat; "Mahalli İdare Kararlarına Halk Katılımı=Genel Bir Değerlendirme", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 43, Sayı: 501-502, (Temmuz-Ağustos 1987), s.270-273.

dir. Böylece yerel halkın karar verme sürecine katılımı yasalarla belirlenmektedir. Yasaların zorunlu kıldığı bu tür bir bilgi akımı yoluyla, kişiler en önemli konularda karar verme sürecine katılma olanağı bulabilmektedirler.⁽¹³⁵⁾ Özellikle kentsel gelişmeye bağlı olarak, kent halkının yerel yönetim kararlarına katılmasının sağlanması,⁽¹³⁶⁾ halkın gönüllü olarak yerel kamu hizmetlerinin yürütülmesine üretici biçimde katılması ve bunun özendirilmesinin gerekli olduğu bilinmelidir. Yönetime katılmayı sadece "siyasi" anlamda değil, aynı zamanda, hizmetlerin üretimi ve düzenlenmesine de katılma biçiminde düşünmek gerekmektedir.⁽¹³⁷⁾

Yerel halkın yönetime aktif olarak katılması ise, halkın kendilerini ilgilendiren konularda karar alınmasında ve uygulanmasında görev almaları ile gerçekleştirebilmektedir.⁽¹³⁸⁾ Merkezi yönetimlere göre halk katılımına daha açık olan yerel yönetimlerde⁽¹³⁹⁾ halkın yönetime katılmasının birçok yararları-kişi hakları, vatandaşlık ve demok-

(135) IULA, "Avrupa'da Halkın Yönetime Katılımı ve Mahalli İdareler" (Çev.: Selçuk Yalçındağ), *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 2, (Haziran 1974), s.191.

(136) TOPRAK, Zerrin; "Türkiye'de Kentleşme ve Yerel Yönetime Katılmada Halkın Rolü", *Türk İdare Dergisi*, Yıl: 59, Sayı: 374, (Mart 1987), s.194.

(137) ERYILMAZ, Bilâl; "Belediye Hizmetlerinin Yürütülmesinde Alternatif Kurumsal Yöntemler", *a.g.m.*, s.55-56; Daha geniş bilgi için bkz.: GÖNÜL, Mustafa; "Yeni Bir Kalkınma Aracı Olarak İLMİP", *Türk İdare Dergisi*, Yıl: 43, Sayı: 339, (Kasım-Aralık 1972), s.53; TEKMEK, Mustafa; "İl Özel İdareleri ve Bölgesel Kalkınma", *Türk İdare Dergisi*, Yıl: 61, Sayı: 382, (Mart 1989), s.63-64; TOPRAK, Zerrin; "Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 23, Sayı: 1, (Mart 1990), s.49-57.

(138) IULA; "1983 Haziranında Yapılan IULA Kongresinde Alınan Kararlar", *a.g.m.*, s.1485.

(139) TEKELİ, İlhan; *a.g.m.*, s.21.

rasi bilincinin gelişmesi, demokratik özgürlükçü sistemin işleyişi, hizmetlerin etkinliği-bulunmaktadır.⁽¹⁴⁰⁾

Halk katılımına önem veren demokratik yerel yönetim kurumu, aynı zamanda halkın kendilerini denetlemesine de olanak tanımaktadır. Bu açıdan halkın, günlük yaşamını etkileyen kamu hizmetleri ile daha yakından ilgilenmesi ve bu hizmetlerin daha iyi yürütülmesi için gerekli olan denetimi sağlamak istemesi doğaldır. Yerel halkın, kısaca kent gerçek sahiplerinin yerinden yaptığı özdenetim, yerel yönetimlerde en önemli denetimi oluşturmaktadır.⁽¹⁴¹⁾ Bu ilişkiler çerçevesinde yönetimi denetlemek, ancak yönetilenlerin denetim isteklerine yönetim açısından cevap vermeye yarayan yöntemlerden biri olan halkla ilişkiler uygulaması ile gerçekleştirilebilir.

Yerel yönetimlerde yöre halkının yönetime katılma payının artırılması⁽¹⁴²⁾ hem demokratik anlayışın benimsenmesine, hem de siyasal olgunluğun gelişmesine yardımcı olacaktır. Bu açıdan bakıldığında denilebilir ki; siyasal olgunluğun gelişmesi ve demokratik anlayışın benimsenmesi, ancak yerel yönetimlerin varlığıyla ve katkılarıyla mümkün olabilecektir.

Bugün yerel yönetimlerin çok sınırlı olarak halk katılımına olanak sağladıkları gözlenebilir. Oysa yerel yönetimler hem halk katılımına daha fazla olanak tanınmalı, hem de kendi çevrelerini etkileyen politikanın hazırlanmasında vatandaşları kesin söz sahibi kılacak yeni katılma

(140) KARINCA, Eray-Kamil Ufuk BİLGİN; a.g.m., s.17.

(141) GERAY, Cevat; "Belediyelerin Kent Planlaması Sürecine İlişkin Görevleri, Yetkileri ve Halkın Katılım Sorunu", a.g.m., s.18.

(142) YAVUZ, Fehmi; a.g.e., s.13.

şekilleri-oturumlar, danışma komiteleri, fonksiyonel komiteler, vatandaş gruplarına yetki verilmesi gibi-planlamalıdır.(143) Çünkü, değişik şekillerde de olsa halk katılımına imkan tanıyan yerel yönetimler, yöre halkını daha iyi tanıyabilecek, onun isteklerini öğrenebilecek, kısacası belde halkı ile bütünleşebilecektir.

Yerel yönetimlerde halk katılımının gerçekleştirilebilmesi için, yönetimin halka yakın olması gerekmektedir., Yerel yönetimler bir yandan hizmetin etkinliğine ağırlık verirken, diğer yandan da halk katılımına ve demokratik unsurlara yer vermelidir. Bu amaçla halkın yönetime katılması ve onunla iyi diyalog kurulması gerekliliği yerel yönetimlerin hedefi olmalıdır.

Sonuç olarak denilebilir ki; kendi yerleşme birimlerinde kendi işleri hakkında, yine kendilerinin karar vermelerine imkan sağlayan bir organ olan yerel yönetimlerin iyi çalışması, yerel halkın bu yönetim birimlerine karşı göstereceği ilgiye ve yönetime aktif olarak katılmasına bağlı olacaktır. Halkın katılması, yerel demokrasinin bir gereğidir. Ulusal demokrasinin yerleşmesi ve gelişmesi için de önemli bir araçtır. Bu amaçla son yıllarda birçok ülkede değişik şekillerde yapılmakta olan halkın yerel hizmetlere katılmasının, hem yerel demokrasiyi-aynı zamanda ulusal demokrasiyi-güçlendirici bir etki yarattığı, hem de yerel yönetimlerin amaçlarına ulaşmasını kolaylaştırdığı söylenebilir.

(143) "Mahalli İdare ve Çevre Tasarısının Anahtarları", (Çev.: U.Yalçın) İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 27, Sayı: 300, (Ekim 1970), s.465.

Bir görüşe göre⁽¹⁴⁴⁾ yerel yönetimlerin demokratikleşmesinde Türkiye'nin son teşebbüsünün, herhangi bir yerde olmayan geçici gelişmeler çizgisinde olduğudur. Hizmetlerin çeşitlenerek artma eğilimi göstermesi, yasal düzenlemeler yapılmasını gerektirmiştir. Yeni hizmet ve yeni düzenlemelere ve daha fazla mevcut hizmetlerin yerine getirilmesi için istenilen talebe ilaveten, son 10 yılda halk katılımını gerçekleştirmede yerel yönetimler üzerinde artan bir istek, teşvik vardır.

Bugün, gerçek olan olgu, birçok ülkede yerel yönetimde halk katılımının gerçekleştirilememiş olduğudur. Yerel yönetimde halk katılımı, ülkemizde de gerçekleştirilmesi istenen, fakat henüz gerçekleştirilememiş zor bir amaçtır.

C. HALKIN YÖNETİME KATILMASINDA HALKLA İLİŞKİLERİN YERİ

Halkın yönetime katılımı, bir yönetsel faaliyetin karar verme, uygulama ve değerlendirme aşamalarında bu faaliyete katılımı gerektiren bir süreç olarak nitelendirilebilir.⁽¹⁴⁵⁾ Katılma konusunu halkla ilişkiler açısından sınırlandırmak, çalışmanın daha iyi anlaşılması yönünden gerekli olmaktadır. Halkla ilişkiler içinde incelenen katılma olayında, söz konusu olan örgütlenmiş ya da örgütlenmemiş yönetilenlerin kamu yönetiminin kararına katılması olayıdır.⁽¹⁴⁶⁾

(144) HEPER, Metin; (Ed.); Democracy and Local Government, İstanbul In The 1980 s, London, 1987, s.61.

(145) UYSAL, Birkân; a.g.e., s.126.

(146) KAZANCI, Metin; a.g.e., s. 79.

Katılma, yönetilenlerin, yönetimle kaynaşmaksızın yönetsel çalışmaları etkileyen kararlarda doğrudan doğruya etkili olmalarıdır.⁽¹⁴⁷⁾ Bu tanıma göre yönetilenlerin, yönetenlerin alacakları kararlarda etkili olmaları, katılmanın temel koşulu olmaktadır.

Kararları etkilemek anlamında kullanılan halkın yönetime katılması geniş anlamıyla, düşünce, görüş bildirme, oy kullanma yolları ile yönetim tarafından alınan kararların isabetli, verimli amaçlara yönelmesini sağlamak olarak ifade edilmektedir.⁽¹⁴⁸⁾ Burada, katılmanın tanımlanmasının yanı sıra yönetilenlerin, hangi yollarla yönetimin kararlarını etkileyebilecekleri de belirtilmektedir.

Yönetim, yaptığı çalışmalar hakkında yönetilenlere bilgi vermek ve onu aydınlatmakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, yönetilenin yönetime katılma ve yönetimden hesap sorma bilincine sahip olmasına da yardımcı olacaktır. Bu açıdan olaya bakılırsa, yönetimin çalışmalarından habersiz olan yönetilenlerin, yönetime katılma bilincine de sahip olamayacakları açıktır.

Katılmada, yönetilenlerin, sadece yönetimin çalışmaları üzerinde görüşlerini belirtmekle yetinmediklerini ve doğrudan doğruya görüşlerinin yerine getirilmesine katıldıklarını söylemek mümkündür. Hizmetlerin yürütülmesine halkın katılmasının sağlanması ise, yönetimin demokratikleşmesini sağlarken, yönetimin görevlerinin halka aktarılmasını da kolaylaştıracaktır.⁽¹⁴⁹⁾

(147) KAZANCI, Metin; a.g.e., s.80.

(148) TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, s.107.

(149) SOYSAL, Mümtaz; Halkın Yönetime Etkisi, TODAİE Yayını, Ankara, 1968, s.47.

Katılma, demokratikleşmenin bir gereği ve yönetim-yönetilen etkileşimidir. Halkla ilişkiler ise, mevcut kamuoyunu anlama ve oluşturmada yönetime yardımcı olmak ve kamuoyunu etkilemede haberleşmeyi kullanmak işlevlerini üstlenmiş durumdadır. Bu işlevleri nedeniyle halkla ilişkiler, demokratik yönetimin bütünleyici bir parçası olma niteliğini taşımaktadır.⁽¹⁵⁰⁾ Bir yandan demokratik bir yönetimin vatandaşlara bilgi vermek zorunda kalışı, diğer yandan etkili bir yönetimin vatandaşların katılışına ve desteğine ihtiyaç göstermesi yönetimin halkla ilişkiler çabasına girişmesini haklı kılan iki nokta olmaktadır.⁽¹⁵¹⁾ İşte bu yüzden demokratik yönetimlerde, halka bilgi verme ve bilgi alma akımını ancak başarılı bir halkla ilişkiler uygulaması ile gerçekleştirebilirler.

Halk, çeşitli biçimlerde yönetim çalışmalarına katılabilir. Bu katılma, resmi danışma organlarında halk temsilcileri olarak bulunmak biçiminde olabileceği gibi, gayri resmi bir şekilde de olabilir. Birçok özel kuruluşların, derneklerin ve kamu teşebbüslerinin kamu yararına gördükleri hizmetlerde halkın büyük ölçüde yönetsel çalışmalara katıldığı da bilinmektedir.⁽¹⁵²⁾

Yönetime katılmanın en güçlü olduğu düzey, yetkilerin bölünmeyerek, çoğu zaman, karma kuruluşlara (kurul, konsey gibi) nadiren de genel kurullara verilmesi halinde gerçekleşir. Buna örnek olarak, yerel yönetimlerin yerel halktan oluşan ve halk oyu ile seçilmiş meclisleri gösteri-

(150) SEZER, Birkân UYSAL ; "Yönetimin Çevresi-Halkla İlişkiler ve Kanaat Araştırmaları", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 1, (Nisan 1987), s.22.

(151) WILLIAM, A.Rabson; "Yönetenler ve Yönetilenler", (Çev.: Birkân Uysal), Kitap Eleştirisi, Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, (Mart 1969), s.147.

(152) SOYSAL, Mümtaz; a.g.e., s.80; Daha geniş bilgi için bkz.: TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, s.107.

lebilir. Bu nedenle, denilebilir ki, halka en yakın yönetim birimleri olan yerel yönetimler, merkezi yönetimlere göre daha etkin ve güçlü kuruluşlar olduğundan,⁽¹⁵³⁾ halkın katılımını sağlamada da önemli bir rol oynarlar.

Halkla ilişkiler, katılma uygulamalarının yönlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Halkın yönetime katılması, temelinde iletişim olayı olan halkla ilişkiler uygulamasına dayanmakta olup, yönetime katılmada halkla ilişkiler çeşitli araç ve yöntemler kullanarak etkili olmaya çalışmaktadır. Bu açıdan yönetimin sürekli ve dinamik bir halkla ilişkiler uygulamasına sahip olması gerekmektedir. Çünkü, isabetli kararların alınabilmesi, izlenen politikanın halka benimsetilebilmesi, böylece halkın yönetimin kararlarına katılmasının sağlanabilmesi, yönetimin geniş bir halkla ilişkiler programı düzenleyip, uygulamasına bağlı olacaktır.

Teorik olarak kabul edilen yerel yönetimlerin, özellikle belediyelerin halk katılımını sağlamada etkin olabileceği fikridir. Oysa Türkiye açısından uygulamada belediyelerde belde halkının gerçek anlamda (sadece vergi vererek değil; alınan kararları etkilemek amacıyla da yönetime katılması gerekmekte olsa bile) yönetime katılması mümkün olamamaktadır.

Halkın yerel yönetimin vereceği kararlara katılması iki bakımdan önem taşımaktadır: Birincisi, yerel yönetimler kararlarını daha kolay biçimde uygulayabilirler. İkincisi de halk açısından önemlidir. Çünkü halkın dilek, istek ve önerileri böylece dikkate alınmış olmaktadır.⁽¹⁵⁴⁾ Çift yönlü bir iletişim ve etkileşim olarak kabul edilen halkla

(153) TORTOP, Nuri; "Yönetime Katılma ve Nedenleri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 37, Sayı: 423, (Ocak 1981), s.332.

(154) IULA, "Avrupa'da Halkın Yönetime Katılımı ve Mahalli İdareler", a.g.m., s.198-199.

ilişkilerin halkın yönetime katılmasında bir araç olarak kullanıldığını söylemek mümkündür. Halkın yönetime katılması ise, yerel yönetimlerde daha belirgin ve güçlü olduğuna göre, yerel yönetimlerde halk katılımı ancak bilinçli ve planlı bir halkla ilişkiler uygulaması ile gerçekleştirilebilecektir. Demokrasinin bir gereği olan halkın katılması sonucu, yönetimin halka sunacağı hizmetlerin halk tarafından benimsenmesi daha fazla olacaktır. Bu durum ise yönetimin uygulamadaki başarısını artıracaktır.

Yine yerel yönetimlerin başarıları, halkla ilişkilerde gösterdikleri çaba ve etkinliğe bağlıdır.⁽¹⁵⁵⁾ Bulundukları bölgede yaşayan halkı yakından ilgilendiren hizmetler yapan yerel yönetimler için halkla ilişkiler zorunludur. Çünkü halk üzerinde etkili olabilmek için onu iyi tanımak gerekmektedir.⁽¹⁵⁶⁾ Halkın hizmetlere karşı ilgisini, yardım ve desteğini sağlayabilen bir yönetim başarılı olacaktır. Bu nedenle halkla işbirliği sağlama gereği ortaya çıkmaktadır. Yönetim, halkın yönetime ve hizmetlere katılmasını sağlamalıdır.

Halka en yakın birim olan ve kararlarında onun istek ve ihtiyaçlarını en sağlıklı şekilde saptayabilen yerel yönetimler, halkın yönetime katılmasında halkla ilişkileri iki yönlü bir akım olarak kullanmaya çalışmaktadırlar. Bu iki yönden biri hedef kitle (yönetime katılması istenen halk) diğeri ise yönetimdir. Halkla ilişkileri halkın yönetime katılmasında bir araç olarak kullanan yerel yönetimler hedef kitleyi bazı bilgilerle beslemek ve aydınlatmak zorundadır.⁽¹⁵⁷⁾ Eğer yönetim halka bilgiler verip, onu ay-

(155) YAVUZ, Fehmi; a.g.e., s.18.

(156) TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, s.152.

(157) ASNA, M.Alaaddin; "Yönetim Halk İlişkileri", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 3-4, (Aralık 1968), s.57.

dinlatmazsa halkın yönetime katılmasını tam olarak gerçekleştiremeyecektir.

Yerel yönetim birimlerinde halkla ilişkiler, çeşitli yöntemlerle uygulama alanı bulabilir. Örneğin, yerel halka bilgi verme ve görüşme toplantıları düzenlenmesi (bu yöntem hemşehrilerin karar verme sürecine katılmalarına olanak sağlamaktadır) kamuoyuna başvurma, halk girişimi (citizen initiative), görevinden alma (recall) gibi yöntemler⁽¹⁵⁸⁾ halk katılımını gerçekleştirmede kullanılan yöntemlerdir. Halkın dolaylı ya da dolaysız olarak karar verme sürecine katılmasına birçok ülkede anayasal hükümlerle imkan tanınmaktadır. Bunun dışında bu kuruluşlarda, yerel halkın karar verme sürecine katılmasını sağlamak yasal düzenlemelere de bağlı olabilir.

Ülkemizde halkın yönetime katılımı sadece seçimler esnasında gerçekleşmektedir. Bunun dışında bir yerel yönetim birimi olan belediyelerin herhangi bir proje üzerindeki kararlarda halkın görüşünü almak üzere bir takım uygulamalara girişmesi (sınırlı bir şekilde yapılmaktadır) halkla ilişkileri devreye sokmaktadır. Buna rağmen, 1981 yılından itibaren yapılan yeni düzenlemelerle, yerel yönetimlerde halkın katılımı açısından herhangi önemli bir yenilik getirilmediği söylenebilir. Bu ilişkiler çerçevesinde ülkemizde yerel yönetimlerde halkla ilişkilere yeterince önem verildiğini ve bu kuruluşların halk katılımına açık olduğunu söylemek mümkün olamamaktadır.⁽¹⁵⁹⁾

(158) IULA; "Avrupa'da Halkın Yönetime Katılımı ve Mahalli İdareler", a.g.m., s.192-193.

(159) ÜZ, Esat; "Mahalli İdare Kararlarına Halk Katılımı: Genel Bir Değerlendirme", a.g.m., s.273.

Halkın yönetime katıldığı ve söz sahibi olduğu bir yönetim biçimi olan yerel yönetimler ile halk katılımını sağlayacak bir araç olarak kabul edilen halkla ilişkilerin sürekli güçlenmekte ve gelişmekte olduğu ifade edilebilir. Her ikisi aynı zamanda demokratik toplumun vazgeçilmez öğeleridir. Denilebilir ki, yerel yönetimler, yönetime katılma olgusunun gerçekleştirdikleri ölçüde demokratikleşmeye katkıda bulunacaklardır. Bugün açıkça görülen bir gerçek, gittikçe karmaşık hale gelen toplumsal yapının ve buna bağlı sorunların ancak halkın katkısıyla çözüme kavuşturulabileceğidir. Kentin gerçek sahibi, onu yaşamak, onunla var olmak zorunda olan halkın kendisidir. Bu nedenle onu yönetecek, planlayacak ve onun hakkında karar verecek de o olmalıdır.

III. HALKIN YÖNETİME KATILMASININ ARACI OLARAK HALKLA İLİŞKİLER

A. HALKLA İLİŞKİLERİN DOĞUŞU VE GELİŞİMİ

Bir yöneticilik sanatı olarak yüzyıllardan beri uygulanmakta olan halkla ilişkiler, günümüzde yeni bir ilgi alanı olarak incelenmektedir. Halkla ilişkiler, Amerika Birleşik Devletleri'nde doğmuş, yine bu ülkede gelişmiştir.⁽¹⁶⁰⁾ Halkla ilişkiler deyiminin ilk kez Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Thomas Jefferson tarafından 1807 yılında kongreye gönderdiği mesajda kullandığı bilinmektedir.⁽¹⁶¹⁾ Ancak, o yıllarda var olan koşullar (kitle ile-

(160) ERTEKİN, Yücel; "Halkla İlişkiler Ders Notları", Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları, (Cilt II), TODAİE Yayını, Ankara, 1990, s.692.

(161) KAZANCI, Metin; a.g.e., s.3.

tişim araçlarının yokluğu, insanların genellikle birbirinden bağımsız yaşamaları ve toplumun çoğulcu bir nitelik kazanamaması gibi nedenler) ın halkla ilişkilerin gelişmesine yardımcı olmadığı söylenebilir. Bu nedenle halkla ilişkilerin gelişmesi, 20. yüzyılda gerçekleşebilmiştir. Çünkü 20. yüzyılda başlayan hızlı kentleşme ve sanayileşme sonuçta kamuoyunu ortaya çıkarmakla kalmamış, büyük güç kazanmasına da neden olmuştur.⁽¹⁶²⁾ Artık haklarının bilincine varan insanlar, bundan böyle yönetim ile olan ilişkilerinde kamuoyunu etkili kılarak, halkla ilişkilerin gelişmesine yardımcı olabilmişlerdir.

20. yüzyılın ilk yıllarında Ivy Lee adında bir gazeteci, halkla ilişkiler olgusunun gelişmesinde önemli katkılarda bulunduğundan, bu alanda ilk kişi olarak bilinmektedir. Büyük iş adamı John D. Rockefeller'in kişisel danışmanlığına getirilen Ivy Lee, 1914 yılındaki grevler sırasında gazetelere tam sayfa kaplayan duyurular vererek, işverenin görüşünü kamuya açıklamak çabasına girişmiş ve sonuçta, Rockefeller hakkındaki "Açgözlü İhtiyar Kapitalist" görüntüsünü, "çocuklara onar sent harçlık veren, yardım işlerine milyonlarca dolar harcayan iyi yürekli yaşlı adam" imajına dönüştürerek, büyük bir başarı göstermiştir.⁽¹⁶³⁾

Daha sonraları Edward Bernays, "Kamu Oyunun Belirginleştirilmesi" adlı kitabında (bu kitap 1923 yılında yayınlanmıştır) "Halkla İlişkiler Danışmanlarının" gereğini ilk

(162) MIHÇIOĞLU, Cemal; "Halkla İlişkiler Nedir?", Halkla İlişkiler Semineri, MPM Yayınları: 106, Ankara, 1971 s.14.

(163) MIHÇIOĞLU, Cemal; a.g.e., s.15.

olarak ortaya koymuştur.(164) Bernays'ın bu yapıtı, halkla ilişkilerin terim olarak yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamıştır.

1929 ekonomik bunalımından sonra konunun önemi daha iyi anlaşılmış, halkla ilişkiler konusunda Üniversitelerde kürsüler kurulmuş, araştırmalar yapılmış ve dersler okutulmaya başlanmıştır. Amerika'daki bu gelişmeler, daha sonra Avrupa'ya ve diğer ülkeleri de etkisi altına almıştır.(165) Ülkemize gelişi ise 1960'lı yıllara rastlayan bu olgu, son yıllarda üzerinde yoğun çalışmalar yapılan, eğitimi verilen, önemi kavranmış bir konu niteliğini kazanmaktadır.(166) Halkla ilişkiler uygulamasına Türkiye'de ilk kez kamu kuruluşlarında başlanmıştır. Halkla ilişkilerin uygulandığı ilk kuruluşlar ise 1961'de kurulan DPT ve 1964'te kurulan Nüfus Planlaması Genel Müdürlüğü'dür.(167)

(164) ERTEKİN, Yücel; "Halkla İlişkiler Ders Notları", a.g.e., s.693; Halkla İlişkilerin Tarihsel Gelişimi ile ilgili olarak daha geniş bilgi için bkz.: ASNA, M.Alaaddin; Halkla İlişkiler, TODAİE Yayını, Ankara, 1969, s.15-32; UYSAL, Birkân; a.g.e., s.4-15; ABADAN, Nermin; Modern Toplumlarda Halkla Münasebetler (Public Relations), TODAİE Yayını No: 80, Ankara, 1964, s.8-11; ERTEKİN, Yücel; Halkla İlişkiler, İkinci Baskı, TODAİE Yayını, No: 215, Ankara, 1986, s.5-13; ASNA, M.Alaaddin; Bankacılar İçin Beşeri İlişkiler, Üçüncü Baskı, Ankara, 1979, s.124-144; KAZANCI, Metin; a.g.e., s.3-9.

(165) MIHÇIOĞLU, Cemal; a.g.e., s.16; Bu konuda geniş bilgi için bkz.: MARDİN, Betül; "Halkla İlişkilerin ABD'de Gelişimi ve Avrupa'ya Girişi", Halkla İlişkiler Sempozyumu-87, A.Ü. B.Y.Y.O-TODAİE Ortak Yayını, Ankara, 1988, s.21-26; ŞEN, Semra-Meral ÇERÇİ; Halkla İlişkiler, T.C. Başbakanlık DPT, 1374, KD.275, Ankara, 1974, s.20-30; TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, s.13-18.

(166) Bu konuda geniş bilgi için bkz.: ASNA, M. Aladdin; "Halkla İlişkilerin Türkiye'de Benimsenmesi", Halkla İlişkiler Sempozyumu-87, A.Ü. B.Y.Y.O-TODAİE Ortak Yayını, Ankara, 1988, s.27-30; ŞEN, Semra-Meral ÇERÇİ; a.g.e., s.49-52; TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, s.21-24.

(167) ASNA, M.Alaaddin; Bankacılar İçin Beşeri İlişkiler, s.143-144.

İnsanlık tarihi kadar eski olan halkla ilişkiler yüzyıllardır uygulanmaktadır. Ancak, yapılan çalışmaların bir disiplin niteliğini kazanması son yıllarda gerçekleşmiştir. Devletin görevlerinin sürekli çeşitlenerek artması, halkın devletten beklentilerinin değişmesi, iletişim teknolojisindeki gelişmeler, yaşadığımız yüzyılda halkla ilişkilerin daha çok işlerlik kazanmasına neden olmuştur.

B. HALKLA İLİŞKİLERİN TANIMI VE AMACI

Bilindiği gibi son yıllarda özel kesimin yanı sıra kamu kuruluşları da kitlelerle ilişkilerini düzenlemek amacıyla halkla ilişkilerden yararlanmaktadır. Halkla ilişkilerin, kamu kuruluşlarının her aşamasında, hatta insan yaşamının her anında mevcut olduğu söylenebilir.

Uzun yıllar halkla ilişkiler uzmanları asıl işlerini görüntü (imaj) yaratma sanatı olarak tanımlamışlardır.⁽¹⁶⁸⁾ Fakat görüntülerin gerçeklerden saptırılarak aktarılabilceği kaygısı, bu tanımın yerini örgütsel tanımlara bırakmasına neden olmuştur.

İngilizce'deki "Public Relations" terimi, dilimizde halkla ilişkiler olarak kullanılmaktadır. Literatürde, halkla ilişkilerin oldukça fazla tanımına rastlanmıştır.

Amerika Halkla İlişkiler Birliği tarafından yapılan bir araştırmada, halkla ilişkilerin ikiye yakın tanımının

(168) ERTEKİN, Yücel; "Halkla İlişkiler ve Görüntü Yaratma", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 3, (Eylül 1978), s.65.

bulunduğu tesbit edilmiştir.⁽¹⁶⁹⁾ Halkla ilişkiler konusunda kabul gören tanımlar olarak şunları sıralayabiliriz:

- Halkla ilişkiler, belli bir davranışı benimsetmek ya da belli yönde hareket oluşturmak için halkı inandırma (ikna etme) sanatıdır.⁽¹⁷⁰⁾

- Halkla ilişkiler, belirtilmiş hedef kitleleri etkilemek amacıyla hazırlanmış, planlı, inandırıcı bir iletişim çabasıdır.⁽¹⁷¹⁾

- Halkla ilişkiler, kamuoyunu etkileme ve ondan etkilenme sürecidir.⁽¹⁷²⁾

- Halkla ilişkiler, yönetimin izlemekte olduğu politikanın halka benimsetilmesi, çalışmaların sürekli ve tam olarak halka duyurulması, yönetime karşı olumlu bir hava yaratılması; bunun yanı sıra halkın da yönetim hakkında ne düşündüğünün ve yönetimden ne istediğinin bilinmesi ve halkla işbirliği sağlanması işlevidir.⁽¹⁷³⁾

(169) TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, s.3; ERTEKİN, Yücel; a.g.e., s.13; Ayrıca Halkla ilişkiler ile ilgili genişletli tanımlar üzerinde ayrıntılı bilgi için bkz.: ABADAN, Nermin; a.g.e., s.7; ASNA, M.Alaaddin; Bankacılar İçin Beşeri İlişkiler, a.g.e., s.119-124; ORRICK, James ; Halkla İlişkiler Ders Notları, (Çev.: Oğuz Onaran), A.Ü. B.Y.Y.O. Yayın No: 1, Ankara, 1967, s.3-4; ŞEN, Semra-Meral ÇERÇİ; a.g.e., s.3-5.

(170) ASNA, M.Alaaddin; "Yönetim-Halk İlişkileri", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 3-4, (Aralık 1968), s.56.

(171) ASNA, M.Alaaddin; Halkla İlişkiler, s. 5.

(172) MIHÇIOĞLU, Cemal; a.g.e., s.12.

(173) TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, s. 4.

Daha kapsamlı bir tanımlamada ise, halkla ilişkiler, özel ya da kamu kesimlerinde faaliyet gösteren bir kuruluş veya kurumun, ilişkide bulunduğu kitlelerin anlayış, sempati ve desteğini elde etmek için giriştiği iki yönlü iletişime dayalı ve sonuçta kitlede kuruluşun, kuruluştaki kitlelerin istekleri yönünde değişikliklerin gerçekleştirilmesine yönelik, sistemli ve sürekli çabaları içeren bir süreç⁽¹⁷⁴⁾ olarak ifade edilebilir.

Bu tanım, hem özel kesimi, hem de kamu kesimini kapsamaktadır. Ancak, uygulamada iki sektör arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. Kamu kuruluşlarının amacı halka hizmet, halkla ilişkiler biriminin amacı ise, halka hizmetin en iyi şekilde sunulmasını sağlamaktır. İki kesimin arasındaki farklılık, özel kesimin kâr amacına dayalı, genelde rekabet esasına göre belli bir mal ya da hizmet üreten bir sektör olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle özel sektörün halkla ilişkiler anlayışında da bu özelliklerin etkileri görülmektedir.

Özel kesimin halkla ilişkilerinde iletişim tek yönlü olarak düşünülmektedir. Toplumun tepkisinden ancak ileride gerekecek olan mesajları saptamak amacıyla yararlanılma yoluna gidilmektedir.⁽¹⁷⁵⁾ Bu açıdan, özel kesimde geçerli olan halkla ilişkiler anlayışının "özel kesimin çevreyi etkilemesi" esasına dayandığı söylenebilir.

Kamu kesimi halkla ilişkilerinde ise iletişim, tek yönlü değil, mutlaka çift yönlü olmak zorundadır. Bu sek-

(174) UYSAL, Birkân; "Halkla İlişkiler: Bir Değerlendirme", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 3, (Eylül 1983), s.24.

(175) KAZANCI, Metin; a.g.e., s.37.

törde halkla ilişkiler; kamu kuruluşunun halka tanıtılması, halkta kuruluş için olumlu bir imaj yaratılmasının yanısıra, halkın beklentilerinin istek ve şikayetlerinin kuruluşa iletilmesi ve kuruluşa da bu beklentiler doğrultusunda değişiklikler yapılmasına yönelik amaçları içermek durumundadır.(176)

Ancak, Ülkemizde halkla ilişkiler çalışmaları özel sektörde hızla gelişme gösterirken, kamu sektöründeki halkla ilişkiler anlayışı ve çalışmaları ise, genelde "yazılı basının izlenmesi" doğrultusunda gerçekleşmektedir. Bu amaçla kurulan birimlerin de gerçek işlevlerine kavuşturulmadığını belirtebiliriz.

Yapılan tanımlamalardan halkla ilişkilerin niteliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Halkla ilişkiler, sürekli ve sabırlı bir çalışmaya dayanan iki yönlü bir ilişkidir.

- Halkla ilişkiler, karşılıklı bir alışverişi, bir etkileşim sürecini kapsamaktadır.

- Halkla ilişkiler, hedef kitlede sempati ve güven kazanma amacını gütmektedir.

- Halkla ilişkiler, iletişime (haberleşmeye) dayanmaktadır. Burada amaç kitleyi etkilemektir. Bu amaçla kuruluş ile hedef kitle arasında sürekli bir akım, etkileşim vardır.

- Halkla ilişkilerin, bilim ve sanat yönleri bulunmaktadır.

(176) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 1 (Mart 1986), s.133-134.

- İnanıdırıcı olma durumunda olan halkla ilişkilerde ayrıca doğruluk, nesnellik özelliği de bulunmaktadır.

Halkla ilişkiler kavramında yer alan önemli bir nokta da dürüst ve sağlam bağlar kurmaktır. Dürüstlük, tek yanlı olmama, haberleşmenin iki ucu arasındaki etkilerini görmek ve göstermek anlamındadır. Sağlamlık ise, yönetimin (kuruluşun) kitleyi tanınması, öğrenmesi, kitlenin kaynağa güvenmesi ve haberleşmenin sürekliliği anlamındadır. Halkla ilişkiler çalışmaları içinde gerçekleşmesi en güç nokta dürüst ve sağlam bağlar kurabilme işidir. Oysa bunun gerçekleştirilmesi kamu yönetimi için de amaç sayılmaktadır.

Yukarıda yapılan tanımlamalarda olan ortak bir özellik de halkla ilişkiler olayının temelinde iletişimin bulunduğudur. İletişim halkla ilişkilerde hem kitlesel boyutta, hem de bireysel boyutta özel bir yer tutmaktadır.⁽¹⁷⁷⁾ Çünkü iletişim gerek kişiler arasında, gerekse kişilerle kurumlar arasındaki etkileşimi sağlayan birincil etkindir.

Etimolojik yönden araştırıldığında, Türkçeye iletişim, bildirişim ve haberleşme olarak çevrilen "communication" sözcüğünün Latince "communicare" "ortak kılma" fiilinden türediği görülmektedir.⁽¹⁷⁸⁾ Bu açıdan iletişim; anlamları ortak kılmak olarak düşünülebilir. Bazıları iletişim olayı-

(177) Bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: ALEMDAR, Korkmaz-Raşit KAYA; Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar, Ankara, 1983, s.46-50.

(178) Haberleşme konusunda daha ayrıntılı bilgi için bkz.: ERTEKİN, Yücel; "Yönetimde Haberleşme ve Halkla İlişkiler", İl Planlama ve Koordinasyon Müdürleri ile APK ve İl Planlama Uzman Yardımcıları Kurs Notları, İçişleri Bakanlığı, Ankara, 1986, s.45-96; UYSAL, Birkân; a.g.e., s.36-45; ERTEKİN, Yücel; "İletişim Kaynağının Birtakım Nitelikleri Üzerine Düşünceler", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 1, (Mart 1980) s.17-21.

nı "anlamaların" bir kimseden diğerine iletilmesi şeklinde düşünürler. Oysa gerçekte, iletişim sırasında "anlam" değil, onu aydınlatmaya yardım edecek bir mesaj iletilmektedir.

Yalnızca yayınlama değil, alma ve tepki göstermeyi de içeren iletişimde, gönderilen ileti alındığında ve bu iletiye tepki gösterildiği zaman, iletişim tek yönlü bir gönderme eylemi olmaktan çıkarak iki yönlü bir eylem olacak ve iletişim olayı ancak o zaman tanımlanabilecektir.

İletişimin bu iki yönlülük özelliği ve ancak iki yönlü olduğu zaman tamamlanacağı gerçeği halkla ilişkilerin temelinin niçin iletişime dayandığını anlamamıza yardımcı olacaktır.

Halkla ilişkilerin amaçları ise şu şekilde sıralanabilir: (179)

- İzlenen politika konusunda halkı aydınlatmak ve bu politikanın halk tarafından benimsenmesini sağlamak,
- Halkta yönetime karşı olumsuz tavırları değiştirerek, olumlu davranışlar yaratmak,
- Halkın yönetimle olan ilişkilerini kolaylaştırmak,
- Politika ve kararların isabetli olmasını sağlamak için halktan bilgi almak ve bu bilgiyi değerlendirmek,

(179) Bu konuda geniş bilgi için bkz.: TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, s.9-12; YALÇINDAĞ- Selçuk; "Yönetim-Halk İlişkileri", s.6-31; MIHÇIOĞLU, Cemal; a.g.e., s.16-19; TCDD İşletmesinde Halkla İlişkiler Semineri 1988, ODTÜ Mustafa N. Parlar Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayını, Basım Yeri ve Basım Yılı Yok, s.3-4.

- Yasaklar hakkında aydınlatıcı bilgiler vererek, halkın yasaklara uymasını sağlamak,

- Hizmetlerin daha iyi görölmesinde halkın işbirliğini sağlamak,

- Yasalarda ve yönetsel usullerdeki aksaklıkların saptanmasında ve giderilmesinde halkın istek, tavsiye ve şikayetlerinden yararlanarak, yönetim ile, çalışanlar ve halk arasında etkin bir iletişim kurmaktır.

Kısaca, hedef kitlenin kazanılmasının halkla ilişkilerin başlıca amacı⁽¹⁸⁰⁾ olduğu belirtilebilir. Çünkü halkla ilişkiler, ancak hedef kitlenin kazanılmasından sonra gerçekleşecektir. Karşılıklı iletişime dayanan halkla ilişkilerde iletişimin başarılı olabilmesi için hedef kitlenin özelliklerinin bilinmesi gereklidir. Kitlenin özelliklerinin bilinmesi ise, hedef kitlenin kazanılmasını kolaylaştıracaktır.

Daha kapsamlı bir tanımlama ile halkla ilişkileri; kuruluşun (özel veya kamu) yaptığı işleri, programını, izlediği politikayı ve personelinin, ilişkide bulunduğu hedef kitleye tanıttıp benimsetmesi, ayrıca bunu seçtiği kitlenin amaç ve istekleri ile bağdaştırması gerektiğine inanması; bu amaçla hedef kitlenin ilgi ve desteğini kazanacak bir program geliştirip uygulaması ve sonuçlarını değerlendirerek tekrar hedef kitleye sunması için planlı, inandırıcı bir iletişim çabasıyla karşılıklı ve sürekli bir etkileşim içinde bulunabilmesi, şeklinde ifade edebiliriz. Bu

(180) ASNA, M.Alaaddin; "Yönetim Halk İlişkileri", a.g.m., s.63; Daha geniş bilgi için bkz.: SEZER, Birkân Uysal; "Bir Halkla İlişkiler Kuramı Olabilir mi?", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 2, (Haziran 1987), s.8-9.

yaptığımız tanım, çalışmamızın amacına yönelik (bir kamu kuruluşu olan belediyelerde halkla ilişkilerin tanımı) olarak da kabul edilecektir. Belediyelerde halkla ilişkilerin işlevleri ve amacı konusuna ileride yer verileceği için, burada değinilmeyecektir.

Tanımda yer alan başlıca özellikler daha açık bir biçimde ifade edilecek olursa:

(1) Kamu veya özel kuruluşların yaptıkları işleri, programları, izledikleri politikayı ve personelini, ilişkide bulunduğu hedef kitleye tanıtır ve benimsetmesi gerekmektedir. Çünkü, halkla ilişkiler başlangıçta, kuruluşun kitleye kendini tanıtır ve benimsetmesine bağlı olacaktır. Aksi halde halkla ilişkiler çalışması daha başlamadan sona erecektir. Bu bakımdan halkla ilişkilerde tanıtır ve benimsetme önem taşımaktadır.

(2) Kuruluşun kendini her yönüyle hedef kitleye tanıtır ve benimsetebilmesi için seçilen kitlenin amaç ve istekleri ile kuruluşun kendisinin amaç ve isteklerinin bağdaştırılması gerekmektedir. Kitle ve kuruluşun amaç ve isteklerinin aynı olduğu noktada ise halkla ilişkiler çalışmaları daha çok anlam kazanacak ve gerçekleşme payı daha fazla olacaktır.

(3) Kendi amaç ve istekleri ile hedef kitlenin amaç ve isteklerinin uyumlu olması için kuruluş, kitlenin ilgisini çekecek bir program hazırlayıp, uygulamalı ve sonuçlarını değerlendirerek, tekrar hedef kitleye sunabilmelidir. Gerçekten de halkla ilişkiler bu yolla daha çok başarı sağlayacaktır. Bu nedenle kuruluş ve kitle sürekli bir etkileşim içinde bulunmak zorundadır. Ayrıca halkla ilişkiler çalışmaları planlı ve inandırıcı da olmalıdır.

Bütün bu unsurların bir arada olması, halkla ilişkileri ifade ederken, aynı zamanda, halkla ilişkiler çalışmalarının başarılı bir biçimde uygulamasını da sağlayacaktır.

C. HALKLA İLİŞKİLERİN SINIRLANDIRILMASI

Halkla ilişkiler, çok geniş bir uygulama alanına sahiptir. Bu açıdan halkla ilişkilerin kapsamı geniş tutulduğunda, reklamcılık, propağanda ve duyuruyu da içine alacak şekilde tanımlanmakta ve bu üç teknikten ayırt edilememektedir.⁽¹⁸¹⁾ Çünkü, hem halkla ilişkiler, hem reklamcılık, hem de propaganda, amaçları, çalışma biçimleri, kullandıkları yöntem ve teknikler açısından birbirlerine çok benzemektedirler.

Halkla ilişkilerin reklam, propaganda ve duyuru ile karşılaştırılması, kendi alanının ne olduğunu anlamamız açısından yararlı olacaktır.

1. Halkla İlişkiler ve Reklam

Bir tanıma göre; reklamcılık ya da tanıtımcılık bir malın ya da hizmetin satışını artırmak amacıyla basında yer, yayın kuruluşlarında ise zaman satın alma olarak tanımlanmaktadır.⁽¹⁸²⁾ Reklamcılık, halkla ilişkiler faaliyetlerinde etkili bir biçimde kullanılabilecek bir araçtır. Özellikle bir kuruluşa güven ve saygınlık sağlamakta kullanılabilir.

(181) KAZANCI, Metin; "Halkla İlişkiler ve İdari Danışma Merkezleri", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2, (Haziran 1972), s.11.

(182) MIHÇIOĞLU, Cemal; a.g.e., s.21.

Reklam; Üretilen herhangi bir mal veya hizmete olan talebi artırmaya yönelik ve kısa dönemde sonuç alınması istenen bir eylem biçimidir. Oysa halkla ilişkiler genellikle tam tersine, mesajlarını belirlediği hedef kitlelere dolaylı bir biçimde ve sabırla iletmeye çalışır. Reklamda ürün ön planda yer alırken, halkla ilişkilerde ise kuruluşun kendisi ön planda yer almaktadır.⁽¹⁸³⁾ Reklamın amacı ticaridir. Buna karşılık halkla ilişkilerin amacı ticari değildir, tam tersine daha geniş bir kitleyi olaylardan haberdar ederek onları bilgilendirmektir.⁽¹⁸⁴⁾ Kamuoyunu belirli bir konuda etkilemek, halkın bu konuda bir görüşe sahip olmasını sağlamak, halkla ilişkilerde esas amaç olup, bunu da ancak uzun sürede gerçekleştirebilmektedir. Reklamda ise istenilen sonucun elde edilmesi daha kısa sürede gerçekleştirilebilmektedir.

Bir kuruluşun müşterilerini kazanmak, sayılarını daha çok artırmak üzere başvurulan tekniklerin tümü⁽¹⁸⁵⁾ olarak tanımlanan reklamda verilecek olan mesajlar istenilen kalıba sokularak, kitleye sunulmaktadır. Buna karşılık halkla ilişkilerde ise, kuruluşun gerçek kimliği hedef kitleye tanıtılmaktadır.

Müşterilerin cezbedilmesi ve ürünlerin piyasaya sürümü için kullanılan yöntemlerin tamamı reklamcılık olarak tarif edilmektedir. Bu bakımdan reklam ile halkla ilişkilerin arasındaki en önemli farkın gerçekçilik olduğu söylenebilir. Reklamcılıkta da yalan olamaz, ancak burada gerçekler süslenmiş, müşteriye cezbedecek hale getirilmiştir.

(183) ERTEKİN, Yücel; a.g.e., s.45.

(184) TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, s. 7.

(185) ABADAN, Nermin; a.g.e., s.11.

Bu şekilde halka sunulmaktadır. Halkla ilişkilerde ise, kuruluş gerçek yüzüyle gösterilmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle halkın, sunulan hizmetlerden en iyi şekilde yararlanarak böylece kuruluşun güven ve sempatisinin devamlı bir şekilde sağlanması söz konusu olmaktadır.⁽¹⁸⁶⁾

Reklamcılıkta kitle haberleşme araçları parayla kullanılmaktadır.⁽¹⁸⁷⁾ Bu yüzden reklamcılığın halkla ilişkilere göre daha pahalıya mal olduğu söylenebilir.

Halkla ilişkiler ile reklamcılık arasında benzer yönler olduğu kadar, farklı yönler de bulunmaktadır.⁽¹⁸⁸⁾ Ancak, ikisinin arasındaki en belirgin özellik reklamda paranın, halkla ilişkilerde ise inanç, ikna ve karşılıklı iletişim ve etkileşimin daha ağır biçimde kullanılmasıdır.

2. Halkla İlişkiler ve Propaganda

Propagandayı en geniş anlamı ile bir fikri yayarak ona taraftar bulma tekniği, olarak tanımlamak mümkündür.⁽¹⁸⁹⁾

Başka bir tanıma göre ise propaganda; bir amaca hizmet ya da karşı bir amaca zarar vermek için fikirlerin, olayların, iddiaların amaçlı olarak yayılması⁽¹⁹⁰⁾ şeklin-

(186) ÇADIRCI, Suat; **Bankalarda, Ticari İşletmelerde, İktisadi Kuruluşlarda Halkla İlişkiler**, İkinci Baskı, Ankara, 1967, s.13; Daha geniş bilgi için bkz.: KORYÜREK, Cüneyt; "Halkla İlişkiler ve Reklamcılık", **Halkla İlişkiler Semineri**, MPM Yayını, No: 106, Ankara, 1971, s.87-91.

(187) ORRICK, James; a.g.e., s.10.

(188) TORTOP, Nuri; **Halkla İlişkiler**, a.g.e., s.7; Bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: ORRICK, James; a.g.e., s.88-90; KAZANCI, Metin; "Halkla İlişkilerin Anlam ve İlişkileri", **Halkla İlişkiler Semineri**, MPM Yayını, Ankara, 1982, s.2-8; ERTEKİN, Yücel; a.g.e., s.44-48.

(189) MIHÇIOĞLU, Cemal; a.g.e., s.21.

(190) ORRICK, James; a.g.e., s.11.

de tanımlanabilir. Kamuoyunu ve toplumun güdümünü etkilemek için yapılan bir hareket olarak da tanımlanan propaganda ile varılmak istenilen amaç, insanlara belirli bir düşünceyi, fikri, inancı, davranış biçimini benimsetmektir⁽¹⁹¹⁾ Propagandada amaç, mesajı hedef kitleye tek yönlü olarak aktarmaktır. Tek yönlü olduğu için de tartışmaya açık olmamaktadır.

Örgütsel bir çaba olarak nitelendirilebilen propaganda da genellikle duygusal sözcükler kullanılarak ve bunu birçok kez tekrarlayarak, halk üzerinde belli davranışların özendirilmesi sağlanmaktadır.⁽¹⁹²⁾ Bu noktada halkla ilişkiler ile propaganda birbirinden ayrılmaktadır.

Halkla ilişkiler doğruluk, iyi niyet ve dürüstlüğü esas ilke olarak kabul ederken; propaganda, abartmalı olarak kuruluşu tanııtma amacı taşımaktadır. Propaganda gerektiğinde yanlış bilgiler vererek, tekrarlar yapıp kişileri belli bir tutumu kabule zorlamaktadır. Oysa halkla ilişkiler yanıltıcı değildir. Kişileri ikna etmek için gerçekleri olduğu gibi açıklamaktır.⁽¹⁹³⁾

Halkla ilişkilerin propaganda ile olan farkı daha çok serbesti yönünde olmaktadır. Propagandada siyasi, dini, ideolojik konularda insanlar etki altına alınarak kandırılmaya, inandırılmaya çalışılırken, halkla ilişkilerde bilgi vermek, belgeler sunmak sureti ile insanlar ikna edilmeye çalışılmaktadır.⁽¹⁹⁴⁾ Halkla ilişkilerde inancın

(191) TORTOP, Nuri; *Halkla İlişkiler*, s. 8.

(192) ERTEKİN, Yücel; *a.g.e.*, s.48.

(193) ŞEN, Semra-Meral ÇERÇİ; *a.g.e.*, s.11.

(194) ÇADIRCI, Suat; *a.g.e.*, s.13-14.

serbest oluşumu söz konusu iken, propagandada ise inanç aşılama söz konusu olmaktadır. Kamuoyunun hizmetinde olan halkla ilişkiler, tanımı ve niteliği gereği kamuoyunun hizmetinde olmayan propagandadan bu noktada ayrılmaktadır.

Propagandada aynı mesajın defalarca tekrarlanması önem taşımakta olup, bu tekrarda ise kitle iletişim araçları kullanılmaktadır.⁽¹⁹⁵⁾ Kaldı ki, halkla ilişkilerde başarı, kuruluşların eylem ve işlemlerindeki başarıları ile kenetlenmiş olmasına rağmen; propagandada kuruluşun başarısı ile propagandanın başarısı arasında kesin bir ilişki bulunmamaktadır.⁽¹⁹⁶⁾ Bu yüzden halkla ilişkiler iki yönlü bir akım olarak her zaman dürüstlük ve açıklık ilkesi ile hareket ederken, kazanacağı başarının da hedef kitle ile kuruluşa ait olacağı söylenebilir.

3. Halkla İlişkiler ve Duyurma

Duyurma, bilgi yayma, bir örgüt ya da kişi üzerinde düzenli bilgi dağıtımı, başkalarına bilgi vermek isteyen bir kimsenin bir takım konuları kendi açısından açıklaması gibi anlamlarda kullanılabilir. Duyurma iki yönlü bir çalışma olan halkla ilişkilerin kamuya seslenme yönüyle ilgilenmektedir.⁽¹⁹⁷⁾ Halkı aydınlatma, iyi bir halkla ilişkilerin geliştirilmesi için bir araçtır. Bu da duyurma ile sağlanabilir. Duyurma, bir halkla ilişkiler tekniği olup, planlanmış olaylar hakkındaki haberler olarak da nitelendirilebilir.⁽¹⁹⁸⁾ Duyurmanın, halkla ilişkiler ça-

(195) ERTEKİN, Yücel; a.g.e., s.48.

(196) KAZANCI, Metin; a.g.e., s.32.

(197) MIHÇIOĞLU, Cemal; a.g.e., s.21; Ayrıca daha geniş bilgi için bkz.: UYSAL, Birkân; a.g.e., s.53-54.

(198) ORRICK, James; a.g.e., s.10.

lışmalarında kullanıldığı bilinmektedir. Bu nedenle duyurma-
nın kullanılması halkla ilişkilerde sürekli bir etkileşim
için gerekli olmaktadır.

Yukarıda sözü edilen kavramların her üçü de daha
çok tek yönlü olmaları dolayısıyla, halkla ilişkilerden
ayrılmaktadır. Çünkü halkla ilişkiler, diğerleri gibi tek
yönlü değil, çift yönlüdür.

D. HALKLA İLİşKİLERDE KULLANILAN METODLAR

Halkla ilişkiler uygulamalarında bir takım yöntem-
lerden yararlanılmaktadır. Bu yöntemler daha çok halkın ne
düşündüğünü öğrenebilmek için kullanılmaktadır.

Halkın çeşitli konulardaki fikir ve düşüncelerini
anlamak; hem halkın gereksinmelerini bilmemize, hem de ona
ulaşacak mesajların daha iyi düzenlenmesine imkan tanır.
Halkın ne düşündüğünü anlamak, tavsiye ve şikayetlerini öğ-
renmek bakımından yönetimin yararlanabileceği yol ve yöntem-
leri şöyle sıralamak mümkündür: (199)

1. Vatandaşların kişisel başvurmaları,
2. Temsil nitelikteki kişi veya gruplarla temas,
3. Kamuoyu araştırması,
4. Referandum (kamuoyuna başvurma).

Bunların dışında ayrıca yönetime katılma (katılmalı
yönetim) ve kuruluş içi haberleşme de halkla ilişkiler
uygulamasında kullanılan yöntemler olarak sayılabilir.

(199) ERTEKİN, Yücel; "Halkla İlişkiler Ders Notları",
s. 711-712.

1. Vatandaşların Kişisel Başvuruları

Halkla ilişkiler iki yönlü bir akım olduğu için yönetim yalnız halka bilgi vermekle ve bunların öylece kabul edilmesini beklemekle yetinmemeli, halkın da buna karşı tepkisini ve isteklerini öğrenmeye çalışmalıdır. Halkın isteklerinin yönetime ulaştırılması bakımından, vatandaşların kişisel başvuruları büyük önem taşımaktadır.⁽²⁰⁰⁾ Vatandaşlar isteklerini yönetime türlü biçimlerde yansıtabilirler. Halkın kişisel başvuruları yazılı veya sözlü olabilir.

Bunun için önce halkla, kişisel başvurularının kamu kuruluşlarınca önemle ele alınıp, gereğinin yapılacağına ilişkin bir inanç yaratılması gereklidir. Birtakım nedenlerle işlerin yapılmayan ve sürüncemede bırakılan halkın doğrudan üst düzey yöneticilerine başvurmak gereğini duymaları ise bu konuda gözönünde bulundurulması gereken ikinci önemli noktadır.⁽²⁰¹⁾ Bu durumun bir çok kuruluşda, önemli bir sorun olduğu, bu yüzden yöneticilerin asıl işleriyle uğraşamaz duruma geldiği bilinmektedir.

Vatandaşlar kişisel dilek, ihtiyaç ve şikâyetlerini başka bir yolla da-gazetelerin okuyucu sütunları ile-yönetime iletebilirler.⁽²⁰²⁾ Bu yol ülkemizde oldukça yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Bundan başka dilek ve şikâyet kutuları da halkın kişisel başvurularında önem taşımaktadır.

(200) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkilerde Kamu Kuruluşları ve Basının Sorumluluğu", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 1, (Mart 1986), s.121-122; Daha geniş bilgi için bkz.: YALÇINDAĞ, Selçuk; "Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.155-156.

(201) YALÇINDAĞ, Selçuk; a.g.e., s.32.

(202) ERTEKİN, Yücel; a.g.e., s.84.

2. Temsilci Nitelikteki Kişi veya Gruplarla Temas

Vatandaşın ne düşündüğünü anlamanın bir başka yolu da temsilci nitelikteki kişi veya örgütlenmiş gruplar-meslek kuruluşları, sendika ve dernekler-ile ilişkiler kurmaktır.

Sade vatandaş, güçlü yönetim mekanizması karşısında kendini yalnız hissetmektedir. Bu yalnızlık vatandaşlara hep tepeden bakan, onlarla ilgilenmeyen ülkelerde daha da belirgindir. Bu nedenle, halkın dilek ve şikayetlerinin duyurulması için, yönetim-yönetilen ilişkisini güçlendirmek ve daha önemli kılmak için çabuk çözüme varılacağı amacıyla, toplumda belirgin yeri olan, etkili kişilerin aracılığından yararlanılabilir.⁽²⁰³⁾ Yönetim bu etkili kişilerin aracılığıyla halkın isteklerini, şikayetlerini öğrenebilir.

Halkın ne düşündüğünü anlamanın bir başka yolu da örgütlenmiş gruplarla ilişkiler kurmaktır. Kamu kuruluşları karar aşamasından önce, örgütlenmiş grupların tavsiye ve görüşlerinden yararlanırlar. Ancak burada önemli olan, kamu yararı ile örgütlenmiş grupların görüşlerinin uzlaştırılması gerektiğidir. Kamu hizmetlerinin ortaya çıkarılmasında bu gruplarla kurulacak ilişkiler büyük önem taşımaktadır.⁽²⁰⁴⁾ Çünkü yönetimin başarısı, halkın istekleri doğrultusunda alacağı kararları uygulayabilmesine bağlı olacaktır.

(203) SOYSAL, Mümtaz; Halkın Yönetime Etkisi, s.102.

(204) YALÇINDAĞ, Selçuk; a.g.e., s.33-34.

3. Kamuoyu Araştırması

Kamuoyu araştırması terimi, kamunun tümünü, belirli kesim veya bölümlerini meydana getiren halkın ve kişilerin ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve günlük faaliyetleri çerçevesindeki sosyal ihtiyaç, tutum, davranış, beklenti, eğilim, yönelim ve düşüncelerinin ortalama görüntüsüyle ilgili bilgilerin sistemli olarak toplanması, objektif biçimde kaydedilmesi, sınıflandırılması, tahlil edilerek sunulması⁽²⁰⁵⁾ anlamında kullanılmaktadır.

Kamu yönetiminin bilgisinin yetersiz olduğu, önemli hizmetler hakkında karar verilmeden önce toplumun ne düşündüğünü anlamanın yolu ve yönetimin değerlendirmelerine ışık tutacak bilgilerin sağlanabilmesi ancak kamuoyu araştırması ile mümkündür.⁽²⁰⁶⁾ Bu yöntemle varılmak istenen amaç, çoğunluğun eğilimlerini öğrenmek, alınacak kararların isabetli, uygulanabilir nitelikte ve çoğunluğun isteği doğrultusunda olmasını sağlamaktır.⁽²⁰⁷⁾ Burada uygulanan anket veya görüşme yöntemlerinin tutarlı, yansız ve gerçekleri yansıtacak nitelikte olması önem taşımaktadır. Modern bir yöntem olan kamuoyu araştırması yöntemine, batı ülkelerinde oldukça sık başvurulurken, ülkemizde henüz yaygın bir biçimde kullanılmamaktadır.

(205) Bu konuda geniş bilgi için bkz.: YEĞENOĞLU, Özgür; "Kamuoyu Araştırma Uygulamalarının Düzenlenmesinde Alternatif Yaklaşımlar", Türk İdare Dergisi, Yıl: 60, Sayı: 379, (Haziran 1988), s.151-163.

(206) YALÇINDAĞ, Selçuk; a.g.e., s.34.

(207) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkilerde Kamu Kuruluşları ve Basının Sorumluluğu", a.g.m., s.123.

4. Referandum (Kamuoyuna Başvurma)

Referandum, ancak belli, önemli konular üzerinde kamuoyunun gerçek eğilimini saptamak amacıyla başvurulmuş ve özellikle de Batı ülkelerinde kullanılan bir yöntemdir.⁽²⁰⁸⁾ Halkın isteklerinin öğrenilmesinde halkla diyalog kurulması önem taşımaktadır. Bu diyalogun kurulması ise halkla ilişkiler yöntemleri ile mümkün olacaktır.

Amaç, halkın isteklerini gerçekleştirmek ise, bunun için çeşitli yöntemler kullanılarak halka ulaşmak zorunludur. Bu zorunluluk da başarılı bir halkla ilişkiler uygulamasını gerektirmektedir.

E. HALKLA İLİŞKİLERDE KULLANILAN ARAÇLAR

Halkla ilişkilerde amaç, hedef kitleyi etkilemek ve ondan etkilenmek, sonuçta da bir bütünleşmeye ulaşmak⁽²⁰⁹⁾ olduğundan, bu amaca ulaşmak için çeşitli yöntemler ve araçlar kullanılır.

Halkla ilişkilerin temelini, karşılıklı iletişimin oluşturduğunu daha önce belirtmiştik. Bu iletişim, kitle iletişim araçlarından yararlanılarak gerçekleştirilebileceği gibi, aracısız ve yüzyüze de gerçekleştirilebilir.⁽²¹⁰⁾ Bu bakımdan halkla ilişkiler uygulamasının başarılı olabilmesi, kitle iletişim araçlarının etkili bir biçimde kullanılmasına bağlı olacaktır.⁽²¹¹⁾ Kitle iletişim araçlarının

(208) ERTEKİN, Yücel; a.g.e., s.85.

(209) ERTEKİN, Yücel; "Halkla İlişkiler Ders Notları", a.g.e, s.712.

(210) KAZANCI, Metin; "Halkla İlişkilerin Anlam ve İçeriği" Halkla İlişkiler Semineri, MPM Yayını, Ankara, 1982, s.20.

(211) ŞEN, Semra-Meral ÇERÇİ; a.g.e., s.31.

iyi planlanarak etkili bir şekilde kullanılamaması durumunda, halkla ilişkiler uygulamasının başarılı olamayacağını söylemek mümkündür.

Halkla ilişkilerin uygulamasında çeşitli basamaklar bulunmaktadır. (212)

Birincisi, kuruluşun karşısındaki hedef kitleyi tanıması, hedef kitlenin sınırlarını iyice çizerek belirlemesi,

İkincisi, seçilen hedef kitlenin özelliklerine göre (eğitim, yaş, cinsiyet, gelir vb.) o hedef kitlenin anlayabileceği mesajların hazırlanması,

Üçüncü aşama, bu mesajları hedef kitleye ulaştıracak kanalların (kitle iletişim araçlarının) seçilmesi,

Başka bir aşama ise, kuruluşun bu kanallardan birini veya birkaçını seçerek, çeşitli kanallarla hedef kitleye mesajı ulaştırması, sonuçta da kitleden gelen olumlu veya olumsuz görüşlere göre hareket etmesidir.

Halkla ilişkilerde "olumlu bir kuruluş imajının" gerçekleştirilmesi ise uzun yıllara ve büyük çabalara bağlı olacaktır. Özellikle yaşadığımız çağda kitle iletişim araçlarının alabildiğine geliştiği bir ortamda kamuoyunun etkilenmesi büyük önem taşımaktadır.

Halkla ilişkilerde yazılı ve sözlü her türlü iletişim aracının kullanılmasına rağmen, kullanılan araçlar, he-

(212) ASNA, M.Alaaddin; "A'dan Z'ye Halkla İlişkiler" (Söyleşi) Dış Ticarette Durum Dergisi, (Ocak-Şubat 1989), s.40.

def kitlenin geçidine, faaliyetin bünyesine, mesajın tipine hitap edilen halkın durumuna göre değişebilmektedir.⁽²¹³⁾ Halkla ilişkiler alanında kullanılan araçların sınıflandırılmasında literatürde farklılıklar vardır.

Yapılan bir ayırmada, hedef kitlelere ulaşmada kullanılabilecek teknikleri belli gruplarda toplamak mümkündür.⁽²¹⁴⁾

1. Sözlü, doğrudan doğruya haberleşme yolları:

- A. Karşılama teknikleri,
- B. Basın mensuplarına has kokteyl, konferans, ziyaret ve yemekler,
- C. Seminer, colloque ve öğretici seyahatler.

2. Yazılı haberleşme yolları:

- A. Müessese içi bülten veya sirkülerler,
- B. Yayın teknikleri,
- C. Göze ve kulağa hitap eden kitle haberleşme vasıtaları.

Bir başka ayırmada ise, halkla ilişkilerde kullanılacak araçlar oldukça geniş kapsamlı olarak aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır:⁽²¹⁵⁾

1. Basılı araçlar:

- A. Gazeteler
- B. Dergiler

(213) ŞEN, Semra-Meral ÇERÇİ; a.g.e., s.32.

(214) ABADAN, Nermin; a.g.e., s.15-17.

(215) Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: ASNA, M.Alaaddin; Halkla İlişkiler, s. 89, 159.

- C. Broşürler
- D. El Kitabı
- E. Bültenler
- F. Yıllık
- G. Mektuplar
- H. Afişler
- I. Pankartlar
- K. El İlânları

2. Yayın araçları:

- A. Radyo
- B. Televizyon
- C. Filmler
- D. Hoparlör düzeni

3. Sergiler

- A. Sürekli sergiler
- B. Gezici sergiler
- C. Panolar
- D. Özel pavyonlar

4. Sosyal Olaylar

- A. Festivaler
- B. Balolar
- C. Öteki sosyal toplantılar

5. Yarışmalar

6. Toplantılar

- A. Seminerler
- B. Konferanslar
- C. Münazaralar
- D. Açık oturumlar

E. Törenler

F. Kurslar

7. Geziler

A. Kuruluş ilgilileri için hazırlanan geziler

B. Kuruluşun halkın gezilerine açılması (açık ev)

8. Eğitim

9. Halkla ilişkiler alanında öteki çalışmalar

A. Karşı kampanyalarla savaş

B. Rakip kuruluşlarla ilişkiler

C. Yasama organı ile ilişkiler

D. Baskı grupları

Diğerlerinden farklı bir ayırım ise; (halkla ilişkilerde en fazla uygulama alanı bulan araçlar) basılı ve basılı olmayan araçlar olarak yapılabilir. (216)

1. Basılı araçlar:

A. Gazeteler

B. Dergiler

C. Broşürler

D. El kitapları

E. Bültenler

F. Yıllıklar

G. Mektuplar

H. Damgalar

I. El ilanları

J. Afişler

K. Pankartlar

(216) Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. ŞEN, Semra; ÇERÇİ, Meral, a.g.e., s. 32-44.

2. Basılı olmayan araçlar:

- A. Radyo
- B. Televizyon
- C. Filmler ve slaytlar
- D. Sergi ve fuarlar
- E. Sosyal Olaylar (festival, balo, kokteyl, gezi, yarışma vs.)
- F. Toplantılar
 - 1. Seminerler
 - 2. Konferanslar
 - 3. Münazaralar
 - 4. Açık oturumlar
 - 5. Törenler
 - 6. Kurslar
- G. Hoparlör düzeni

Bu konudaki en son ayırimda ise kitle iletisim araçları Üçlü bir ayırma (yazılı iletisim araçları, görsel iletisim araçları ve imaj yaratmaya yönelik araçlar) tabi tutularak sınıflandırılabilir. (217)

1. Yazılı İletişim Araçları: Gazete, dergi, bülten, broşür, kitap, yıllık, takvim, ajanda, almanak, özel amaçlı yayın, afiş, mektup, pankart, poster, karikatür, damgalı pul.

2. Görsel İletişim Araçları: Film, video bant, kapalı devre TV, kablolu TV, fotoğraf, plak, slayt.

3. İmaj Yaratmaya Yönelik Araçlar: Sergi, özel günlerle ilgili faaliyetler, panel, konferans, seminer, festival, kültürel faaliyetler.

(217) DAŞER, Azize; "Halkla İlişkiler", İller Bankası Vakıf Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 1, (Ocak 1988), s.20.

Bunların dışında, telefon konuşmaları, posta kartları, mektup zarfları için damgalar ve etiketler, yaka rozetleri, özel posta damgaları, lastik damgalar, bir olayı anmak için kullanılan posta pulları, spor gösterilerinden yararlanma, görevlilerin kişisel ziyaretleri vs. araç olarak sayılabilmektedir. Halkla ilişkiler görevlileri bütün bu araçları hedef kitlenin özelliklerine göre seçerek kullanmak zorundadırlar.⁽²¹⁸⁾ Bu yapılmadığı takdirde, halkla ilişkiler uygulamalarının başarılı olamayacağını söylemek mümkündür.

Halkla ilişkiler çalışmalarında dürüst olmak ve görüntünün gerçekleri saptırmasına imkan tanımamak gerekmektedir. Bu nedenle resim ve görüntüye ağırlık veren haberleşme araçlarını çok dikkatli kullanmalıdır. Dürüstlük ve gerçekleri olduğu gibi yansıtmak ilkesinin muhafaza edilmesi ve araçların seyircide uzun süre iz bırakacak şekilde seçilmesi gerekliliği; başarılı bir halkla ilişkiler uygulaması için önem taşımaktadır.

F. HALKLA İLİŞKİLER ÇALIŞMASINDA İZLENECEK YOL

Halkla ilişkilerde çalışma biçiminin saptanması için önce olayların sistemli olarak analizi, ölçülmesi ve bundan sonra planlı bir şekilde çalışmaların hazırlanması gerekmektedir.⁽²¹⁹⁾ Halkla ilişkiler çalışmalarının yürütülebilmesi için planlı bir şekilde hazırlanması zorunludur.

Halkla ilişkiler, belirli safhaları bulunan sürekli bir oluşumdur. Bu yüzden planlı çalışmayı gerektirmektedir.

(218) ORRICK, James; a.g.e., s.55.

(219) TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, s. 38.

Halkla ilişkiler programının yürütülmesi, dört aşamayı içermektedir.(220)

1. Bilgilerin toplanması ve yorumu (araştırma)
2. Problemlerin tanımlanması ve nasıl çözüleceğinin kararlaştırılması (planlama)
3. İlgili topluluğa mesajların iletilmesi (haberleşme) ve uygulama
4. Neyin yapıldığının incelenmesi (değerlendirme)

1. Bilgi Toplama (Araştırma)

Halka ilişkiler sanatı, dörtte üçü suyun altında (araştırma, planlama, değerlendirme), dörtte biri ise suyun yüzünde (uygulama) olan bir buzdağına benzetilebilir.(221) Araştırmadan beklenen faydanın önceden bilinerek sorunun belirli bir biçimde ortaya konulmasının, bir halkla ilişkiler araştırmasında gözönünde bulundurulacak en önemli konu olduğunu söylemek mümkündür.

Bu birinci safhada çözümlenmesi istenen sorunun açıklığa kavuşturularak, amaçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu aşamada yapılacak işler ve alınacak kararlar daha sonraki aşamalara temel teşkil edeceğinden, büyük önem taşımaktadır. Bu yüzden, bilginin elde edilişinden, analiz ve yorumuna kadar kullanılacak araç ve yöntemlerin çok dikkatli seçilmesi; güvenilir ve objektif olmalarına

(220) SEZER, Birkân; a.g.e., s.19; Ayrıca bu konuda bkz.: GÜKYAY, Birten; "Bir Kurulusta Halkla İlişkilerin Yeri ve Önemi", Halkla İlişkiler Semineri, MPM Yayın - ları:106, Ankara, 1971, s.109.

(221) ASNA, M.Alaaddin; Halkla İlişkiler, s. 161.

özen gösterilmesi gerekmektedir.⁽²²²⁾ Yoksa daha ilk başlangıç noktasında araştırmanın istenilen yöne değil de, başka bir yöne çevrileceğini ve yanlış sonuçlar alınabileceğini söylemek, sanıyoruz yanlış olmayacaktır.

2. Planlama (Karar Verme)

Halkla ilişkiler çalışmasının planlanması, ikinci önemli konudur. Halkla ilişkilerde öncelikle hedeflerin planlanması gerekmektedir. Bu hedeflere ulaşabilmek için gerekli faaliyetlerin de planlanması ve plan ya da programa uygun olarak yürütülmesi zorunludur.

Burada kısa ve uzun vadeli amaçlar ve stratejilerin tesbiti ile çalışma için gerekli ödenek, kullanılacak kitle haberleşme araçlarının seçimi, çalışacak personel ve nitelikleri, çalışma süresi ve yeri, çalışmaya başlanmadan önce planlanmalıdır.⁽²²³⁾ Bunların planlanması tesbit edilen problemlerin çözümü için gereklidir.

3. Uygulama

Karara bağlanan plan ve programın fiiliyata geçirilmesi uygulamadır. Bu aşamada plana göre ne yapıldığı ve niğin yapıldığı üzerinde önemle durulması gerekmektedir.⁽²²⁴⁾

(222) KÜÇÜKKURT, Mehmet; "Halkla İlişkilerde Araştırma Yöntemleri ve Değerlendirme", Halkla İlişkiler Sempozyumu-87, A.Ü. B.Y.Y.O. - TODAİE Ortak Yayını, Ankara, 1988, s.156; Bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: SEZER, Birkân; a.g.e., s.20-28; ASNA, M.Alaaddin; Halkla İlişkiler, s.161-167.

(223) ASNA, M.Alaaddin; Halkla İlişkiler, s.167-168; Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: SEZER, Birkân UYSAL a.g.e., s. 29-35.

(224) KÜÇÜKKURT, Mehmet, a.g.e., s. 156.

Bu aşamada toplanan bilgilere hazırlanan tanıtma mesajları, önceden belirlenen araçlarla, belirli bölgelerde, belirlenmiş hedeflere ulaştırılmaktadır. Bunları yaparken, halkla ilişkilerin ilkelerine ve uygulamanın baştan savma yürütülmemesine dikkat edilmek zorundadır.⁽²²⁵⁾ Bir halkla ilişkiler çalışması çeşitli kitle haberleşme araçları ile yayınlanarak kamuoyunun bilgisine sunulmak zorundadır. Ayrıca programın uygulanıp, belirli aralıklarla uygulamanın kontrol edilmesi de gerekmektedir.

4. Değerlendirme

Halkla ilişkiler çalışmasında belirli zaman aralıklarıyla uygulama sonuçlarının ölçülüp değerlendirilmesi gereklidir. Çalışmanın sonucunda elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi, gelecekteki yapılması istenen çalışmalar açısından zorunludur.

Halkla ilişkiler çalışmasının sonunda elde edilen sonuçların değerlendirilmesi iki yönden önem taşımaktadır. Birincisi, uygulanan programın başarısının değerlendirilmesi, ikincisi de kuruluşun değişimini sağlayacak verilerin elde edilmesidir.⁽²²⁶⁾ Uygulanan çalışmanın değerlendirilmesi, faaliyetin amacına ulaşıp ulaşmadığını, harcanan zaman, emek ve paranın değerlendirilip değerlendirilmediğini, ne gibi başarılar elde edildiğini ve gelecek için neler yapılacağını veya neler yapılması gerektiğini göstermesi açısından önemli sayılmaktadır.

Her çalışmanın bir amacı ve ulaşmak istediği bir sonucu vardır. Eğer sonuç gerçekleşirse, faaliyetin başarılı

(225) ASNA, M.Alaaddin; Halkla İlişkiler, s. 171.

(226) SEZER, Birkân; a.g.e., s.46.

olduğu kabul edilir. Aksi halde, başarısızlık söz konusu olacaktır.

Değerlendirme bir norm veya kriter-ölçü kullanılarak veya karşılaştırma yaparak bir şeyin değerini ortaya koyma işlemidir. Bir çalışmanın değeri, yaptığı iş ve hizmet ettiği amaç ile ölçülmektedir. Bunu ortaya koyabilmek için değerlendirme araştırmaları, halkla ilişkiler faaliyetleri ile gerçekleştirilmek istenen amaçların, ne kadarının gerçekleştirilebildiğini tesbit etmek amacıyla yapılmaktadır.⁽²²⁷⁾ Değerlendirme araştırması ile çalışma, değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Bu değerlendirme bir sonraki halkla ilişkiler çalışmaları için bir ön araştırma niteliğinde olacaktır. Bu nedenle, değerlendirme sonuçlarına uygun olarak, önceki programın geliştirilmesi ya da programa yeniden yön verilmesinin halkla ilişkiler uygulamasının başarılı olabilmesi için zorunlu olduğunu söylemek mümkündür.

Genellikle halkla ilişkiler sürecinin araştırma-bilgi toplama, planlama-karar verme, uygulama ve değerlendirme olarak dört aşamadan oluştuğu kabul edilmesine rağmen, bir başka görüşe göre de⁽²²⁸⁾ bu sürecin safhaları, karar, araştırma, planlama, ön deneme, uygulama ve değerlendirme olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Burada ön denemede, halkla ilişkiler ile ilgili hazırlanan çalışmanın bir ön denemeye tabi tutulup, gerekirse yeniden düzenlemeye gidilmesi amaçlanmaktadır.

(227) KÜÇÜKKURT, Mehmet; a.g.e., s.156.

(228) ÖZAKTAŞ, Adnan; "Devlet Yönetiminde Halkla İlişkiler", MPM Konferansları 1969-1970, (Cilt II), MPM Yayınları: 79, Ankara, 1971, s.191.

Kısaca halkla ilişkiler sürecini özetlemek gerekirse; halkla ilişkiler çalışmasında yapılacak iş, gereken bilgilerin toplanması olacaktır. Çeşitli yollarla toplanan bilgilerin incelenmesi, hedef kitlenin özelliklerini öğrenmek açısından büyük önem taşımaktadır. Bundan sonra, eldeki bilgilere göre planlama yapılarak, hangi kitlelere, hangi haberleşme araçları ile mesajların ne kadar süre ile ulaştırılacağı kararlaştırılmalıdır. Bu arada, hazırlanan mesajların çeşitli deneylerden geçirilerek sonuçlara göre, gerekirse birkaç kez düzeltilmesi gerekmektedir. Gerekli ön çalışmalardan sonra planın uygulamasına geçilmeli, çalışma süresi sona erince de uygulama sonuçları elden geçirilerek değerlendirilmelidir. Bundan sonraki çalışmalar için gerekli verileri oluşturan değerlendirme sonuçlarının, arşivlenerek yeniden girişilecek bir çalışmanın ilk adımı olan "bilgi toplama" sırasında kullanılmak üzere hazır bulundurulması gerekmektedir.

Haberleşme kanallarının en iyi şekilde kullanılması sanatı⁽²²⁹⁾ olarak nitelendirilebilen halkla ilişkilerin başarılı olabilmesi, ancak planlı, programlı ve sürekli bir çalışma ile gerçekleşecektir. Bu yüzden halkla ilişkiler faaliyeti, kuruluş ile hedef kitle arasında iki yönlü bir haberleşme sürecinin varlığını gerektirmektedir. Bu da kitle iletişim araçlarının kullanılmasının yanısıra halkın düşünce, tavsiye, dilek, ihtiyaç ve şikayetlerini bilmeyi de gerekli kılmaktadır.

(229) ÜZAKTAŞ, Adnan; a.g.e., s.201.

G. HALKLA İLİŞKİLERDE BASININ YERİ VE BASINLA İLİŞKİLER

Çeşitli kaynaklardan aldığı haber ve izlenimleri belli kalıplar içinde değerlendirerek, halk topluluklarına aktaran bir mekanizma olarak nitelendirilen basın ve basınla olan ilişkiler, halkla ilişkilerde önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu nedenle, halkla ilişkilerde basın ve basınla ilişkiler konusunu iki ayrı başlık altında incelemekte yarar bulmaktayız.

1. Halkla İlişkilerde Basının Yeri

Halkın kamu kuruluşları ile, kamu kuruluşlarının da halkla ilişkilerini sağlamada önemli ve etkin bir araç olan basının, halkın dilek ve isteklerinin yönetime yansımada da önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Yönetim, halkın dilek ve isteklerini, olumlu veya olumsuz görüşlerini basından da öğrenebilir. Ayrıca, yönetim halka duyurmak istediği birçok bilgileri ve halktan beklentilerini basın aracılığıyla duyurma yoluna da gidebilir.⁽²³⁰⁾ Bu bağlamda, basının karşılıklı iki yönlü-halktan yönetime, yönetimden halka-işlediğini söylemek mümkündür. Çünkü yönetim, halka duyurmak istediği bilgileri basın ile iletir, halkın beklentilerini de gene basın aracılığı ile öğrenir.

Halkın istek ve sorunlarını dile getiren ve büyük bir haberleşme aracı olan basının, halkla ilişkiler çalışmaları sırasında çok önemli biryeri ve son derece etkili olduğu gerçektir. Buna karşın, yönetimin düşünce ve fikirlerinin halka iletilmesinde de basın en etkili kitle haberleşme aracı olarak kabul edilmektedir.

(230) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkilerde Kamu Kuruluşları ve Basının sorumluluğu", a.g.m., s.117.

Yönetimce yapılan çalışmaların halka tanıtılmasında, yararlanılabilecek araçların başında gelen basın, kitle haberleşme aracı olarak önemli bir fonksiyona sahiptir.⁽²³¹⁾ Her kuruluş yapmış olduğu çalışmalarını kamuoyuna tanıtarak onun güvenini kazanmak ister. Amaç yalnız tanınma değil, aynı zamanda beğendirme ve kamuoyunda kuruluşun amaçlarına uygun bir izlenim yaratmaktır. Bu yüzden basın için en önemli haber kaynağı ilgili kuruluşlardır.⁽²³²⁾ Basının halkla ilişkilerde en çok kullanılan araçlardan biri olmasının nedeni de budur.

Haberleşme aracı ile bilgi kaynağı arasındaki ilişki ancak kaynak ve aracın karşılıklı olarak birbirlerinin sorumluluk ve sınırlılıklarına karşı saygılı oldukları müddetçe halk için yararlı olabilir. Bu nedenle halkla ilişkilerde hem yönetimin, hem de hedef kitlenin vazgeçilmez haberleşme aracından faydalanılmak isteniyorsa, basın ve kurallarının iyi tanınması ve onunla iyi ilişkiler kurulması gerekmektedir. Böylece kuruluş, hem kendisini hedef kitleye tanıtır, mesajlarını iletir, hem de kitleden gelen istek ve şikâyetlerin neler olduğunu öğrenir.

Basın, aynı zamanda halkın yönetimden doğrudan doğruya bilgi almasında en önemli araç olarak da kabul edilmektedir.⁽²³³⁾ Çünkü halkın dilek ve sorunlarının yönetime yansımada, basın önemli bir role sahiptir. Basında yer alan, okuyucu mektupları (bireylere ait) röportajlar, haberler, inceleme yazıları ve araştırma sonuçları, hedef kitle ile kuruluş arasında köprü kuran kaynaklar olarak ni-

(231) YALÇINDAĞ, Selçuk; a.g.e., s.35.

(232) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkilerde Kamu Kuruluşları ve Basının sorumluluğu", a.g.m., s.127.

(233) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkilerde Kamu Kuruluşları ve Basının Sorumluluğu", a.g.m., s.118.

telendirilmektedir.(234) Bu nedenle basının toplumsal bir güç olarak temsil ettiği toplum kesiminin isteklerine, demokratik toplumlarda yönetim kayıtsız kalmaz. Topluma bilgi vermek, onu aydınlatmak zorundadır. Günümüzde "yazılı basın" diye nitelenen gazeteler ve dergiler, halkla ilişkiler alanında büyük ve önemli görevler üstlenmiş durumdadırlar. Yazılı basının yanı sıra, radyo ve televizyon gibi sözlü basın araçları da halkla ilişkiler alanında kullanılmaktadır.(235) Hem yazılı, hem de sözlü basının halkla ilişkilerde ağırlıklı olarak kullanılan araçlar olması, yönetim ve yönetilen arasındaki bilgi alışverişini sağlaması; sanıyoruz halkla ilişkilerde basının yerinin ne olduğu ve ne olması gerektiğini açıklamaya yardımcı olacaktır.

2. Halkla İlişkilerde Basınla İlişkilerin Önemi

Bugün dünyada dördüncü kuvvet olarak bilinen basının tam manasıyla fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için, yönetimce birtakım kolaylıklar sağlanmalıdır. Bu kolaylıkların başında da basının hızlı, doğru haber alabilmesi ve sorularının cevaplandırılması imkânlarının sağlanması gelmektedir.(236) Zamanında ve doğru haber vermeyen yönetimler, basının, dolayısıyla da halkın desteğini kaybedebilirler.

(234) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.154.

(235) TOKGÖZ, Oya; "Gazetecilik-Halkla İlişkiler İlişkisinde Yazılı Basının Rolü ve Önemi", Halkla İlişkiler Sempozyumu-87,A.Ü. B.V.Y.O.- TODAİE Ortak Yayını, Ankara, 1988, s.141.

(236) KILIÇ, Altemur; "Halkla İlişkilerde Kitle Haberleşme Araçları", Halkla İlişkiler Semineri, MPM Yayını: 106, Ankara, 1971, s.37.

Yönetimin halkta oluşturmak istediği olumlu görüntü ve mesajın en etkili şekilde hedef kitleye iletilebilmesi, ancak kitle iletişim araçları ile sağlanabilir. Bu araçlar, dikkat çekmek, güven oluşturmak ve bilgi vermek için kullanılırlar.⁽²³⁷⁾ Yönetimin yaptıklarının anlatılmasında, yönetilenler üzerinde güven sağlamada kitle iletişim araçlarının önemli bir yeri vardır. İletişim araçları, yönetimi, yönetilenlere tanıtırken, yönetimin de yönetilenleri tanımasını sağlar. Basın, yönetilenlere bilgi verirken, yönetilenlerin düşüncelerini de açıklamasına-halkın isteklerini yönetime duyurma işlevi-imkân verir.⁽²³⁸⁾ Halkla ilişkiler, basının bu işlevi yerine getirebilmesi için uygun ortamı hazırlar. Bu nedenle yönetim, kamuoyunu oluşturan güçlerden biri olarak kabul edilen basınla iyi ilişkiler kurmak durumundadır.

Yönetim, dünyanın en iyi yönetimi de olsa, en anlamlı işleri yapıyor da olsa, başarılı olabilmek için belirlenmiş hedef kitleye ulaşmada önemli bir yere sahip olan basınla olumlu ilişkiler geliştirerek, çalışmalarının basında yankı bulmasını sağlamak zorundadır. Bundan dolayı, halkla ilişkilerde basınla diyalog önemli bir yer tutmaktadır.

Yönetim, yönetilenlere kendini tanıtmak zorundadır. Bu nedenle, hemen hemen bütün kuruluşlarda, bu işleri yerine getirmek için halkla ilişkiler ve basın büroları veya merkezleri kurulmuştur. Amaç, basın ve halkla ilişkiler çerçevesinde yönetimi tanıtmak için neler yapılabileceğini belirlemek ve bu amaç doğrultusunda da çalışmaktır.

(237) UYSAL, Birkân; a.g.e., s.52.

(238) KAZANCI, Metin; a.g.e., s.45.

Halkla ilişkiler biriminde basın ile ilişkileri yürüten görevliler, basının görevlerini ve ihtiyaçlarını iyi tanımak-bilmek ve aynı zamanda da basınla ilişkilerde çok dikkatli ve ölçülü davranmak zorundadırlar.

Haber, basın için önemli bir kavramdır. Zamanında gelmeyen veya basına iletilmeyen bir olay, ilginç olsa da önemini yitirebilir. Bu yüzden verilmek istenilen haberlerin zamanında basına, basından da yönetilenlere ulaşması önem kazanmaktadır.

Basın ile ilişkileri yürüten görevliler, gazetecilerin bilgi alma isteklerini yerine getirmek, onları günü gününe izlemek, günlük haber bültenleri çıkarmak, basın bildirileri yayınlamak, geziler veya basın konferansları düzenlemek gibi görevleri yerine getirmek durumundadırlar.⁽²³⁹⁾ Gazetecilere modası geçmiş haberler değil, aktüel ve yeni haberler verilmelidir. Bu açıdan bakılırsa, halkla ilişkiler biriminde çalışan basın görevlilerinin esas görevi, basına tam ve zamanında taze ve aktüel haberler vermek olmalıdır.

Bu amaçla halkla ilişkiler görevlileri basın toplantısı, basın seyahati ve basın konferansı düzenlemek, ayrıca basın bildirileri ve basın bültenleri hazırlamakla görevlidirler.⁽²⁴⁰⁾ Basın ve halkla ilişkiler bürolarının ise en önemli faaliyetleri, basın bülteni veya basın bildirileri hazırlamalarıdır.

(239) TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, s.61; Daha geniş bilgi için bkz.: ERTEKİN, Yücel; a.g.e., s.51.

(240) TOKGÖZ Oya; a.g.e., s.143-144; Daha geniş bilgi için bkz.: UYSAL, Birkân; a.g.e., s.55-61.

a. Basın Bildirileri

Basın bildirileri açık, kısa ve anlaşılır olmalı, pratik şekilde hazırlanmalıdır. Her paragraf kendi başına tam bir haber olmalı, diğerleri onu tamamlamalıdır. Bildirilerle beraber tutanaklar, resimler de verilmelidir. Ayrıca, bildiriler zamanında yayınlanmalıdır.⁽²⁴¹⁾

b. Basın Bültenleri

Basın bültenleri hazırlanırken, ilk sayfanın dörtte üçü boş bırakılmalı, daha sonra yazmaya başlanmalıdır. İlk paragrafta, hatta ilk cümlede ana olgular anlatılmalıdır. Bültende verilmek istenen mesajın açık, kesin, net ve ilgi çekici olması gerekmektedir. Daha sonraki paragraflarda bütün haber hakkında ayrıntılar verilebilir.⁽²⁴²⁾ Yazılı basın için önemli bir haber kaynağı oluşturan basın bülteni, basın-halkla ilişkiler bürolarınca zamanında basına gönderilirse, yönetimin kendisini tanııtmasında önemli bir adım atılmış olabilir.

c. Basın Toplantıları, Basın Konferansı, Basın Turları (Seyahati)

Basın bülteni ve basın bildirileri hazırlayan basın ve halkla ilişkiler büroları, yönetimin tanıtılmasına yardımcı olmak üzere, basın toplantıları ve basın konferansları da düzenleyebilirler. Ayrıca düzenledikleri basın seyahatleri, turları ile de yönetimin tanıtılması için çalışabilirler. Halkla ilişkiler, basın ilişkisi içinde, basın

(241) TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, a.g.e., s.62-63; Daha geniş bilgi için bkz.: KAZANCI, Metin; a.g.e., s.149.

(242) UYSAL, Birkân; a.g.e., s.59-60.

bülteni ve basın bildirisi hazırlama yanında, basın toplantısı veya basın konferansı düzenlenmesine daha sık başvurulmaktadır. Halkla ilişkiler bürolarının bazı önemli toplantılar için geçici veya devamlı basın merkezleri kurmaları da diğer bir basın-halkla ilişkiler ilişkisini oluşturmaktadır. Basın merkezinde gazetecilerin rahat haber alma ve göndermeleri bakımından her türlü kolaylık sağlanmalıdır.

Özetle şunları söyleyebiliriz:

Halkla ilişkilerin amacı, yönetim-yönetilen arasında çift yönlü iletişimi kurabilmek ve işletebilmektir. Bunu da gerçekleştirecek olan basındır. Bu nedenle halkla ilişkilerde en etkili araç olan basınla iyi ilişkiler kurulması, tam ve zamanında doğru bilgiler verilmesi, yönetimi yönetilene yaklaştırarak yönetimin yönetilenlere kendini tanıtmasını ve onların bilgi sahibi olmalarını sağlarken, yönetilenlerin de istek ve şikayetlerinin yönetime yansımalarına yardımcı olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE BELEDİYELER VE BELEDİYELERİN
BASIN-HALKLA İLİŞKİLERİ

I. BELEDİYE KAVRAMI VE TÜRKİYE'DE BELEDİyecİLİĞİN
TARİHÇESİ

A. BELEDİyenİN TANIMI VE BELEDİYE KURUMLARININ
OLUŞUMU

Arapça kökenli belde sözcüğünden türemiş olan belediye sözcüğü, bir insan topluluğunun yerleşmek amacıyla oturdukları yer anlamına gelir. Dolayısıyla belediye, beldeye ilişkin kuruluş ve yönetim anlamındadır.⁽¹⁾

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 1. maddesi beledileri şu şekilde tanımlamaktadır:

"Belediye, beldenin ve belde sakinlerinin mahallî mahiyette müşterek ve medenî ihtiyaçlarını tanzim ve tevsiye ile mükellef hükmi bir şahsiyettir."

Bu maddeye göre belediyeler; kent ve kasabaların (beldenin) ve belediye sınırları içinde oturan hemşehrilerin, yerel nitelikteki ortak ve medenî gereksinmelerini düzenleyip karşılamakla görevli bir tüzel kişiliktir.

(1) NADAROĞLU, Halil; Mahallî İdareler, Üçüncü Bası, İstanbul, 1986, s.293.

Maddeden de anlaşılacağı gibi, belediyelere kanun çok geniş yetki ve çalışma alanı vermektedir. Buna göre belediyeler, hemşehrilerinin yerel ve medeni gereksinmelerini düzenlemek ve gidermekle zorunlu tutulmaktadırlar.⁽²⁾

Belediye Kanununda belediyelerin yürütme organı olarak "Belediye Başkanı", karar organı olarak da "Belediye Encümeni" ve "Belediye Meclisi" gösterilmiştir.

Belediyeler, Anayasanın çizmiş olduğu çerçeve içerisinde kendilerine ayrılan konu ve alanlarda temel kararları alma ve uygulama yetkilerine sahip olan, kendi öz personeli, bütçeleri ve yönetsel özerklikleri bulunan karar organları halk tarafından seçilen, tüzel kişiliği olan yerel yönetim birimleridir.

Bugün dilimizde kullanılan "yerel yönetim", "kent yönetimi", "belediye", "kent", ya da "komün" sözcükleri, daha çok, yerel bir topluluğa kamu hizmetleri sağlayan yönetsel, siyasal ve toplumsal bir birimi ifade etmektedir.⁽³⁾ Belediye terimi ilk kez, 1789 tarihli Fransız Kurucu Meclisi'nde kullanılmıştır.⁽⁴⁾ Bununla birlikte belediyeler, tüzel kişilik olarak 1835 yılında İngiltere'de yapılan bir ıslahatla ortaya çıkmışlardır.⁽⁵⁾

(2) AYDIN, Ahmet Sezai; "Belediyelerin Bir Görevi", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 40, Sayı: 460, (Şubat 1984), s.1418.

(3) KELEŞ Ruşen-Fehmi YAVUZ; *Yerel Yönetimler*, İkinci Baskı, Ankara, 1989, s.1.

(4) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; *a.g.e.*, s.2.

(5) MERİÇ, Osman; "Belediye İdarelerini Yeniden Düzenleme Zorunluluğunun Nedeni ve Konu ile İlgili Bazı Temel Sorunlar", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 34, Sayı: 393-394, (Temmuz-Ağustos 1978), s.217.

Nasıl ki, çeşitli ülkelerde merkezi yönetimin çekirdeğini bakanlıklar oluşturmakta ise, belediyeler de yerel yönetimlerin çekirdeğini teşkil etmektedirler.⁽⁶⁾

Yerel yönetimlerin en güçlü birimlerinden olan belediyelerin varlık nedeni, bazı-ortak yerel nitelikteki hizmetlerin onlar tarafından daha iyi yerine getirilebileceği düşüncesidir. Denilebilir ki, belediyeler, bazı hizmetleri merkezi yönetimden daha iyi yapabilecekleri için vardır.⁽⁷⁾ Bu durumda, yerel nitelikte olan, öncelikle belde halkına hitap eden, halkın katkıda bulunabileceği, halkın yardım ve desteğinden yararlanılabilecek hizmetler, belediye örgütlerince yerine getirilmeye çalışılmaktadır.

Belediyeler demokrasi anlayışının oluşup gelişmesi, uygulamada ise deneyim sağlaması yönünden önem arz etmektedirler.⁽⁸⁾ Organları seçimle işbaşına gelen belediye örgütlerinin; seçme, seçilme, yerel hizmetleri yerine getirme, bu hizmetleri denetleme, sorumluluk duyma vb. gibi hususların öğrenilmesini sağlayacağı kabul edilmektedir.

Belediye organlarının görevlerini yürütürken, hemşehriye hizmet temelinden hareket etmesi, onları ön planda tutması gerekmektedir. Bundan dolayı belediye seçimlerinde belde halkı, kendi işleriyle uğraşacak, men-

(6) MERİÇ, Osman; a.g.m., s.217.

(7) TORTOP, Nuri; "Yönetim Sistemimiz İçinde Belediyelerin Önemi, Sorunları ve Yeni Düzenlemeler", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 4, (Aralık 1985), s.3.

(8) AYDIN, Ahmet Sezai; a.g.m., s.1421.

faatlerini koruyacak ve isteklerini yerine getirecek belediye organları seçmektedir.⁽⁹⁾ Bir yerel yönetim birimi olan belediyelerde, hizmetler belde halkının isteklerine ve işin icaplarına uygun olarak yapılmaktadır. Halk tarafından, halkın içinden seçilmiş organlar, yerel ihtiyaçları daha iyi takdir etme imkânına sahiptirler. Bu açıdan, hizmetlerin ve işlerin merkezi yönetimlere nazaran belediyelerde, daha çabuk görüldüğünü ifade edebiliriz.

Beledi-ortak, yerel- hizmetin beşeriyetle beraber doğduğu, fakat bu hizmetin yerine getirilmesi için gerekli teşkilâtlanmanın oluşturulmasında geç kalındığı, teşkilâtlanmanın en son modeli olan ve halen uygulanmakta bulunan belediyenin daha sonraları ortaya çıktığı bilinmektedir.⁽¹⁰⁾ Bu açıdan bakıldığında, ülkemizde belediye hizmetlerinin değişik kurum ve kişilerce yerine getirildikten sonra bugünkü teşkilâtlanmaya geçildiğini belirtebiliriz.

B. TÜRKİYE'DE BELEDİyecİLİĞİN TARİHÇESİ

Ülkemizde belediyeciliğin tarihi, Osmanlı Devletinin kuruluş tarihine kadar götürülebilir. Fakat o zamanlar, belediye teşkilâtı kurulmadığı için, seçilmiş organ-

(9) PİRLER, Orhan; "Yeni Belediyeler, Belediyeler, Belde Halkının Esenliği ve Refahı İçin Kurulur", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 44, Sayı: 513-514, (Temmuz-Ağustos 1988), s.198.

(10) MERİÇ, Osman; "Son Beş Yıllık Düzenlemeler Sonunda Belediyelerin Temel Konularının Hangi Aşamaya Ulaştıkları", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 41, Sayı: 475-476 (Mayıs-Haziran 1985), s.131.

ların ve tüzel kişiliğin söz konusu olmadığı bilinmektedir.⁽¹¹⁾

Bir yandan Osmanlı İmparatorluğu'nun kuvvetten düşerek vakıf idarelerinin bozulmasının, diğer yandan devlet işlerinin çoğalmasının yerel nitelikteki hizmetlerin merkezden değil, yerinden yapılması ihtiyacını ortaya çıkarttığını belirtebiliriz.⁽¹²⁾ Belediye teşkilatı kurulması fikri de böylece doğmuştur. Bu fikir 1854'lü yıllarda ortaya atıldığından, ülkemizde belediyeciliğin tarihçesi ni aşağıdaki gibi bölümlere ayırarak incelemek isabetli olacaktır.

1. Cumhuriyet Öncesi Dönem (1854-1923)
2. Cumhuriyet Dönemi (1923-1990)
 - a. (1923-1950)
 - b. (1950-1980)
 - c. (1980-1983)
 - d. 1983'den günümüze

Bu kısımda; ülkemizde belediyeciliğin tarihçesi çok fazla detaylı değil, gelişim açısından önemli sayılabilecek özellikler belirtilerek-ilk belediyemizin kuruluşundan günümüz belediyelerine kadar geçen süre içinde verilmeye çalışılacaktır. Bu özelliklerden biri de, belediye teşkilâtlarında basın ve halkla ilişkiler faaliyetlerinin yerine getirilmesi olarak kabul edilmektedir. Bundan dolayı belediye teşkilâtlarında basın ve halkla ilişkiler faaliyetleri, daha ayrıntılı bir şekilde bundan sonraki bölümlerde işlenmeye çalışılacaktır.

(11) AKALIN, Muzaffer; "Belediyeciliğimizin Tarihçesi", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 259, (Mayıs 1967), s.203.

(12) AKALIN, Muzaffer; a.g.m., s.204.

1. Cumhuriyet Öncesi Dönem (1854-1923)

Ülkemizde modern anlamda belediyelerin kurulması çalışmalarının⁽¹³⁾ Osmanlı İmparatorluğu döneminde, 1854-1856 yıllarında Batı Ülkeleri ile artan ilişkiler sonunda başladığı,⁽¹⁴⁾ belediyeler kuruluncaya kadar bu görevin vakıflarca yerine getirildiği bilinmektedir. Ayrıca bu dönemde gerçek olan; hükümet belediye ve yargı işleri ile esnaf denetimi ve narh (fiyat saptama) işlerine kadıların bakması olayıdır.⁽¹⁵⁾

Ülkemizde, ilk kez 1855 yılında İstanbul'da belediye kurulması girişiminde bulunulmuştur. Buna göre belediyenin başında hükümetçe atanan bir ŞEHREMİNİ bulunacak ve ayrıca yine atama ile gelecek 12 kişilik bir Şehir Meclisi olacaktı. Bu Meclise Şehremini başkanlık ediyordu.⁽¹⁶⁾ Ancak anılan bu meclis kısa bir süre sonra dağılmıştır.

1858 yılında İstanbul'un Beyoğlu ve Galata bölgelerini içine alan Altıncı Belediye Dairesi'nin kurulduğu bilinmektedir. Bu dairenin başında ise daire müdürü unvanı ile bir başkan ve 7 üyeli bir Daire Belediye Meclisinin bulunması öngörülmüştür. Başkan ve üyelerin ise hükümetçe atanması planlanmıştır.⁽¹⁷⁾

(13) NADAROĞLU, Halil; a.g.e., s.294.

(14) TORTOP, Nuri; Mahalli İdareler, Üçüncü Baskı, Ankara, 1988, s.1.

(15) Bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: NADAROĞLU, Halil; a.g.e., s.294-295; ÜNAL, Sadettin; "Belediye-ciliğimizin Tarihçesi", İller ve Belediyeler Dergisi Yıl: 34, Sayı: 393-394, (Temmuz-Ağustos 1978), s.355-357.

(16) TORTOP, Nuri; a.g.e., s.1.

(17) ÜNAL, Sadettin; a.g.m., s.357; Ayrıca bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: ORTAYLI, İlber; Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği, Ankara, 1985, ss.129-142; GÖRMEZ, Kemal; Yerel Demokrasi ve Türk Belediyeciliği, Basım Yeri ve Yılı Yok, s.89-92.

1869 yılında Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi ile belediye teşkilatının bütün İstanbul'a yaygınlaştırılması kabul edilerek, şehir 14 belediye dairesine ayrılmıştır.

1868 yılında çıkartılan bir talimat ile, bu tarihten itibaren İstanbul dışında, taşrada vilayet, sancak ve kaza merkezlerinde de birer belediye teşkilâtının kurulması öngörülmüştür.⁽¹⁸⁾

1876 Anayasası yerel meclislerin seçimle oluşmasını belirlemiş olmasına rağmen, 1877'de çıkarılan Dersaadet Belediye Kanunu eski belediye teşkilâtını olduğu gibi korurken, İstanbul'daki 14 belediye dairesinin sayısını da 20'ye çıkarmıştır.⁽¹⁹⁾

1912 yılında çıkarılan Dersaadet Belediyesi Hakkındaki Geçici Kanun ile İstanbul'daki Belediye Daireleri kaldırılmış, bunların yerine Belediye Şubeleri kurulmuştur. Şehremaneti Meclisi yerine de bir Encümen kurulması öngörülmüştür.

Bu sistem, Cumhuriyetin ilanından sonra 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girinceye kadar değişmeden varlığını sürdürmüştür.⁽²⁰⁾

(18) TORTOP, Nuri; a.g.e., s.3; Daha geniş bilgi için bkz.: ÜNAL, Sadettin; a.g.m., s.358; ÇAKAR, Burhanettin; "Mahalli İdarelerin Tanımı ile Belediyelerin Kuruluş ve Gelişmesi", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 30, Sayı: 340 (Şubat 1974), s.68.

(19) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.39.

(20) TORTOP, Nuri; a.g.e., s.3.

2. Cumhuriyet Dönemi (1923-1990)

a. 1923-1950 Döneminde (Cumhuriyetin İlânından Çok Partili Hayata Kadar) Belediyecilik

İstanbul ve çevresinde kurulan 14 belediye teşkilâtından sonra 1924'de de 417 sayılı kanun ile Ankara'ya özel bir yönetim biçimi getirilmiştir. Ayrıca bu tarihte çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu ile, köy, kasaba, şehir ve büyük şehir ayrımı yapılmıştır.⁽²¹⁾ 1930 yılında ise bugün yürürlükte olan ve İstanbul Belediyesine ait hükümleri de içeren 1580 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla da nüfusu 2000'i geçen yerlerde belediye kurulması kabul edilmiştir.

1930'lu yıllarda Cumhuriyet belediyeciliğini etkileyen düzenlemelerin başında Anayasalar gelmektedir. Bunlardan ilki 1921 Anayasası'dır.

1921 Anayasası'nın, ülkemizde yerel yönetim ve yerel demokrasinin gelişmesini öngören "eşi bulunmaz bir statü" getirdiğini belirtebiliriz.⁽²²⁾ 1921 Anayasası, 1876 Anayasasından farklı olarak, yerel yönetimler alanında iki yenilik getirmeyi öngörüyordu. Bunlardan biri il özel idarelerinin yeniden düzenlenmesi, diğeri de bucakların yerel yönetimler haline getirilmesi idi. Fakat öngörülen bu yenilikler, uygulama alanı bulamamıştır.⁽²³⁾

1930 yılına kadar belediye başkanları seçimle göreve gelmekten ziyade, atanma ile işbaşına getirilmiş-

(21) TORTOP, Nuri; a.g.e., s.3-4.

(22) ORTAYLI, İlber; a.g.e., s.207.

(23) ÇAKAR, Burhanettin, a.g.m., s.69.

lerdir.⁽²⁴⁾ Ülkemizde ilk kez 1855 yılında Şehremaneti adıyla İstanbul'da belediye teşkilatı kurulmasına rağmen Batılı anlamda tüzel kişiliği haiz belediye teşkilâtı 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu ile gerçekleşmiştir.⁽²⁵⁾ Tüzel kişiliği haiz belediye teşkilâtının gerçekleştirilmesiyle beraber, belediye başkanlarının halk tarafından seçilmeleri hususu da Belediye Kanununda yer almıştır.

Osmanlı İmparatorluğunun Türkiye Cumhuriyetine merkeziyetçi bir yapıyı miras bırakması⁽²⁶⁾ ile, cumhuriyetin siyasal sisteminin, güçlü bir merkeziyetçilik oluşturulması doğrultusunda olduğu kabul edilmektedir.⁽²⁷⁾

1924 Anayasası'nın en önemli özelliği de, 1921 Anayasası'nın adem-i merkeziyetçi özelliğini terketmesidir.⁽²⁸⁾ Tek parti dönemi olarak kabul edilen 1923-1945 yılları arasında belediyelerle ilgili birçok kanun çıkarılmıştır. 1945-1950 döneminde tek parti yönetimi geçerliliğini sürdürmüş, 1950 sonrasında ülkemizde çok partili döneme geçilmiştir.

(24) HEPER, Metin (ED.); "Local Government in Turkey = An Overview With Special Reference to the Municipalities, 1923-1980" Dilemmas Of Decentralization Municipal Government In Turkey, Bonn, 1985, s.13; NADAROĞLU, Halil; a.g.e., s.299; ÇAKAR, Burhanettin; a.g.m., s.68.

(25) MERİÇ, Osman; "Hukuki Düzenlemelerin ve Kurulan Sistemlerin Verimlilik Bakımından Belediye Çalışmalarına Olumlu ve Olumsuz Etkileri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 44, Sayı: 505, (Ocak 1988), s.2; MERİÇ Osman; "Yeni Anayasa ve Mahalli İdarelerden Belediyeler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 38, Sayı: 438, (Nisan 1982), s.738.

(26) GÖRMEZ, Kemal; a.g.e., s.102.

(27) HEPER, Metin; a.g.e., s.14; Ayrıca Cumhuriyet döneminin merkeziyetçi geleneği ile ilgili olarak bkz.; YALÇINDAĞ, Selçuk; "Değişen Koşullar ve Mahalli İdarelerimiz", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, (Haziran 1968), s.19-20; GÖRMEZ, Kemal; a.g.e., s.103.

(28) GÖRMEZ, Kemal; a.g.e., s.107.

**b. 1950-1980 Döneminde (Çok Partili Hayata Geçişten
12 Eylül 1980'e Kadar) Belediyecilik**

1946-50 yılları arasında da Cumhuriyetin "Geleneksel-Bürokratik" ve merkeziyetçi eğiliminin değişmediği söylenebilir.⁽²⁹⁾ Bu dönem, tek partili sistemden çok partili sisteme geçiş dönemidir.

1960'lı ve 1970'li yıllarda kronolojik sırada birinci eğilim, yerel yönetimlere yeni görevlerin verilmesi; ikinci eğilim de demokratik belediye hareketi eğilimi idi. Birinci eğilim, merkez tarafından benimsendi. İkinci eğilim ise belediyeler ve entellektüel grup tarafından belediyelerin malî krizine (sorunlarına) çözüm bulmak amacını taşıyordu. Bu hareketi başlatanlar da belediye başkanları ile entellektüellerdi.⁽³⁰⁾

1960'lı yıllarda yeniden ortaya çıkan bir düşünce de yerel yönetimlerin millî gelişme konusundaki çalışmalarına katkıda bulunabilmeleri ve bu katkının gerekli olduğu idi. Bu yaklaşımın gözönüne alınmasıyla merkezin, yerel yönetime olan eğilimi değişmeden aynen kalmıştır. Yerel yönetim merkezde bir araç olarak düşünülmüştür. Yerel yönetimlerdeki tek farklılık, merkez namına kültürel faaliyetlerin, gelişme faaliyetleriyle aynı ölçüde yürütülmesi olmuştur.⁽³¹⁾ Ayrıca bu dönemde belediye görevlerinin giderek merkezi yönetime kaydırıldığı da bilinmektedir.

(29) GÖRMEZ, Kemal; a.g.e., s.123.

(30) HEPER, Metin; a.g.e., s.24.

(31) HEPER, Metin; a.g.e., s. 24-25.

Bilindiği gibi 27 Mayıs 1960'dan sonra hazırlanan 1961 Anayasası'nın yerel yönetimler konusunda daha önceki anayasalardan farklı olarak, hizmet yerinden yönetim ilkesini de getirerek "adem-i merkeziyet" ilkesini anayasal kıldığı bilinmektedir.⁽³²⁾ Ayrıca bu yeni anayasada, diğerlerinden farklı olarak, yerel yönetimlerin, görevleri ile orantılı gelir kaynaklarıyla donatılması hükmü getirilmiştir.

1962 yılından sonra girilen plânlı dönemde yerel yönetimlerin, merkezi yönetimle uyumlu olarak kalkınma programlarına katılması istenmiş, fakat bu istek yerel yönetimlerin personel ve malî olanaklarının sınırlı olması nedeniyle yeterince başarılamamıştır. Ayrıca, yerel yönetimlerle merkezi yönetimin taşra kuruluşları arasında bir işbirliğinin sağlanması kolay olmamış ve birçok nedenden dolayı hatalara düşülmüştür.⁽³³⁾ Merkezi yönetimin ve yerel yönetimlerin planlı dönemin gerektirdiği hazırlığa sahip olmamaları, bu nedenlerden biri olarak gösterilebilir.

1960'lı yıllarda merkezi yönetim ile belediyeler arasında ortaya çıkan işbölümünün 1973'lere kadar, hatta daha sonra da sürdüğü gözlenmiştir. 1973 sonrasında da belediye yapısında temelde bir değişme olmadığı, fakat bu dönemde yeni bir belediyeçilik anlayışının doğduğu söylenebilir. Belediyelerin yapısının değişmese bile, bu yapının değişmesini öneren ilke "demokratik belediyeçilik" anlayışıdır.⁽³⁴⁾ Denilebilir ki, bu anlayışın doğması, so-

(32) GÖRMEZ, Kemal; a.g.e., s.136.

(33) ÇAKAR, Burhanettin; a.g.m., s.69; Ayrıca daha geniş bilgi için bkz.: YALÇINDAĞ, Selçuk; a.g.m., s.25-26.

(34) TEKELİ, İlhan; "Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye'de Belediyelerin Gelişimi", Amme İdaresi Dergisi Cilt: 16, Sayı: 2, (Haziran 1983), s.9.

nuçta ÷lkemizdeki belediye olgusunu daha da güçlendirmiş-tir.

1977 yılında yeni belediye seçimlerine gidilirken-özellikle 1973 seçimlerini büyük şehirlerde kazanan ve dönemin iktidarı ile anlaşamayan muhalefetin sosyal demok-rak belediye başkanı adayları dolayısıyla-belirlenmiş bir yeni belediyecilik akımı ya da ideolojisi bulunmaktadır. Bu akım içinde belediyelerin, demokratik, üretici, kaynak yaratıcı, toplumsal tüketimi örgütleyici, kural koyabilen, birlikçi, bütünlükçü olması öngörülmektedir. Bu belediye-cilik akımının uygulamada olgunlaşarak, soldaki siyasal partilerce benimsendiği ve partilerin programlarının par-çası haline geldiği bilinmektedir.⁽³⁵⁾ Yapılan 1977 seçim-lerinde de büyük şehir belediyeleri çoğunlukla sosyal de-mokrat belediye başkanı adayları elinde kalmış, böylece bu yeni belediyecilik anlayışı da uygulanmaya çalışılmış-tır.

1973'lerden 1980'lere kadar, ÷lkemiz gündeminde be-lediyeler ve onların demokratikleşmesinin önemli bir yer işgâl ettiğini belirtebiliriz. 1961 Anayasasından sonra belediyeler ile birçok yeni yasal düzenlemeler⁽³⁶⁾ de getirilmiştir. Yapılan, yapılmak istenen bu düzenleme çalışmalarının yanında, en önemli girişim Yerel Yönetim Bakanlığı'nın kurulmasıdır. Ancak bu Bakanlık⁽³⁷⁾ uzun ömürlü olamamıştır.

(35) TEKELİ, İlhan; a.g.m., s.10; Ayrıca bu konuda bkz.: HEPER, Metin; a.g.e., s.27.

(36) Getirilen yasal düzenlemeler konusunda geniş bilgi için bkz.: GÖRMEZ, Kemal; a.g.e., s.138-142; ÇAKAR, Burhanettin; a.g.m., s.69-70.

(37) Yerel Yönetim Bakanlığı'nın kurulma nedenleri ve amaçları için bkz.: KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.298-299; SEZGİN, İsmet; "Yerel Yönetim Bakanlığı", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 34, Sayı: 388, (Şubat 1978), s.33; HEPER, Metin (Ed.); a.g.e., s.27.

c. 12 Eylül 1980'den 1983'e Belediyecilik

1950'lerden günümüze, belediyelerin sayısında hızlı bir artış gözlenmektedir. Bu da, belediyelerin sınırlarının genişlemesine neden olmaktadır. Belediyelerin sınırlarının genişlemesi ve burada yaşayan nüfusun artması ise toplumlarda kentleşme olgusunun varlığını göstermektedir.

1980 ve 1983 yılları arasındaki üç yıllık dönem, ülkemiz açısından siyasal yaşamda bir askerî müdahalenin hemen ardından, anakentlerde kökten birtakım değişikliklerin yaşandığı bir dönem olarak kabul edilmektedir.⁽³⁸⁾ Bu değişiklikler, ülkemizde anakent alanlarında özel yönetim biçimleri oluşturulması doğrultusunda gerçekleşmiştir.

1980 askerî müdahalesinin gerçekleştirdiği reformların iki ana gayesinin bulunduğu kabul edilmektedir.⁽³⁹⁾

1. 1960 ve 1970'lerde hızlı şehirleşme esnasında gündün güne büyüyen ve artan şehir problemlerini çözmek için yöresel idarelerinin yeniden teşkilâtlandırılması.

2. Merkezi idarenin otoritesini yeniden kurmak için, merkezi kontrolün yeniden tesisi.

Ülkemizin 12 Eylül 1980'de yeni bir döneme girmesi belediyeleri de etkilemiştir. 12 Eylül 1980'den 1983

(38) KELEŞ, Ruşen; "Türkiye'de Anakent Yönetimi", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 2 (Haziran 1985), s.75.

(39) ERGÜDER, Üstün; "Decentralization of Local Government And Political Culture In Turkey", HEPER, Metin (Ed.); Democracy And Local Government İstanbul In the 1980s London, 1987, s.11.

seçimlerine kadar olan ara dönemde, Ülkemiz Milli Güvenlik Konseyi'nin yönetiminde kalmıştır. Konsey, bu dönemde birçok karar yayınlamıştır. Bu kararlardan birinde,⁽⁴⁰⁾ büyükşehirlerin çevresindeki belediyelerin ana belediyelere bağlanması öngörülmüştür. Bu uygulama ile büyük kentlerin içinde ve civarında bulunan belediyeler, belediye şubesi haline getirilmiştir.

Kararların dışında bazı kanunlar da çıkartılmıştır. 4 Aralık 1981 tarihinde çıkarılan 2561 sayılı Kanunda, son genel nüfus sayımında nüfusu üçyüzbinini aşan kentlerin çevresindeki belediye ve köylerin, büyük kentlere bağlanabileceği hükmüne yer verilmiştir.⁽⁴¹⁾

1980-1982 yılları arasındaki uygulamaların bir devamı ve en önemli belgesi olarak görülen 1982 Anayasası'nın da 1961 Anayasası gibi yerel yönetimleri geniş bir düzenlemeye konu ettiği, bununla birlikte 1982 Anayasasında, 1961 Anayasasından farklı olarak bazı özelliklerin var olduğu bilinmektedir.

Bu farklı özelliklerin biri de, 1982 Anayasasının 127. maddesinde büyük yerleşim birimleri için özel yönetim biçimlerinin getirilebileceği hükmüne yer vermesidir. Dolayısıyla, kent yönetimiyle ilgili uygulamaların Anayasanın bu hükmüne dayanılarak geliştirildiğini belirtebiliriz.

(40) Milli Güvenlik Konseyi'nin bu kararı, 34 No'lu olup, 11 Aralık 1980 tarihinde 17187 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

(41) TORTOP, Nuri; a.g.e., s.173; Ayrıca bu konuda geniş bilgi için bkz.: KELEŞ, Ruşen; a.g.m., s.75-77; BULUT, Cengiz; "34 Sayılı Karardan 2561 Sayılı Kanuna", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 38, Sayı: 437 (Mart 1982), s.711-720; MERİÇ, Osman; "Metropoliten İdare Kurma Teşebbüsünde Üçüncü Aşama", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 40, Sayı: 462 (Nisan 1984), s.1473-1476.

d. Günümüz Belediyeciliği (1983-1990)

1983-1987 yılları arasındaki dört yıllık süre içerisinde yerel yönetimleri ilgilendiren pek çok yasanın üst üste çıkartıldığı görülmektedir. Bunlardan biri de, 25 Mart 1984 tarihli yerel yönetim seçimlerinin yapılmasını öngören 2972 sayılı yasadır. Bu yasa, belediye sınırları içinde birden çok ilçe bulunan illerde, anakent yönetiminin kurulmasını düzenlerken, anakent ve ilçe belediye başkanlarının ayrı ayrı seçilmesi hükmünü de benimsemiştir.⁽⁴²⁾

Öngörülen anakent belediyesi yönetimi 8.3.1984 tarih ve 195 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmiş, bu kararname 27.6.1984 tarih ve 3030 sayı ile kanunlaşmıştır.⁽⁴³⁾ Daha sonra ise bu kanunun uygulama yönetmeliği yayınlanmıştır. 3030 sayılı kanunla, ülkemizde büyükşehir yönetimine geçilirken, genel olarak "hizmetlerin etkinliği" ve "yerel demokrasi" amaçlanmıştır.⁽⁴⁴⁾ Büyükşehir

(43) TORTOP, Nuri; "Mahalli İdareler ile İlgili Yeni Düzenlemeler", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 40, Sayı 462 (Nisan 1984), s.1478; Ayrıca geniş bilgi için bkz.: AYDIN, Ahmet Sezai; "Büyükşehir ve İlçe Belediyesi Başkanları", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 42, Sayı: 488, (Haziran 1986), s.166-172; 2972 sayılı Kanun ile ilgili olarak bkz.: AYDIN, Ahmet Sezai; "Büyükşehir Belediye Meclislerinin Oluşum Biçimi Konusunda Birkaç Görüş", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 40, Sayı: 470, (Aralık 1984), s.1689-1694.

(43) YAŞAYAN, Sabri; "Belediyelerle İlgili Gelir, Yardım ve Fonlar, Yeni bir Belediye Kanunu İhtiyacı", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 41, Sayı: 475-476, (Mayıs-Haziran 1985), s.209; Ayrıca bu konuda bkz.: AYDIN, Ahmet Sezai; "Yerleşim Yerlerinin Oluşum ve Gelişimi Konusunda Bir Derleme", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 41, Sayı: 475-476, (Mayıs-Haziran 1985), s.190; 195 sayılı KHK ile ilgili olarak geniş bilgi için bkz.: TORTOP, Nuri; "Büyükşehirliere Uygulanacak Yeni Yönetim Sistemi", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 40, Sayı: 463, (Mayıs 1984), s.1505-1508; AYDIN, Ahmet Sezai; "Büyükşehir Belediye Encümeni", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 41, Sayı: 472, (Şubat 1985), s.33-37.

(44) EKE, Ali Erkan; "Anakent Yönetimi ve Yönetimlerarası İlişkiler: Batı Deneyimi ve Türkiye" *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 18, Sayı: 4, (Aralık 1985), s.53.

hir yönetim modellerinin temel gerekçelerinden biri olan katılım⁽⁴⁵⁾ halkın karar süreçlerinde doğrudan ya da temsilcileri vasıtasıyla etkin katılımını ifade eden yerel demokrasi⁽⁴⁶⁾ nin amacına ulaşmasında rol oynamaktadır. Buna rağmen katılımın ülkemizde, bir iki belediyece yapılan "hemşehri toplantısı", "dert dinleme toplantısı" gibi toplantılar dışında, tam anlamıyla gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir.

25 Mart 1984 günü yapılan yerel yönetim seçimleri ile Ankara, İstanbul ve İzmir'de kurulan büyükşehir belediyelerine, daha sonra çıkarılan kanunlarla bazı iller de eklenmiştir.⁽⁴⁷⁾ Hızlı kentleşme olgusunun yarattığı sorunlar, belediyelerin yapısında meydana getirilen değişikliklerle giderilmeye çalışılmıştır.⁽⁴⁸⁾ Bu nedenle, belediyelerin yapısında meydana getirilen en büyük değişikliğin büyükşehir belediyeleri ile sağlandığını belirtebiliriz.

Büyükşehirlerde iki düzeyli bir yerel yönetim sistemi kurulmuştur. Alt düzeyde, büyükşehir içindeki ilçeler ile merkez ilçede kurulan "ilçe belediyeleri" vardır. Üst düzeyde ise, bütün kenti kapsayan "büyükşehir belediyesi" bulunmaktadır. Büyükşehirlerde yerel kamu hizmetleri, yapılan yasal düzenlemeler sonucunda ikiye ayrılmıştır. Bun-

(45) GÖRMEZ, Kemal; a.g.e., s.151.

(46) EKE, Ali Erkan; a.g.m., s.53.

(47) Bu konuda geniş bilgi için bkz.: TORTOP, Nuri; a.g.e., s.180.

(48) TEKELİ, İlhan-Yiğit GÜLÖKSÜZ; "Belediye Sorunları", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 2, (Haziran 1976), s.5.

lardan bir bölümünün büyükşehir belediyelerince, bir bölümünün ise, ilçe belediyelerince yerine getirilmesi öngörülmüştür.⁽⁴⁹⁾

Sonuç olarak denilebilir ki, 20. yüzyılın başlangıcındaki "yerel düzeydeki sorunların esas olarak politik değil, idarî olduğu "kabulü, 1980'den sonraki Türk yerel idarî reformunda da benimsenmiştir.⁽⁵⁰⁾ 1980 tarihinden sonra ülkemizde belediyelerle ilgili bazı değişiklikler yapılarak, birçok kanun çıkartılmıştır. 1984 yılından sonra çıkartılan bazı kanunlarla da birtakım yetkilerin merkezden alınarak, belediyelere verildiği görülmektedir.

Bugün, belediyenin toplumumuzdaki önemi giderek artmakta, yeri ve ağırlığı pekişmektedir. 1985 yılında 51 milyon insanımızdan, 31 milyonu (toplumun % 61.5'u) belediye sınırları içinde yaşamakta, belediyeler eliyle götürülen hizmetlerden yararlanmakta idi. Günümüzde 1988 belediyede yaşayan nüfus, 37 milyon dolaylarındadır. Bu da toplam nüfusun % 65'i demektir.

(49) Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görevleri, organları ve gelirleri konusunda geniş bilgi için bkz.: TORTOP, Nuri; a.g.e., s.182-188; KELEŞ, Ruşen; a.g.m., s.78-80; KELEŞ, Ruşen; Belediye Gelirleri", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 4, (Aralık 1987), s.71-72; KELEŞ, Ruşen; "1980 Sonrasında Belediyelerimiz", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 41, Sayı: 475-476, (Mayıs-Haziran 1985), s.153-156; AYDIN, Ahmet Sezai; "Büyükşehir Belediye Meclisi", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 43, Sayı: 499, (Mayıs 1987), s.164-170; AYDIN, Ahmet Sezai; "Büyükşehir Belediye Başkanı", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 41, Sayı: 479, (Eylül 1985), s.417-422.

(50) HEPER, Metin (Ed.); Democracy And Local Government İstanbul in the 1980 s, London, 1987, a.g.e., s.60-61.

Gerek belediyelerde çalışan personelin sayısı, gerekse kamu harcamaları payındaki artışlar nedeniyle, belediyeler toplumumuzda ve kamu yönetimimizde giderek azımsanamayacak bir kurum niteliği kazanmaktadır. 1970'lere kadar toplumda pek önemli olmayan belediye, 1973 ve 1977 seçimlerinden sonra yoğun bir biçimde toplum gündemine girmiştir. Son seçimlerden sonra da devam etmektedir.⁽⁵¹⁾

II. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER HİZMETLERİNİN ÖNEMİ, AMAÇLARI VE İŞLEVLERİ

A. BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER HİZMETLERİNİN BELEDİYELER İÇİN ÖNEMİ VE AMAÇLARI

Halkla ilişkiler tanımı, belediyelerdeki halkla ilişkiler tanımı içinde-önceden belirtildiği üzere-geçerli olduğundan, burada tekrar bir tanımlama yapılmadan, basın ve halkla ilişkiler hizmetlerinin belediyeler için önem ve amacına değinilecektir.

1. Belediyelerde Basın ve Halkla İlişkilerin Önemi ve Gerekliliği

İdare ile halk birbirinin tamamlayıcısıdır. Halksız bir yönetim olamayacağı gibi, halktan kopuk, halkla iyi ilişkiler kurmayan bir kuruluşun da uzun ömürlü olamayacağı belirtilebilir.

(51) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Çağdaş Belediyecilik ve Türk Belediyeleri", Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları, (Cilt I), TODAİE Yayını, Ankara, 1990, s.1.

Günümüzde demokratik ülkelerde halkla ilişkilerin kamu yönetimi alanında enformasyon hizmeti gördüğü, dolaşısıyla hedef kitleyi etkileyerek onu yönlendirme niteliğinin olduğu bilinmektedir. Bu hizmeti yerine getiren birimlere basın ve halkla ilişkiler birimi denilmesi ve özellikle basının halkla ilişkilerle birlikte anılması verilen hizmetin daha etkin ve başarılı olacağını kanıtlayabilir.⁽⁵²⁾ Basın, halkla ilişkilerle birlikte vardır ve onun bir aracıdır. Halkla ilişkilerin başarısı ise, basını kullanmasına bağlı olacaktır. Basını kullanmayan bir halkla ilişkilerin başarılı olamayacağı, istenilen hedeflere ulaşmada da etkisiz kalacağı söylenebilir. Başarı için halkla ilişkilerin sadece basını kullanması yetmemekte, ayrıca yapılan çalışmanın "basında kabul görmesi" de gerekmektedir.

Her alanda kendine özgü bir önem taşıyan halkla ilişkiler,⁽⁵³⁾ diğer alanlar gibi etkili bir yerel yönetim birimi olan belediyelerde de, bu önemini her geçen gün daha da artırarak sürdürmektedir. Belediyenin yapısı ve görevleri gereği; o yörede oturan belde halkının, kendi belediyesinden istedikleri ve şikâyet ettikleri konuların değişmediği, fakat çeşitlendiği gözlenmektedir. Bu çeşitlenen istek ve şikâyetleri kendi belediyesine duyurmak isteyen belde halkı, bunu birçok yolla gerçekleştirebilir. Ancak, bu bağlamda, en etkili yolun halkla ilişkiler çalışmaları ile olabileceğini söylemek mümkündür.

(52) GÜLER, M.Hayri; "Genel İdarede Halkla İlişkiler ve Bürokrasi", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 31, Sayı: 355-356 (Mayıs-Haziran 1975), s.307.

(53) GÜLER, M.Hayri; a.g.m., s.307.

Kent halkı için var olan belediye "bu ilkeden hareketle",⁽⁵⁴⁾ kent halkının istek ve şikâyetleri doğrultusunda da hareket etmek zorundadır. Belde halkının dilek ve yakınmalarını öğrenmede ise bunu sağlayacak bir birimin varlığı ve bu birimin hizmetleri önem kazanmaktadır.

Ülkemizde belediyeler, halkın, yerel ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli işlevler yüklenmişlerdir. Belediyelere ilişkin olarak gerçekleştirilen son yasal düzenlemeler bu kurumların işlevlerini artırırken, yeni bazı görevler de (imar hizmetleri ve emlâk vergisinin toplanması gibi) belediyelere devredilmiştir.⁽⁵⁵⁾ Belediyelerin işlevlerinin artması, görev alanlarının genişlemesi ise, halkladaha çok ilişki kurulması, halka daha yakın olunması anlamını taşımaktadır. Halka yakınlaşmak, belediyelerde halkla ilişkileri gerekli kılarken, aynı zamanda halkla ilişkilerin düzenli ve sistemli bir biçimde yürütülmesini de amaçlamaktadır.

Vatandaşlar, ihtiyaçlarını, dilek ve şikâyetlerini merkezi yönetime nazaran-yürütme ve karar organları seçimi ile iş başına gelen-belediye yönetimine daha rahat iletme imkânına sahiptirler. Halkın desteğine her zaman muhtaç olan belediye yöneticisi de, bu ilişkinin rahat, sağlam ve güvenilir olmasını sağlamakla görevlidir.⁽⁵⁶⁾ Bu açı-

(54) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları, (Cilt I), TODAİE Yayını, Ankara, 1990, s.414.

(55) KARAER, Tacettin; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 43, Sayı: 499, (Mayıs 1987), s.171.

(56) AYTAÇ, Fethi; "Toplum Kalkınması ve Belediyeler", Türk İdare Dergisi, Yıl: 59, Sayı: 377, (Aralık 1987), s.36.

dan, halkla olumlu ilişkilerin en etkili biçimde kurulabileceği yerin, belediye kurumları olacağı söylenebilir. Çünkü belediyelerin halkın istek, şikâyet ve ihtiyaçlarını merkezi yönetime göre daha etkili biçimde yerine getireceği kabul edilir.

Halka her bakımdan daha yakın olan belediye kurumları, halkla iyi bir diyalog kurmak zorundadırlar. Kent halkını kentin elçisi olarak kabul etmesi⁽⁵⁷⁾ gerektiğine inanan belediyeler, halk ile kuracağı ilişkide, bir yandan kendi yaptığı ve yapacağı hizmetleri halka anlatmayı, tanıtmayı; diğer yandan ise, halkın isteklerini, yakınmalarını öğrenmeyi amaçlamaktadır. Bu amacın etkili biçimde yerine getirilmesi ise, belediye teşkilâtlarındaki halkla ilişkiler çalışmaları ile olacaktır.

Her kuruluştaki olduğu gibi, belediyelerde de halkla ilişkiler, haberleşme teknolojisinin de ötesinde, bütünüyle örgütsel ve yönetsel bir konu olarak kabul edilir. Çünkü halkla istenen ilişkiyi kurmak, onun sevgi, güven ve desteğini sağlamak için gelişmiş haberleşme teknolojisini etkili biçimde kullanmak gerekli olmakla birlikte, yeterli değildir.⁽⁵⁸⁾ Bunun yanında belediyenin kendini tanıtmayı ve hedef kitleyi tanıması da gerekmektedir. Tanıtma olayı ise, halka gerçekleri söylemekle (ki gerçekleri söylemenin kurum açısından halkta olumlu imaj yaratırken, ayrıca kuruluşun halkla bütünleşmesini de sağlayacağı⁽⁵⁹⁾ kabul edilmektedir) daha büyük anlam kazanır.

(57) YAVUZALP, Meral; "Kamu Görevlerinde Halkla İlişkiler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 27, Sayı: 314, (Aralık 1971), s.559.

(58) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.403.

(59) SEZER, Birkân Uysal; "Yönetsel Liderlik ve Halkla İlişkilere Etkisi", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 1, (Mart 1985), s.82.

Halkla ilişkilerde önemli olan hedef kitlede olumlu imaj yaratabilmektir. Bu imaj, kuruluşa yarar getireceği gibi, kuruluşun da halkla olan ilişkilerinin uzun süreli ve güvenilir olmasını sağlar.

Halka hizmet amacı ile kurulan diğer kamu kuruluşları gibi belediyeler de, halka hizmet etmek, halkın desteğini ve güvenini sağlamak amacı ile kurulmuşlardır.

Sunulan hizmetin halk yararına olup olmadığı, halkın görüş ve eleştirilerinden anlaşılabilir. Ayrıca demokratik yönetim biçimi de kuruluşla halkın görüş alışverişinde bulunmasını zorunlu kılmaktadır. Çünkü, kamu kuruluşlarının çalışmaları hakkında halka bilgi vermek, hem demokrasi- nin bir gereği, hem de kuruluşlar için bir görevdir.⁽⁶⁰⁾ Bu durumda bir kamu kuruluşu olan belediyelerin de çalışmaları hakkında halka bilgi vermesi, belde halkını ilgilendiren büyük projelerde halkın desteğini sağlaması, belediye yönetiminin başarılı olmasında önkoşul olmaktadır.⁽⁶¹⁾ Günümüzde, öncelikle demokratik ülkelerde halkın, yönetenlerin çalışmaları hakkında bilgi sahibi olması anayasal bir hak olarak korunurken, aynı zamanda toplumsal bir görev olarak da değerlendirilmektedir. Bu nedenlerden dolayı belediyeler ile halk arasındaki ilişkinin yürütülmesinin zorunlu olduğu, bir başka ifade ile belediyelerde "halkla ilişkiler" uygulamalarına ağırlıklı olarak yer verilmesi gerektiği ifade edilebilir.

(60) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkiler ve Yönetim", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 36, Sayı: 420-421, (Ekim-Kasım 1980), s.264.

(61) KARAER, Tacettin; a.g.m., s.172.

Halkla ilişkilerin ana hedefi ve varoluş nedeni, halkı (kamuoyunu) belirli bir konuda etkileyerek, o konuda halkın desteğini ve güvenini kazanabilmektir.⁽⁶²⁾ Bir kuruluşla, kamuoyu arasındaki karşılıklı mesaj alış-verişi, etkili bir iletişim olarak nitelendirilen halkla ilişkilerde; bir tarafta kuruluşun kendisi, diğer tarafta ise mesajını iletmek istediği kamuoyu bulunmaktadır.

Kamuoyu, o kuruluşun hedefi olan kitle, kısaca hedef kitle olarak nitelendirilmektedir. Burada bir yanda; kuruluştan, karşısındaki hedef kitleye bir mesajın gitmesi, diğer yanda ise hedef kitleden kuruluşa, o kuruluş hakkındaki düşüncelerinin gelmesi söz konusu olmaktadır. Buna iki yönlü, karşılıklı mesaj alışverişi denilmektedir.⁽⁶³⁾ Bu nedenle halkla ilişkilerde en önemli hedef kamuoyu oluşturulmasıdır. Kamuoyu, kuruluşun yapısı ve niteliğine göre değişik kesimlerden oluşabilir. Bu açıdan, bir yerel yönetim kuruluşu olan belediyelerin kamuoyu da o yörede oturan belde halkı olarak kabul edilmektedir.

Belediyelerde halkla ilişkiler faaliyetinin bilinçli ve düzenli bir biçimde yürütülmesi; bir yandan belediyenin isabetli ve halk yararına kararlar almasını kolaylaştırırken, diğer yandan da yapılan hizmetlerin halka (kamuoyuna) tanıtılması yoluyla belediyeye, kendisi için gerekli olan halk desteğini sağlamasına yardımcı olacaktır.⁽⁶⁴⁾ Belirtilen bu iki önemli yararın bulunması, sonuçta belediye-

(62) KARAER, Tacettin; a.g.m., s.172.

(63) ASNA, M.Alaaddin; A'dan Z'ye Halkla İlişkiler (Söyleşi), Dış Ticarete Durum Dergisi, (Ocak-Şubat 1989), s.40.

(64) KARAER, Tacettin; a.g.m., s.172.

lerde hakla ilişkiler faaliyetinin düzenlenmesini gerekli kılmaktadır.

Kent halkının kendi kuruluşları sayılan ve demokrasi süreci içinde kent halkına doğrudan sorumlu olan belediyeler, onun güven ve desteğini kazanmak zorundadırlar. Bu da, belediyenin varlıklarını sürdürmeleri için gerekli ve zorunlu bir koşul olmaktadır.⁽⁶⁵⁾ Bu nedenle denilebilir ki, halkla ilişkiler konusu, diğer kamu kuruluşlarına nazaran belediyelerde daha fazla anlam taşımaktadır.

Konu ülkemiz açısından da oldukça büyük önem arz etmektedir. Çünkü, yerel düzeyde, kısaca kent düzeyinde halkın kendi yönetimini (belediyeyi) oluşturmaları, onu parasal ve öteki kaynaklarla desteklemesi, onun fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için yönetime katılması ve onu denetleyebilmesi (katılım ve denetleme konularının gerçekleşmesi ülkemiz açısından sınırlı olmakla, hatta pek mümkün olmamakla birlikte), bir yandan politikacı ve seçmen kültürüne büyük katkılar sağlarken, öte yandan katılımcı, değişmeye açık toplumsal değerlerin gelişmesine de yardımcı olabilmektedir.⁽⁶⁶⁾ Bu noktada; demokrasimiz ve siyasal gelişmemiz açısından belediyelere gereken önem verilmeli "kent halkının kendi belediyesine sahip çıkması" gerektiği düşüncesi, belde halkınca kabul edilmeli ve bu düşünce çerçevesinde "kentlin gerçek anlamda yöneticisi ve denetleyicisi" de gene kent halkı (belde halkı) olmalıdır.

(65) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", a.g.e., s.415.

(66) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", a.g.e., s.419.

Halkla ilişkiler konusunun belediyeler açısından önemi ve katkısının burada ortaya çıktığı söylenebilir. Halk yararına çalışan, halkın istek ve ihtiyaçlarına karşı duyarlı, sorumlu, halkın katılmasına ve demokratik denetlemesine açık, başarılı, dürüst ve halkın istediği bir belediye (halkın belediyesi) kurumunun oluşturulması; sonuçta kent halkının belediyeye sahip çıkmasını, desteklemesini ve onunla bütünleşmesini sağlayabilecektir. Bu sonucun elde edilmesi ise, kent halkı ile sağlıklı ve etkili ilişkiler kurabilen bir belediyecilik anlayışı ve yaklaşımı ile mümkün olabilir. Bu yaklaşımın gerçekleşmesinde, belediye yönetimine-belediye meclisi, belediye encümeni, belediye başkanı- olduğu kadar, kent halkına da önemli görevler düşmektedir.

2. Belediyelerde Basın ve Halkla İlişkilerin Amaçları

Belediyelerde halkla ilişkiler faaliyetlerinin önemli ve gerekli olmasının yanısıra, bir takım amaçları da bulunmaktadır. Belediyelerde halkla ilişkilerin dört temel amacı vardır: (67)

1) Vatandaşları belediyenin genel politikası ve günlük faaliyetlerinden haberdar etmek,

2) Belediyelerin yetkili organlarınca kesin kararlar (yöreyi ilgilendiren önemli yeni proje ve kararlar) alınmadan önce, vatandaşlara karar alınacak konulardaki görüşlerini açıklama olanağı yaratmak,

(67) BLACK, Sam; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 26, Sayı: 281, (Mart 1969), s.109; TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, Ankara, 1990, s.153.

3) Belediyelerin işleyiş sistemi ile kendi hak ve sorumlulukları konusunda vatandaşları aydınlatmak,

4) Vatandaşlık gururunu aşılama ve geliştirmek (hemşehri bilincini oluşturma).

Bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için; belediye yöneticileri ile belde halkı arasında kurulacak olan kişisel temasların mümkün olduğunca yeterli ilgi, saygı ve hoşgörü sınırları içinde tutulması gerekmektedir.

Kısaca belirtmek gerekirse, görevi halk için hizmet etmek olan belediyelerin, hizmet ettiği vatandaşın beğenisini ve onayını alması gereklidir. Bu ise, ancak güçlü bir halkla ilişkiler çalışması ile gerçekleşebilmektedir. Özellikle belediyelerimizce, bu gerçek gözardı edilmemeli ve halkla ilişkilere önem verilmelidir. Bu açıdan denilebilir ki, görev ve isteği halka hizmet olan belediyelerin halkla ilişkilerini en iyi düzeyde tutmaları, kendilerine halkın sevgisini getirirken, güvenini de kazandıracaktır.

Yönetimde başarıya ulaşmak için halkla ilişkilere olduğu kadar, halkın bu konuda bilinçlendirilmesine de önem verilmelidir. Bu bağlamda, belediye yönetiminin halkla ilişkilerini sağlamada en etkili ve yararlı araç, basın olmaktadır. Belediye yaptığı çalışmalarını kamuoyuna tanıtarak, onun güvenini kazanmak isteyecektir. Burada amaç, yalnız tanıttırma değil, aynı zamanda yapılan çalışmalarını halka beğendirmeye, benimsetmeye ve kamuoyunda kuruluşun amaçlarına uygun bir izlenim yaratmaktır. Eğer, belediye yöneticileri basına bilgi vermezlerse, gazeteciler ve dolayısıyla belde halkı hiçbir şey öğrenemeyecektir. Bu ne-

denle belediyelerde halkla ilişkiler uygulamaları basın aracılığıyla duyurulmalıdır.

B. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLERİN İŞLEVLERİ

Belediyelerde halkla ilişkiler; belediyenin ilişkide bulunduğu toplum kesiminin güven ve desteğini sağlamak amacıyla giriştiği iki yönlü haberleşmeye dayalı, sonuçta kamuoyunda belediyenin, belediyede de kamuoyunun istediği yönde değişikliklerin gerçekleşmesine, böylece kuruluş ile çevresi arasında uyum sağlanmasına yönelik, sistemli, planlı ve sürekli çabalar⁽⁶⁸⁾ olarak nitelendirilebilir.

Kısaca denilebilir ki, belediyelerde halkla ilişkiler işlevi sistemli, planlı-programlı ve sürekli olarak yürütülecek olan çalışmalardan oluşmaktadır. Halkla ilişkilerin, belediyelerde birçok işlevi bulunmaktadır. Bu işlevlerden en önemlileri ise, halkın istediği belediyeyi, ya da "halkın belediyesi"ni gerçekleştirmek ve belediyenin istediği, beklediği belde kamuoyunu, başka bir ifade ile "belediye ile bütünleşmiş halkı"nı oluşturmaktır. Her alanda olduğu gibi, belediyelerde de bu işlevi yerine getirmede basından yararlanılmaktadır. Bu bağlamda belediyelerde basın ve halkla ilişkilerin işlevlerini maddeler halinde sıralamak, konunun açıklanması bakımından faydalı olacaktır.

(68) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", a.g.e., s.401.

1. Belediyeyi ve Belediye Hizmetlerini Belde Halkına (Kamuoyuna) Tanıtmak

Belediyeler, belde halkının ortak ve medeni yerel ihtiyaçlarını karşılamakla görevli kamu kuruluşları ve yerinden yönetim birimleridir.

Belediyeleri kamu hizmeti gören diğer kuruluşlardan ayıran en belirgin özelliği, halkın günlük yaşamı ile doğrudan ilgili temel gereksinimleri karşılamakla yükümlü kurumlar olmalarından kaynaklanmaktadır. Yol, su, kanalizasyon, çöp toplama, park ve bahçe hizmetleri gibi hizmetler, bütün kentlinin, kısaca belde halkının belediyeden beklediği hizmetlerdir. Bu hizmetlerin yerine getirilmesine vergi, resim, harç vb. yollarla katılan belde halkı, parasının nereye harcandığını da doğal olarak bilmek, öğrenmek isteyecektir.

1580 sayılı Belediye Kanununda, belediyeler kâr amaçsız bir kamu kuruluşu olarak tanımlanmıştır. Bu kuruluşun amacı, sosyal nitelikli mal ve hizmetlerin üretimini ve dağılımını sağlamaktır.

Belediye, belde halkına sunduğu hizmetlerin karşılığında belirli bir ücret almaktadır. Bununla, hizmet bedellerinin geri dönüşünün sağlanacağı kabul edilmektedir. Bu sağlandığında ise; hizmet bedelini ödeyen belde halkı tarafından, belediyelere ait faaliyet raporlarının etkin bir biçimde denetlenmesi ve izlenmesi istenecektir. Şunu da belirtmek gerekir ki, seçimle gelmiş ve sosyal sorumluluk bilincine sahip belediye yöneticileri, görevlerini objektif ve yansız bir biçimde yerine getirmekle birlikte, hizmet sonuçlarına ilişkin, aydınlatıcı bilgileri de

belde halkına iletmek zorundadır.⁽⁶⁹⁾ Günümüz çağdaş yönetim anlayışı, kuruluşların yalnızca iyi çalışmasını değil, bu çalışmaların kamuoyuna tanıtılmasını, kamuoyunda ise kuruluşlar hakkında olumlu imaj oluşturulmasını da öngörmektedir. Ancak, bunun öncelikli koşulu, kuruluşda kamu yararına hizmetlerin üretilmesidir. Bu açıdan, diğer kamu kuruluşları gibi kamu yararına hizmet üreten belediyeler de çalışmalarını belde halkına tanıtmak, yaptığı hizmetler hakkında bilgiler vermekle yükümlüdür.

Diğer yönetim kuruluşları gibi belediye yönetiminin de kamuoyunu yok sayarak hareket edemeyeceği kabul edilir. Bu nedenle belediye yönetimi, kendi çalışmaları hakkında kamuoyuna bilgi vermeli, belde halkı ile olan ilişkilerini sağlıklı yürütmeli, bu tür ilişkilerini nitelikli bir hizmetle destekleyerek, çalışmalarını geliştirmelidir.⁽⁷⁰⁾ Çünkü, çalışmalar hakkında kamuoyuna sağlıklı ve düzenli bilgi verilmemesi, kamuoyunun bu çalışmalar ile ilgili doğru ve tutarlı bilgiler edinmesini engelleyebilir.

Belediyenin kendisini ve belediye hizmetlerini belde halkına tanıtmayı sonuçta, halkın istediği belediyeyi ya da kısaca "halkın belediyesi"ni gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır.⁽⁷¹⁾ Belediyelerde halkla ilişkiler bağlamında halk sözcüğü ile ifade edilen, bütün belde halkı olabileceği gibi, hizmetten yararlanma açısından göre değişik ke-

(69) IŞIT, Salih Günel; "Belediyelerde Program Bütçe ve Mali Yıl Muhasebesi Uygulamasının Faydaları", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 45, Sayı: 525-526, (Temmuz-Ağustos 1989), s.319.

(70) DAŞER, Azize; "Yönetimde ve Yerel Kuruluşlarda Halkla İlişkiler", *İller Bankası Vakıf Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 7, (Temmuz 1988), s.17.

(71) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", a.g.e., s.401.

simlerde olabilir. Bunu belediyenin önceden saptaması ve bilgiyi kimlere vereceğini bilmesi gerekmektedir.

Tanıtma çalışmalarında halka verilecek bilgilerin, gerçeklere tam anlamıyla uygun olması zorunludur. Belediye başarılı olduğu kadar, başarısız kaldığı yönleri ve bunun nedenlerini, bu nedenleri ortadan kaldırmak için geleceğe yönelik olarak aldığı önlemleri, kısaca herşeyi dürüstlük ve içtenlikle kent halkına anlatmalıdır. Çünkü toplumda yaratılacak sahte bir görüntü, uzun süreli olamayacağı gibi, beklenenin tam tersine, kamuoyunun tüm sevgi, destek ve güveninin yitirilmesine de neden olabilir.

Belediye hizmetlerinin kamuoyuna tanıtılması, kamuoyunun çalışmalar hakkında olumlu desteğini sağlayacağı gibi, yerine getirilmeyen hizmetlerin de dürüstlükle açıklanması, kamuoyunun hoşgörüsünü artıracaktır, denilebilir. Böylece, belediye "halkın belediyesi" olma işlevini kazanacak ve yerine getirmeye çalışacaktır.

Tanıtma etkinliklerinin olumlu imaj yaratma yanında, kent halkının belediyeyi etkinlikle denetlemesi bakımından sağlam ve somut bir temel oluşturması da halkla ilişkilerin önemli yönlerinden biri sayılmaktadır. Çünkü tanıtma çalışmaları ile belediye herşeyi-ne yaptığını, ne yapamadığını ve ne yapmak istediğini-kent halkının (kamuoyunun) gözü önüne sermektedir. Bu da, belediyenin kendisini denetlenmek üzere, belde halkına açması, sunması demektir.⁽⁷²⁾ Bu bakımdan yasal olanaklar henüz istenen düzeyde olması bile, belde halkına, belediyede olup bitenler hakkında bilgi vermeye yönelik tanıtma çalışmaları de-

(72) VALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", a.g.e., s.429.

mokratik yönetim anlayışı ve halkın belediyesini yaratma amacına uygun bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir.

Uygulamada, belediye başkanlarımızdan biri (Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı) nın "katılımcı ve saydam belediyecilik" kavramı üzerinde durduğu görülmektedir. Bunun dışında diğer bazı belediyelerin de özellikle periyodikler ve öteki yazılı materyallerle tanıtma çalışmaları yaptıkları görülmektedir. Ancak, bazı belediyeler dışında tanıtma etkinliklerinin sürekli, sistemli ve belediyeler genelinde yaygın çalışmalar olduğunu söylemek mümkün değildir.⁽⁷³⁾ Ne olursa olsun, belediyelerdeki tanıtma etkinliklerinin sürekli, sistemli ve yaygın olması gerekmektedir.

Bu açıdan denilebilir ki, belde halkını ilgilendiren tüm konularda kent halkının anlayışını sağlamak, çalışmalarını desteklemelerini gerçekleştirmek, varsa yakınmaları gidermek etkili tanıtma çabaları ile mümkün olabilmektedir.

Tanıtmayı sağlayacak araçlar ise; yazılı ve sözlü basından yararlanmak, belediye periyodikleri (yıllıklar, bültenler, programlar gibi), öteki basılı materyaller ve bunun yanında çok değişik tür imkânlar ve fırsatlar (kampanyalar, sloganlar gibi) olarak belirtilebilir. Bu araçlar içinde tanıtmayı gerçekleştirmede özellikle basın önem arz etmektedir.

Basın, halka giden en etkileyici ve uygun haber verme ve alma köprüsü olarak nitelendirilmektedir.⁽⁷⁴⁾ Bu

(73) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", a.g.e., s.429.

(74) YAVUZALP, Meral; a.g.m., s.560.

nedenle belediyelerde de yapılan hizmetlerin basın aracılığıyla kamuoyuna (belde halkına) duyurulması gerekmektedir. Ayrıca, belediye yaptığı çalışmalarda belde halkını, hedef kitle olarak gözönünde bulundurmalıdır. Çünkü, belediyelerde halkla ilişkiler çalışmalarının başarısı buna bağlı olmaktadır.

Bazı belediyelerin özellikle toplumsal ve kültürel içerikli programlar aracılığıyla hizmet sunmasının yanında belediyenin tanıtılması ve kentli ile belediye arasındaki bağların güçlendirilmesini amaçladığı görülmektedir.⁽⁷⁵⁾ Yapılan tüm bu tanıtım çabalarıyla belde halkına verilmek istenen mesaj aynıdır ve temelde amaçlanan kent halkının gözündeki "olumlu belediye imajı"nın güçlendirilmesidir. Bu amaca ulaşabilmek için de etkili tanıtma programlarının yapılması gerekmektedir.

Tanıtma amacına yönelik olarak uygulanan çeşitli yol ve yöntemlerden daha ucuz, daha kalıcı ve daha etkileyici olanı; belediyelerin kent kamuoyuna yönelik olarak yıllık rapor yayınlamalarıdır. Kentlilerin anlayacağı kısa, öz ve açık bilgileri içeren yıllık bir rapor yayınlanmasının,⁽⁷⁶⁾ belediyenin kendisini ve hizmetlerini belde halkına (kamuoyuna) tanıtma etkileyici bir yöntem olacağı kabul edilmektedir.

Burada önemle belirtilmesi gereken bir nokta da; belediyenin tanıtım çalışmalarının reklam ve propaganda niteliğinde olmaması, bu çalışmaların halkla ilişkiler uygulaması ile yapılması gerektiğidir.

(75) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Türk İdare Dergisi, Yıl: 59, Sayı: 377, (Aralık 1987), s.100.

(76) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Türk İdare Dergisi, s.100.

2. Belde Halkını (Kamuoyunu) Tanımak, Beklentilerini Öğrenmek ve Bu Beklentilere Yönelik Hizmet Vermek

Bir belediye yönetimi, belde halkını tanımak, onun beklentilerini öğrenmek ve bu beklentilere yönelik hizmet vermek zorundadır. Belde halkını tanınması, belediyenin yönetim olarak, halk ile bütünleşmesine yardımcı olurken, başarılı bir halkla ilişkiler çalışması açısından da gerekli olacaktır.

Belediyenin istediği, beklediği belde kamuoyunu, başka bir ifade ile "belediye ile bütünleşmiş belde halkı"nı oluşturabilmesi,⁽⁷⁷⁾ halkla ilişkiler hizmetinin bir başka işlevi olmaktadır.

Halkla ilişkiler çalışmaları, kuruluşun faaliyetlerini çeşitli yöntemlerle kamuoyuna iletirken, kamuoyunun (belde halkının) da belediyelerden beklentilerini, istek ve şikâyetlerini kuruma aktararak iki yönlü bir iletişimi (haberleşmeyi) ve etkileşimi sağlar.

Birçok konu üzerinde belde halkının ne düşündüğünü sistemli bir şekilde belirleyerek öğrenmek ve ona göre hareket etmek, halkın belediyesi olmanın bir koşulu sayılmaktadır.⁽⁷⁸⁾ Belde halkının belediyelerden beklentilerini, istek ve şikâyetlerini öğrenmek, kısaca halkın ne düşündüğünü anlamak için çeşitli yöntem ve araçlar kullanılabilir.

(77) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları, s.401.

(78) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları, s.437.

Halkın belediye faaliyetleri konusunda ne düşündüğünü anlamak ve belediye çalışmalarını halka duyurmak, benimsetmeye çalışmak; halkla hizmetleri olumlu yönde etkileyecek dengeli, sağlıklı ilişkiler kurmanın yolları sayılabilir. Bu faaliyetleri gerçekleştirmek amacıyla da belediyeler çeşitli araçlardan yararlanmaktadırlar.⁽⁷⁹⁾

Belde halkının belediye yönetimi konusunda ne düşündüğünü, yakınmalarını, istek ve beklentilerini öğrenmek için şu yollardan yararlanılabilir:⁽⁸⁰⁾

- Vatandaşların kişisel başvuruları (yüzyüze ilişkiler),
- Gazete ve dergilerin okuyucu (şikâyet) köşeleri,
- Vatandaş gruplarıyla ilişkiler,
- Kamuoyu araştırmaları,
- Referandum (kamuoyuna başvurma),
- Halkın belediye organlarının dinlenmesi.

Öte yandan, belediye çalışmalarının kamuoyuna duyurulması, saptanan hizmet politikalarıyla, alınan çeşitli kararların belde halkı tarafından benimsenmesini ve halkla işbirliği kurulmasını sağlamak için de çeşitli yol ve yöntemler bulunmaktadır.⁽⁸¹⁾

- Ulusal ve yerel basın,
- Radyo ve televizyon,
- Belediye meclisi toplantılarının halka açık olması ve toplantı tutanaklarının yayınlanması,

(79) KARAER, Tacettin; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.173.

(80) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 3-4, (Aralık 1968), s.86-89.

(81) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.89-91.

- Halkla yapılan çeşitli toplantılar,
- Sergiler ve festivaller,
- Konferanslar, açık oturumlar,
- Yıldönümü kutlamaları,

sık başvurulmuş ve kullanılan yol ve yöntemlerdir.

Bütün bu uygulamalar (yazılı ve sözlü basın, kurum-daki şikâyet kutuları vb.) ile halkın beklentilerini öğrenme yoluna gidildiği gibi, kimi belediyelerde "halk saati", "esnaf saati", "muhtarlar saati" gibi halkın doğrudan doğruya sorunlarını belediye başkanı dahil, üst yöneticilere iletebileceği uygulamalara da rastlanmaktadır.

Ancak, halkın beklentilerinin öğrenilmesi yeterli değildir. Çünkü başarılı bir halkla ilişkiler çalışması için halktan gelen istek ve şikâyetlerin de belediyelerin ilgili birimlerince değerlendirilerek, kuruluşun politikalarına yansıtılması gereklidir.

Belde halkını tanımayan, onun özelliklerini, ne istediğini, ne düşündüğünü bilmeyen ve bunun için de çaba harcamayan bir belediye yönetiminin, başarısının tam olmayacağı söylenebilir. Bu nedenle eğer "belediyelerin belde halkı ile özdeşleşmesi", "halkın belediyesini oluşturması" isteniyorsa, belediyenin hem kendini ve hizmetlerini, belde halkına tanıtmayı, hem de belde halkını tanımaya istek ve yakınmalarını öğrenip, bu yönde hareket etmeye çalışması gerekmektedir.

Diğer kamu kuruluşları gibi belediyeler de kendisini, başta ilgili bulunduğu kimselere ve bütünü ile belde halkına duyurmak, tanıtmak, ayrıca da belde halkını tanımak, istek ve şikâyetlerini öğrenmek zorundadır. Bu "ta-

nıtma ve duyurma"nın ana amacı, takdir, sevgi ve ilgi toplamanın yanında, yapılan işlerin, sarf edilen paraların ve özellikle belediyelerin varlığının faydalı olduğu kanısının yerleşmesini de sağlamaktır. Bu durumda, "tanıma, istek ve şikâyetleri öğrenme"nin ana amacının da, "halkın belediyesi"ni gerçekleştirmek ve "belediyelerin belde halkı ile bütünleşmesi"ni sağlamak olduğunu ifade edebiliriz.

a. Belde Halkının Belediye Yönetimi Konusunda Ne Düşündüğünü Anlamanın Yolları

Belde halkının ne düşündüğünü anlamak, dilek, yakınma ve beklentilerini saptamak açısından belediye yönetiminin yararlanabileceği çok çeşitli yol ve yöntemler bulunmaktadır. Bunlar şöyle özetlenebilir:

**aa. Vatandaşların Kişisel Başvuruları
(Yüzyüze İlişkiler)**

Belediye yönetiminin, belde halkının düşüncelerini anlamada yararlanabileceği araçların başında vatandaşların kişisel başvuruları gelmektedir. İnsanlarımız arasında şikâyet ve dilek kutularından yararlanmak pek yaygın olmasına rağmen, dilekçe alışkanlığının yaygın olduğu bilinmektedir.⁽⁸²⁾ Öncelikle, vatandaşlarda kişisel başvuruları halinde belediye yönetiminde saygılı bir tutumla karşılanıp, başvurularının cevaplandırılacağı imajının oluşturulması gerekmektedir.

Geçmiş yıllarda vatandaşların yöneticilerle veya seçimle işbaşına getirdikleri kişilerle yüzyüze ilişkileri

(82) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Türk İdare Dergisi, s.109; Ayrıca bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: TORTOP, Nuri; "Belediyelerde İş Verimliliği (Prodüktivite) Esasları ve Belediye-Hemşeri İlişkileri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 25, Sayı: 277, (Kasım 1968), s.523.

daha yoğun iken, günümüzde bu ilişki giderek güçleşmektedir.⁽⁸³⁾ Birçok belediye görevlisinin, görevleri gereği hemşehrileriyle yüzyüze görüşmeyi, belediye başkanından daha yoğun yaptığı bilinmektedir. Belediye görevlilerinin temasları sonucu saptadıkları bilgilerinin kesintiye uğramadan belediye başkanına kısaca belediye yönetimine ulaştırılması önemli olduğu kadar gereklidir de. Genellikle de halktan gelen bilgilerin üst kademeye ulaşamadığı bilinmektedir. Bu nedenle sorunun çözümü için belediye başkanları uygun önlemler almalıdırlar.

ab. Gazete ve Dergilerin Okuyucu (Şikâyet) Köşeleri

Bu yolun ülkemizde geniş ölçüde kullanıldığı bilinmektedir. Gazete ve dergilerin okuyucu (şikâyet) köşelerine yazılarak, belediye yönetimine ulaştırılmak istenen sorunlar ve isteklerin, belediye yönetimince cevaplandırılması ve belde halkına iletilmesi zorunludur. Aksi taktirde halkın tepkisi yoğunlaşabilir.

Belediyelerde halkla ilişkiler biriminde çalışan kişiler, basında çıkan makale, haber, röportaj ve benzeri yazıları da izleyerek değerlendirmek ve yönetime düzenli biçimde bilgi vermekle görevli olmalıdırlar. Birçok belediyelerimizde bu görevlerin yapılmakta olduğu bilinmektedir.

Basının ve diğer vatandaş başvurularının düzenli bir biçimde izlenmesi ve belediye yöneticilerine bu konuda sürekli bilgi verilmesi yararlıdır. Çünkü, bu başvurularda dile getirilen istek, şikayet ve tavsiyelere

(83) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkilerde Referandum Yönteminin Uygulanması ve Belediyeler Yönünden Önemi", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 38, Sayı: 436, (Şubat 1982), s.679-680.

karşı belediye yönetiminin gerekenleri yapmasına imkân tanınır. Bu nedenle, belediye yönetimine yapılan her türlü başvurularla, gazetelerde yayınlanan okuyucu mektuplarının tamamının yazılı olarak cevaplandırılması, cevaplarda vaad edilenlerin yerine getirilmek üzere ilgili daire ya da görevlilere ulaştırılması, bununla birlikte uygulamanın da sistemli bir şekilde izlenmesi gereklidir.⁽⁸⁴⁾

ac. Vatandaş Gruplarıyla İlişkiler

Örgütlenmiş gruplarla-siyasal partiler, meslek kuruluşları, sendikalar ve dernekler-kurulacak ilişkiler vatandaşların ne düşündüklerini anlamanın bir başka yoludur. Belediyelerde bu örgütlenmiş grupların konularına giren alanlarda karar almadan önce, örgüt temsilcileri aracılığıyla bunların düşünce, telkin ve tavsiyelerinden yararlanmalıdırlar.⁽⁸⁵⁾ Temsilcilere danışma yöntemi, danışmanın bir şekli olup, belediye yönetimince kullanılabilir. Burada vurgulanması gereken, belediye yönetiminin demokratik bir toplum yapısı içinde herhangi bir belediye projesi için karar verilirken, danışma yöntemini, ilgili tüm toplumsal kategorilerin görüşlerinin yansımalarına imkân tanıyacak bir şekilde kullanması, kararında da toplumsal yarar (burada kastedilen belde halkının yararıdır)

(84) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler, a.g.m., s.88; Basında çıkan isteklerin değerlendirmesi konusunda ayrıca bkz.: TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkiler ve Yönetim", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 36, Sayı: 420-421, (Ekim-Kasım 1980), s.266.

(85) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.88; Ayrıca bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: TORTOP, Nuri; "Yerel İdarelerde Halka Danışma Yöntemleri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 38, Sayı: 435 (Ocak, 1982), s.642-644.

sağlayacak optimal dengeleri bulabilmesidir.⁽⁸⁶⁾ Belde halkının yararına bir karar alan belediye yönetimi ise, halkın istek ve şikâyetleri doğrultusunda hareket ettiğinden dolayı hem halkın belediyesi olma imajını gerçekleştirecek, hem de yönetim olarak başarısını artırabilecektir. Çünkü, halkla içiçe hizmet vermek için kurulmuş olan belediyeler, halka dönük olarak çalışmak zorundadırlar.

ad. Kamuoyu Araştırmaları

Danışmanın özel bir türünü oluşturan kamuoyu araştırmaları, belediyelerin kendi halkla ilişkiler birimlerinden yapılabileceği gibi, başka kuruluşlarca da-belediye adına-yapılabilir. Belediye yönetiminin bilgisinin yetersiz olduğu, önemli bir alanda karar verilmeden önce, belde halkının konu üzerindeki düşüncelerini yansıtacak ve yönetimin değerlendirmelerine yol gösterecek bilgiler, kamuoyu araştırması ile sağlanabilir. Bu yöntemin, bilimsel bir biçimde uygulanması ise; kamuoyunun gerçeğe çok yakın oranda düşüncesini yönetime aktarması bakımından önem taşımaktadır.

Belediye yönetimi, belde halkını sosyolojik anket ve araştırmalar yapmak suretiyle de tanıyabilir, onun isteklerini öğrenebilir. Nüfusu kalabalık olan büyük kentlerde, halkın genel çıkarlarını belirlemek ve nelerden hoşlanıp, nelerden hoşlanmadığını ortaya çıkarmak, kişisel ilişkiler, dilekçeler veya temsilciler-o bölgenin resmi temsilcisi veya seçilmiş temsilciler (muhtar, belediye başkanı ve köy ihtiyar heyeti ve belediye meclisi üyesi

(86) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları, s.438-439.

gibi)-yoluyla imkansızdır. Bu nedenle, halkın genel eğilimlerini belirlemede kamuoyu yoklaması, anket ve referandum gibi yöntemlere başvurulmaktadır.⁽⁸⁷⁾ En modern yöntemlerden biri olarak kabul edilen kamuoyu araştırmalarının belediyeler açısından amacı; belde halkının eğilimlerini öğrenerek, kararların isabetli, uygulanabilir ve halkın istediği doğrultuda olmasını sağlamak olmalıdır.

ae. Referandum (Kamuoyuna Başvurma)

Referandum, zorunlu olarak uygulandığı gibi, bazı hallerde isteğe bağlı olarak da uygulanabilir.⁽⁸⁸⁾ Belde çapında önemli konular için, belediye meclisinin üzerinde bütün belde seçmenlerinin katılmasıyla karar alınması yönteminin (referandum) uygulanması, yerel yönetim kararlarının isabetli olmasını sağlamaktadır.⁽⁸⁹⁾ Bu açıdan referandum önemlidir.

Referandum, kamuoyunun isteklerinin tesbit edilmesi için yapılmaktadır. Belirli bir çevrede yaşayan halkın oylarına başvurarak, çoğunluğun neyi istediğini bilmek ve buna göre yapılacak işleri programlamak amacıyla referanduma başvurulur. Batı ülkelerinde, özellikle bir kente yapılacak tesislerden hangilerine öncelik verileceğinin tesbiti konusunda referandumu başvurulduğu bilinmektedir.⁽⁹⁰⁾

(87) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkiler ve Yöneticilerin Görevleri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 30, Sayı: 349, (Kasım 1974), s.436.

(88) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkilerde Referandum Yönteminin Uygulanması ve Belediyeler Yönünden Önemi", a.g.m. s.676.

(89) YALÇINDAĞ, Selçuk; Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler, Türk Belediyecilik Derneği Yayını, Ankara, 1968, s.8.

(90) TORTOP, Nuri; "Belediyelerde İş Verimliliği (Prodüktivite Esasları ve Belediye-Hemşehri İlişkileri", a.g.m., s.523-524.

Belli yerel konular üzerinde kamuoyunun gerçek eğilimini saptamanın yolu, referanduma başvurma olarak kabul edilmektedir. Bu yöntem ülkemizde, köy mahalli idare birimleri ve belediyelerde sınır değiştirme kararlarının alınması bakımından uygulanmaktadır.⁽⁹¹⁾

1580 sayılı Belediye Kanununun 7 nci maddesine göre, bir köy veya oturan bir yerleşim biriminde belediye kurulması için, o beldede oturanların yarısından fazlasının başvurması gerekmektedir. Bunu saptamak için, evet veya hayır oylarıyla belirtilen bir plebisit yapılmaktadır. Belediye kurulması için en önemli ön koşul ise, evet oylarının çoğunlukla olması gerektiğidir.⁽⁹²⁾

af. Halkın Belediye Organlarınca Dinlenmesi

Belli konularda yerel idare meclislerinin karar vermeden önce, belde halkından isteyenlerin, meclis önünde fikirlerini açıklamalarına imkân tanıyan bu yöntem (genel halk görüşmesi = public hearings) özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmaktadır. Genel halk görüşmesi adıyla anılan bu yöntem Avrupa'da olmadığı gibi, ülkemizde de yoktur. Çoğunlukla arazi ve arsa planlaması, içkili yerlerin saptanması, ana yolların değiştirilmesi, kamu hizmetleri-elektrik, gaz, su, şehir içi taşıma vb.-fiyatlarının değiştirilmesi veya düzenlenmesi gibi konularda uygulanan bu yöntemde toplantıyı düzenleyen belediye başkanlığı veya meclis konuyu onaylamadan sadece sorunu

(91) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.89.

(92) TORTOP, Nuri; a.g.e., s.161.

ortaya koymakta, konuşmacıları ve ilgilileri dinlemektedirler.⁽⁹³⁾ Böylece belde halkı ortaya konulan sorun hakkında kendi düşüncelerini belediye yönetimine iletmış olmaktadır.

b. Belediye Çalışmalarının Belde Halkına Duyurulması ve Benimsetilmesi

Belediye yönetiminin çalışmaları hakkında belde halkına bilgi verilmesi ve saptanan hizmet politikalarıyla alınan çeşitli kararların belde halkı tarafından benimsenmesini sağlamak amacıyla kullanılan yol ve yöntemler ise şöyle özetlenebilir:

ba. Ulusal ve Yerel Basın

Günümüzün en etkili haberleşme araçlarından biri olan ve hem maddi bir araç, hem de beşeri bir ortam olarak nitelendirilen basın⁽⁹⁴⁾ yapılan çalışmaların topluma tanıtılması için yararlanılabilecek araçların başında gelmektedir. Bu bağlamda, belediye yönetimi de çalışmalarını yazılı ve sözlü basın aracılığıyla belde halkına duyurmaktadır.

Basında yer alan okuyucu mektupları, röportajlar, haberler, inceleme yazıları, araştırma sonuçları hep toplum ile yönetim arasında köprü kuran, ona halk tepkileri-

(93) TORTOP, Nuri; a.g.e., s.158-159; Ayrıca şehir imar planlarında public hearings yönteminin uygulanması konusunda daha geniş bilgi için bkz.: GERAY, Cevat; "Belediyelerin Halkla İşbirliği Yapması Gereği ve Halk Katılışlarını Sağlama Yolları", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 25, Sayı: 277, (Kasım 1968), s.489-492.

(94) LOUGOVOY, Constantin; Halkla Münasebetler, (Çev.: Süheyı Gürbaşıkan), Basım Yeri ve Basım Yılı Yok, s.51.

ni sürekli aktaran kaynaklar olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, belediyeler için basının bilgi aktarma işlevinin özellikle toplumsal katmanları temsil eden belli grupların sözcülüğünü yapan gazetelerin, dergilerin artması ile önem kazandığı söylenebilir.⁽⁹⁵⁾ Belediye, basına karşı ilgisiz kalmamalı, aksine onu sistemli bir şekilde izlemelidir. Bu görevi yerine getirecek olan da belediyelerin halkla ilişkiler birimi olmalıdır. Bu birim basını izlemekle kalmamalı, aynı zamanda elde ettiği bilgileri değişikliğe uğratmadan karar verme mekanizmalarına ulaştırabilmelidir.

Yaşadığımız yüzyılın sonunda birçok ülkede halkın en yalın duygularına seslenmeğe çalışan basının, halk üzerinde oldukça büyük etkiler yarattığı bilinirken, bunun sonucunda da okuyucu kitlesini ifade eden bir "kitle pazarı"nın ortaya çıktığı görülmektedir.⁽⁹⁶⁾ Ülkemiz açısından olaya bakıldığında ise, görülen durum şöyle özetlenebilir: "Babıâli Basını"nda yeniden biçimlenme hareketlerinin ilk görüldüğü yıllar olan 1950'lerden önce, uzun yıllar süregelen klasik gazetecilik anlayışı hakimken, 1950'lerde bu anlayışın yerini yeni bir anlayışa bırakmaya başladığı bilinmektedir. Halkı bir fikir çevresinde toplamak; bir fikrin, bir görüşün yayılmasına çalışmak; bir davayı savunmak olarak nitelendirilebilen klasik anlayışın bugün asıl uygulayıcılarının ulusal basın değil de "Anadolu Basını" olarak nitelendirilen yerel basın olduğu

(95) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları, s.439.

(96) ŞENYAPILI, Önder; "1970'lerin Başında Sayılarla Türk Basını", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 4, (Aralık 1971), s.74; ŞENYAPILI, Önder; "Bir Halkla İlişkiler Sorunu Olarak Reklamcılık", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 3, (Eylül 1971), s.101.

herkesce kabul edilmektedir.⁽⁹⁷⁾ Geniş kitlelere seslenen yüksek tirajlı gazetelerin, halka benimsetilecek fikirlerle uğraşmayı değil, doğrudan doğruya halkı konu edinmek ilkesini öne aldıkları söylenebilir.

Gazetelerin bir görevi haber vermek ise, diğer görevi de kamuoyunu oluşturmak olmalıdır.⁽⁹⁸⁾ Bu açıdan belediyeler basını, hem belde halkına haberleri iletmeye, hem de kamuoyu oluşturmada kullanmak durumundadırlar. Kamuoyunun oluşturulması için de, basının nesnel haber vermek zorunluluğu bulunmaktadır. Aksi taktirde istenilen kamuoyunun oluşturulmasında zorluk çekilebilir.

Bugün gözlemlenen olay; ulusal basın diye nitelenen büyük tirajlı gazetelerde belediye haberlerine cömertçe sayfa açılmaması ya da gerektiği gibi yer verilememesidir. Yerel basından daha etkili olarak bilinen ulusal basının belediye ile ilgili haberlere gerektiği gibi yer ayırabilmesi sonuçta, belediyeler açısından basının tam ve etkili bir biçimde kullanılmasını sağlayabilecektir.

Ulusal basının etkisinin yanısıra, yerel yönetimlerde, yerel gazete ve periyodiklerin de önemli bir rolü vardır. Belde halkı ile haberleşmede, yerel gazete ve periyodikler oldukça etkilidirler. Yerel haberlerin yalnız yerel yayınlarda değil, ulusal yayınlarda da çıktığı bilinmektedir.⁽⁹⁹⁾ Kısaca denilebilir ki, etkili olan ulu-

(97) ŞENYAPILI, Önder; "1970'lerin Başında Sayılarla Türk Basını", a.g.m., s.72.

(98) ŞENYAPILI, Önder; "Bir Halkla İlişkiler Sorunu Olarak Reklamcılık", a.g.m., s.109.

(99) TORTOP, Nuri; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 38, Sayı: 446, (Aralık 1982), s.1042.

sal basının yanında, yerel basın da güçlendirilmelidir. Ayrıca, yerel yönetimler için ayrılan haberlere, yerel basında olduğu kadar, ulusal basında da geniş yer verilmelidir.

Bu açıdan belediyeler hem ulusal, hem de yerel basının gücünden, halka uygun ilişkiler kurmak amacıyla, en iyi biçimde yararlanılmalıdır. Ancak, bunu yaparken belediye yöneticileri basına ait özellikleri bilmek zorundadırlar. Herşeyden önce, belediyenin en üst kademedeki yöneticileri de dahil, basınla sürekli ilişki içinde bulunan personeli, basın mensuplarıyla iyi ilişkiler kurmalıdırlar. Bunun için de, belediye yöneticileri ve görevlilerinin, basının demokratik bir düzende gerekli bir haberleşme aracı olduğuna inanmaları ve bu şekilde hareket etmeleri gerekmektedir. Basınla ilişkili olan görevliler aynı zamanda, belediye ile ilgili haberleri basına iyi biçimde intikal ettirmenin yol ve yöntemlerini de bilmek zorundadırlar. Böylece belediye yönetimi, basının haber yayma olanaklarından azami yarar sağlayabilir.⁽¹⁰⁰⁾

bb. Radyo ve Televizyon

Yerel yönetimler açısından bölgesel radyo ve televizyon yayınları da büyük önem taşımaktadır. Birçok Avrupa ülkesi bölgesel televizyon ve radyo yayınlarına sahiptir. Bölgesel radyo ve televizyon yayınları arasında yerel yönetimlerle ilgili haberlere de yer verildiğinden, bu yayınlar yerel haberleşmede önemli rol oynamaktadır.⁽¹⁰¹⁾

(100) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.90.

(101) TORTOP, Nuri; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.1042.

Yaptıkları hizmetin halkın istek, ihtiyaç ve ilgisine göre düzenlemek durumunda olan belediyeler, bu hizmeti belde halkına iletirken, sadece ulusal ve yerel basından yararlanmazlar. Bunun yanında yerel radyo (bir belediye radyosu) ve televizyon da belediye-halk arasındaki ilişkilerde etkili olabileceğinden kullanılmalıdır.

Belediyeye ait olan bir belediye radyosu, belediyenin çalışmalarını belde halkına daha çabuk ve etkin olarak iletebilecektir. Aynı zamanda yerel bir televizyonun varlığı da belediye halk ilişkilerini etkin kılmada önemli olarak kabul edilebilir.

Büyük illerimizin çoğunda il radyoları bulunmaktadır. Yerel radyolarda, özellikle belediye başkanları tarafından hemşehrilere düzenli aralıklarla yapılacak konuşmalar, belediye hizmetlerini belde halkına tanıttırma ve yapılmak istenenleri benimsetme bakımından yararlıdır. Bugün birçok belediyemizde uygulanan bir sistemde belediye hopörleri olmaktadır. Bu sistem uygun bir biçimde kullanıldığında, aynı amaca hizmet edebilir.⁽¹⁰²⁾ Ülkemizde televizyon ve radyo yayını, ulusal düzeyde olup, yerel düzeyde-belediyeye ait-bir radyo ve televizyon yayınına imkân tanınmamaktadır.

Halka bilgi vermenin bir yolu basın ise, bir diğer yolu da radyo ve televizyon olarak kabul edilmektedir. Örneğin, yeni bir parkın açılışında radyo ve televizyon mensupları davet edilerek, olayın bu yayın araçları ile belde halkına duyurulması sağlanabilir. Ayrıca yapılmış

(102) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.90.

veya yapılacak olan diğer başka hizmetlerin tanıtımı veya hizmetin yapılamamasının nedeni ve giderilmesi için neler yapılması gerektiği, yayın araçları yoluyla halka bildirilmelidir.⁽¹⁰³⁾ Çünkü bütün bu hizmetlerin radyo ve televizyon aracılığıyla halka bildirilmesi, iyi ilişkiler kurmak açısından son derece önemli ve gereklidir.

Yerel düzeyde halk arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi ve işbirliğinin sağlanmasında yerel radyo ve televizyonun önemli bir etkisi olduğu kuşkusuzdur. Bunun gerçekleştirilmesinde ise uygulanacak halkla ilişkiler politikasının büyük rolü bulunmaktadır.⁽¹⁰⁴⁾ Radyo ve televizyonda devlet tekelciliğinin genellikle merkezi bir yönetimi gerekli kıldığını söylemek mümkündür. Bugün birçok Avrupa ülkesinde uygulanan yerel radyo ve televizyon sisteminin varlığı, ulusal radyo ve televizyon sisteminden bağımsız olarak kabul edilmektedir. Denilebilir ki, Avrupa radyo ve televizyon sistemi, genel olarak devlet tekelciliğine dayanmaktadır. Bununla beraber, birçok Avrupa ülkesinde-İngiltere,İtalya,Federal Almanya,İsviçre, Avusturya, İsveç, İrlanda, Belçika, Hollanda, Fransa-özel televizyon ve radyo kanallarına izin verildiği görülmektedir. Özellikle de radyo ile yapılan yayınlarda yerinden yönetim sistemine doğru bir kayma olduğu gözlenmektedir.⁽¹⁰⁵⁾

(103) HAKAN, Tolga; "Belediyeler ve Halk Desteği",İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 31, Sayı: 355-356, (Mayıs-Haziran 1975), s.431.

(104) TORTOP, Nuri; "Mahalli İdarelerde Radyo ve Televizyon", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 38, Sayı: 443-444, (Eylül-Ekim 1982), s.888.

(105) Bu konuda geniş bilgi için bkz.: TORTOP, Nuri; "Mahalli İdarelerde Radyo ve Televizyon", a.g.m., s. 888-892.

Avrupa'da kurulan yerel televizyon ve radyo kanallarının özellikleri, reklâm yapmamaları, yerel ve bölgesel haberlere yer vermeleri, yerel halkın az veya çok katkısının bulunması olarak kabul edilmektedir. Bunların amacı ise, yerel toplumun hizmetinde bir haberleşme aracı yaratabilmeleridir. Bu nedenle yerel halkın yönetime, programların hazırlanması ve gerçekleştirilmesine katılması öngörülmekte olup, çoğulcu ve temsil sistemine dayanan bir yönetim biçimi benimsenmiştir.(106)

Konuya ülkemiz açısından baktığımızda; Avrupa ülkelerinde olduğu gibi yerel yayınlar yapan radyo ve televizyonun olmadığı görülmektedir. Yerel yayınlar TRT merkezi tarafından yönetilmekte ve denetlenmektedir. Fakat buna rağmen, bölge ve il radyolarının merkez radyolarından (Ankara, İstanbul, İzmir) ayrı olarak var olduğu da bilinmektedir.

Anayasa ve TRT yasası, yayın tekelini TRT Kurumuna verdiği halde, devlet kuruluşlarına bağlı olarak yayın yapan bazı radyolar da-Polis ve Meteoroloji radyoları gibi-bulunmaktadır. Bu durum, Anayasa ve TRT yasası ile bağdaşmamaktadır.

Yerel yönetimlerin halka tanıtılması açısından ülkemizde yerel radyo ve televizyonun varlığının gerekli olduğu kabul edilmelidir. Çünkü, yerel radyo ve televizyonun varlığının; belediyenin yaptığı hizmetlerin belde halkına tanıtılması ve benimsetilmesini sağlarken, belde halkının da belediyeden beklediklerinin gerçekleştirilmesine yardımcı olacağını belirtebiliriz.

(106) TORTOP, Nuri; "Mahalli İdarelerde Radyo ve Televizyon", a.g.m., s.890.

bc. Belediye Meclisi Toplantılarının Halka Açık Olması ve Toplantı Tutanaklarının Yayınlanması

Ülkemizde yasaların sağladığı bu olanaktan, kamuoyunu çok yakından ilgilendiren konular dışında, yararlananların sayısının çok sınırlı kaldığı bilinmektedir. Bu durumun hemen hemen diğer ülkelerde de aynı olduğu, hatta vatandaşlarına bunun da ötesinde-daha fazla-olanak tanıyan ülkelerde de farklı olmadığı bir gerçek olarak gözlenmektedir.⁽¹⁰⁷⁾

Belediye meclisi toplantılarının halka açık olması ve toplantı tutanaklarının yayınlanması konusuna "belde halkının belde hizmetlerine katılımını sağlamak" bahsinde değinileceğinden, burada kısa bir açıklama ile yetinilmiştir.

bd. Halkla Yapılan Çeşitli Toplantılar

Yerel topluluk tarafından meydana getirilmiş örgün gruplarla temas, yalnız toplumun belli bölümlerinin fikirlerini almak yönünden değil, çalışmalarını tanıtmak ve toplumun ilgili kesiminin işbirliğini sağlamak açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan, bazı derneklerin yerel yönetim çalışmalarına belli ölçüde yardımcı oldukları bilinmektedir.⁽¹⁰⁸⁾

Bazı belediyelerde gerçekleştirilen "halk saati", "esnaf saati", "muhtar saati" gibi uygulamalar, belde halkıyla yapı-

(107) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.91.

(108) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.91.

lan toplantılardan birkaçıdır. Bu toplantılar sayesinde belediyeler, kendi çalışmalarını belde halkına tanıtırken, aynı zamanda halkın kendileri hakkındaki sorunlarını, görüşlerini de öğrenirler. Belde halkı ile belediyeler arasında işbirliği sağlanması ise, bu şekilde gerçekleştirilir.

be. Sergiler ve Festivaller

Yerel yönetim birimlerinin çalışmalarını, belde halkına tanıtmak için yararlanabilecekleri yollardan bir diğeri de sergilerdir. Özellikle büyük kentlerimizde, belediyelerin devamlı olarak halka açık sergiler düzenlemesi, çalışmalarını belde halkına tanıtması açısından çok yararlı olabilir. Kentin kuruluş ve kurtuluş yıldönümü gibi önemli günlerinde açılacak geniş çapta sergilerle, sağlık, eğitim, yol emniyeti vb. gibi konularda açılacak küçük çapta sergiler, kent halkının ilgisini devamlı tutmaya yarayabilir.⁽¹⁰⁹⁾ Bu açıdan sergiler belediyelerde, etkili bir halkla ilişkiler aracı olarak kabul edilmektedir. Ancak, halkın ilgisini çekmesi bakımından açılan bir serginin, önceki sergiden kendisini ayıracak orjinal özelliklere sahip olması gerekmektedir.

Çalışmaları vatandaşlara yansıtmamanın bir başka yolu olan sergilerde, gerekirse çalışmalarla ilgili olarak istatistiksel tablolar, grafikler, şemalar hazırlanıp kullanılmalıdır. Ayrıca yeni girişilen faaliyetlerle ilgili kitap, broşür veya bültenle diğer yayınlar, belde halkı için çekiciliği de sağlanarak, kent içinde uygun görülecek yerde sergilenmelidir.⁽¹¹⁰⁾ Böylece belediyeler

(109) BLACK, Sam; a.g.m., s.112.

(110) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkiler Sorunları ve Belediyeler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 26, Sayı: 290, (Aralık 1969), s.531.

düzenleyecekleri çeşitli (devamlı veya kısa süreli) sergilerle çalışmalarını ve gelecekte yapılmak istenen projeleri halka daha kolay tanıtabilir, sonuçta da halkın desteğini sağlayabilirler.

Yabancı ülkelerin birçoğunda-İngiltere, Belçika, Fransa gibi-büyük çapta düzenlenen belediye sergileri, halka çeşitli bilgiler vermesi açısından önem taşımaktadır.⁽¹¹¹⁾ Sergi mahallerine, halkın izlenimlerini belirtebilmesi açısından, önceden hazırlanmış özel formatları doldurup atmalarını sağlayacak şikayet kutularının konulması da gerekmektedir. Şikayet kutuları belediye ile vatandaş arasındaki ilişkileri düzeltici ve hizmetleri faydalı alana yöneltici bir rol oynayabilirler.

Belediyeler, çalışmalarını sergilerden başka, ayrıca festivaller ile de tanıtabilirler. Bu açıdan sergiler kadar festivaller de önemli olarak kabul edilebilir.

Festival lügat anlamı ile; dönemleri, yapıldığı çevre, katılanların sayısı veya niteliği programda yer alan eserler bakımından özel önemi olan konser dizisi veya sanat gösterisi olarak tarif edilmektedir. Bu tarif çerçevesinde de genel olarak bu faaliyetler, senfonik konser, opera, org müziği, bale, folklor, dans, sinema gibi ağırlıklı etkinlikler şeklinde düzenlenmektedir. Ülkemizde gerek ulusal, gerekse uluslararası kapasitede düzenlenen festivallerin, gerçekte sergi ve panayır özelliklerini de taşıyan, bölgeyi tanıtmaya ve bu yol ile de ekonomik yönden

(111) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkiler Sorunları ve Belediyeler", a.g.m., s.531.

kazanç sağlama amacına yönelik faaliyetler olduğu görülmektedir.

1580 sayılı Belediyeler Kanunu'nun 15. maddesinde sayılan ve bütün belediyeler için zorunlu olan görevler içinde, festival düzenlemeye ilişkin olarak herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Bununla birlikte, 55. fıkradaki mecburi görev olan eğlence yerleri tesis etmek ve işletmek görevi kapsamında eğlenmeye yönelik olarak festival düzenlenmesinin belediyeler açısından mümkün olabileceğini belirtiriz.⁽¹¹²⁾ Belediyelerin hangi görevlere öncelik vereceği konusunu, kanunda belirlenen liste (mecburi ve isteğe bağlı görev) uygulaması dışında, belde sakinlerinin talepleri de etkilemektedir. Bu açıdan da denilebilir ki, belediyelerin festival düzenlemesini engelleyen herhangi bir husus bulunmamaktadır.⁽¹¹³⁾

Ülkemizde bazı belediyelerin, belirli amaçlarla çeşitli şekillerde festival düzenledikleri görülmektedir. Bundaki amacın, belediyelerin kendilerini halka daha iyi tanıtmalarını sağlamak olduğu kadar, halkın kendileri ile ilgili olan taleplerini yerine getirmeye çalışmak olduğu da söylenebilir.

bf. Konferanslar ve Açık Oturumlar

Belediyeler, ele almak istedikleri konuları tanıtmak; bunlar üzerinde kamuoyunun (belde halkının) ilgisini çekmek ve konu üzerinde çeşitli görüşlerin ortaya atılma-

(112) ÖKTEM, Kutluay-Refik Ali UÇARCI; "Festival Olgusu ve Belediyeler", Türk İdare Dergisi, Yıl: 59, Sayı: 377, (Aralık 1987), s.192.

(113) Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz.: ÖKTEM, Kutluay-Refik Ali UÇARCI; a.g.m., s.192-208.

sını sağlamak amacıyla konferanslar, açık oturumlar ve seminerlerden de yararlanabilirler.⁽¹¹⁴⁾ Toplantı ve konferanslar çift yönlü bir halkla ilişkiler metodudur. Bu tür çalışmaların, kamuoyuna ulaştırılması ise basın, radyo ve televizyon ile sağlanabilir.

bg. Yıldönümü Kutlamaları

Belediyeler, kentin kuruluş veya kurtuluş yıldönümü dolayısıyla çeşitli kutlamalar düzenleyebilirler. Bu tür bir faaliyet belediye ile belde halkını birbirine yaklaştırırken, aynı zamanda bütünleşmeyi de gerçekleştirebilir.

Bu yöntemlerin dışında, belediye çalışmalarının halka duyurulmasında yıllık raporlar ve programlar, çeşitli broşürler, filmler, açılış günleri, afişler, çeşitli çalışmalar hakkında pratik bilgi veren el kitapları, bültenler vs. gibi yöntemler de kullanılmaktadır.

Belediyeler bu yöntemlerden yararlanırken, belediyeden halka, halktan da belediyeye doğrudan-iki yönlü haberleşmeye dayanan-halkla ilişkileri sağlayacak her türlü modern araç ve gereci kullanmalıdırlar.

3. Belde Halkında Belediye Hakkında Yanlış İmaj Doğmasını Engellemek

Halkla ilişkiler çalışmalarının bir amacı da; belediyenin halkla uyumunun yanısıra, kent kamuoyunu belediyenin amaçları ve işlevleri doğrultusunda değiştirmektir.

(114) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.91. Ayrıca bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: BLACK, Sam; a.g.m., s.112.

Belediyenin halkla bütünleşebilmesi, kaynaşabilmesi için kendisini kent halkının istediği yönde değiştirmesi yeterli olmayabilir. Bu nedenle, kent kamuyununun da belediyenin amaçları ve işlemleri doğrultusunda değiştirilmesi gerekmektedir. Halkla ilişkiler çalışmalarının bir amacı da bunu gerçekleştirmek olarak kabul edilmektedir.⁽¹¹⁵⁾

Halkı tanımaya yönelik çalışmalar sonucunda, kent kamuoyunun hangi konularda yanlış değerlendirmeler yaptığı ve yanlış yargılara vardığı saptanmış olabilir. Bu durumda halkla ilişkiler çalışmalarının belde halkında (kamuoyunda) ki bu yanlış imajın değiştirilmesine, düzeltilmesine yönelik olması gerekmektedir.

Hizmet edilen belde halkı ile belediye arasında anlayış birliğini, iyi niyeti sağlamak, halkın güvenini kazanmak, belediyelerde halkla ilişkilerin amacı olarak kabul edilmektedir.⁽¹¹⁶⁾ Bu amaç doğrultusunda belediye imajının güçlendirilmesi de zorunlu olmaktadır. Belediye imajının olumlu veya olumsuz olarak sağlanması ise, belde halkı ile kurulacak ilişkinin düzeyine ve samimiyetine bağlı olarak gerçekleşecektir.

Belli programların başarısı için kent halkının tümünün ya da ilgili kesiminin desteği ve işbirliğinin önem taşıdığı bilinmektedir. Örneğin, temizlik, kenti yeşillendirme kampanyaları gibi programlar, park ve bahçelerin korunması, bu konuda belediyelerin getireceği yasaklamalarla, yeni düzenlemelere uyulması gibi konularda başa-

(115) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halka İlişkiler", Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları, s.442.

(116) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkiler Sorunları ve Belediyeler", a.g.m., s.530.

rı sağlanması, kent halkının destek ve işbirliğine bağlıdır. Bu da başarılı bir halkla ilişkiler çalışması ile olasıdır.

Belde halkını ilgilendiren konu, beklediği hizmetlerin kendi belediyesi tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğidir. Bazı hizmetlerin belediyelerce gerçekleştirilmesi mali açıdan yeterli olmayabilir. Bu durumda belde halkının katılımını sağlamak gerekli olmaktadır. Bunu sağlayacak olan da belediyelerdir. Bugün kentte yaşayan herkesde bir "hemşehri bilinci" yaratılmalı ve bu belde halkına anlatılmalıdır.

Kent halkının belediye ile kaynaşması ve bütünleşmesi isteniyorsa, kentlilerde hemşehri bilinci güçlendirilmeli, kentlerine, dolayısıyla da belediyelerine sahip çıkması sağlanmalıdır. Bu nedenle belediyeler kendileri hakkında, belde halkında olumlu imaj oluşturmalıdır. Bu noktada; planlı, programlı, sürekli ve bilinçli halkla ilişkiler çalışmaları ile belediyelerdeki olumlu görüntünün gerçekleştirileceği ifade edilebilir.

4. Belde Halkının Belediye Hizmetlerine ve Kararlarına Katılımını Sağlamak

Demokrasinin gelişmesine katkıda bulunan kurumlar olarak nitelendirilen belediyeler; halkın, belediyenin aldığı kararları etkilemesine, yön vermesine, çeşitli halkla ilişkiler teknikleri ile imkan sağlayarak, katılımcı bir yönetim sağlayabilirler.

1580 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelerin karar organları, Belediye Meclisi ve Belediye Encümeni (belediyelerin yürütme organı ise Belediye Başkanı)

olarak belirlenmektedir. Bu açıdan kent halkının belediyenin aldığı kararlara doğrudan katılmasının yasal açıdan olanaklı olmadığı bilinmektedir. Ancak, halka karşı sorumlu ve duyarlı bir belediyecilik anlayışı; kamuoyuna başvurma, halk girişimi (citizen initiative), hemşehri toplantısı (public hearing) ve geri çağırma (recall) gibi yöntemlerle seçimler dışında, belde halkına belediyeyi etkileme imkânı tanınmalıdır.

Belde halkının belediye hizmetlerine katılımı birinci bölümde incelendiği için, burada tekrar yer verilmeyecek, sadece halkın kararlara katılmasına değinilecektir.

Yukarıda bahsedilen yollar arasında en yaygın olanı kamuya (belde halkına) başvurmadır. Birçok ülkede kentle ilgili önemli kararların alınmasında belediye meclisi ile sistemin sağladığı temsil olanağı yeterli olmamakta, bu tür konularda kararın doğrudan kent halkı tarafından verilmesi uygun görülmektedir. Ülkemizde ise genelde kamuya (kent halkına) başvurma, belediye kurulması, komşu yerel yönetim birimleri ile birleşme gibi sınırlı alanlarda başvurulmuş bir yöntem olarak uygulanmaktadır.⁽¹¹⁷⁾ Ancak, bazen bunların dışında farklı konularda da bu yöntem başvurulabilmektedir.

Halk girişimi (citizen initiative); kentli grupların kendilerini ve çevrelerini ilgilendiren konularda belediyenin hizmet üretmesini sağlamak amacıyla belediye ile ilişkiye geçmesi, onu etkileme yoluna gitmesi olarak bilinmektedir. Bu yöntem Amerika Birleşik Devletlerinde

(117) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları, s.441.

mülki amirine bilgi verilir. Mahalli mülki amirler gizli toplantılara bizzat gelebilecekleri gibi, bir memur da gönderebilirler.⁽¹²⁰⁾ Açık toplantılara dinleyiciler de katılabilir.

Aynı kanunun 55. maddesine göre ise, belediye meclisinin olağan ve olağanüstü toplantılarının gündemlerinin en az bir hafta önceden, azele durumlarda da en az üçgün önceden yerel gazete veya uygun araçlarla duyurulması zorunludur.⁽¹²¹⁾

Ülkemizde belediye meclisi toplantılarının halka açık olduğu kanunla hüküm altına alınmıştır. Ancak, halk toplantılara sadece dinleyici olarak katılabilir, söz alamaz, kararlara katılamaz.⁽¹²²⁾ Halkın meclis toplantılarına katılımı ülkemizde, bu düzeyde sınırlı iken, kimi ülkelerde kent halkı yalnızca meclis toplantılarına katılmakla kalmamakta, meclisin kararlarını etkileme ve değiştirme olanaklarına da sahip bulunmaktadır. Örneğin, Japonya'da belde halkı, belediye meclisinin belli kararları almasını, alınmış kararları değiştirmesini ya da kaldırmasını istemek hakkına sahiptir. Soruşturma talebinde bulunabileceği gibi, yerel meclisin feshini de isteyebilir. Son olarak halk, meclis üyelerinin ya da yerel yönetimde görevli diğer kamu görevlilerinin görevden alınmasını istemek hakkına da sahip bulunmaktadır.⁽¹²³⁾

(120) SODAN, Ramazanoğlu; "Belediye Meclisi ve İl Genel Meclisinin Toplantı ve Görüşme Usulü", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 45, Sayı: 525-526, (Temmuz-Ağustos 1987), s.25.

(121) TORTOP, Nurhan, s.161.

(122) ÖZ, Esat; "Yerel Yönetim Kararlarına Halk Katılımı", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 501-502 (Temmuz-Ağustos 1987), s.273.

(123) ÖZ, Esat; s.273.

İsviçre'de yerel meclislerin toplantılarının halka açık olmasına rağmen, encümen veya komisyon toplantılarının halka açık olmadığı bilinmektedir. İngiltere ve Federal Almanya'da ise bu tür toplantıların da halka açık olduğu gözlenmiştir.⁽¹²⁴⁾

İngiltere'de, nazım ve imar plânlarının hazırlanmasında ve onaylanmasında halka açık bir politika izlenmekte, böylece halkın plânlarla ilgili görüş ve tepkilerini bildirme imkânı sağlanmaktadır.⁽¹²⁵⁾ Bu da İngiltere'de imar plânlarının hazırlanmasına halkın katılımının söz konusu olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Yukarıda açıklanan bu yöntemlerin dışında, bazı belediyelerimizde kent halkının katılımını yaygınlaştırmak amacı ile "Fahri Müfettişlik" programları, hemşehri kartı dağıtılması gibi uygulamaların da üzerinde durulduğu görülmektedir.⁽¹²⁶⁾

Belde halkının belediye hizmetlerine ve kararlarına katılımı konusu ülkemiz açısından değerlendirildiğinde şunlan söylenebilir: 3030 sayılı Büyükşehir Yönetimi Hakkındaki Kanun ile ve 1580 sayılı Belediye Kanununun, kent yönetiminde halk katılımına açık bir düzenleme getirmediği bilinmektedir. Belediye meclis toplantılarının halka açık olmasına rağmen, genellikle bu toplantılara katılan vatandaşın sayısının az olduğu da bir gerçektir.⁽¹²⁷⁾

(124) TORTOP, Nuri; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler" a.g.m., s.1042.

(125) ÖZ, Esat; a.g.m., s.271.

(126) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler" Türk İdare Dergisi, a.g.m., s.112.

(127) TORTOP, Nuri; a.g.e., s.152.

Toplantıları izleyenlerin sayısının az olmasında halkın kişisel ilgisizliği yanında, belediyelerin de büyük payı olduğu bir gerçektir.

3194 sayılı yeni İmar Kanununda yer alan (Madde 8/b) imar plânlarının yapılması ve kabulünün belediyelere bırakılması, olumlu bir adım olarak kabul edilmektedir. Her belediyenin kendi yöresinin imar plânını yapması veya yaptırması en uygun yol olarak bilinmektedir.⁽¹²⁸⁾ İmar plânlarının yapılmasında ve uygulanmasında yöre halkına önemli görevler düştüğü görülmektedir. Çünkü, belde halkına kendi plânının yapımına katılma hakkının tanınmadığı yerlerde, yerel demokrasinin anlamını kaybedeceği, gücünü yitireceği söylenebilir.

Belediyeler halk katılımına açık olduğu, iletişimi iyi sağlayabildiği ve eğitime işlemini yerine getirdiği taktirde, hem halk eğitilmiş olacak, hem de katılım sonucunda plânların başarıya ulaşabilmesi büyük ölçüde mümkün olacaktır. Bu nedenle belediyelerde belde halkının kent yönetimine dolaylı veya dolaysız yollarla katılması sağlanmalı ve kent halkının, belediye yönetimini denetimi de gerçekleştirilmelidir. Böylece belediyeler, gerçek anlamda belde halkının belediyesi olmayı başarabileceklerdir.

(128) Bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: ÜZ, Esat; a.g.m., s.274-275.

5. Belediye Yönetimi Belde Halkı İlişkisinde, Belde Halkının İşlerini Kolaylaştırmak

Halk yakınmalarının önemli bir bölümünün, genelde kamu görevlilerinin halkla olan dolaysız ilişkilerindeki yanlış tutum ve davranışlarından kaynaklandığı bilinmektedir.⁽¹²⁹⁾ Buna göre halkın, belediyelerden temel yakınmaları şöyle sıralanabilir:⁽¹³⁰⁾

- Yapılan hizmetler nitelik ve nicelik bakımından yeterli değildir.

- İşlemlere ilişkin aşırı kırtasiyecelik ve formaliteler nedeniyle, belde halkına çeşitli güçlükler çıkarılmaktadır.

- İş sahiplerine başvurularında eksik ve yetersiz bilgi verilmektedir.

- İlgili görevliler genellikle yeterli yetkiye sahip değildir ya da yetkinin mevcut olduğu durumlarda çok zaman görevliler yetkilerini kullanmaktan kaçınmaktadırlar. Sonuçta işler sürüncemede kalmaktadır.

- İş sahiplerine eşit işlem yapılmamaktadır.

- Görevliler iş sahiplerine karşı ilgisiz davranmakta, kolaylık göstermemektedir.

- Belediyelerde işi olanlar, nereye, kime ve nasıl başvuracaklarını bilmemekte, onlara yol gösteren bulunmamaktadır.

(129) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler" Belediye Muhasipleri Semineri Ders Natları, s.430.

(130) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.73.

- Halka hizmet eden personel, güler yüzlü değildir. Onun da ötesinde, çok zaman iş sahiplerine, nezaket kurallarının dışına çıkarak davranmaktadır.

Belediye görevlilerinin iş sahiplerine karşı uygun olmayan davranışlarının kişisel nedenleri olduğu kadar, kurumsal nedenleri de olabilir. Belediyelerde; halkla dolaysız ilişkilere geçilerek, görevlilerin seçimine titizlik gösterilmeli, insanlarla iyi ilişkiler kurabilen, onlara yardımcı olmayı, saygılı ve güler yüzlü davranmayı hizmetin bir gereği olarak algılayan kişilerin görevlendirilmesine çalışılmalıdır.

Kurumsal nedenler arasında da, personelin mevcut durumunu değiştirmeye yönelik eğitimden geçirilmemesi, personelin çalışma ve ücret koşullarının yetersizliği sayılabilir.

Belediyelerde, özellikle halkla doğrudan ilişkide bulunan görevlilerden başlamak üzere, demokratik düzen ve kamu görevi kavramları üzerinde durulmalı ve kamu hizmeti görenlerin toplum hizmetinde kişiler olarak, iş sahiplerine karşı sorumlu ve saygılı olmaları gerektiği bilincini verecek bir eğitim gerçekleştirilmelidir.⁽¹³¹⁾

Ayrıca günlük ilişkilerde, belde halkının işlerini kolaylaştırıcı kimi düzenlemelerin de halkla ilişkilerin amacına girdiğini söylemek mümkündür. Bu düzenlemeler, halkın başvurularında, onlara rehberlik edecek bir danışma merkezi kurulması şeklinde olabileceği gibi, halktan iste-

(131) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", a.g.m., s.77.

da, tüm kamu kuruluşlarında, özellikle de belediyelerde halkla ilişkiler çalışmalarının, ancak tüm görevlilerin özenli çabalarıyla başarıya ulaşabileceği, bu arada öncelikle belediye başkanlarının konuya gereken önemi ve değeri vermeleri ve doğru yaklaşımı benimsemeleri gerektiği ifade edilebilir. Bütün bunlar, halkla ilişkilerde istenilen başarıya ulaşılmasının ve halkın belediyesinin gerçekleştirilmesinin en önde gelen koşulu olarak kabul edilmektedir.

Belediyelerin, yerine getirdikleri hizmetleri, faaliyetleri başarılı ve sürekli bir halkla ilişkiler çalışması ile belde halkına tanıtmaları ve duyurması; belediye hizmetlerinin etkin ve verimli olmasını sağlarken,⁽¹³³⁾ aynı zamanda kent halkına belediyeyi de sevdirecek, benimsetecek, güven ve destek sağlayacak ilişkilerle, belediyeye halkın belediyesi olma niteliğini kazandıracaktır.

Günümüz koşullarında belediyeyi halkın belediyesi yapmak, belediyecilerin elindedir. Unutulmamalıdır ki, halkın belediyesi olmayan belediye, herşey olabilse bile gerçek anlamda belediye olmayabilir.

Halkın belediyesini oluşturmak için; tek başına dürüst ve partizan olmayan belediye yeterli kabul edilmemektedir. Bunun için; verimli ve etkili, belde halkının ihtiyaçlarına, beklentilerine yönelik olan ve onların parasını çar-çur etmeyen bir hizmet yaklaşımı ile, kent halkına saygılı, sorumlu, duyarlı bir belediye görevlileri davranışı, dürüst ve partizan olmayan belediye imajı ile

(133) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkilerde Kamu Kuruluşları ve Basının Sorumluluğu", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 1, (Mart 1986), s.120.

birarada oluşturulduğu zaman, ancak halkın belediyesi ger-
çekleşebilecektir.⁽¹³⁴⁾ Bu da ancak sistemli, bilinçli,
planlı-programlı ve sürekli bir halkla ilişkiler çalışması
ile mümkün olacaktır.

Oysa, belediyelerimizdeki uygulamalarda, halkla
ilişkiler konusunun, sistemli, bilinçli, planlı-programlı
ve sürekli bir işlev olarak ele alınmadığı gözlenmektedir.
Halkla İlişkiler konusuna belediyelerde sürekli bir işlev
olarak yer verilmesi; kent belediyesini halka tanıtırken,
ayrıca belde halkının da belediyesini benimseyip, bütün-
leşmesini sağlayabilir.

Bu nedenle, belediyelerde halkla ilişkiler konu-
sunun önem arzettiğini belirtebiliriz.

**7. Belediye Yönetimi Olarak Getireceği Yasaklar
Hakkında Belde Halkına Aydınlatıcı Bilgiler
Vererek, Halkın Yasalara Uymasını ve Hiz-
metlere Gönüllü Katkısını Sağlamak**

Belirli hizmetlerin yürütülmesi sırasında ya da
herhangi bir uygulama nedeniyle konulabilecek yeni düzen-
lemelere ve yasaklara kent halkının uymasında da belediye-
lerin kent halkı ile kuracağı uyumlu ilişkilerin önemli
olduğu yadsınamaz. Bu uyum da, başarılı bir halkla iliş-
kiler çalışması ile gerçekleşebilir.

Belediyelerin, düzenleyici bir takım kararlar aldı-
ğı, gerekli hallerde ise yasaklar koyduğu bilinmektedir.
Bu konuda pek olan ise, bu düzenleyici kararlara ve ya-

(134) YALÇ
Bele

Çuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler"
İleri Semineri Ders Notları, s.424.

saklara aykırı davranma olaylarının sık sık tekrarlandığıdır. (135)

Belediyelerin düzenleyici kararıyla yasaklarının kolaylıkla ve başarıyla uygulanamamasının ise başlıca iki nedeni bulunmaktadır: (136)

a) Düzenleyici karar alınır ve yasaklar tesbit edilirken, halkın bilgisine başvurulmamaktadır. Daha önce açıklanan nedenlerle, bu şekilde alınan kararlar da isabetli olmaktan uzak kalmakta, dolayısıyla da uygulanamamaktadır.

b) Düzenleyici kararlar ve yasaklar aslında, isabetle tesbit edilmekle birlikte, konunun önemi ve içeriği yerel halka, gerektiği gibi (veya hiç) anlatılamadığı için, belde halkının konulan kurallara ve yasaklara ilgisi ve uyması sağlanamamaktadır.

Bu nedenle belediyeler her türlü halkla ilişkiler araçlarından ve tekniklerinden yararlanarak, yasakları ve konulan kuralları belde halkına benimsetmek ve onlara uyulmasını sağlamak zorunda olduklarını göz önünde bulundurmalıdırlar.

Belediyelerin halkla kuracakları iyi ilişkiler sonucunda, belediye hizmetlerinin yapılmasında para, işgücü gibi yollarla halkın gönüllü katkısını sağlamak da olanaklıdır. (137) Ancak, bu yöntemin uygulanmasında halkın,

(135) YALÇINDAĞ, Selçuk; Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler, s.9-10.

(136) YALÇINDAĞ, Selçuk; Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler, s.10.

(137) TORTOP, Nuri; a.g.e., s.162. Ayrıca bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: GERAY, Cevat; "Belediyelerin Halkla İşbirliği Yapması Gerektiği ve Halk Katılımlarını Sağlama Yolları", a.g.m., s.494.

yapılan hizmetlerin kendi yararına olduğuna inanması, kurumun bu konuda inandırıcı olması da ön koşul sayılmaktadır.

Bu yöntemin orta ve küçük ölçekli belediyelerde uygulama olanağının olduğunu, hemşehrilik duygularının giderek zayıfladığı büyük kentlerde ise bu yöntemin uygulanmasının oldukça güç olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Bazı olumlu örnekler dışında, ülkemizde halkın hizmetlere istenilen ölçüde katılmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, belediye sınırları içinde halkın işgücü ve paraca katılmasını yasalar da öngörmemektedir. Aksine halkın, herşeyi belediyeden beklediği bilinmektedir.⁽¹³⁸⁾ Belediyelerin elindeki kaynakların ise, yapacağı işler için çok sınırlı, hatta yetersiz kaldığı gerçeği gözönüne alınarak, halkın, belediye hizmetlerine gönüllü katkıda bulunması teşvik edilmeli ve sağlanmalıdır.

Bu açıdan bakıldığında, bazı büyük kentlerimizde gecekondü bölgelerinde halkın, yapımında ve benzeri hizmetlerde işgücüyle katkıda bulundukları görülmüştür.⁽¹³⁹⁾

Hizmetlerin gecekondü bölgelerine kaydırılması ise, halkın belediyesi ile işbirliği yapmasını ve katkıda bulunmasını sağlayabilir. Bu da, belediyelerin, belde halkının öz yönetimi niteliğine dönüştürülmesini ifade etmektedir. Böylece halkın belediyesi ile bütünleşmesi gerçek-

(138) GERAY, Cevat; "Belediyelerin Halkla İşbirliği Yapması Gereği ve Halk Katılışlarını Sağlama Yolları", a.g.m., s.493.

(139) GERAY, Cevat; "Belediyelerin Halkla İşbirliği Yapması Gereği ve Halk Katılışlarını Sağlama Yolları", a.g.m., s.493.

leşmiş olacaktır.⁽¹⁴⁰⁾ Bu nedenle, belediyelerin yapısını daha da demokratikleştirici bir takım düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Eğer düzenlemeler yapılırsa, belediyeler, belde halkı ile işbirliğinde daha fazla etkinlik sağlayabilirler.

Belediyenin koyduğu yasaklar ve yaptığı düzenlemelere halkın uymasını sağlayıcı çalışmalara da ihtiyaç duyulduğu bilinmektedir. Düzenlemelerin ve yasaklamaların amaca ulaşabilmesi için belde halkının buna uymasını sağlamak gerekmektedir. Halkın yasaklara ve düzenlemelere uyması için de, bunların nedenleri konusunda aydınlanması, gerekliliğine inandırılması zorunluluğu açıkça ortadadır. Halkta yasakların, düzenlemelerin gerekliliği yolunda bilinçlenme yaratılmadıkça, imar, trafik, fiyat kontrolü vb. alanlarda halkın desteği sağlanmadıkça, bunların verimli ve etkili olması mümkün değildir. Bazen belde halkına, bu yolda denetleme, müfettişlik hizmetleri yüklemek de belediyenin görevlerini kolaylaştırabilir.

Belediye yönetimi, halkın sesine, kulağını tıkamamalı, aksine halkın belli konularda ve hizmetlerde neler düşündüğünü, neler istediğini, neler yapabileceğini öğrenmeye yönelen çabalarda bulunmalı, araştırmalar düzenlemelidir.

Ayrıca belediye, her türlü kitle haberleşme araçlarından yararlanarak; çalışmalar, sorunlar, kaynaklar hakkında halka bilgi vermeli, halkın basındaki şikâyetlerinden yararlanmalıdır. Kentin çeşitli yerlerine şikâyet ku-

(140) GERAY, Cevat; "Belediyelerimizin Yapısal Sorunları", Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: 32, No: 1-4, (Mart-Aralık 1977), s.50-51.

tuları koyarak, danışma büroları kurarak bunları-belde halkına ait-hizmetin bir parçası durumuna sokmak, belediyelere yarar sağlayacaktır.

Bütün bunlar ise, bir halkla ilişkiler programı geliştirilerek uygulanmalıdır. Belediyelerde halkla ilişkiler faaliyetleri bu açıdan önemli ve gerekli olup, halkla ilişkiler çalışmalarının belde halkına iletilmesi ise, basın yoluyla olmaktadır. Bu açıdan, belediyelerin başarısının, büyük ölçüde halkın hizmetlere karşı ilgisini yardım ve desteğini sağlama derecesine bağlı olacağı ifade edilebilir.

Bu nedenle belediyeler, halkla işbirliğini sağlamak-halkın hizmetin yapılmasına katılmasını, konulan yasaklara ve düzenlemelere uymasını sağlamak üzere geniş bir halkla ilişkiler programı yürütmek-zorundadırlar.

III. BELEDİYE KURUMU İÇİNDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN YERİ VE ÖRGÜTLENME ZORUNLULUĞU

A. BELEDİYE KURUMU İÇİNDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN YERİ VE YAPISI

Son yıllarda ülkemizde kamu kuruluşları, bakanlıklar, siyasal partiler, meslek kuruluşları, dernekler ve diğer özel kuruluşlar, halkla ilişkilere daha fazla önem vermeye başlamışlardır. 1970'li yıllarda Bakanlık ve Genel Müdürlüklerde özel bir halkla ilişkiler birimi olmadığı halde, günümüzde kuruluşların üst düzeyinde, daire başkanlığı veya müdürlük unvanı ile birer halkla ilişkiler birimi bulunmaktadır.⁽¹⁴¹⁾ Diğer kamu kuruluşları gibi,

(141) TÖRTÖP, Nuri; "Halkla İlişkiler ve Yönetim", a.g.m., s.264.

belediyelerde de bir halkla ilişkiler biriminin varlığı göze çarpmaktadır. Ancak, belediyelerimizde halkla ilişkiler birimlerinin varlığı kadar, bu birimlerin tam manasıyla örgütlenip verimli ve etkin bir biçimde çalışması da önem arz etmektedir. Bir kamu kuruluşu olan belediyelerde de-diğer kamu kuruluşları gibi-halkla ilişkilere önem verilmeye çalışıldığı, hatta belediyelerimizin çoğunda değişik isimler altında da olsa bir halkla ilişkiler biriminin bulunduğu, ancak bu birimlerin görevlerini gereği gibi yerine getiremedikleri söylenebilir.

Bu kısımda belediyelerde basın ve halkla ilişkiler birimlerinin yerinin ve yapısının ne olduğu ve ne olması gerektiği incelenmeye çalışılacaktır.

1. Yasal Açıdan

Ülkemizde birçok bakanlık ve kamu kuruluşlarında düzensiz ve yasal bir dayanaktan yoksun olarak kurulan ve çalışmaya başlayan halkla ilişkiler birimleri ile ilgili ilk girişimin-9.9.1976 tarih ve İ/5550-28582 (1976/10) sayılı-bir Başbakanlık genelgesi ile atıldığı bilinmektedir. Bu genelgenin sonucunda da ilk etapta on bakanlıkta halkla ilişkiler birimi kurulduğu, daha sonra da öbür bakanlıklarda bu birimin kurularak çalışmaya başladığı görülmektedir.⁽¹⁴²⁾ Kamu kurum ve kuruluşlarının örgüt yapıları içinde önemli bir konuma sahip bulunan ve değişik isimler altında çalışan halkla ilişkiler birimleri, danışma

(142) ERTEKİN, Yücel; "Başbakanlık ve İçişleri Bakanlığında Halkla İlişkiler Uygulaması", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 1, (Mart 1983), s.23-24.

(kurmay) birimleri olarak nitelendirilmektedir.⁽¹⁴³⁾

3046 sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun,⁽¹⁴⁴⁾ Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliklerini (1984 yılında çıkartılan Kanun Hükmünde Kararnamelerle çeşitli bakanlıklarda değişik isimler altında halkla ilişkiler hizmeti yapan birimler "Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği" haline getirilmiştir) danışma birimi⁽¹⁴⁵⁾ olarak kabul etmektedir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda da-yapılan bir değişiklikle-Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği (uzmanlığı) istisnai bir görev olarak geçmektedir.⁽¹⁴⁶⁾

Konuya belediyeler açısından bakıldığında ise, gözlemlenen şunlardır:

1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanununda, belediyelerde hangi hizmet birimlerinin bulunacağı, maddeler halinde belirtilmiştir. Gerek 1580 sayılı kanunda, gerekse büyükşehir belediyelerinin yönetimini düzenleyen 3030 sayılı kanunda⁽¹⁴⁷⁾ sayılan hizmet birimleri arasında halkla ilişkiler biriminin yer almadığı görülmektedir.

Buna rağmen, günümüzde birçok belediyenin kendi yönetim yapısı içinde basın ve halkla ilişkiler birimini

(143) AKDUR, Süheyl; **Belediyelerde Basın ve Halkla İlişkiler Hizmeti (Uzmanlık Tezi)**, TODAİE Kamu Yönetimi Lisans Üstü Uzmanlık Tezi, İzmir, 1987, s.48; TORTOP, Nuri; **a.g.e.**, s.22; Ayrıca bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: ATAOL, Alpay; **Halkla İlişkiler, Örgütlerin Temsil Edilmesinde Kavramsal Bir Model**, İzmir, 1987, s.25.

(144) 9 Ekim 1984 tarih ve 18540 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3046 sayılı Kanun, Madde 26.

(145) Danışma birimleri ile ilgili olarak daha geniş bilgi için bkz.: TORTOP, Nuri; **Yönetim Biliminin Temel İlkeleri**, TODAİE Yayını, Ankara, 1990, s.76-78; AKTAN, Tahir; **Kamu İdaresi, İkinci Basım**, Bursa, 1989, s.65-67.

(146) TORTOP, Nuri, **a.g.e.**, s.23.

(147) 14 Nisan 1930 Tarih ve 1471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1580 sayılı Belediye Kanunu, Beşinci Fesıl, A.Madde 88 ve 9 Temmuz 1984 tarih 18453 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında KHK'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, Madde 17.

kurmayı amaç edindiği görülmektedir.⁽¹⁴⁸⁾ Ancak, söz konusu birimlerin kimler tarafından yürütüleceği, yapılacak işlerin ne olacağı, bu birimlerde görevlendirileceklerin nicelik ve nitelikleri konusunda uygulamada birlik olmadığı gibi yasal bir dayanak da bulunmamaktadır.⁽¹⁴⁹⁾ Bu nedenle diğer kamu kuruluşları gibi belediyelerde de basın ve halkla ilişkiler birimlerinin kuruluşunun ve örgütleniş şeklinin yasal bir amaca ve kriterlere dayandırılması gerekmektedir.

Bu açıdan denilebilir ki, belediyelerde basın ve halkla ilişkiler birimlerinin yasal bir dayanağının bulunması, bu birimlerin verimli ve etkin çalışabilmeleri açısından bir zorunluluktur.

2. Örgütsel Yapı Açısından

Ülkemizde hukuki bir dayanağı bulunmayan, belediyelerdeki basın ve halkla ilişkiler birimlerinin örgütlenme şekli de belirli değildir.

Belediyelerin, belde halkı ile ilişkilerini düzenleyecek, sorunlarını dilek ve yakınmalarını süratle ve yeterli olarak cevaplandırabilecek ve gerekirse bunları gizli tutabilecek bir merkeze (halkla ilişkiler birimine) ihtiyacı vardır.⁽¹⁵⁰⁾ Bu açıdan belediyelerin teşkilât ya-

(148) 3030 sayılı Kanuna göre, Belediye Meclisinin kararı ve İçişleri Bakanlığı'nın onayı ile Büyükşehir Belediyelerinde hizmetin gereğine göre birimler kurulabilmektedir.

(149) AKDUR, Süheyl; a.g.e., s.49-50.

(150) TORTOP, Nuri; a.g.e., s.155.

pısı içinde basın ve halkla ilişkiler birimlerinin örgütlü bir şekilde yer alması gerektiği söylenebilir.

Halkla ilişkiler birimleri, diğer kamu kuruluşlarında olduğu gibi, belediyelerde de, hiç kuşku yok ki, belde halkı ile istenilen ilişkilerin kurulması açısından kurmay hizmeti veren değerli yardımcılar olarak kabul edilmektedir.⁽¹⁵¹⁾ Bu nedenle, kendilerinden beklenen işlevi yapacak niteliklere kavuşturulmalı, bu nokta gözönünde bulundurularak, örgütsel konumları belirlenmelidir. Bununla birlikte, halkla iyi ilişkiler kurma, halka yönetimi tanıttırma ve halkı tanıma, yönetimle halk arasında etkin bir uyum sağlama, kısacası belediye yönetimi ile belde halkı arasında sevgi, güven ve destek bağlarını oluşturma amacının, başkandan en uçtaki görevliye kadar tüm belediye çalışanlarının bilinçli, ortak çabalarıyla gerçekleştirilebileceği de hiç unutulmamalıdır.

1970'li yıllardan sonra çoğu belediyemizde basın ve halkla ilişkiler birimlerinin belediye teşkilât yapısı içinde "Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü" veya "Dairesi" biçiminde örgütlendiği görülmektedir. Fakat, hukuki bir dayanağı olmayan bu birimlerin örgütsel yapı açısından birçok sorunları bulunduğu da bir gerçektir. Bu yüzden, bu birimlerin hukuki bir dayanağa kavuşturularak, örgütsel yapısı da açıkça belirtilmelidir.

Basın ve halkla ilişkiler birimleri, belediye yönetimlerinde de-diğer kamu kuruluşlarında olduğu gibi-danışma birimleri olarak kabul edilmeli; örgütsel ve yönetsel açıdan belirli bir yapıya kavuşturularak, bu birimlerin

(151) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler" Türk İdare Dergisi, a.g.m., s.114.

görevleri ve yürütecekleri faaliyetler sayılmalıdır. Belediyelerdeki basın ve halkla ilişkiler birimlerinin gereken, değer ve önemi kazanmaları açısından örgütsel ve yönetsel yapılarının belirlenmesinin zorunlu olduğunu ifade edebiliriz.

3. Personel Açısından

Hukuki bir dayanağı bulunmayan ve bu bağlamda örgütlenme şekli de belirli olmayan belediyelerdeki basın ve halkla ilişkiler birimlerinde görev alacak personelin de nitelik ve çalışma şartları bilinmemektedir.

Durum bu kadar belirsizken, gene de belediyelerimizde bu birimlerin yer aldığı; sayıca eksik ve nitelikleri yeterli olmayan personel ile hizmetlerin yürütülmeye çalışıldığı da görülmektedir.

Belediyelerde halkla ilişkiler birimlerine atanacak personelde uygun eğitim ve mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve yeteneğin aranması, birimin etkin ve verimli bir şekilde görev yapabilmesi için gerekli malî olanaklarla, araç ve gereçlerin de sağlanması gerekmektedir.⁽¹⁵²⁾

1580 sayılı Belediye Kanununda, belediyelerin yürütme görevlerini üstlenecek daire başamirlerinin sayıldığı, buna rağmen, bunlara zaman içerisinde yenilerinin eklenmesini engelleyen bir hükmün yer almadığı; aksine belediye teşkilât yapısı içinde görev yapacak personel kadrosu ile bunların sayılarının, aylık ve ücretlerinin bütçe ile birlikte belediye meclisince belirlenmesinin öngö-

(152) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler" Türk İdare Dergisi, a.g.m., s.114.

rüldüğü bilinmektedir.⁽¹⁵³⁾ Buna dayanılarak, belediyele-
rimizde basın ve halkla ilişkiler birimlerinin belediye
meclis kararı ile kurulup çalışmaya başladıkları söylene-
bilir.

Belediyelerimizin birçok sorunu olduğu bir gerçektir. Mali kaynaklarının ve personel olanaklarının oldukça sınırlı olması bu kuruluşların kendilerine verilen görevleri başarı ile yürütmelerini önlemektedir.

Halkla ilişkilerin başarılı olması, çalışmaların bu konudan anlayan kişiler tarafından yürütülmesine bağlıdır. Bu nedenle görevlilere, halka bilgi vermenin bir görev olduğu bilinci aşılanmalıdır. Ayrıca bu görevlerde çalışan kişilerin halkla ilişkiler tekniklerinden anlaması da gerekmektedir.⁽¹⁵⁴⁾ Bu açıdan bakıldığında, belediyelerde de basın ve halkla ilişkiler hizmetlerinin başarılı ve verimli olabilmesi için, bu birimde çalışan personelin bilinçli, halkla ilişkiler tekniklerini iyi kullanabilen, bu konuda eğitim görmüş olması gerektiğini söylemek mümkündür.

Bu nedenle, her konuda olduğu gibi, belediyelerde halkla ilişkiler biriminde çalışan personelin de mutlaka hizmet içi eğitimden geçirilmesi, kariyer yapabilmeleri sağlanmalıdır.⁽¹⁵⁵⁾ Bugün birçok Avrupa ülkesinde yerel yönetim birimlerinin personelinin eğitiminin sürekli eğitim yapan kurumlarca gerçekleştirildiği, oysa ülkemiz-

(153) KARABİLGİN, Ahmet; "Yerel Yönetimlerde Personel Soruları ve Çözüm Önerileri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 45, Sayı: 530, (Aralık 1989), s.449.

(154) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkiler ve Yönetim", a.g.m. s.267.

(155) Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz.: TORTOP, Nuri; "Mahalli İdare Personelinin Eğitimi", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 39, Sayı: 453-454, (Temmuz-Ağustos 1983), s.1275-1276.

de bu konunun bazı kurumlarca-Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, Türk Belediyecilik Derneği gibi-ele alındığı, buna rağmen henüz yerel yönetim birimlerine ele-man yetiştiren ve süreklilik gösteren bir meslek okulunun olmadığı bilinmektedir.(156)

Belediye yönetiminin aldığı ve alacağı kararları gereği gibi uygulayabilmeleri için personeline güvenmesi ve personelin de iyi yetişmiş olması gerekmektedir.

Ülkemizde belediye kuruluşlarında basın ve halkla ilişkiler birimlerinde görev alan personelin çoğunun bu konuda eğitilmiş kişiler olmadıkları, üstelik bu persone-lin-belediyelerde basın ve halkla ilişkiler uzmanlığı kad-rosu olmadığı için-başka kadrolarda yer alarak, bu birim-lerde çalıştıkları da görülmektedir.

Bu bakımdan, belediyelerin örgütsel gelişimi ve işgücü planlaması, personelin performansının ve belde hal-kına sunulan hizmetin verimliliğinin artırılması bakımın-dan standart bir personel kadrosunun oluşturulması gerek-lidir.(157) Bahsedilen standart personel kadrosunun içine belediyelerde faaliyet gösteren basın ve halkla ilişkiler biriminde çalışan personelin de dahil edilmesi önem kaza-nacaktır. Bu personelin kadrosu da-diğer kamu kuruluşla-rının halkla ilişkiler biriminde çalışan kadrosu gibi-

(156) Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz.: TORTOP, Nuri; "Mahalli İdare Personelinin Eğitimi Konusunda Bazı Avrupa Ülkelerinden Örnekler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 39, Sayı: 458 (Aralık 1983), s.1349-1352.

(157) KARABİLGİN, Ahmet; a.g.m., s.450; Ayrıca bu konuda bkz.: ÖKTEM, Kemal; "Belediye Personel Yönetimi Üzerine Düşünceler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 46, Sayı: 532, (Şubat 1990), s.79.

istisnai memurluk olarak kabul edilmelidir. Ancak, o zaman, belediyelerde bu birimlerden başarılı ve etkin görevler beklenilebilir.

Belediyelerdeki görevli sayısının da hizmet gerekleriyle orantılı olmadığı görülmektedir. Belediye personelinin öğrenim durumuna ve hizmet sınıflarına göre sayısal dağılımı ile sayıca ve niteliksel olarak yetersiz kalışı da başlıca sorunlardır.⁽¹⁵⁸⁾ Bu sorunların çözümü için belediyelerin çoğunun diğer kamu kurum ve kuruluşlarına yardım başvurusunda bulunduğu bilinmektedir. Belediyelerin diğer sorunları gibi, halkla ilişkiler birimlerinde görev yapan personeli ile ilgili sorunlarının da çözüme kavuşturulması bu birimlerdeki personelin verimli ve etkin çalışmasını sağlayabilecektir.

B. BELEDİYELERİN ÖRGÜTSEL YAPISI İÇİNDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMLERİNİN ÖRGÜTLENME ZORUNLULUĞU

Belediyelerde basın ve halkla ilişkiler birimine yer verilip verilmeyeceği, verilecekse boyutlarının ne olması gerektiği, hiç kuşku yok ki, belediyelerin büyüklüğü, hizmet verdiği beldenin nüfusu ve alanı ile yakından ilgilidir.⁽¹⁵⁹⁾ Ayrıca belediyenin basın ve halkla ilişkiler programlarının yoğunluğunun da halkla ilişkiler biriminin durumunu ve çalışacak personel sayısı ile niteliklerini etkileyeceği bir gerçektir.

(158) ÜKTEM, Kemal; a.g.m., s.78.

(159) YALÇINDAĞ, Selçuk; Belediyelerde Halkla İlişkiler" Türk İdare Dergisi, a.g.m., s.113.

Ülkemizdeki belediyeleri, büyük, orta ve küçük olmak üzere üç gruba ayırarak değerlendirebilirsek; bu belediyelerin üstlendikleri yerel nitelikteki hizmetler, örgüt yapıları, çalıştırdıkları personel ve sahip oldukları mali olanaklar ile hizmet verdikleri kentsel çevrenin nitelikleri dikkate alındığında, kitlesel ilişkiler açısından oldukça önemli sayılabilecek farklılaşmaların ortaya çıkması doğaldır.

Bir kuruluşun kendisini oluşturan çevresindeki değişikliklere uyum sağlanmasındaki zorunluluğun bünyesinde halkla ilişkiler biriminin örgütlenmesine yol açtığı, halkla ilişkiler birimlerinin örgütlenmesinde ise örgüt içi etmenlerin de etkili olduğu bilinmektedir.⁽¹⁶⁰⁾ Bu açıdan bakıldığında, belediye yönetimlerinde halkla ilişkiler birimlerinin yönetsel yapı içindeki konumlarını etkileyen iç ve dış etkenlerin bu birimlerin kuruluş ve işleyişlerini biçimlendirdiği söylenebilir. Bazı küçük belediyelerde halkla ilişkiler hizmetlerinin, söz konusu belediyelerin doğal yapısı içerisinde sürdürülmekte, bazı orta ve büyük ölçekteki belediyelerde ise, bu hizmetlerin ayrı bir uzmanlık dalı olarak ele alınıp yürütülmekte olduğu bilinmektedir.

Halkla ilişkiler faaliyetlerinden beklenen yararların gerçekleştirilebilmesi için bu faaliyetlerin diğer kamu kuruluşları gibi belediyelerde de bir uzmanlık konusu olarak kabul edilmesi ve ona göre örgütlenmesi gerekmektedir. Bir çok kamu kuruluşlarında, Şikayet Bürosu, Basın Sekreterliği, Danışma Bürosu, Neşriyat Bürosu adı altında kurulmuş olan, dar ve geniş anlamda halkla iliş-

(161) ATAOL, Alpay; a.g.e., s.23.

kiler görevi yapmaya çalışan bu birimler⁽¹⁶¹⁾ belediyelerde de "Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü" ya da "Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı" adı altında örgütlenerek faaliyet göstermektedirler. Ancak belediyelerde bu birimlerin hizmetlerini daha başarılı bir biçimde yürütmelerine imkân tanıyacak yasal ve örgütsel düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Hızla büyüyen kentlerde, toplumsal yapıdaki değişmeler, hemşehrilik duygusunun giderek azalması, belde halkı ile belediyeler arasındaki ilişkileri güçleştirmekte, belediyelerin yükünü de artırmaktadır. Özellikle bu kentlerimizde halkla yönetim arasındaki mesafeleri, kopuklukları gidermede belde halkının belediyeye sahip çıkmasını sağlamada, halkla ilişkiler birimlerinin rolü çok önemlidir.

Türk belediyeciliğinin belirgin bir özelliği de, "güçlü başkan modeli" yönünde gelişmiş olmasıdır.⁽¹⁶²⁾ Bu nedenle, belediye başkanlarının kişiliklerinin de halkla ilişkiler birimlerinin oluşmasında ve örgütlenmesinde etkili olduğunu ifade edebiliriz. Özellikle orta ve küçük ölçekteki belediyelerde başkanın oynadığı rol, kamuoyu oluşturma sürecinde en etkili araç olarak düşünülmekte, bu nedenle halkla ilişkiler birimlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Demokratik yönetimden yana olan bir belediye başkanının yönetiminde, halkla ilişkiler hizmetinin örgütlü bir birim duruma geleceğini; otokratik yönetimde

(161) YALÇINDAĞ, Selçuk; Yönetim-Halk İlişkileri, TODAİE Yayını, Ankara, 1974, s.38; YALÇINDAĞ, Selçuk; Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler, s.11.

(162) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Türk İdare Dergisi, s.91.

ise bunun tam tersinin olacağını söylemek mümkündür.

Ancak, genelde, belediye başkanlarının seçimle göreve gelmeleri ve belediye başkanlığı görevinin yerel temsilcilikten, ulusal temsilciliğe geçiş için basamak oluşturmaya ilişkin yaygın kanının da⁽¹⁶³⁾ etkisi ile belediye başkanlarının halkla ilişkilere önem verdikleri söylenebilir.

Büyük belediyelerde, belde halkı ile belediyenin ilişkilerini oluşturmada ve yönlendirmede etkili bir yeri olan, ya "Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü", ya da "Basın ve Halkla İlişkiler Dairesi" biçiminde örgütlenen basın ve halkla ilişkiler birimlerinin genellikle; basın-la ilişkiler, araştırma-yayın ve danışma-haberleşme bölümleri olarak üç alt birim şeklinde örgütlenmesi, yapılacak hizmetin verimliliği açısından yararlı olacaktır.⁽¹⁶⁴⁾ Ayrıca basın ve halkla ilişkiler birimleri doğrudan belediye başkanına bağlı olmalı, başkanın tam desteği ile çalışabilmeli ve birimin belediyenin tüm çalışmaları hakkında sağlam, zamanında, tam bilgiye sahip olması ve eylemci birimlerden yardım ve destek görmesi de sağlanmalıdır.

Bunların dışında, bu birimlerde görev alacakların basın ve halkla ilişkiler dalında yetişmiş ve bu konuda eğitim görmüş olması da gerekmektedir.⁽¹⁶⁵⁾ Ne var ki, be-

(163) Bu konuda geniş bilgi için bkz.: ÇİTÇİ, Oya; Yerel Yönetimlerde Temsil-Belediye Örneği-, TODAİE Yayınları, No: 226, Ankara, 1989, s.224-227.

(164) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Türk İdare Dergisi, s.113-114.

(165) Bu konuda geniş bilgi için bkz.: ROBINSON, J.E.; "Halkla İlişkiler Görevlisi", (Çev.: Birkân Uysal), (Makalelerden Özetler), Anne İdaresi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 3-4, (Aralık 1968), s.198-206.

lediyelerde sadece böyle bir birimin meydana getirilmesiyle o kuruluşun halkla ilişkilerinin hemen en uygun duruma geleceği de beklenmemelidir. Çünkü, belediyelerin halkla her yönden iyi ve uygun ilişkiler kurmasında, başta en üst kademedeki yöneticiler olmak üzere, her kademedeki personelin rolü ve sorumluluğu bulunmaktadır. Belediye personelinin bu sorumluluğunu anlamasını sağlamak ise, en üst düzey yöneticisi (belediye başkanı) nın görevi olmaktadır.⁽¹⁶⁶⁾ Halkla ilişkiler birimi ise, üst kademe yöneticisinin bu konuda sadece yardımcısı sayılmaktadır. Bu nedenle, uygulanacak politikanın saptanması, uygulamalar sonunda etkin sonuçların alınabilmesi için birimin üst düzey yöneticisine bağlı olarak örgütlenmesi gerekmektedir.

Belediyelerde halkla ilişkiler görevini yerine getiren birimin çalışma alanı; belde halkını tanımak ve "belediye hizmetlerini tanıtmak" şeklinde belirtilebilir. Bu nedenle, demokratik yönetim biçimini kabul etmiş ülkelerde belediyedeki bütün görevlilerin-en büyüğünden en küçüğüne kadar-halkla ilişkiler konularında az çok bilgi sahibi edilmesi şart olmaktadır. Belediyelerin kendi varlığının nedenlerini, özellikle gerekçesini yaptığı ve yapacağı işleri, bunların maliyetini vb. konuları, hem belde halkına, hem de resmi makamlara mutlaka duyurmaları gerekmektedir. Bunun için de belediyelerde basın ve halkla ilişkiler birimlerinin örgütlenerek, bu faaliyetlerini yerine getirmesi zorunludur.

(166) Bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: GÖKÇEER, Fikri; "Belediye Başkanlarının Başarısında Belediye Halk İlişkilerinin Yeri ve Önemi", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 31, Sayı: 359, (Eylül 1975), s.616-620.

IV. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİM YÖNETİCİSİNİN ROLÜ VE NİTELİKLERİ

Türk belediyelerinde dünyadaki eğilimin tersine, başkanın egemen olduğu bilinmektedir. Belediye başkanının gücü ise, hem kent halkı tarafından doğrudan seçilmesinden ve buna ek olarak yasal yetkilerden; hem de çoğu kez belediye meclislerinde kurdukları otoriteden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, günümüzde var olan belediye olgusunun bir bakıma başkan etrafında yoğunlaştığı ve somutlaştığını belirtebiliriz.⁽¹⁶⁷⁾ Çünkü, belediye başkanı bir taraftan belde halkının en büyük temsilcisi, diğer taraftan da belediyenin, belediye yönetiminin üst düzey yöneticisidir. Bu açıdan bakıldığında, belediye başkanı, yönetici ve idareci olarak görülmektedir.

Burada asıl üzerinde durulmak istenen, güçlü belediye başkanının, belediyelerin basın ve halkla ilişkileri açısından, yeri ve rolünün ne olduğudur.

Belediye-halk ilişkileri, belediye başkanları açısından ele alındığında şu şekilde tanımlanabilir: Halkla ilişkiler; belediye başkanlarının belde halkı ile dü-rüst ve sağlam bağlar kurup geliştirerek, onları yerel, ortak ihtiyaçları yerine getirmede olumlu inanç ve eylemlere yöneltmesi, belde halkının tepkilerini değerlendirerek tutumuna yön vermesi, böylece karşılıklı yarar sağlayan ilişkiler sürdürme yolundaki plânlı çalışmalarını kapsayan bir yöneticilik sanatıdır."⁽¹⁶⁸⁾ Bu tanımlamaya göre halk-

(167) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Belediye Muhasıpleri Semineri Ders Notları, s.421.

(168) GÖKÇEER, Fikri; a.g.m., s.616.

la ilişkilerin bir ucunda belediyeyi, dolayısıyla onun icra organı durumundaki belediye başkanını, öbür ucunda ise belde halkını görmek mümkündür.

Öncelikle, belediye başkanlarının halkla ilişkiler konusuna-daha önceden belirtildiği gibi-haberleşme olayının ötesinde, gerçek bir yönetsel ve örgütsel konu olarak yaklaşımları önem taşımaktadır. Ayrıca, belediye başkanlarının belediyelerin halkla ilişkiler birimi ile tüm görevlilerini de bu yaklaşım içinde eğitmeleri ve yönlendirmeleri konusunda, üzerinde durulması gereken bir konu olmaktadır. İkinci önemli konu ise, belediyelerin belde halkına sevdendirilmesi, benimsetilmesi, belde halkında hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi ve böylece kendi belediyesine sahip çıkması ve belde halkı ile belediyenin kaynaşması, bütünleşmesi sonucunu yaratacak bir halkla ilişkiler etkinliğinin gerçekleştirilmesinde, başkanların yeri ve oynadığı rol olmaktadır. (169)

Bu nedenle, ülkemizin bugünkü belediyecilik modelinde, belediyeyi halkın belediyesi, halkı da belediyenin ihtiyacı olan kent halkı haline getirmede; belediyenin sevilmesi, benimsenmesinde en başta gelen etmen, belediye başkanının tutumu, yaklaşımı, izleyeceği yol, yöntem ve oluşturacağı imajdır.

Bu amaçla, belediye başkanının üzerinde durması gereken bir takım konular bulunmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir: (170)

(169) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları, s.421-422.

(170) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları, s.422-423; TORTOP, Nuri; Belediyelerde İş Verimliliği (Prodüktivite) Esasları ve Belediye Hemşeri İlişkileri", a.g.m., s.519-520.

- Belediye başkanı; belediye kurumunun belde halkına sevdendirilmesi ve benimsetilmesinin gereği ile önemine ve bunun gerçekleştirilmesinde halkla ilişkilerin rolünün değerine inanmalıdır.

- Bu görüşün yerine getirilmesi için de belediye başkanının;

Belde halkının yararına olan kararların, belediye meclisinde öncelikle alınmasını sağlaması, bu kararların uygulanması için belediyede uygun iç örgütlenmeyi oluşturması, bu görevlere bilgili ve yetenekli personelin getirilmesini sağlaması, büyük ölçekli belediyelerde kuruluşun yapısına uygun bir halkla ilişkiler birimini kurması, birime yetenekli personel ile teknik imkânlar vermesi, birim tarafından yapılacak çalışmaların plânlı, programlı, sistemli ve düzenli olmasını istemesi, belde halkını tanıma etkinliklerine ve basınla ilişkilere özel önem vermesi,

gerekecektir.

- Başkanın sorumluluklarının en önemlilerinden birisi de özellikle kendisinin kent halkı üzerinde yaratacağı imaj, oluşturacağı görüntü konusu olmaktadır. Bugünkü belediye olgusu, belediye başkanı etrafında yoğunlaştığı için, belediye başkanının tutum ve davranışları da önem kazanmaktadır.

Bu nedenle, temelinde karşılıklı yarar bulunan halkla ilişkiler faaliyetlerinin yürütücüsü, sorumlusu ve tek muhatabı olarak kabul edilen belediye başkanlarının yönetim-halk ilişkilerini yürütecek nitelikte olması veya bu konuda eğitilmesi zorunludur.⁽¹⁷¹⁾ Belde halkı üzerin-

(171) GÖKÇEER, Fikri; a.g.m., s.617.

de olumlu izlenimler bırakabilmek, belediye yönetiminin çalışmalarının başarılı olabilmesi açısından çok önemlidir. Bu olumlu izlenimleri yaratacak olan da, belediye başkanının kişiliği, kısacası belediye başkanının kendisidir.

Belediye başkanları halkla kişisel ilişkilerini çeşitli yol ve yöntemlerde sürdürmektedirler. Bunlar arasında; halk günleri düzenlenmesi, belde halkının belediye başkanının makamına kabul edilmesi, belde halkının kurmuş olduğu örgüt temsilcileri ile toplantılar yaparak, onların düşüncelerini öğrenmesi vs. sayılabilir. Bütün bunları gerçekleştirmede ise, basından ve tanıtımda kullanılan diğer haberleşme tekniklerinden yararlanılmaktadır. Böylece olumlu imaj yaratma işlevi gerçekleştirilebilmektedir. Bunlara önem vermeyen başkanların ise, zaman zaman istenmeyen, olumsuz görüntüler oluşmasını önleyemedikleri gözlenmektedir.

V. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN HEDEF KİTLEYLE VE PERSONELLE İLİŞKİLERİ

Belediyelerde basın ve halkla ilişkiler biriminin amacına ulaşması ve faaliyetlerinde başarı göstermesi; hedef kitleyle olduğu kadar, personelle de ilişkilerinin düzenli olmasını gerektirir. Çünkü, teşkilâtlandırılmış bir halkla ilişkiler birimi başarıya ulaşabilmek için karşıdaki hedef kitleyi tanımak, onun özelliklerini, istek ve yakınmalarını bilmek zorundadır. Bunu da ancak, halkla ilişkiler konusunda eğitilmiş ve yetenekli personel ile öğrenilebilecektir.

Öncelikle kuruluş içi ilişkilerin iyi olması, daha sonra kuruluş dışı gruplarla ilişkilerin düzenli bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Belediyelerde basın ve halkla ilişkiler birimindeki ilişkiler;

- Belediye başkanı-belediye personeli ilişkisi,
 - Belediye personelinin birbirleriyle olan ilişkileri,
 - Belediye personelinin belde halkı ile olan ilişkileri,
- olmak üzere üç yönlüdür.

Belediyelerde basın ve halkla ilişkiler biriminin çalışmalarının başarılı olmasında başta belediye başkanı olmak üzere diğer belediye personelinin de büyük rolü ve önemi bulunmaktadır. Belediye başkanı, belediye personelinin yöneticisi, amiri olarak onları halka ve beldeye yararlı şekilde çalıştırmak zorundadır. Halka her zaman hesap verme durumunda olan ve çalışmaları, daima hemşehriler tarafından değerlendirilen bir belediye başkanı için, belediye personelinin çalışmaları, hemşehrilere karşı tutumu önem taşımaktadır.⁽¹⁷²⁾ Çünkü, belediye personelinin çalışmalarının olumlu olması, belediye yönetimini, dolayısıyla belediye başkanını da başarılı kılacaktır. Bu nedenle belediye başkanı, belediye personelinin her türlü sorunu ve çalışması ile ilgilenmek zorundadır.

Halkla ilişkiler faaliyetlerinin başarılı olmasında belediye personelinin belediye başkanı ile olan düzenli

(172) TORTOP, Nuri; "Belediyelerde İş Verimliliği (Prodüktivite) Esasları ve Belediye-Hemşeri İlişkileri", a.g.m., s.520. Bu konuda geniş bilgi için bkz.: GÖKÇEER, Fikri, a.g.m, s.619.

ilişkisi kadar, belediye personelinin birbirleriyle olan ilişkileri de önem kazanmaktadır. Birbiriyle uyumlu ve düzenli çalışmayan belediye personeli, halka kendini gerektiği gibi tanıtamayacağı gibi, halkın istek ve dileklerini de öğrenemeyecek ve halkı tanıyamayacaktır. Bu nedenle, kurum içi ilişkilerin düzenli ve uyumlu olması gerekmektedir. Belediyelerde çalışan halkla ilişkiler görevlilerinin gerektiğinde, kuruluşun diğer personeli ile yardımlaşarak çalışması, belediye yönetiminin başarısını artırırken, aynı zamanda yönetimin bütünlük ve uyum içinde olmasını da sağlayacaktır.

Belediye personelinin belde halkı ile olan ilişkisinde ise, halkın belediye yönetimince devamlı olarak aydınlatılması,⁽¹⁷³⁾ bunun yanı sıra da belde halkının istek ve yakınmalarının öğrenilmesi ön planda yer almaktadır. Belediye yönetimi belde halkına bilgi verme işini mutlaka yerine getirmek zorundadır. Çünkü yapılan çalışmalar hakkında, halkın belediye yönetiminden hesap sorma isteğinin yanında belediyenin de halka bilgi aktarma işlevini yerine getirmesi, belediye yönetiminin başarılı olmasını sağlayacaktır.

Bu nedenle, belediye yönetimi, belde halkının istek ve çıkarlarının ne olduğunu tesbit etmeli, bu istek ve çıkarlara gerektiğince cevap vermeye çalışmalı, hangi işlerin halk yararına, belediye yararına getirildiğini ve getirileceğini halka açıklamalıdır.⁽¹⁷⁴⁾ Belediye yönetiminin başarılı ve etkin olmasının, belediye-hemşehri ilişkisinin

(173) Bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: GÜKÇEER, Fikri; a.g.m., s.617.

(174) TORTOP, Nuri; "Belediyelerde İş Verimliliği (Prodüktivite) Esasları ve Belediye-Hemşehri İlişkileri", a.g.m., s.522.

düzenli olmasına bağlı olduğunu söylemek mümkündür.

Belediyelerde basın ve halkla ilişkiler birimi, belde halkını tanımak, onun özelliklerini bilmek, ona göre davranmak zorundadır. Kısacası, belediye yönetimi kendisini yönetime getiren belde halkı (hedef kitle) ile olan ilişkilerinde dikkatli davranmalıdır.

Kuruluş hakkında vatandaşta kalacak izlenimin, hedef kitleyle ilişki kuran personelin yaratacağı izlenim olduğu söylenebilir. Bu nedenle, halkla ilişkiler personelinin iyi seçilmesi ve yetiştirilmesi gerekmektedir. Halkla ilişkiler personeli, hedef kitleyle olan ilişkilerinde sabırlı, nazik, güler yüzlü olmalı, işlerinin yürütülmesi sırasında gecikmeye, karışıklığa, ertelemeye mümkün olduğu kadar yer vermemelidir.

Halk için hazırlanan bütün belgelerin ve "duyurma" bültenlerinin, bilgili, bilgisiz bütün vatandaşlar için hazırlanmış gözönünde tutularak, mümkün olduğu kadar açık ve basit yazılmış olması gerekmektedir.

Bütün bunlar, halkla ilişkiler çalışmalarının başarılı olması için zorunlu ve gereklidir.

VI. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN FAALİYETLERİ

Belediye kuruluşlarındaki basın ve halkla ilişkiler birimlerinin birçok faaliyet ve etkinlikleri bulunmaktadır. Bu faaliyet ve etkinlikler, aşağıdaki gibi üç gruba ayrılarak incelenebilir. Bunlar; basınla ilgili faaliyetler, yayınla ilgili faaliyetler ve danışma-haberleşme ile ilgili faaliyetlerdir.

A. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN BASIN İLE İLGİLİ FAALİYETLERİ

Belediyelerin basın ve halkla ilişkiler birimlerinin basınla ilgili faaliyet ve görevleri çok çeşitlidir. Bunlar şöyle açıklanabilir:

Herşeyden önce basın, radyo ve televizyonla iyi bir iletişim sağlamak ve iyi ilişkiler kurmak⁽¹⁷⁵⁾ kadar basının, sürekli ve düzenli olarak izlenmesi de önemlidir.

Halkla ilişkiler faaliyetleri, artık yalnızca gazete ve dergilerden küpür kesmek değildir. Onun da ötesinde, sınırları belirlenmiş (burada söz konusu olan belde halkıdır) kitlelerin davranışlarındaki değişimi göstermek ve kamuoyunu yönetime yorumlamak da önemlidir.⁽¹⁷⁶⁾ Bu da amaçların belirli ve sınırlarının açık olmasını gerekli kılmaktadır.

Yerel basın, belediyelerle halk arasında en kolay haberleşme aracıdır. Basın ile iyi ilişkiler kurarak, mahalli işlerin tam ve tarafsız bir şekilde halka yansıtılması sağlanmalı, yerel gazetelerin etkinliği gözardı edilmemelidir. Ayrıca halkla ilişkiler görevlisi gerekli raporları düzenleyerek bir komiteye vermeli, kendi faaliyetleri kapsamındaki meclis toplantılarına katılmalı, belediye başkanı ile yakın işbirliği içinde çalışmalıdır.⁽¹⁷⁷⁾ Çünkü

(175) DAŞER, Azize; a.g.m., s.17.

(176) ERTEKİN, Yücel; "Halkla İlişkiler ve Görüntü Yaratma" Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 3, (Eylül 1978), s.67.

(177) BLACK, Sam; a.g.m., s.111; TORTOP, Nuri; a.g.e., s.153-154.

basın, mahalli işlerle ilgili haberleri, meclisin veya komitelerin hazırladıkları tutanak veya raporlardan öğrenmektedir.

Radyo ve televizyon ilişkilerinin de basınla olan ilişkiler kadar devamlı olmamakla birlikte, etki bakımından daha güçlü olduğu söylenebilir.

Bunların dışında, belediyelerin basın ve halkla ilişkiler birimleri gerektiğinde basın toplantıları düzenlemek, basın bildirileri veya basın bültenleri hazırlayıp, basına iletmekle ve ayrıca basında çıkan halk şikâyetlerini cevaplandırmakla da görevlidir.

B. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN ARAŞTIRMA VE YAYIN İLE İLGİLİ FAALİYETLERİ

Belediyelerde basın ve halkla ilişkiler biriminin araştırma ve yayınlara ilgili faaliyetlerini de aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür:

Araştırma ve yayın aynı olmamakla birlikte, her araştırmayı bir yayının izlemesi beklenir. Buna rağmen, belediyelerin kendi sorunları ve kendilerinin tanıtımı ile ilgili olarak çok az yayın yaptıkları bilinmektedir. Bütçeleri diğer belediyelerden daha fazla olan Ankara ve İstanbul belediyelerinin de araştırmaya ve yayına çok az ödenek ayırdıkları görülmektedir. İstanbul belediyesinin yayınladığı istatistikler ve dergilerin devamlı olmadığı, Ankara Belediye'sinin de zaman zaman dergi yayınladığı, fakat bunu sürekli gerçekleştiremediği bilinmektedir.⁽¹⁷⁸⁾

(178) YAVUZ, Fehmi; Türk Mahalli İdarelerinin Yeniden Düzenlenmesi Üzerinde Bir Araştırma, TODAİE ve DPT Ortak Yayını, Ankara, 1966, s.17.

Belediyelerin halkla ilişkiler birimleri kuruluşla ilgili tanıtma broşürleri veya el kitapları basmak, bunları toplantı ve sergilerde kullanmak, belde halkını aydınlatıcı kısa kitap ve broşürler hazırlamak, basın araçlarından bülten, dergi, gazete vb. yayınlamakla görevlidirler.⁽¹⁷⁹⁾ Ayrıca belediyelerin yaptığı işler ve faaliyetlerle ilgili haftalık, aylık ve yıllık bültenler yayımlamak ve halkı aydınlatmak, böylece halkın tepkisini almak da halkla ilişkiler birimlerinin görevleri arasında sayılmaktadır.

Yerel gazeteler, yazarların değişik görüşlerini aksettirmesine ve yerel yönetimlere karşı çeşitli davranışların takınılmasına neden olurlar. Gazetelerin, kentte en önemli haberleşme aracı olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca gazetelerin milli ve milletlerarası davranışlardan çok mahalli davranışların biçimlenmesinde özel bir rol oynadığı ve etkide bulunduğu da bilinmektedir.⁽¹⁸⁰⁾ En önemli kitle haberleşme araçlarından biri olan gazeteler, halkı olaylardan sürekli olarak haberdar eder, ülkedeki ve dünyadaki gelişmeleri, sorunları topluma aktarır, kamuoyu oluşturur ve ona yön verir. Kısacası, gazete ele aldığı konular bakımından ilgi alanı son derece geniş olan bir iletişim aracıdır. Ayrıca gazete dördüncü kuvvet sayılmaktadır. Bunun nedeni de gazetelerin toplum hayatında yasama, yürütme ve yargıdan sonra, önemli bir yere sahip olmasıdır. Bu denli güçlü bir iletişim aracında çalışanlar (gazetecilik mesleğini yürütenler) bu çalışmalarını sırasında çok dikkatli davranmak zo-

(179) DAŞER, Azize, a.g.m., s.17.

(180) AYDIN, Ahmet Sezai; "Amerika Birleşik Devletlerinde Belediyelerin Halkla İlişkileri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 28, Sayı: 320, (Haziran 1972) s.254.

rundadırlar. Aksi taktirde, toplumun hiç istenmeyen bir yönde etkilenmesi ve düzenin kökünden sarsılması kolay olacaktır.

Belediyelerin kendilerine ait bir gazete çıkarması; belediyeyi halka tanıtıp, yaklaştıtırırken, halkın da isteklerini belediye yönetimine iletmesini sağlayabilir.

Gazete çıkan büyük belediyelerde, gazetelerde çıkan haber ve şikayet sütunlarını değerlendirmek ve bu şekilde yayınlanan iyi niyetli haberleri belediye hizmetlerinin yürütülmesinde yardımcı olarak kabul etmek gerekmektedir.⁽¹⁸¹⁾ Belediye hizmetlerindeki aksaklıkların gazetelerden öğrenilerek giderilmesi, belediye yönetiminin daha da başarılı hizmet vermesini sağlayacaktır.

Halka iletilecek haberler, basın, radyo, televizyon dışında afiş hoparlör vb. gibi yayın vasıtaları ile de duyurulabilir. Bazen belediye yönetimi, doğrudan doğruya kendisi yayın yapmak yerine iş sahiplerinin müracaatları üzerine telefon, mektup veya kişisel temaslar ile sorulara cevap verme yoluna da gidebilir.

Ülkemizde çok az belediyenin kendi yayın organları bulunduğu, bunların dışında belediyelerin yaptıkları ve yapacakları işler konusunda hemşehrilerine bilgi sunmak için hiçbir yayında bulunmadıkları bilinmektedir. Belediye başkanlarının yıllık çalışma raporlarını herhangi bir vatandaşın bulup okuması-birkaçı hariç-mümkün bile olamamaktadır.

Belediyelerin belde halkına sunulmak üzere yıllık malî durumlarını açıklayan çalışma raporlarını yayınlama-

(181) TORTOP, Nuri; "Belediyelerde İş Verimliliği (Prodüktivite) Esasları ve Belediye-Hemşeri İlişkileri", a.g.m., s.528.

sı⁽¹⁸²⁾ belde halkının kendi belediyesinin ne yaptığını ve neler yapacağını öğrenmesi açısından önem taşımaktadır.

Bunların dışında; her tür yayınların, yıllık raporların hazırlanması, yerlerine ulaştırılması, posterlerin hazırlanması, bastırılması, yerlerine asılması gibi faaliyetler de, belediyelerde basın ve halkla ilişkiler biriminin faaliyetleri arasında yer almaktadır.⁽¹⁸³⁾

C. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN DANIŞMA VE HABERLEŞME İLE İLGİLİ FAALİYETLERİ

Son olarak, belediyelerde basın ve halkla ilişkiler biriminin danışma ve haberleşmeyle ilgili faaliyetleri de şunlardır:

Halkla ilişkilerin en önemli yönü, vatandaşlarla kişisel temaslardır. Vatandaşa gerekli ilgi ve saygının gösterilmesini ve memurla vatandaş arasındaki engellerin kaldırılarak bir dostluk havası içinde işlerin çözümlenmesini sağlamak, halkla ilişkiler biriminin görevi olmaktadır.⁽¹⁸⁴⁾ Belediyelerin birçok konularında belde halkının görev ve sorumlulukları ile ilgili olarak rehberlik arayacakları durumlar başgösterebilir. Bu nedenle, belediyelerde, halkın mektupla, telefonla veya bizzat gelerek akıl danışacakları Tavsiye Büroları bulunmalıdır.⁽¹⁸⁵⁾ Bu gibi enformasyon merkezlerinin halkla ilişkiler görevlerine yar-

(182) Bu konuda daha geniş bilgi için bkz.: BLACK, Sam; a.g.m., s.111.

(183) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Türk İdare Dergisi, s.114.

(184) DAŞER, Azize; a.g.m., s.17.

(185) BLACK, Sam; a.g.m., s.111.

dımcı oldukları gibi, sosyal bir hizmet olarak da büyük önem taşıdıkları bir gerçektir.

Halkla ilişkiler konusunda, belediye memurları için eğitim seminerleri yapılmalıdır. Bu eğitim, sık sık tekrarlanmalı, vatandaşın gelen şikayetler değerlendirilerek, gereği yapılmalıdır.

Belediye binasına giden bir vatandaşın aradığı bölümü kolayca bulabilmesi sağlanmalıdır. Çoğunlukla karmaşık olan bu binalara yeteri kadar işaret levhası konulmamakta veya konulmuşsa da okunaklı ve açık-seçik olmamaktadır.⁽¹⁸⁶⁾

Ayrıca, filmler, bölgesel sergiler, halka açık toplantılar, enformasyon büroları, okullar ve diğer bölgesel kuruluşlarla temas, danışma merkezi (bürosu), telefonla danışma ve yardım hizmeti, halk toplantıları, halk günleri, açık kapı programlarının düzenlenmesi, sergilerin, fuarların, pavyonların hazırlanması, yönetilmesi, belediye etkinliklerine ilişkin görsel-işitsel materyalin hazırlanması, okullarda halkla ilişkiler etkinlikleri, kamuoyu araştırmaları, şenlik, festival, törenlerin hazırlanması ve uygulanması, önemli ziyaretlerin programlanması ve uygulanması, vb. gibi faaliyetler, belediyelerin danışma ve haberleşme ile ilgili faaliyetleri olup, basın ve halkla ilişkiler birimlerince yerine getirilirler.⁽¹⁸⁷⁾

Halkla ilişkiler birimleri; açılış ve yıldönümü törenleri düzenlemek ve bu yoldan kurumun tanıtımını yapmak, kuruluşu tanıtmak ve halkın güvenini kazanmak için sergi ve fuarlara katılmak, halkın ilgisini çekmek amacıyla kon-

(186) BLACK, Sam; a.g.m., s.111.

(187) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Türk İdare Dergisi, a.g.m., s.114.

ferans, paneller ve yarışmalar düzenlemekle de görevlidirler. (188)

Hergün birçok vatandaşın belediyeye işleri dolayısıyla geldiği bilinmektedir. Bu nedenle, belediyelerde halk için "belirli kabul saatleri" düzenlenmesi, belde halkının yararına olacaktır. Vatandaşların müracaatlarını yapabilecekleri büroların, kolay bulunabilecek yerlerde olması gereklidir. Ziyaret ve görüşmelerden daha çok önemli olan bir ilişki türü de mektuplaşmadır. Gerçekten de mektuplaşma idare ile halk arasındaki ilişkilerin yazılı olarak ifade edilmesini sağlamaktadır. Halktan gelen mektuplar, en çabuk şekilde ilgililere ulaşmalı ve cevap verilmelidir. (189) Bütün bunları belediyelerde basın ve halkla ilişkiler birimlerinin yerine getirmeye çalıştığı bilinmektedir.

Sonuç olarak şunları söylemek mümkündür: Halka en yakın ve halkın seçtiği temsilciler tarafından yönetilen demokratik kuruluşlar olan belediyeler, bu açıdan bakıldığında; halkı daha iyi tanımaya yardım edecek müesseseleri de bünyelerinde bulundurmak zorundadırlar. Bu müesseselerin basın ve halkla ilişkiler birimleri olduğu ve örgütlü bir şekilde çalışmaları gerektiği belirtilebilir.

Mahalli çalışmaların, her yönüyle halkla ilişkiler için çok elverişli bir ortam olduğu kabul edilmektedir. Bu ilişkilerin örgütlendirildiği bölgelerde halkla yerel idare arasında karşılıklı anlayışın yaratıldığı ve bazı ön yargıların aksine, halkın ilgisinin yerel idarelerin işle-

(188) DAŞER, Azize; a.g.m., s.17.

(189) TORTOP, Nuri; "Halkla İlişkiler Sorunları ve Belediyeler", a.g.m., s.530-531.

rini aksatacak veya kısıtlayacak yerde kolaylaştırdığı saptanmıştır.⁽¹⁹⁰⁾ Bu açıdan bakıldığında; ülkemizdeki belediyelerin çoğunda-bir zorunluluktan dolayı-basın ve halkla ilişkiler birimlerinin kuruluşun teşkilât yapısı içinde yer aldığı, bununla birlikte belediyelerde basın ve halkla ilişkiler birimlerinin yerinin, bugünkü anlamda yeterince korunamadığı da bilinmektedir. Ayrıca bu birimlerin faaliyetlerini tam manasıyla-etkin ve verimli bir şekilde (belediyeden, belde halkına, belde halkından da belediye yönetimine olmak üzere, iki yönlü bir iletişim ve etkileşim olayı olarak)-yerine getiremediği de bir gerçektir.

Bunun nedenleri ise, belediyelerimizdeki bu birimlerin birçok sorunlarının var olmasından kaynaklanmaktadır.

VII. BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN UYGULAMADA KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR

Belediyelerde basın ve halkla ilişkiler birimlerinin çalışmalarını yerine getirirken, birçok sorunlarla karşılaştıkları bilinmektedir. Bu çeşitli sorunları; basın ve halkla ilişkiler biriminin mevzuat ile örgüt hiyerarşisi ve örgüt içindeki yerinden kaynaklanan sorunlar, eğitim ve personele ilişkin sorunlar ve halkla ilişkilerin işlevlerinden kaynaklanan sorunlar, olmak üzere üç grupta toplamak mümkündür.

(190) BLACK, Sam; a.g.m., s.112.

A. BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN MEVZUAT İLE ÖRGÜT HİYERARŞİSİ VE ÖRGÜT İÇİNDEKİ YERİNDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR

Belediyelerde basın ve halkla ilişkiler biriminin mevzuattan ve örgüt içindeki yerinden kaynaklanan sorunlarına daha önceki-belediyelerde basın ve halkla ilişkiler biriminin yeri ve örgütlenme zorunluluğu-kısımda, az çok değinildiğinden, burada belediyelerdeki bu birimlerin örgütsel konumlarından kaynaklanan sorunlardan bahsedilecektir.

Günümüzde çoğu belediyemizin teşkilât yapısı içinde yer alan ve duyulan ihtiyaçtan dolayı kurulan basınve halkla ilişkiler birimlerinin kuruluşunun ve örgütlenme şeklinin belediye meclisi kararına dayandırıldığı bilinmektedir. Bu nedenle, kuruluş ve görevleri bir kanuna dayandırılmayan basın ve halkla ilişkiler biriminin, yetki, görev ve sorumluluklarının da açıkca belirlenmemiş olduğu gözlenmektedir.

Aslında kuruluşun belde halkı ile iyi ilişkiler kurmasına yönelik olarak kurulan bu birimlerin, belediyelerde kuruluşun basın ve halkla ilişkiler politikasını yönlendirecek bir statüden yoksun olduklarını belirtebiliriz.

Bazı belediyelerde ve bağlı örgütlerinde basın ve halkla ilişkiler biriminin fonksiyonunun gerektirdiği gibi müdürlük veya daire başkanlığı düzeyinde değil de, şube müdürlüğü düzeyinde örgütlenmesinin, bu birimin danışma birimi niteliğini yitirmesine neden olduğu söylenebilir.

Konuya bu açıdan bakıldığında; belediyelerde basın ve halkla ilişkiler birim yöneticisinin, belediye yönetiminin en üst düzey yöneticisine yakın bulunması gerekliliği

ortaya çıkmaktadır. Bu birimlerin belediye başkanlığı makamına yakın bulunması (bu yakınlıktan kasıt, birimin doğrudan belediye başkanına bağlı olmasıdır), en ideal örgütlenme şekli olarak kabul edilmektedir.

Gerçekten de halkla ilişkiler birimi belde halkının dilek ve şikayetlerinin ulaşacağı birim olduğuna göre, belediye başkan yardımcısının davranışları da şikayet konusu olabilir. Bu nedenle çoğu belediyelerimizde, halkla ilişkiler biriminin diğer birimlerin etkisinden kurtarılarak, doğrudan Belediye Başkanına bağlanması gerekmektedir.

Halkla ilişkiler görevlisi, yönetici kadronun alacağı kararların ve basına verilecek bilgilerin belde halkı üzerindeki muhtemel tepkisi konusunda araştırma ve ölçümlerinin sonucunu araya hiyerarşi engeli girmeden üst yöneticiye (belediye başkanına) rahatlıkla söyleyebilen, tavsiyelerde bulunabilen kişi olarak bilinmektedir. Bu nedenle, belediyelerde halkla ilişkiler biriminin basın birimi ile birleştirilerek, basın ve halkla ilişkiler birimi olarak anılması, hizmetin verimliliği açısından zorunlu görülmektedir. Ayrıca bu birimlerin oluşturulmasında yetki alanlarının belirlenmesi ve birimin örgütlenmesi de gerekli olmaktadır.

B. BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN EĞİTİM VE PERSONELE İLİŞKİN SORUNLARI

Belediyelerde basın ve halkla ilişkiler biriminin en önemli sorunlarından biri de, bu birimde görevlendirilecek personelin nitelikleri, eğitimi, çalışma şartları ve belde halkı ile kuracağı ilişkiler olmaktadır.

Belediyelerde bu birimlerde görevlendirilecek personele ilişkin sorunlara da daha önceki-belediyelerde basın

ve halkla ilişkiler biriminin yeri ve örgütlenme zorunluluğu-kısımda, değinildiğinden, burada tekrar bahsedilmeyecek, sadece birimde kullanılacak araç, gereç ile istihdam edilecek personelin durumu ve statüsü ile ilgili sorunlara yer verilecektir.

Bugün belediyelerin idari yapısından ve teşkilat özelliklerinden kaynaklanan sorunların yanısıra, basın ve halkla ilişkiler birimlerinde kullanılacak araç, gereç ve kalifiye personelin istenilen düzeyde bulunmaması da sorun teşkil etmektedir.

Bu birimlerde kaç kişi çalıştırılacağı, personelin ve yöneticilerin bu konuda eğitim düzeylerinin ne olacağı sorununun yanısıra birimin modern araç ve gereçlerle donatılıp güçlendirilmesi, modern haberleşme teknik ve yöntemlerinin üst düzeye yükseltilmesi sorunları da belediye yönetimlerinde çözüm bekleyen sorunlar olarak kabul edilmektedir.

Ayrıca, birim mensuplarının bir kısmının gerçek görevlerinin ne olduğunu bilmediği, bilenlerin ise bağlı oldukları yöneticilerin ilgisizliğinden şikayetçi oldukları bir gerçektir.

Belediyelerde basın ve halkla ilişkiler birimlerinde gözlemlenen; bu birimlerde çalışanların büyük bir çoğunluğunun halkla ilişkiler eğitimi görmemiş kişilerden oluştuğu, bazılarında ise gazetecilikten gelme kişilerin yer aldığıdır. Bu bakımdan bu kişilerden sınırlı da olsa yarar sağlanamadığı söylenebilir.

Ayrıca bu birimlerde kullanılacak olan modern araç ve gereçlerin eksik olduğu, bu nedenle de halkla ilişkiler

biriminin uygulamalarından tam olarak olumlu bir sonuç elde edilemediği, bilinmektedir.

C. BASIN VE HALKLA İLİŞKİLERİN İŞLEVLERİNDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR

Belediyelerde basın ve halkla ilişkilerin işlevlerinden kaynaklanan sorunların çeşitli olduğu söylenebilir. Öncelikle belirtilmesi gereken, belediyelerde halkla ilişkiler görevi yapmak üzere kurulan birimlerin görevlerini yerine getirirken, iki yönlü haberleşmeye dayalı bir fonksiyon olan halkla ilişkiler yerine, genellikle tek yönlü haberleşmeye dayalı yöntemler uygulamakta olmalarıdır. Bu da açıkça göstermektedir ki, belediyelerimizdeki bu birimler sadece kendilerince gerekli gördükleri bilgileri belde halkına vermekte; bu bilgileri verirken de, ne bunların gerçekten halkın ihtiyacı olan bilgiler olup olmadığını, ne de bu bilgilere halkın olumlu ya da olumsuz tepkilerinin ne olduğunu araştırmamaktadırlar.

Belediyelerde bu birimlerin bir politikası olması gerekliliğinin yanı sıra, bu konuda planlama, koordinasyon sağlanması, haberleşme olması, personel idaresi, insan ilişkileri gibi konuların varlığı da önem kazanmaktadır.

Oysa bu birimlerin, gerek görevlerinin belirsizliği, gerek bağlantı yerleri ve statüleri, gerek personelin bu konuda pek fazla bilgi sahibi olmamaları ve nihayet-belki de en önemlisi-yönetimin ve yöneticilerin belli bir halkla ilişkiler anlayışından yoksun olması nedeni ile, ne yaptığı neye yarayacağı bilinmeyen, şeklen mevcut fakat hiçbir fonksiyon görmeyen birimler halinde kalmakta olduğu, belediyelerde gözlemlenen bir gerçek olmaktadır.

Belediyelerde basın ve halkla ilişkilerin işlevlerinden kaynaklanan sorunları basının etkisi ve belde halkının etkisi ile oluşan sorunlar olmak üzere ikiye ayırarak incelemek, konunun anlaşılması açısından daha faydalı görülmektedir.

1. Belediyelerde Basın ve Halkla İlişkilerin İşlevlerinde Basın İle İlgili Sorunlar

Bu sorunların başında; belediye yönetimince basının tümüyle aynı derecede iyi ilişkiler kurulup kurulmadığı, belediye hizmetleri yönünden basına akseden halk şikâyetlerinin belediye yönetimi tarafından dikkate alınıp alınmadığı ve en önemlisi de belediye yönetiminin belde halkına iletmek istediği konularda etkili bir kamuoyu oluşturup, oluşturamadığı sorunları gelmektedir.

Ayrıca, belediye yönetiminin halkla ilişkiler uygulamasında basını tam olarak (bütünüyle) kullanıp kullanmadığı, kendi hizmetlerini halka iletmeye en fazla yerel gazetelerden mi, yoksa ulusal nitelikteki gazetelerden mi yararlandığı, belediye yönetimi olarak, belde halkına yönelik yayınlarını halka ne derecede ulaştırıp, ne derecede ulaştıramadığı, bir basın politikasına sahip olup olmadıkları gibi sorunlar da bu grupta sıralanabilir.

2. Belediyelerde Basın ve Halkla İlişkilerin İşlevlerinde Belde Halkı İle İlgili Sorunlar

Bu gruptaki sorunların başında ise, belediye yönetiminin hedef kitleyi tanıyıp tanımadığı, onun özelliklerini, istek ve yakınmalarını bilip bilmediği, belde halkının isteklerinin belediye başkanı ve diğer yöneticilere iletilip iletilmediği sorunları yer almaktadır.

Bu sorunlardan başka, ayrıca aşağıdaki sorunlar da önemlidir:

Belediye yönetimi olarak, belde halkı ile arasındaki iletişimde yüzyüze ilişkinin hangi oranda, ne kadar gerçekleştiği, buna paralel olarak iş, istek ya da şikayet sahipleri ile ilişkilerin nasıl yürütülmesi gerektiği, belde halkının istek ve dileklerini öğrenmede hangi yolların kullanılması gerektiği, belde halkına çalışmaları hakkında yeterli olarak bilgi verip vermediği, halkın istek ve dileklerini yeterince değerlendirip değerlendiremediği, belde halkının yönetime katılmasını sağlayıp sağlayamadığı ve belediye yönetimi olarak, kararlarını hedef kitleyle birlikte aldığı inancını doğurup, doğuramadığı, halkı etkilemede çeşitli dernek, birlik, kurum veya örgütlenmiş yapıların kullanılıp, kullanılmadığı, halkın gereksinmelerinin sistemli bir şekilde incelenip, sonuçlarının değerlendirilerek, belde halkının yararına sunulup sunulmadığı gibi.

Bütün bu sorunların yeterli personel ve mali imkânlar ile çözümlenebileceğini söylemek mümkündür. Oysa belediyeler halkla ilişkiler konusunda eğitilmiş personel sıkıntısının yanı sıra, mali imkanların kısıtlı olmasını da yaşamaktadırlar. Belediyelerin, yetersiz imkanları ile hizmeti yürütmeye çalışması, sunulan hizmetin etkin ve verimli olmasını güçleştirmektedir. Hizmetin etkin ve verimli olmasını sağlayacak birimlerden biri de teşkilat yapısı içinde bulunan basın ve halkla ilişkiler birimleri olmaktadır. Bu nedenle etkin hizmet verilmesi açısından belediyelerde ideal basın ve halkla ilişkiler birimlerinin oluşturulması ve faaliyet göstermesi zorunlu olmakta, fakat birçok sorunlardan dolayı, bu gerçekleştirilememektedir. Sorunların asgari düzeye indirilerek, belediyelerde basın ve halkla ilişkiler birimlerinin etkin

hizmet ve verimliliği sağlayacak şekilde örgütlenip - günümüz belediyelerinde basın ve halkla ilişkiler birimlerinin anılan şekilde örgütlenerek, faaliyet gösterdiğini söylemek mümkün olmasa bile- bu anlamda faaliyette bulunması gerekmektedir. Denilebilir ki, bu birimlerin başarılı duruma getirilebilmesi, ancak demokratik belediyeçilik yaklaşımı içinde mümkün olacaktır. Konuya bu açıdan bakıldığında, anılan birimlerin hizmetlerinin etkin ve verimli olabilmesi açısından belediyelerin demokratik belediyeçilik yaklaşımını benimsemesi ve uygulamasının gerekli olduğu söylenebilir.

VIII. DEMOKRATİK BELEDİYEÇİLİK YAKLAŞIMI VE BU YAKLAŞIM İÇİNDE BELEDİYELERDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER FAALİYETLERİNİN BAŞARILI DURUMA GETİRİLMESİ

Uzun bir yerel yönetim geleneğine sahip olan Avrupa ülkelerinde bile, güçlendirilmeleri ve daha fonksiyonel hale getirilmeleri için çalışılan belediyeler, ⁽¹⁹¹⁾ ülkemiz açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda belediyelerin daha etkin ve verimli hizmet üretebilmesi için demokratik belediyeçilik yaklaşımını benimseyip, bu yaklaşım içinde hareket etmesi gerektiği ifade edilebilir.

Belediyeler, yapısında demokratik olma özelliği fazla olan yerler olarak kabul edilmektedir. ⁽¹⁹²⁾ Bu nedenle belediyeler için, halk idaresinin gerçekleştiği, demokrasinin esaslarına uygun olarak halkın kendi kendisini yönetmeye başladığı yerler demek mümkün olmaktadır.

(191) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Çağdaş Belediyeçilik ve Türk Belediyeleri", Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları, s.4.

(192) PİRLER, Orhan; "Yeni Belediyeler, Belediyeler Belde Halkının Esenliği ve Refahı İçin Kurulur", a.g.m., s.198.

Günümüzde belediye hizmetlerinin giderek arttığı ve çeşitlendiği, bu nedenle belediyelerin tüm sınırlı olanaklarına karşın, belde halkının yaşam sorunları ile merkezi yönetimden daha fazla ilgilenmek zorunda kaldıkları gözlenmektedir.

Bu açıdan bakıldığında, belediyelerin belde halkı için ve belde halkı yararına yerine getirmeğe çalıştığı hizmetlerden dolayı, belediyeçilik anlayışının-artık belediyeler sadece kanal yapan, su getiren kuruluşlar olma ötesinde; halkın hızla artan konut ulaşım ve hatta iş istemlerine sınırlı da olsa çözümler bulmak için yeni programlar ortaya koymaya çalışan kuruluşlar olarak görülmektedirler-daha önceki dönemlere göre değişme gösterdiği, günümüz belediye anlayışının birçok kriterleri de içine alan demokratik belediyeçilik anlayışı olduğu belirtilebilir.

Demokratik belediyeçilik yaklaşımını⁽¹⁹³⁾ oluşturan kriterler; katılımcılık, saydamlık, demokrasi, üretkenlik, belde halkına karşı duyarlılık ve sorumluluk olarak nitelendirilebilir. Bu kriterlerin varlığı, günümüz belediyelerinin başarılı hizmetler sunmasını gerçekleştirirken, aynı zamanda belediyelerin belde halkı ile bütünleşmesini ve bu anlamda halkın belediyesi olma niteliğini de sağlayabilir.

"Saydam belediye" yaklaşımı, belde halkına kendisini denetleten, belde halkı ile sevgi, saygı ve güven bağları kurmaya imkan tanıyan halkla ilişkiler yöntemleri uygulayan bir yapı ve düzenin kurulmasını gerekli kılarken, "katılımcı belediye" yaklaşımı ise, yalnız belediye seçimleri ile yetinmeyen, aynı zamanda etkili bir yerel toplu-

(193) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Çağdaş Belediyeçilik ve Türk Belediyeleri", Belediye Muhasıpleri Semineri Ders Notları, s.9.

luk katılımı ve denetimini de sağlayan yol ve yöntemleri gerekli kılmaktadır.⁽¹⁹⁴⁾ "Saydam ve katılımcı" belediye yaklaşımında kullanılacak olan yöntemler, halkla ilişkiler yöntemleri olduğundan, uygulamalarda bu yöntemlerin kullanılması başarıyı artıracaktır. Bu nedenle, demokratik belediyeçilik yaklaşımında da halkla ilişkiler yöntemleri büyük önem taşımaktadır.

"Saydamlığı" ya da "saydam belediyeçiliği", kent halkını ilgilendiren konularda, belediyelerin yaptığı veya yapamadığı her türlü hizmet ve projeleri belde halkına açıklıkla göstermesi, halkın fikirlerini öğrenip değerlendirmesi, bunun yanında halk denetimini de sağlaması olarak ifade edebiliriz. Saydamlık, katılımcılıkla birlikte demokratik bir yönetimin sonucu olarak kabul edilmektedir. Demokratik bir belediyeçilik anlayışını halka sunmada, basına önemli görevler düşmekte, bu bağlamda basının daha duyarlı olması gerekmektedir. Basının duyarlılığı-özellikle halkı ilgilendiren projelerin aşamalandırılması konusunda-sadece belediyelerin projelerini halka sunmak değil, aksine halkın da isteklerini belediyeye iletmek biçiminde ortaya çıkmaktadır.

Günümüz belediyeçiliği, "katılma"nın vazgeçilmez bir unsur olarak benimsenmesine dayandığından⁽¹⁹⁵⁾ halk katılımı, belde nüfusunun belediye yatırım ve özellikle hizmetlerinin tüm aşamalarına katılması anlamında kullanıl-

(194) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Yerel Yönetimler İçin Yeni Model Arayışları", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 3, (Eylül 1988), s.13.

(195) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; Yerel Yönetimler, İkinci Baskı, Ankara, 1989, s.307.

maktadır.⁽¹⁹⁶⁾ Katılım olayının özünde ise, halka ve sivil toplum örgütlerine sorumluluk verme, birlikte üretme ve paylaşma, bulunmaktadır.⁽¹⁹⁷⁾ Bu açıdan bakıldığında, katılmanın-bugünkü biçimiyle, ilçelerde sadece belediye meclisleri kurulmuş olmasının, gerçek bir katılmaya imkan tanıdığını söylemek mümkün değilken-halkın en alt düzeyde belki de mahalleler bazında, kendi işlerinin görülmesine etkin ve eylemli katılmasıyla gerçekleştirebileceğini söylemek olanaklıdır.⁽¹⁹⁸⁾ Belediyelerde halkın katılımını artıran bir takım faaliyetlerin var olması, demokratik belediyeçilik yaklaşımı olarak kabul edilirken, bu yaklaşım içinde çağdaş kent yaşamını her yönüyle belde halkına sunabilmek de önem kazanmaktadır.

Yerel yönetimlerin, özellikle de belediyelerin güçlü olmalarının, demokrasinin tüm kurum ve ilkelerinin işlerliğiyle sağlanacağı kabul edilmektedir.⁽¹⁹⁹⁾ Çünkü demokrasinin tüm kurum ve ilkelerinin varlığı ile birlikte, halkın yoğun katılımına ve denetlemesine açık bir düzenin işlemesi, demokratik belediyeçilik yaklaşımı içinde belediyelerin etkin bir biçimde hizmet sunmasını ve yerel demokrasinin gelişmesini sağlayabilir.

Yerel yönetimler demokratik rejimin "temel taşları" olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan, yerel yönetimlerle

(196) Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: MUTLU, Necati; "Halk Katılımı", SİNCANCA, Sincan Belediyesi Yayını, Yıl: 1, Sayı: 7, (Ocak-Şubat 1990), s.6.

(197) GÜRSOY, Aziz; "Gündemin İlk Maddesi Yerel Demokrasi-dir." Üzerk Yerel Yönetim Dergisi, Sincan Belediyesi Yayını, Yıl: 1, Sayı: 1, (Şubat 1990), s.24.

(198) KELEŞ, Ruşen; "Yerel Demokrasi ve Yasal Sınırları", Yeni Gündem Dergisi, Yerel Yönetimler Eki, Sayı: 6, s.43.

(199) YALÇINDAĞ, Selçuk; "Yerel Yönetimler İçin Yeni Model Arayışları", a.g.m., s.12.

demokrasi arasında vazgeçilmez ilişkilerin varlığından söz edilebilir. Yerel yönetim-demokrasi ilişkisinin temeli, kendi kendini yönetme ilkesine dayanmakta olup, yerel ölçekte kendi kendini yönetme hakkı, belediyelerde mevcuttur.(200)

Diğer faktörlerin yanında, belediyelerin birer yönetim birimi olmaktan çıkarılarak, üretime dönük, üretken bir kuruluş haline getirilmesi de önem taşımaktadır.(201) Belediyelerin üretken olması ile, bu kurumların aracı-edilgen konumdan kurtarılarak aracısız ve etken bir kuruluş durumuna getirilmeleri kastedilmektedir. Hizmet üretme ve üretken olma özelliği belediyelerin daha fazla girişimcilik-de bulunmasını öngörmektedir.(202) Kısaca belediyeler sunduğu hizmetler konusunda hem denetici, hem üretici, hem de girişimci olmak durumundadırlar.

Demokratik belediye yaklaşımında son kriter ise belediyelerin, belde halkına karşı duyarlı ve sorumluluk bilinci içinde bulunmaları gerektiğidir.(203) Bu gereklilik içinde belediyeler yönünden hizmet üretiminde hedef "tüm belde halkı" ve "kamu yararı" olarak kabul edilmektedir.

Bu yaklaşım içinde belediye teşkilatlarının basın ve halkla ilişkiler faaliyetlerinin başarılı duruma getiri-

(200) HAMAMCI, Can; "Yerel Yönetimler ve Demokrasi", Yeni Gündem Dergisi, Yerel Yönetimler Eki, Sayı: 6, s.44.

(201) KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ; a.g.e., s.304.

(202) KAZANCI, Metin; "Yerel Yönetimler Üzerine Birkaç Not", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 4, (Aralık 1983), s.44.

(203) MADDİCK, Henry; "Ekonomik ve Toplumsal Gelişmeye Yerel Yönetimin Katkısı", (Çev.: Semay Büyükdavras), Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2, (Haziran 1973), s.72.

lebilmesi konusu da ayrı bir önem taşımakta olup, başarının elde edilebilmesi ise bir takım faktörlere bağlı olacaktır.

Belediyelerde basın ve halkla ilişkiler birimlerinin başarılı duruma getirilebilmesi herşeyden önce, bu birimlerin-daha önceden belirtilen, belediyelerde basın ve halkla ilişkilerin amaçları ve işlevlerini gerçekleştirecek şekilde-yeniden etkin bir biçimde örgütlenmesi ve belirtilen amaç ve işlevleri yürütebilmelerini sağlayacak şekilde çeşitli önlemlerin alınması gerekmektedir. Basın ve halkla ilişkiler faaliyetleri ile ilgili olarak belediyelerce alınması gereken önlemleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Danışma ve basın-halkla ilişkiler bürolarının açılması,
- Ziyaret saatlerinin belediye tarafından ayarlanıp, belde halkına ilan edilmesi,
- Belde halkının şikayet ve danışma ihtiyaçlarını anında karşılayabilmek için özel telefon numaraları ayrılıp, bu numaraların çeşitli şekillerde halka ilan edilmesi,
- Belde halkı ile kurum arasında düzenli bir mektuplaşma sisteminin kurulması,
- Belde halkının kendini ilgilendiren konularda kuruma dilekçe verme hakkına saygı gösterilmesi,
- Basın-halkla ilişkiler hizmetinin etkin ve verimli olması için saydamlık, katılımcılık, üretkenlik ve demokratikliğin kabul edilip, uygulanması,
- Çeşitli şekillerde etkin bir halk katılımı ve denetimine olanak sağlanması, gerekirse, belediye yönetimi-

nin bu katılımı ve denetimi kolaylaştıracak biçimde yeniden teşkilatlandırılması,

- Meclis görüşmelerinin açık olması, belde halkına soru sorma hakkının tanınması ve meclis tutanaklarının ilan edilmesi,

- Belediye yönetimince, belediyenin faaliyet ve projelerini gösteren yıllık raporların hazırlanarak, belde halkına ulaştırılması,

- Belde halkının istek, şikayet ve önerilerinin belediye yönetimince değerlendirilerek, hizmetlerin belde halkı yararına sunulması,

- Etkin bir halkla ilişkiler için belediye yönetimince belde halkını etkileme ve inandırma çabasında bulunulması.

Sonuç olarak denilebilir ki; yönetimin halkla işbirliği yapmasını gerektiren çeşitli nedenler bulunmaktadır. Bu nedenlerden biri, yönetimin demokratik yönüyle ilişkili iken, diğeri de yönetimin verimliliği ve etkinliğiyle ilişkili olmaktadır.⁽²⁰⁴⁾ Bu bağlamda, belediye kuruluşu ile belde halkı arasındaki ilişkilerin demokratik olabilmesinin belde halkının, belediye yönetimince alınan kararları benimsemesine, bu kararların uygulanmasında katkıda bulunmasına bağlı olacağı ifade edilebilir. Çünkü demokrasi, halkın yönetime katılımını gerektirmektedir. Bu katılımın başarılı olabilmesi ise, herhangi bir alandaki planlı çalışmaların, kararın alınmasından önceki (1) etüd ve araştırma, (2) karar verme-planlama, (3) uygulama ve (4) değer-

(204) GERAY, Cevat; "Sosyal Hizmetler Alanında Halk Katılımlarının Sağlanması ve Gönüllü Dernekler", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 4, (Aralık 1969), s.22.

lendirme aşamalarının hepsinde de halkın katkısının sağlanmasına bağlı olacaktır.

Halka dayalı kurumlar olarak nitelendirilen belediyeler, bu anlamda, kent halkının yönetimi olmak durumundadırlar. Kent halkının etkisine açık, ondan kolayca ve her aşamada etkilenecek bir yönetim modeli oluşturabilmek, belirli ölçüde belediyelere düşen bir görev olarak nitelendirilebilir. Bu bağlamda denilebilir ki, toplumun tüm kesimlerinin etkisine ve katılımına açık bir yerel yönetim uygulaması ise başarı ve etkinlik açısından kentlinin beklentilerine cevap verebilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER UYGULAMASI

Bu bölümde, çalışmamızın teorik kısmının-belediye-lerde basın ve halkla ilişkiler faaliyetlerinin-uygulamaya yönelik örneği olarak seçilen, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin basın ve halkla ilişkiler birimi ile Ankara Büyükşehir Belediyesine Bağlı ASKİ ve EGD Genel Müdürlüklerine bağlı halkla ilişkiler birimlerinin genel bir değerlendirmesi yapılacaktır.

Bu nedenle, örnek olarak seçilen Ankara Büyükşehir Belediyesi ve adı geçen genel müdürlüklerce basın ve halkla ilişkiler uygulamalarına ne şekilde yaklaşıldığı konusu (bu konudaki çalışmaları, neler yaptıkları, neler yapmakta oldukları ve neler yapacakları, neler yapmak istedikleri) yapılan incelemeler ve gözlemler yardımı ile açıklanmaya çalışılacaktır. Ayrıca adı geçen bu kuruluşların basın ve halkla ilişkiler ile ilgili görevlerini yerine getirirken belde halkı ile nasıl bir diyaloga girdikleri veya girmediklerinden de bahsedilecektir.

I. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE BASIN-HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİNİN KURULUŞU

A. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Büyükşehirlerde yapılacak planlı çalışmaların özel bir yol ve yöntem gerektirdiği fikri her devirde kabul görmüştür. Bu nedenle yeni başkent olan Ankara'da 1924 yılında 417 numaralı-Şehremaneti Kanununun elverişli hükümlerinin uygulanması için-bir kanun çıkartılmış; 1928 yılında özel bir kanunla Ankara İmar Müdürlüğü kurulmuştur.⁽¹⁾

24.5.1928 tarih ve 1351 sayılı-Ankara Şehri İmar Müdüriyeti Teşkilat ve Vezâifine Dair-Kanun ile kurulan Ankara İmar Müdürlüğü ve İmar İdare Heyeti, 5 Haziran 1937 tarih ve 3196 sayılı-Ankara Şehir İmar Müdürlüğünün Ankara Belediyesine Bağlanması Hakkında-Kanun ile ve özel kanunlarında gösterilen teşkilat, vazife ve yetkileri saklı kalmak üzere Ankara Belediyesine bağlanmıştır.⁽²⁾

Büyükşehir yönetiminin yasal çatısını ise 25 Mart 1984 seçimlerinden hemen iki gün önce yürürlüğe giren 195 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname oluşturmaktadır. Daha sonra kararname, 3030 sayılı kanun ile değiştirilmiştir.⁽³⁾ Ankara Büyükşehir Belediyesi 25 Mart 1984 tarihinde yapılan yerel seçimler sonucu kurulmuş olup, büyükşehir belediyelerinin

(1) YAVUZ, Fehmi; Türk Mahalli İdarelerinin Yeniden Düzenlenmesi Üzerinde Bir Araştırma, TODAİE ve DPT Ortak Yayını, Ankara, 1966, s.31.

(2) TARHAN, Şerafettin; "Büyük Şehir Belediyeleri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 41, Sayı 475-476, (Mayıs-Haziran 1985), s.175-176.

(3) GÜLER, Birgül; "Büyük Kentler İçin Yönetim Arayışları", Türk İdare Dergisi, Yıl: 59, Sayı: 374, (Mart 1987), s.142.

yönetimine ilişkin 3030 sayılı kanunun 1984 yılında yürürlüğe girmesi sonucu, Ankara Büyükşehir Belediyesi adı altında yeniden örgütlenilmiştir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi Teşkilatı ise genel hatları ile şu şekildedir:* Büyükşehir Belediye Başkanına bağlı Genel Sekreter ve Genel Sekretere bağlı iki müdürlük bulunmaktadır. Bu müdürlükler, Özel Kalem Müdürü ile Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığıdır. Ayrıca, dört genel sekreter yardımcısı ve genel sekreter yardımcılarına bağlı daire başkanlıkları mevcuttur. Bu daire başkanlıkları on tane olup, daire başkanlıklarının altında da şube müdürlükleri bulunmaktadır.

Söz konusu örgütlenme yapısında yer alan daire başkanlıklarına bağlı şube müdürlükleri ile şefliklerde Belediye Encümeninin 20 Ekim 1987 tarihli kararıyla onanmış bulunmaktadır.⁽⁴⁾

B. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİ

1. Birimin Kuruluşunun Yasal Dayanağı, Birimin Adı ve Geçirdiği İsim Değişiklikleri

Ankara Büyükşehir Belediyesi basın ve halkla ilişkiler birimi 1977 yılında 1580 sayılı Belediye Kanununun 88. maddesine göre, Belediye Meclisince ihtiyaç üzerine "Halkla İlişkiler Müdürlüğü" adı altında, makam onayı ile kurulmuştur.

* Bkz.: Ankara Büyükşehir Belediyesi Teşkilat Şeması.

(4) Ankara Programı 1990, Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayını, Ankara, Şubat-1990, s.113.

Makam onayı ile şube müdürlüğü olarak kurulan birim, 1985 yılında Daire Başkanlığına dönüştürülmüştür. Halkla İlişkiler Müdürlüğü adı altında kurulan birimin adı, daha sonra Basın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı olarak değiştirilmiştir (Bu değişiklik 9 Temmuz 1984 tarih ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununa göre yapılmış olup, Halkla İlişkiler birimi yeniden oluşturularak "Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı" ismiyle hizmet vermeye başlamıştır).

2. Birimin Ankara Büyükşehir Belediyesi Teşkilatı Yapısı İçindeki Yeri ve Statüsü

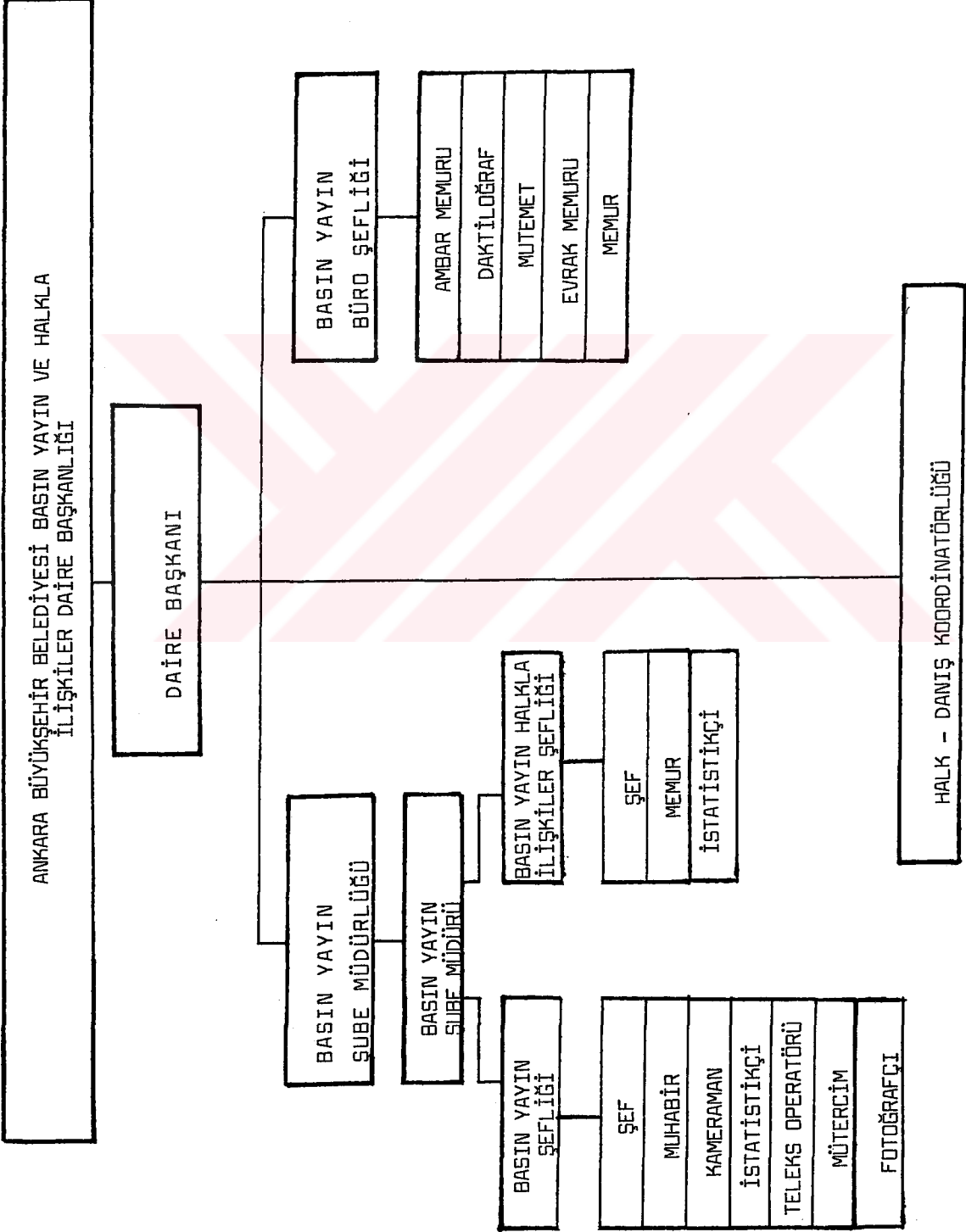
Şu anda Ankara Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı, mevcut teşkilat yapısı içinde Genel Sekreterliğe bağlı olarak çalışmaktadır.* Genel Sekreter ise, doğrudan Belediye Başkanına bağlıdır.

3030 sayılı kanun ile kurulan Ankara Büyükşehir Belediyesinde basın ve halkla ilişkiler biriminin Büyükşehir Belediyesi teşkilatı genelinde, "Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı" adı altında teşkilatlanmış olduğu, yine bu daireye bağlı olarak "Basın Yayın Şube Müdürlüğü"nün yer aldığı görülmektedir.** Birimin tek ve genel teşkilat şeması içindeki yerini gösteren şemalar aşağıda gösterilmiştir:

* Bkz.: Ankara Büyükşehir Belediyesi Teşkilat Şeması.

** Bkz.: Ankara Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı Teşkilat Şeması.

ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BASIN YAYIN VE HALKLA İLİŞKİLER DAİRE BAŞKANLIĞI
ÖRGÜT ŞEMASI
(OCAK 1990)

Çağdaş yönetim ilkelerine göre genel olarak danışma ve denetim birimlerinin üst kademe yöneticisine bağlı olması gerektiği kabul edilir.

Ancak; idari yönden Genel Sekretere bağlı olarak görev yapan Ankara Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı'nın, Genel Sekretere bağlı olmasının, işlerin etkin yürütülebilmesi açısından bir sakınca oluşturmadığı, bu birimin uygulamada doğrudan belediye başkanı ile çalıştığı, Daire Başkanı tarafından ifade edilmiştir.

Sadece birime gereken alet, araç ve gereçlerin satın alınmasında; gazeteye verilen duyurularda (belde halkını ilgilendiren konularda) ilan (her türlü iş ilanları) ve reklamlarda harcanacak para konusunda genel sekretere bağlı olduğu, bu konuların yerine getirilmesinde genel sekreterin mutlaka imzasının olmasının zorunlu bulunduğu; dergilerin çıkartılmasında, kitapların basılmasında ise tek yetkilinin Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu yetkililerce belirtilmiştir.

3. Birimin Personeli

Birimin İçişleri Bakanlığı'ndan onaylanan kadro sayısı daire başkanı da dahil olmak üzere 44 olmasına rağmen, şu anda birimde-Basın Yayın Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı bünyesinde-daire başkanı da dahil 30 kişi görev yapmaktadır. Bunların 5 i Basın Yayın Yüksek Okulu mezunu muhabir, 6 kişi konusunda deneyimli foto muhabiri (ilk ve ortaokul mezunları), diğerleri ise idari işler ve yayındağıtım elemanı olarak görev yapmaktadır (yayın elemanlarından bir tanesi yüksek okul, diğerleri de ortaokul ve lise mezunlarıdır).

Çalışanların eğitim durumu incelendiğinde, özellikle Basın Yayın Yüksek Okulu mezunlarının bu birimde görevlendirilmesine çaba gösterilmesine karşın, lise mezunlarının hatta orta ve ilkokul mezunlarının da görevlendirildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca, belediyelerde halkla ilişkiler birimlerinde görevlendirilecekler için, uygun kadro tahsis edilmediğinden, muhabir, foto muhabiri olarak çalıştırılan bu personelin memur kadrolarında istihdam edildikleri görülmüştür.

4. Birimin Amacı ve Görevleri

Ankara Büyükşehir Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler biriminin kuruluş şeması olmasına karşın, yetki, görev ve sorumluluk rehberinin olmadığı görülmüştür. Bu nedenle birimin amacı ve görevleri resmi olarak saptanmamıştır. Birimin amacı ve görevlerini belirten yazılı bir kaynak bulunmamasına rağmen, basın ve halkla ilişkiler biriminin sorumluluğu, amacı ve görevleri konusunda yetkililerce aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

"Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler olarak üçe ayrılmış durumda bulunan Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı, Ankara Büyükşehir Belediyesinin basın ve halkla ilişkilerini düzenlemek ve yayınlarını hazırlayıp, basmakla sorumludur.⁽⁵⁾ Katılımcılık ve saydamlığı temel ilkeleri arasında sayan bir yönetimde; alınan her kararı Ankaralılarla paylaşmak ve verilen hizmetleri tanıtmak, halkı bilgilendirmek, eleştiri ve önerileri değerlendirmek, kentlinin tüm sorunlarını paylaşmak, dairenin görevleri arasın-

(5) Ankara Büyükşehir Belediyesince yayınlanan 1990 yılı Ankara Programı kitabında da, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı için aynı ifade kullanılmıştır. Bkz.: Ankara Programı 1990, s.113.

da bulunmaktadır. Bu nedenle, halkla ilişkilerde büyükşehir belediye yönetimince alınacak tüm kararların Ankaralılarla etkileşim içinde alınması sağlanacaktır. Bu ilke çerçevesinde, kamuoyu araştırmalarının yapılması, referandumlar, inceleme gezileri gibi etkinlikler de yer almaktadır."

Ankara Büyükşehir Belediyesinde Basın ve Halkla İlişkiler biriminin politika ve uygulamaları konusunda, birim yetkililerince ifade edilen görüşler de şunlardır:

"Basın-yayın biriminin politikası, belediye faaliyetlerinin şeffaf ve katılımcı ilkeler çerçevesinde belde halkına duyurulmasını sağlamaktır. Belediye yönetiminin uygulamış olduğu sosyal, siyasi ve ekonomik politikalar, basın bürosunun çalışma politikasının genel çerçevesini oluşturur. Bu çerçevede belediye meclis toplantılarının basın aracılığıyla halka duyurulmasından başlayıp, çeşitli konularda alınan telefon ve mektup şikayetlerine kadar uzanan geniş bir yelpazede uygulama alanı bulur."

Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Murat Karayalçın ile yapılan görüşmede ise, birimin halkla ilişkiler politikası Başkan tarafından şöyle belirtilmiştir:

"Halkla ilişkiler politikası, saydam bir yapıyı katılımcı bir işleyişi sağlayacak tüm araçların işletilmesi, harekete geçirilmesidir. Politika, saydam ve katılımcı bir yapıyı oluşturmak. Bundan bağımsız bir halkla ilişkiler politikası izlenmiyor. Saydam ve katılımcı bir yapıyı oluşturmak için de açıklık politikası önem kazanıyor."

Belediye Başkanının "saydamlık" ve "katılımcılık" olarak neyi ifade etmek istediği konusuna, ileride değinilecektir.

Büyükşehir Belediyesi bütçesinden Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığına ait özel bütçe ayrılmamakla birlikte, lüzumu halinde genel bütçe içinde yapılacak işlerle ilgili kalemlerdeki kaynaklar kullanılmaktadır.

Şu anda Büyükşehir Belediyesinin basın ve halkla ilişkiler faaliyetleri dörtlü bir kanal-gerektiğinde Özel Kalem, Belediye Başkanı, ilgili daireler ve Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi-ile yürütülmektedir. Bu açıdan Ankara Büyükşehir Belediyesinde, belediyeye bağlı tüm hizmet birimlerinin halkla ilişkiler çalışmalarını organize eden, birimlerarası koordinasyonu sağlayan, kurumun halkla ilişkiler politikasını saptamakla görevli bir hizmet biriminin oluşturulamadığı söylenebilir. Buna rağmen, hizmetin gerektirdiği koşullarda her birimin kendi düzenlemesi ile çeşitli örgütlenmelere gidildiği de görülmektedir. Bunlara örnek olarak EGO Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan halkla ilişkiler büroları gösterilebilir. Bu birimlerin ve ASKİ Genel Müdürlüğü'ndeki halkla ilişkiler ile ilgili birimin çalışmalarına ileride yer verilecektir.

II. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNDE BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER ÇALIŞMALARI, KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığının gerek basın yayın ve halkla ilişkiler daire başkanlığınca, gerekse diğer birimler tarafından yürütülen basın ve halkla ilişkiler çalışmaları ve bu çalışmalarda kullanılan yöntemleri sıralamak mümkündür. Ancak, faaliyetleri, basın ile ilgili faaliyetler ve halkla ilişkiler ile ilgili faaliyetler olarak iki gruba ayırarak incelemek daha yararlı olacaktır. Burada önce Ankara Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı'nın basın ile il-

gili faaliyetlerine, sonra da birimin halkla ilişkiler ile ilgili faaliyetlerine, daha sonra ise diğer birimler (ASKİ ve EGO Genel Müdürlükleri) tarafından yürütülen basın ve halkla ilişkiler çalışmalarına yer verilecektir.

A. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BASIN YAYIN VE HALKLA İLİŞKİLER DAİRE BAŞKANLIĞININ BASIN İLE İLGİLİ FAALİYETLERİ

Vatandaşlardan gelen yazılı şikayetler Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığınca değerlendirilmektedir. Belde halkından yazılı olarak gelen her türlü şikayetler ve mektuplar, gene yazılı olarak cevaplandırılmaktadır. Ayrıca gazetelerde belediye aleyhine çıkan haberler ve basında yayınlanan halk şikayetleri de bu birim tarafından mutlaka cevaplandırılmaktadır. Gazetelerde belediye aleyhine çıkan haberlere cevap yazılması konusunda; haber hangi birimi ilgilendiriyorsa o birime yazı ile bildirilmekte, sonra birimden yanıt gelmekte ve sonuçta gazeteye yazı yazılmaktadır. Bunda amaç, konunun kamuoyuna duyurulmasıdır.

Söz konusu birim, "Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı" adını taşımasına rağmen, bu birimin daha çok basınla ilişkiler alanında hizmet verdiği gözlemlenmiştir. Bu durum, bir an için belediyelerde halkla ilişkilerin basınla ilişkiler olarak algılandığı imajını vermektedir. Yapılan görüşmede de Daire Başkanı kendisinin basınla ilişkileri düzenlemekten sorumlu olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca diğer görevlilerce de, basın yayın ve halkla ilişkiler biriminin, esas olarak basın ve yayın faaliyetlerini sürdürdüğü, halkla ilişkilerin aslında ayrı ve profesyonelce bir örgütlenmeyi gerektirdiği belirtilmiştir. Bu nedenle, halkdanış bürolarının açılması düşünülmektedir.

Halkdanış projesine daha sonra yer verileceği için, burada bahsedilmeyecektir.

Belediye başkanına gelen bütün mektupların tek tek cevaplandırılmasını sağlamak ve göndermek, yangından, depremden zarara uğrayanlara zaiyet, evlenenlere kutlama mesajları-Belediye Başkanının imzasıyla-göndermek, birime gelen araştırmacılara ve gazetecilere cevap vermek, onlarla ilgilenmek "Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı"nın görevleri arasındadır.

Belediyeye gelen her türlü yazı Belediye Başkanının kendisi tarafından imzalanıp, cevaplandırılmaktadır.

1. Basını İzleme ve Sonraki Uygulama

Birimde izlenen gazete sayısı 14-16 olup, bu 16 gazeteden başka bir de Anadolu Ajansı ve dergiler izlenmektedir. Ayrıca bir küpür sistemi kullanılmaktadır. Her sabah küpür ekibince 16 gazete 1,5 saat içinde incelenmekte; bütün dergi ve gazetelerde çıkan ve öncelikle büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri ile ilgili haber ve şikayetler kesilip bir küpür halinde hazırlanmaktadır. Orjinali bir dosyada belediye başkanına sunulan bu küpürler, daha sonra arşivlenmektedir. Hazırlanan bu küpürler, belediye başkanından ayrı, belediye meclisi ile parti gruplarına ve gerekli yerlere gönderilmektedir.

16 gazeteden belediye ile ilgili çıkan küpürler ve 8 gazetenin kendisi ile Resmi Gazete ve dergiler-Belediye Başkanının isteği üzerine kooperatifçilik ve konut sorunları ile ilgili haberler, siyasi anketler gibi konular, belediye haberlerinin dışında küpürler halinde-arşivlenmektedir. Bunların dışında ayrıca Belediye Başkanının kendi

konuşma metinleri ve fotoğraflar, basın bürosunun hazırladığı haberler ve bültenler de arşivlenmektedir. Arşivleme- de bilgisayardan yararlanılmaktadır.

Konuya bu açıdan bakıldığında; Ankara Büyükşehir Belediyesinde basınla ilişkilerin sağlanmasına, basına bilgi aktarılmasına, basında yer alan haberlerin izlenmesine özen gösterildiği söylenebilir. Bu birim tarafından günlük yazılı basın izlenmekte, basında belediye ile ilgili çıkan haberler arşivlenmekte, haberle ilgili gerekli açıklamalar en kısa sürede ilgili birimlerin koordinesi ile yapılmaktadır. Bunların yanısıra belediye çalışmaları, görevli muhabirler tarafından haber haline getirilerek (gerektiğinde fotoğraflı) faks aracılığı ile gazetelere en kısa sürede geçilmektedir. Büyükşehir belediyesi aleyhine herhangi bir yazı olması durumunda, gerektiğinde ya tekzip ya da açıklama yapılmaktadır.

Telefon, teleteks, bilgisayar, teleks, faks gibi haberleşme araçlarının kullanıldığı bu birimde, ayrıca gazete haberlerinin mikrofilm ile arşivlenmesi için de çalışmalar sürdürülmektedir. Anadolu Ajansının monitörü de bulunan birimde, böylece Anadolu Ajansının aldığı haberleri izleme olanağı doğmaktadır. Basın ve halkla ilişkiler biriminde uydu sistemi bulunmamaktadır.

2. Basın Bülteni ve Basın Toplantısı

Ankara Büyükşehir Belediyesinin basınla ilişkilerinde kullandığı halkla ilişkiler araçlarından en önemlisi Basın Bülteni'dir. Basın bültenleri aracılığıyla, belediyenin faaliyetleri basına iletilmektedir. Büyükşehir Belediyesi Ocak 1990-Ağustos 1990 tarihleri arasında 350

Basın Bülteni çıkarmıştır. Basın Toplantıları düzenleme yoluna ise gerektiği zaman, gerektiği konularda başvurulmaktadır. Ocak 1990-Ağustos 1990 tarihleri arasında 8 Basın Toplantısı düzenlenmiştir.*

Birimde yer alan basın danışmanının görevi, birim yetkililerince stratejik olaylarda danışmanlık yapmak, biçiminde açıklanmıştır. Basın ve halkla İlişkiler Dairesi için yürütme organı denilebilir. Basın toplantıları vb. konularda gerekli organizasyonu bu daire yapmaktadır. Basın mensuplarına (gazetecilere) davetiyeleri gene bu daire göndermektedir. Ancak, üst düzey ile ilgili organizasyonda davetiyeleri basın danışmanı ve daire başkanı göndermektedir.

3. Arşiv Sistemi

Bu belediyede sadece tek arşiv sistemi bulunmaktadır. Bu sistem ise, gelen gazetelerin incelenip, ilgili haberlerin küpürler halinde kesilerek, dosyalanması sonucu oluşan dosyaların arşivlenmesidir.

Basın, toplum kesimlerinin isteklerini, tepkilerini tanıtmada ve kamuoyu yaratmada, kuşkusuz ki yönetimin yararlanacağı iletişim araçlarının başında gelmektedir. Bu nedenle denilebilir ki, basının izlenmesi halkla ilişkiler birimlerinin görevleri arasında yer almaktadır. Ancak, halkla ilişkiler birimlerinin yalnızca basını izlemesinin ya da çalışmalarında bu görevin ön plana çıkmasının, sonuçta eksik ve yetersiz bir halkla ilişkiler çalışmasını doğuracağını söylemek mümkündür.

* Araştırma, 1990 yılı Ağustos ayı içerisinde sonuçlandırıldığı için, Basın Bülteni ve Toplantısı ile ilgili rakamlarda Ocak-Ağustos ayları dikkate alınmıştır.

B. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BASIN YAYIN VE HALKLA İLİŞKİLER DAİRE BAŞKANLIĞININ HALKLA İLİŞKİLER İLE İLGİLİ FAALİYETLERİ

1. Belediye Meclis Toplantıları

Belediye yetkilileri, belediyenin kapısının insanlara açık olduğunu, insanların iş takip etmek için veya meclis toplantılarını izlemek için belediyeye gelebildiklerini ve belediye kapısının açık olmasının daha demokratik bir yol olduğunu ifade etmektedirler.

Yetkililerce; belediye meclis toplantılarının halka açık olduğu, bütün açılışların da belde halkına duyurulduğu; halkın bu meclis toplantılarına katılmasının yoğun (öyle ki belediye meclis salonu küçük olduğundan ve yer probleminden dolayı halk, görüşmeleri ancak ayakta izlemektedir) olduğu belirtilmektedir.

2. Halk Günü (Halk Saati)

Yaklaşık bir yıldır sürdürülen ve Özel Kalem Müdürlüğünce organize edilen bu uygulama ile belde halkının yönetim hakkındaki düşüncelerini, tepkilerini açıklama, şikayetlerini çözüme kavuşturma amaçlanmaktadır. Herkese açık olan bu toplantıya belediye başkanı dahil, belediyenin üst düzey yöneticileri katılmaktadır. Mart 1990 tarihinden itibaren son 6 aydır bu toplantılara Belediye Başkan Vekili ve ilgili daire başkanları katılmaktadır. Önceden isim yazdırmak suretiyle toplantıya katılan belde halkı, görüşlerini söyleyip, eleştiri getirebilmektedir. Bunun yanı sıra toplantıda yeni projeler getirenler de olmaktadır. Ancak, toplantıya katılanların çoğunun dilek ve şikayetden ziyade iş isteğinde bulundukları ilgililer tarafından belirtilmiş-

tir. Her hafta Cuma günü ve başlangıçta oldukça düzenli yapılan-saat 13.30'da başlayan ve en az 2-2,5 saat, en fazla 3-4 saat süren-bu toplantıların, giderek düzenliliğini yitirdiği söylenebilir.

3. Esnaf Saati (Dernek Saati)

Esnafllara açık olan bu toplantı, Esnaf Derneklerinin müracaatları üzerine 15 günde bir veya ayda bir Pazartesi günleri saat 16.00'da yapılmaktadır. Duruma göre Başkanlık Makamında veya İmar Dairesinde gerçekleştirilen esnaf derneklerinin toplantılarına belediye yöneticileri-Başkan veya Başkan Vekili-de katılmaktadır. Bu toplantılarda esnafın sorunları dinlenmektedir.

Ayrıca, belediye yönetiminin esnaf dernekleri ile ilgili çalışmalarda bulunduğu, bu anlamda kimi yetkilerin esnaf derneklerine devredildiği Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı tarafından-Başkan ile yapılan görüşmede-ifade edilmiştir.

4. Muhtar Saati

Muhtarların bölge (semt) sorunlarını dile getirdikleri bu toplantıda, talep üzerine 15 günde bir veya ayda bir Cuma günleri saat 16.00'da yapılmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığındaki yetkililerin ifadesinde, muhtarlık kurumuna yeni bir yaklaşım getirildiği belirtilmiştir. Bu yaklaşım da muhtarların mahalli halkın şikâyetlerini belediyeye ileten bir yetkili kurum olmaktan kurtarılarak, icra makamı haline getirilmesi ve bu mantıkla olaya bakılması gerektiği ifade edilmiştir.

Muhtarlar toplantısına Ankara'da bulunan muhtarların hepsi katılmaktadır. Genellikle Başkan Vekilince yerine getirilen muhtarlar toplantısına, program elverdiği ölçüde Belediye Başkanı da katılmaktadır. Halk saati gibi, esnaf saati ve muhtar saati de Özel Kalem Müdürlüğünce düzenlenmektedir.

Muhtarlarla ilgili bir uygulamada ise, belediye yetkililerince bütün muhtarlara ücretsiz olarak belediye otobüslerinden yararlanmak için biniş kartı verildiği belirtilmiştir. Ayrıca 1 Nisan 1990'dan itibaren muhtarlara belediyenin o yöre ile ilgili ihalelerine katılma (burada muhtara bir nevi kontrol memurluğu görevi verilmektedir) hakkı tanınmış olup, o yörede kanalın patlaması, toprağın kazılması gibi işlerde öncelikle muhtarın imzası alınmaktadır. Muhtar tarafından imzalandıktan sonra, o yöredeki ihaleye katılma işi gerçekleştirilmektedir.

5. Kamuoyu Araştırmaları ve Şikayet Büroları

Ankara Büyükşehir Belediyesinde incelemenin yapıldığı 1990 yılı içinde herhangi bir kamuoyu araştırması yapılmamış olduğu, sadece çeşitli konularda anketler düzenlendiği ve halkoylaması yapıldığı tesbit edilmiştir. Ayrıca, belediyenin halkla ilişkiler biriminin kuruluş tarihi olan 1977 yılından bugüne kadar da herhangi bir kamuoyu yoklaması yapılmamıştır.

Belediye yetkililerince "Ankara'nın ambleminin değiştirilmesi" konusunda bir anket düzenlenmiştir. Genelde belediye meclisi üyeleri ve muhtarlar çerçevesinde düşünülmüş olan bu anket, geniş kapsamlı değildir. Ayrıca da bu ankete henüz cevap alınmamıştır.*

* Araştırmanın yapıldığı Haziran 1990 tarihinde birim yetkililerince bu ankete henüz cevap alamadıkları belirtilmiştir.

Belediyelerin alacağı kararlarda belde halkının görüşüne başvurma, ideal bir yöntem olarak bilinmekle birlikte, ülkemizde yaygın olarak kullanılan bir yöntem değildir. Buna rağmen, zaman zaman bu yönteme başvurulduğu görülmektedir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından Atatürk Bulvarında yaptırılacak olan kaldırım taşlarının rengi konusunda kamuoyuna başvurulmuş ve vatandaşlar tarafından en çok tercih edilen renkte kaldırım taşları döşenmiştir. Böylece, belediye yönetimince Atatürk Bulvarına yaptırılacak kaldırım taşlarının rengi, halkın tercihleri ile belirlenmiştir. 9-16 Ağustos 1989 tarihleri arasında yapılan referanduma (halkoylamasına) toplam 29.788 vatandaş katılmıştır.

Yapılan bu uygulama, bazı vatandaşlar tarafından "belediyenin daha önemli işlerle uğraşması gerektiği" yönünde eleştiriler almış olmakla birlikte, konu ne olursa olsun belde halkının görüşüne başvurulması açısından önem kazanmaktadır.

Referanduma katılan 29.788 kişiden 406'sı ayrıca bir dilekçe vererek çeşitli konularda görüşlerini bildirmişlerdir. Belde halkının renkten önce kaldırım taşlarının sağlam olmasına önem verdiği dilekçelerden anlaşılmaktadır. Dilekçelerde yer alan, belde halkının istek ve görüşlerinden bazıları şöyledir:*

"Büyükşehir Belediyesince yürütülen kente katılım kampanyasını övgü ile karşılıyorum."

* Bu görüşler, dilekçelerden aynen alınmıştır.

"Tretuvar taşlarının rengi ile şehir güzelleştirilmek konusu bana yetmiyor."

"Kaldırımın renginden daha önemli olan bana göre dayanıklı beton."

"Çukurları olmayan her tür kabulümüzdür."

"Kaldırım taşlarının değiştirilmesi yerine, daha önemli sorunların çözümünün başkente daha faydalı olacağı inancındayım."

"Kaldırım yerine daha çok hizmet."

"Taşların renginden çok sağlıklı yapıştırılmasını rica ediyorum."

"Belediyeler bu denli mali sıkıntılar içinde iken, sosyal demokrat bir belediye başkanına kaldırımlara milyarları gömmek yakışmıyor."

"Renk hiç önemli değil, sağlamlık ve kullanılrlılık önemli bence."

"Temiz, muntazam, kullanılabilir. tamiri, sökülmesi, yağmura, yağa, kışa bırakılmadan sokaklar, caddeler, rahat yürünebilecek yollar istiyor, Ankaralı."

"Gelin bizim susuz, yolsuz, barksız, kanalizasyon yollarımızı görün."

"Halkın görüşüne, yapacağınız işler hakkında başvurduğunuzdan ötürü teşekkür ederiz."

Dilekçelerde belirtilen konular, belediyenin ilgili birimlerine iletilerek, vatandaşlar telefon ile ya da yazı ile bilgilendirilmişlerdir.

Ayrıca, Yüksel Caddesi ve Güven Parktaki plaktaşların renginin belirlenmesi konusunda da halkoylaması yapılmış, sonuca göre kullanılacak renkler belirlenmiştir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler biriminin şu anda belde halkının istek, şikayet ve ihtiyaçlarını öğrenmek amacıyla yönelik bir şikayet bürosu bulunmamaktadır. Buna rağmen, belde halkı şikayetlerini, telefonla yapabilmektedir. Bu durumda telefon doğrudan Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanına bağlanmaktadır. Telefonla yapılan şikayetlerde, sadece Büyükşehir Belediyesi ile ilgili şikayetleri değerlendiren birim, diğer şikayetleri ilçe belediyelerine iletmektedir. Kentin belirli yerlerinde bulunan şikayet kutuları ise EGO Genel Müdürlüğüne aittir. Birime gelen yazılı ve kişisel şikayetlerin hepsi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığınca değerlendirilmektedir.

6. Yayın Çalışmaları

Ankara Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığınca; kurumun çalışmalarını tanıtmada, belde halkının şikayetlerini ve önerilerini kuruma aktarmada, çeşitli yayınlardan da yararlanılmaktadır. Ayrıca ilgili birimlerin her türlü basım ve yayını daire başkanlığına aittir. Birim yöneticilerince; dairenin kuruluşundan bugüne kadar yapılan yayın çalışmalarının yeterli olmadığı, oysa 26 Mart 1989 tarihindeki seçimlerden sonraki belediye yönetimince yayın çalışmalarına önem verildiği ifade edilmiştir.

Birimin çıkarttığı yayınlardan biri olan ANKARA BÜLTENİ, aylık olarak yayınlanmakta ve belediye çalışmaları

rını kapsamaktadır. Büyükşehir belediyesinin aylık yayın organı Ankara Bülteni, Ankara'da olan olayları anlatan ve genelde vatandaşın da söz hakkının olduğu, ilçe belediyeleri hakkında haberlerin yazıldığı bir yayın türüdür.

Ekim-1989 tarihinden itibaren çıkan ve 8 sayfa olan bu bülten, her ay periyodik olarak yayınlanmaktadır.

Yine aylık olarak yayınlanan TÜKETİCİ BÜLTENİ ise, Ankara'lı tüketicilerin fiyatlardan bilgi sahibi olması amacıyla çıkarılmaktadır. Bültende ayrıca, okuyucu mektuplarına, halkın şikayetlerine, isteklerine ve önerilerine de yer verilmektedir. Bu bülten, belediye otobüslerinde ve pazar yerlerinde parasız olarak halka dağıtılmaktadır.

Ocak-1990 tarihinden itibaren basımına başlanan 8 sayfa olan bu bülten de her ay düzenli bir şekilde yayınlanmakta olup, içindeki bilgiler-resim, haber vb.-ise basın ve halkla ilişkiler birimindeki görevlilerce hazırlanmaktadır.

Bu yayınlardan ayrı, ilk defa çıkarılan Tarifeli Mallar Fiyat Politikası (Politikalar Dizisi 1) adlı 24 sayfalık küçük el kitapçığı da bulunmaktadır. Bu kitapçığın esas amacı, hükümetin fiyat politikasına belediyenin müdahalede bulunup bulunamayacağını açıklamaktır. Çeşitli tarifelerin ve malların fiyatlarının açık açık anlatıldığı bu kitapçık Haziran 1990'da basılmıştır. Yetkililerce bu politikalar dizisinin devam edeceği belirtilmiştir.

Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri meclis üyelerinin ve il genel meclisi üyelerinin özgeçmişlerinin bulunduğu ve Ankara Büyükşehir Belediyesine bağlı olarak iş yapan muhtarların tanıtıldığı "Ankara Yerel Yönetim Albümü"

bir başka yayın türü olup, Nisan 1990'da yayınlanmıştır ve 202 sayfadır.

Ayrıca Ağustos 1989'da basılmış olan ve Ankara Programının iş programına dönüşmüş biçimi olan Ankara Programı Uygulama Planı adlı kitap (48 sayfa), 1989'da yapılanlar ile 1990'da yapılacak olanları içeren Ankara Programı 1990 (Şubat 1990'da basılmış olup, 176 sayfadır) kitabı ve 1. Ankara Kurultayı'nın sonuçlarını içeren 1. Ankara Kurultayı 13-16 Ekim (Şubat 1990'da basılmış olup, 78 sayfadır) adlı yayın da belediyenin diğer yayınlarındandır.

Bu yayınların yanısıra, Ankara Dergisi adlı altı aylık bir yayının çıkarılması ve Ankara ile ilgili belgesel film çekilmesi planlanmaktadır. Yılda iki kez çıkarılması düşünülen Ankara Dergisi'nin kültür, sanat ve bilim ağırlıklı, geleceğin, bugünün ve geçmişin Ankarasından kesitler sunmayı amaçlayan ve bilimsel içerikli bir dergi olacağı yetkililerce ifade edilmiştir.

Ankara Büyükşehir Belediyesinin yazılı olan yayınlarının dışında belirtilebilecek olan başka bir konu da "Belediye Yayın Merkezi" olarak nitelendirilen ve belde halkına yayın yapan bir merkezin kurulmasıdır. Gençlik Parkında olan bu merkezde, kentsel yaşamı tümüyle ilgilendiren konuların ele alındığı, hoparlör sistemi ile çalıştığı Belediye Başkanınca-yapılan görüşmede-açıklanmıştır. Ayrıca şu anda sadece Gençlik Parkında olan bu merkezin, diğer parklarda da kurulması düşünülmektedir.

7. I. Ankara Kurultayı

Ankara'da 1989 yılı içinde Büyükşehir Belediyesi halkla ilişkiler faaliyetlerinden biri olarak sayılabilecek Ankara Kurultayı düzenlenmesi düşünülmüştür. Bu düşünce

ile 13-16 Ekim 1989 tarihleri arasında yapılan I. Ankara Kurultayının amacını, Belediye Başkanı Danışmanı Aydın Köymen şöyle açıklamaktadır:

"Bizim kamuoyuna açıkladığımız yerel yönetim anlayışında iki önemli ilke vardı. Birincisi biz, yerel yönetimi bir yerel hükümet olarak anlıyoruz. İkinci ilkemiz de yerel yönetim ancak katılımıla güç kazanır ve yerel yönetim anlayışında demokratik bir katılımcı mekanizmaların yer alması gerekir biçimindeydi. Ankara Kurultayı fikri, aslında bu iki anlayışımızın bir gereği."⁽⁶⁾ Bu nedenle Kurultayda kent halkının belediye yöneticileri ile biraraya gelerek kentin sorunlarını tartışıp, çözüm önerileri getirmeleri ve tavsiye niteliğinde kararlar almaları istenmiştir.

Kurultay, yapılan ilanlarla önceden kent halkına duyurulmuş ve gönüllü kentlilerden oluşturulan 11 komisyon çeşitli konularda tavsiye kararları almışlardır.

Alınan kararların tavsiye niteliğinde olmasına gerekçe olarak, yasaların belediyenin karar verme organlarını belirlemiş olması ile dört gün içerisinde bütün sorunların teknik detaylarına inilerek ve yasal zorunluluklar da gözönünde bulundurularak, karar verilmesinin olanaksızlığı gösterilmektedir.⁽⁷⁾

Belediye Başkanının çağrısı ile basında kent halkına duyurulan ve ilan edilen I. Ankara Kurultayı Genel Kurulu'

(6) Ankara Bülteni, Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayını, Sayı: 1, Ankara, 1989, s.2.

(7) Ankara Bülteni, s.2.

nun "Alacağı tavsiye kararlarına esas teşkil edecek raporları hazırlayacak olan" komisyon çalışmalarına yaklaşık 3'de 1'i örgütlü kesim temsilcileri olmak üzere 800 kişi katılmıştır.

Kurultayda oluşturulan 11 komisyonun çalışma konuları şunlardır:

- Çalışanların Ankarası ve çalışanların kent yönetimine katılması,
- Gecekonduların Ankarası ve gecekonducuların kent yönetimine katılması,
- Kadınların Ankarası ve kadınların kent yönetimine katılması,
- Çocukların Ankarası ve eğitimde yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları,
- Gençlerin Ankarası ve gençlerin kent yönetimine katılması,
- Esnaf ve sanatkarların Ankarası ve esnaf ve sanatkarların kent yönetimine katılması,
- Yaşlıların Ankarası ve yaşlıların kent yönetimine katılması,
- Kültür başkenti Ankara,
- Belediye-sivil toplum örgütleri arasında işbirliği yöntemleri,
- Yerel yönetimin kaynak sorunu ve hemşehrilerin sorununun çözümüne katılımı,
- Dilek ve temenniler.

Kurultay için oluşturulan ve çeşitli alanlarda çalışmalarını sürdüren komisyonların görev yerleri önceden belirlenmiştir. Kurultayın amacı, organları, komisyonların nasıl çalışacağı ve çalışma programının ne olacağı "I. Ankara Kurultayı Yönetmeliği"nde* açıklanmıştır.

Gönüllü kentlilerin oluşturduğu bütün komisyonların; dört gün sonunda almış oldukları tavsiye niteliğindeki kararlar ve öneriler, komisyon raporlarında açıklanmış olup, bu karar ve önerilerden bazıları şunlardır:(8)

- Esnaf ve Sanatkarların Ankarası ve Kent Yönetimine Katılması Komisyonu Raporu

"Fiyatların ... hergün artmakta olduğu bir gerçektir. Bu nedenle esnaf büyük bir mağduriyete uğramakta olup, fiyat tarifelerini zamanında alamamaktadır.

Fiyat tarife talepleri, kısa sürede sonuçlandırılmalıdır."(9)

- "Kültür Başkenti Ankara" Komisyonu Raporu

"Ankara'daki park ve bahçelerde kültür ve sanat örgütlenmesine daha geniş yer verilmelidir;

Ankara Belediyesinde üst düzeyde çalışmalarda bulunmak ve programları projelendirmek üzere 11 kişilik bir Kültür Danışma Kurulu kurulmalıdır;

Belediye tiyatroları kurulmalıdır;

* Bu konuda geniş bilgi için bkz.: Ankara Kurultayı Yönetmeliği.

(8) Kurultayda oluşturulan bütün komisyonların raporları, almış oldukları tavsiye kararları ve önerileri ile ilgili olarak daha ayrıntılı bilgi için bkz.: I. Ankara Kurultayı, 13-16 Ekim 1989, Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayını, Ankara, Şubat-1990, s.1-78.

(9) I. Ankara Kurultayı, 13-16 Ekim 1989, s.27.

"Ankara" ve "Ankaralı" kavramları sürekli işlenmeli, Belediyenin tüm çalışmaları zamanında ve yaygın olarak halka duyurulmalıdır. Bu amaçla, gazete, dergi, TV gibi kitle iletişim araçlarından en yaygın biçimde yararlanılmalı, duvar gazetesi, dükkan vitrinlerinde video, gibi alternatif iletişim yolları araştırılmalı, yürürlüğe konmalıdır;⁽¹⁰⁾

Ayrıca Kültür Başkenti Ankara Komiyonu Üyeleri, bir "izleme Komitesi" kurulmasını önermekte ve bu önerinin hemen yürürlüğe konulmasını istemektedirler.

- Çalışanların Ankarası ve Çalışanların Kent Yönetimine Katılması Komisyonu Raporu

"Dar gelirliiler için kiralık konut üretilerek kiraya verilmesi,

Uzun vadede de olsa metro ve raylı sistemin bir an önce hizmete sunulması,

I. Ankara Kurultayı'nın oluşturduğu yönetime katılma komisyonlarının sürekliliğini sağlamak amacıyla, Büyükşehir Belediyesi öncülüğünde komisyonların temsil edilebilmesi için örgütlenmeye gidilmelidir.

Bu örgüt belirli zaman aralıklarında (3 ayda bir) geniş katılımlı toplantılar düzenleyerek karşılıklı bilgi alış-verişinde bulunup sorun ve sonuçlarını yakından izlemesine olanak sağlayacak bir konuma getirilmelidir."⁽¹¹⁾

(10) I. Ankara Kurultayı, s.38-40.

(11) I. Ankara Kurultayı, s.55-56.

- Belediye-Sivil Toplum Örgütleri İşbirliği Yöntemleri Komisyonu Raporu

Bu komisyonun hazırladığı metin, üyeler arasında tartışmaya açılmış, fakat önerilerde ortak bir görüş belirtilememiştir.⁽¹²⁾

- Dilek ve Öneriler Komisyonu Raporu

Bu komisyona 250-300 kentli katılmış ve 121 kişi de şikayet ve önerilerini açıklamışlardır. Şikayetlerden bazıları şunlardır:⁽¹³⁾

"Bilet ücreti ile para atmanın farklı olmasının adaletsiz olduğu,

Şikayetlere anında müdahale edilmediği ve günlerce suların boşa aktığı,

Fiyatların kesinlikle denetlenmediği,

Belediyeler ile vatandaş ilişkisinin kopuk olduğu."

Komisyonun getirdiği önerilerden bazıları da şunlardır:⁽¹⁴⁾

"Başta büyükşehir olmak üzere, belediye başkanlarına ulaşamıyoruz. Özel Kalem Müdürleri... vatandaşların belediye başkanları ile görüşmesini engellemesinler.

Halk danışma büroları oluşturulsun.

Otobüslerin iç düzenlerinin sık aralıklarla temizlenmesi, otobüs sürücüleri mutlaka eğitimden geçirilsin.

(12) I. Ankara Kurultayı, s.69.

(13) I. Ankara Kurultayı, s.73-74.

(14) I. Ankara Kurultayı, s.75-78.

- Zabıta teşkilatının halkla ilişkileri eğitilerek, düzene sokulsun."

Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından, 13-16 Ekim 1989 tarihleri arasında yapılan "I. Ankara Kurultayı" değerlendirildiğinde; belediyelerin yaptığı hizmetlerde, belde halkının katılımcılığına örnek olarak gösterilebilir. Kurultayda alınan kararların, belediyenin politikalarını ve alacağı kararları etkileyeceği yönünde-belediye yetkililerince-yapılan açıklamalar, bu faaliyetin dolaylı bir katılma eylemi olduğu kanısını oluşturmaktadır.

Hazırlanan 1990 yılı Belediye Programında, I. Ankara Kurultayına sunulan komisyon raporlarının önem kazandığı, bu raporları veren kişilerin tesbit edilerek, bir izleme komitesinin oluşturulduğu (kurultayda oluşturulan 11 komisyondan 6 tanesinin son derece aktif, 5 tanesinin ise çok pasif izleme komitesi bulunmakta ve bu komiteler 6-10 kişilik gruplar arasında değişmektedir), bu komitelerin şu anda sadece kendi görevlerini değil, aynı zamanda belediyenin de yapması gereken görevleri yaptıkları, Aydın Köymen* tarafından belirtilmiştir.

1990 yılında Ankara Kurultayı'nın ikincisinin yapılması planlanmaktadır.

8. Yapılan Diğer Faaliyetler

Ankara Büyükşehir Belediyesinin halkla ilişkiler ile ilgili olarak yapmış olduğu diğer faaliyetler ise şunlardır:

Her hafta hava kirliliği ilanları gazetelere verilerek kamuoyuna duyurulmaktadır. Bunun dışında, Büyükşehir

* Aydın Köymen, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Danışmanıdır.

Belediyesince çeşitli turnuvalar, toplantılar, festivaller konferanslar, gösteriler, konserler ve sergiler gibi kültürel faaliyetler de yapılmıştır. Ayrıca, belediyelerin yetkilerini kullanırken, sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapması gerektiğini sürekli vurgulayan belediye yöneticileri, 1990 yılı içinde Büyükşehir Belediyesi ile ilçe belediyelerinin çeşitli meslek odalarıyla işbirliği yapmasını öngören bir protokol de imzalamıştır.

C. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNE BAĞLI BİRİMLERCE YÜRÜTÜLEN BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER FAALİYETLERİ

Bu kısımda ise Ankara Büyükşehir Belediyesine bağlı iki birimin, Ankara Elektrik Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi (EGO) Genel Müdürlüğü ile Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi (ASKİ) Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen basın ve halkla ilişkiler çalışmaları ve bu çalışmalarda kullandıkları yöntemlerden bahsedilecektir.

1. EGO Genel Müdürlüğü Doğal Gaz Halkla İlişkiler Bürosu

Ankara'da doğal gaz uygulamasına geçilmesi ile birlikte; doğal gazın gerek tesisinde, gerekse kullanımı sırasında halkın bilgi alabileceği istek ve şikayetlerini iletebileceği bir birime ihtiyaç duyulması üzerine, EGO Genel Müdürlüğü Gaz Daire Başkanlığına bağlı olarak Halkla İlişkiler Bürosu oluşturulmuştur.

Gaz Daire Başkanlığında halkla ilişkiler ile ilgili bir kadro olmadığı halde, ihtiyaçtan dolayı kurulan Doğal Gaz Halkla İlişkiler Bürosu Eylül 1989'da tam olarak faaliyete geçmiştir. Kurumda çeşitli hizmet birimlerinde çalışan personelin bu birimde görevlendirilmesi ile oluşan

halkla ilişkiler bürosunda, yönetici ile birlikte 24 kişi çalışmaktadır. Bu birimde görevli personel, halkla ilişkiler konusunda bir hizmet içi eğitimden geçirilmemiştir.

Günlük çalışma saatleri (08.00-17.00) arasında ve Cumartesi günleri açık bulunan bu birime yurttaşlar, telefon ile ya da şahsen başvurarak, şikayet ve isteklerini aktarabilmektedirler. Yurttaşların bilgi ihtiyaçları anında giderilmediği taktirde, telefon numaraları alınarak, daha sonra kendilerine telefonla bilgi verilmektedir.

Vatandaşlardan şikayet geldiği zaman, doğal gaz halkla ilişkiler bürosunca yapılan işlemler çeşitlidir. Öncelikle, EGO Doğal Gaz Abone Şikayet Formu denilen formdaki adres kısmı doldurulmakta ve aboneden mutlaka telefon numarası alınmakta, eğer telefon numarası yok ise haber iletebilecek bir yakınının telefonu istenmektedir. Telefonu olmayanların yaptıkları şikayetler ise, iş kaybı olduğu gerekçesiyle kabul edilmemektedir. Formda adres ve telefon numarasından başka, ayrıca abonenin şikayeti de alınmaktadır. Daha sonra birim tarafından randevu alınmakta konuta gidilmekte, yüklenici firma ekibine verilen bu şikayet formuna, formu dolduran görevlinin kim olduğu belirtilmekte ve tarih yazılmaktadır.

Abonu ile yapılan görüşme bittikten sonra, abonenin hangi sektörde oturduğu tesbit edilmekte ve form üstüne yazılmaktadır. Doğal gaz uygulaması ile ilgili hazırlanan Ankara Planında, doğal gaz dönüşümünün gerçekleştirileceği semtler, sektörlerle ayrılmış durumdadır. Halkla ilişkiler biriminin semtlerde doğal gaz dönüşümünün yapıldığı ve sıranın hangi semtte olduğu, bu plan üzerinde izlenmektedir. Cadde olarak 50 sektöre ayrılan Ankara bölgesinde,

sektörlerde ayrıca sokak bazında ayrılmış olup, sektörlerden gelen şikayetler de tesisat ve dönüşüm olarak iki kısımda değerlendirilmektedir.*

Bu birim tarafından, doğal gaz dönüşüm çalışmalarının yapılacağı bölgelerde oturan abonelere önceden yazılı açıklamalar-duyurular-ile dönüşüm çalışmaları ve doğal gaz hakkında bilgi verilmekte ve belde halkı, uyulması gereken kurallar hakkında uyarılmaktadır (doğal gaz konusunda yapılacak çalışmalar ile ilgili duyurular ve emniyet (gaz kaçağı) ile ilgili duyurular evlere-posta kutularına konularak-dağıtılmıştır). Bunların yanı sıra, TV spotları ile vatandaşlar bilgilendirildiği gibi, gaz kaçağı olması durumunda ne yapılması gerektiğini bildiren "sticker"lar da apartman girişine yapıştırılmaktadır. Emniyet ile ilgili duyurular-stickerlar-da gaz kaçağı olduğunda veya koku duyulduğunda, belde halkının ne yapması gerekeceğini anlatan, halkı bilgilendirici kısa bilgileri içermektedir. Ayrıca bu konuda 067 no'lu telefonla EGO'ya bilgi verilebilmektedir. Bunun dışında kentin belirli yerlerine pankartlar asılarak da halka gerekli duyurular yapılmaktadır.

EGO Genel Müdürlüğü binasında hizmet veren bu birimin yanı sıra; doğal gaz dönüşüm çalışmalarının sürdürüldüğü semtlerde geçici olarak "Doğal Gaz Danışma Bürosu" kurulmaktadır. Ulus, Esat, Bahçeli, Gazi Mahallesi, Batıkent ve Basın Evleri'nde olmak üzere 6 yerde "EGO Doğal Gaz Danışma Bürosu" adı altında açılan ve dönüşüm çalışmaları süresince açık bulundurulacak-bir veya iki kişinin görev yaptığı-bu bürolar ilgili semtte oturan vatandaşların doğal gazla ilgili istek ve şikayetlerini almakta-bu bürodaki gö-

* Daha önce kullanılan hava gazı borularına bakır boru ilavesine tesisat çalışması; tesisat yapıldıktan sonra cihazların doğal gaza dönüştürülmesine ise Dönüşüm çalışması denilmektedir.

revliler gelen istek ve şikayetleri birime iletmekte, birim ise gerekeni yapmakta-ve onları bilgilendirmektedir. Halktan gelen şikayetler azalınca, geçici olarak kurulan bu bürolar kapatılmaktadır.*

EGO doğal gaz halkla ilişkiler biriminin resmi bir kimliği olmadığı için; birimle ilgili olarak halktan gelen-gazetede yayınlanan-şikayetler yazılı olarak cevaplandırılmamakta, fakat şikayet sahibine telefonla bilgi verilebilmektedir.

2. EGO Genel Müdürlüğü Otobüs Daire Başkanlığı Halkla İlişkiler Şefliği ve EGO Otobüs Dairesi Başkanlığı Halkla İlişkiler Bürosu

EGO Genel Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren bir diğer halkla ilişkiler birimi ise Otobüs Daire Başkanlığı Otobüs İşletmesi Merkez Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışan halkla ilişkiler birimidir. Daha önce Eğitim ve Sosyal İşler Şefliği adı altında hizmet veren bu birim, 1990 yılında Halkla İlişkiler Şefliği'ne dönüştürülmüştür. Henüz, EGO Genel Müdürlüğü teşkilat şemasında yerini alamamış olan bu birimde şef dahil 34 kişi görev yapmaktadır. Birim şefinin, Basın Yayın Yüksek Okulu Mezunu olmamasına rağmen, halkla ilişkiler olayını benimsemiş ve çalışmaları buna göre yapan bir kişi olduğu gözlenmiştir.

Bu birime bağlı olarak-2 tane Opera'da, 1 tane Ulus'da olmak üzere toplam-3 tane halkla ilişkiler bürosu halka hizmet vermektedir. Bunların dışında ayrıca Batıkent' de-hem Gaz Dairesi, hem de Otobüs Dairesi'nin beraber kul-

* Araştırmanın yapıldığı sırada, geçici olarak açılan bu bürolardan Ulus, Esat, Bahçeli'deki büroların kapatıldığı ve Gazi Mahallesi, Batıkent ve Basın Evleri'ndeki büroların açık bulundurulduğu birim yetkilisince belirtilmiştir.

landığı-bir büro bulunmaktadır. Halkın belediye otobüsleri ile ilgili istek ve şikayetlerini değerlendirmek amacıyla kurulan bu büroların ismi "EGO Otobüs Dairesi Başkanlığı Halkla İlişkiler Bürosu" olarak geçmektedir.

Bu bürolar Mayıs 1990'da kurulmuş ve faaliyete geçmiştir. Toplam 3 tane olan büroların bir tanesi kayıp eşya bürosu olup, diğer ikisi ise şikayet bürosudur.

Opera'daki kayıp eşya bürosuna otobüslerde bulunan eşyalar getirilmektedir. Otobüste kaybolan eşyalar, hangi otobüste bulunmuşsa, o otobüsün bağlı olduğu bölgedeki otobüs sevk amirliğine gönderilmekte, eşyaların kaydı yapı- lıp, raporu tutulduktan sonra, bu büroya getirilmektedir. Eşyalar gelince büroda da kaydı yapılmakta ve dolaba yerleştirilmektedir. Bürodaki eşyalar, vatandaşlar gidip alıncaya kadar bekletilmektedir. Kayıp eşya bürosunda biri emanet memuru olmak üzere iki görevli çalışmaktadır.

Diğer iki şikayet bürolarının görevi ise, vatandaş- ların belediye ile olan istek ve şikayetlerini değerlendirmektir. Vatandaşlar otobüs hizmetleri ile ilgili dilek, şikayet ve önerilerini bu bürolara sözlü olarak iletebil- dikleri gibi, yazılı olarak veya telefonla da başvurabil- mektedirler. Bu amaçla hazırlanan İstek ve Şikayet Formu'nda halkın şikayetlerinin yanısıra, istek ve önerilere de yer ayrılmış durumdadır. İki şikâyet bürosunda ise toplam 4 memur görev yapmaktadır.

Şikâyetde bulunan vatandaş, formu kendisi doldurmak- tadır. Telefon ile yapılan şikayetlerde ise, şifai olarak gerekli yerlere bildirilmektedir. Sadece otobüsler ile ilgili şikayetler Ulus ve Opera'daki bu bürolara yapılmak-

tadır. Üç büroda toplanan bu formlarda yer alan şikâyet, istek ve öneriler, her hafta Otobüs Daire Başkanına iletilmekte, ilgili bölge müdürlüğü* tarafından da vatandaşa yazılı açıklama yapılmaktadır. Bu açıklamaların bir adedi de gerektiğinde ilgili vatandaşa gösterilmek üzere halkla ilişkiler bürolarına gönderilmektedir.

Halkla ilişkiler bürolarında çalışan toplam 6 görevli, bürolar açılmadan önce bir hizmet içi eğitimden geçirilmiş olup, lise mezunudur. Büroların çalışma saatleri sadece hafta içinde, 08.00-11.30-13.00-17.00 dir. Bir süre öğrenci pasosu işlemleri-paso verilme işi-bu bürolarda yapılmış fakat 1.5 ay sonra Otobüs Dairesi Başkanlığındaki eski yerine devredilmiştir.

Yazılan şikayet formları haftalık olarak-Çarşamba günleri-Halkla İlişkiler Şefliğine iletilmekte, daha sonra Otobüs Daire Başkanına gönderilmektedir. Halktan gelen şikayetlerin en çoğunun otobüslerin yetersizliği, saatinde kalkmayışı ve otobüslerin güzergah değişimi ile ilgili olduğu, haftada ortalama olarak 10-15 şikayet formu geldiği, bürodaki görevlilerce belirtilmiştir.

Vatandaşların otobüslerle ilgili şikayetlerini daha kolay iletebilmelerini sağlamak amacıyla, bu bürolar açılmıştır. Opera'daki bu bürolarda kitle iletişim araçlarından sadece telefon, Batıkent'teki büroda ise telsiz bulunmakta iken, Ulus'taki büroda ne telefon, ne de telsiz bulunmaktadır.

Vatandaşlar bu formu kullanmadan da yazılı olarak şikayetlerini bildirebilmektedirler. Bu tür bir formun kullanılmasıdaki amaç; vatandaşlara kolaylık sağlamak olduğu kadar, yönetimin işini de kolaylaştırmaktır. Formda doldu-

* EGO Genel Müdürlüğü Otobüs Daire Başkanlığına bağlı 4 adet Otobüs İşletmeleri Bölge Müdürlüğü bulunmaktadır.

ranın adı, soyadının yanısıra, adres ve telefon numarasına da yer ayrılması, vatandaşa şikayeti ile ilgili bilgi aktarımını olanaklı kılmaktadır.

Ayrıca, halkla ilişkiler şefliği tarafından; vatandaşların otobüslere iniş-binişlerinde ve yolculuk sırasında uyması gereken kurallar karikatürize edilerek hazırlanmıştır. Bu afişler, belediye otobüslerine yapıştırılarak, halkın bu konularda dikkati çekilmek istenmektedir.

Mevcut uygulamaya göre cenaze arabasının temini yalnızca Otobüs Daire Başkanlığından yapılmaktadır. Vatandaşlara bu konuda yardımcı olmak amacıyla, halkla ilişkiler bürolarına da bu konuda yetki verilerek, hizmetin birden çok yerde yürütülmesi planlanmaktadır. Böylece bu bürolar hem şikayet bürosu, hem de cenaze vb. işlemler için araç kiralama bürosu olarak görev yapacaktır.

Belediye otobüslerinde paralı taşımacılığın kaldırılması üzerine, halkın bilet ihtiyacını karşılamak amacıyla bilet satış gişeleri açılmış olup, bunlar artırılmıştır. Ayrıca özel seyyar bilet satış bayileri de oluşturulmuştur.

Otobüs Daire Başkanlığı Halkla İlişkiler birimine bağlı olarak çalışan denetim elemanlarınca; belediye otobüslerinde kullanılan kart, paso ve biletlerin geçerliliği denetlenmektedir. Bu görevliler ayrıca sürücüleri, kontrol memurlarını da denetlemektedirler. Bunun dışında, 1 Haziran 1990'dan itibaren özel halk otobüslerinin denetlenmesi işi de bu denetim elemanları üstlenmiştir.

Bu tür bir denetimin olduğu, duyuru şeklinde otobüslere asılarak, halkın da denetim elemanlarına yardımcı olunmasının beklendiği belirtilmiştir. Şu anda 3 tane olan halkla ilişkiler bürolarının yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.

3. ASKİ Genel Müdürlüğü Halkla İlişkiler Müdürlüğü

Ankara Büyükşehir belediyesinin bazı birimlerinde bizzat halkla ilişkiler hizmetinde çalışan personele uygun kadro verilmezken, ASKİ Genel Müdürlüğü'nde ise Halkla İlişkiler Müdürlüğü kadrosu olmasına rağmen, bu kadroya atama yapılmamış ve bu birime işlerlik kazandırılammıştır.

ASKİ teşkilat şemasında yer alan "Halkla İlişkiler Müdürlüğü"nin çalışmaları hakkında bilgi almak üzere söz konusunu kuruma gidildiğinde, böyle bir birimin henüz faaliyete geçmediği, halkla ilişkiler çalışmalarının Özel Kalem Müdürlüğüne yerine getirilmeye çalışıldığı saptanmıştır*.

Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nün yakın bir zamanda faaliyete geçeceği ve şu anda örgütlenme sorunu içinde olduğu bildirilen birimin faaliyetlerini Özel Kalem Müdürlüğü ile Eğitim Müdürlüğü üstlenmiş durumdadırlar.

Ayrıca, halkın su kesintileri arızaları ve kanalizasyon ile ilgili müracaatlarını, şikayetlerini iletebilecekleri, bilgi alabilecekleri bir birim oluşturulmuştur. Bu birimin telefon numarası (068) günlük gazetelerde sürekli yayınlanmaktadır. (068) Haber Alma Birimi 1989 yılında-27 Mart 1989 yerel seçimlerinden sonra-oluşturulmuş olup bu birimde toplam 5 kişi çalışmaktadır. 8 hat olan telefonlarda kanal ve su olarak gelen sorunlar bir formata işlenmekte ve abonenin adresi alınmakta olup, hangi ilçe belediyesine ait ise o ilçe belediyesinin ASKİ'ye bağlı ekiplerine bir rapor halinde gönderilmektedir. Vardiyalı olarak çalışan bu birimdeki personel 24 saat görev yapmaktadır.

* Araştırmanın yapıldığı Haziran 1990 tarihinde anılan bu birimin faaliyete geçmediği görülmüştür.

III. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HALKDANIŞ VE BELDE EVLERİ PROJESİ

Bu proje büyükşehir belediyesince yayınlanan "Ankara Programı Uygulama Planı" ve "Ankara Programı 1990" adlı kitaplarda yer almaktadır. Uygulamaya başlanmak üzere olan Halkdanış projesi ile şunlar amaçlanmaktadır:⁽¹⁵⁾

"Belediye hizmetleri ile bilgi ve danışma hizmetleri vermek, yakınma ve eleştirileri toplamak, istemleri belediyenin çeşitli birimlerine aktarmak, yanıtlanmasını ve çözümü sağlamak, yayın yoluyla belediyenin faaliyetlerini belediye birimlerini, yaptıkları işleri kamuoyuna duyurmak, anket ve benzeri teknikleri kullanarak kamuoyu yoklamaları yapmak ve kamuoyu oluşturmak, bülten vb. yayınlar çıkararak saydam ve katılımcı belediyeçilik anlayışını oluşturmak amacıyla Halkdanış kurulacaktır.

Bu hizmette hedef kitle tüm Ankaralılarıdır. Halkdanış, Ankaralıların belediye hizmetleriyle ilgili sorunlarında başvuracakları ilk merkez niteliğindedir. Halkdanış'ın başlangıçta günde 12 saat süreyle Ankaralılara hizmet vermesi düşünülmektedir. Halkdanış, Ankara Büyükşehir Belediyesinin tüm daire başkanlıklarında birer eleman bulunduracak ve bu elemanlar sayesinde, Halkdanış bürosuna gelen sorunlar ilgili dairelerin Halkdanış personeline aktarılarak çözümü kolaylaştıracak ve hızlandıracaktır."

Ayrıca, "kentte mevcut çeşitli kültürleri toplumsal ve mekansal bir örgütlenme aracılığı ile iletişim içine sokmak; ortak kültür ve sanat üretimini teşvik etmek, da-

(15) Ankara Programı 1990, s.104; Ayrıca bu konuda geniş bilgi için bkz.: Ankara Programı Uygulama Planı, Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayını, Ankara, Ağustos 1989 s.46.

yanışma, yardımlaşma, hemşehrilik, demokrasi gibi iletişim ve ilişki biçimlerini geliştirmek, belediyenin doğrudan ürettiği ya da düzenlenmesine aracılık ettiği hizmetleri halkın ayağına götürmek; belediyenin hemşehrilerinin çeşitli sorunlarının çözümü yolunda yol göstericilik görevini yerine getirmesini sağlamak, sivil inisiyatifleri geliştirmek amacıyla başlangıçta her ilçede ve beş yılın sonunda, seçilmiş gecekondü mahallelerinde Beldeevleri'nin kurulması"⁽¹⁶⁾ planlanmaya alınmıştır.

IV. ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER KONUSUNDA BİR ALAN ARAŞTIRMASI

A. ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

1. Araştırmanın Amacı

Belediyelerde halkla ilişkileri; belediyenin yaptığı işleri, programını, izlediği politikayı ve personelini, ilişkide bulunduğu hedef kitleye (belde halkına) tanıtıp benimsetmesi, ayrıca bunu seçtiği kitlenin amaç ve istekleriyle bağdaştırması gerektiğine inanması; bu amaçla hedef kitlenin ilgi ve desteğini kazanacak bir program geliştirip uygulaması ve sonuçlarını değerlendirerek tekrar hedef kitleye sunması için, planlı, inandırıcı bir iletişim çabasıyla karşılıklı ve sürekli etkileşim içinde bulunabilmesi, şeklinde nitelendirmiştik (bu nitelendirme daha önce birinci bölümde yapılmıştı). Görüldüğü gibi, belediyelerde halkla ilişkiler, belediyeden belde halkına, belde halkından da belediyeye olmak üzere iki yönlü bir iletişim ve etkileşimdir. Bu noktadan hareketle, bu çalışmada amacımız, alan

(16) Ankara Programı Uygulama Planı, s.46.

araştırmalarına konu olan Ankara Büyükşehir Belediyesinde Basın ve Halkla İlişkiler biriminin faaliyetlerini, bu konudaki ilkelerini, çalışmalarını, gerçekleştirmeyi düşündükleri-gerçekleştirebildikleri veya gerçekleştiremedikleri-projelerin neler olduğunu tesbit etmek ve bu açıdan değerlendirmektir. Dolayısıyla, öncelikle Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı olmak üzere, Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanı, birimdeki diğer çalışan görevliler ve ayrıca Büyükşehir Belediye Başkan Danışmanları ile yüzyüze görüşmeler yapılmış olup, görüşme yapılan yetkililerin bu konudaki görüşlerini ele almak ve duyarlılıklarını anlamak temel amacımızdır.

2. Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırma, Ankara Büyükşehir Belediyesinin Basın ve Halkla İlişkiler Birimindeki faaliyetlerin, halkla ilişkiler alanı unutulmaması, sadece basın alanında yürütülmeye çalışıldığı, halkın yönetime katılım olayının sınırlı bir şekilde gerçekleştirilebildiği, ayrıca bu katılımın doğrudan değil, dolaylı bir şekilde olduğu, halkla ilişkiler hizmetinin daha çok büyük tirajlı gazetelerin verdiği haberler sayesinde gerçekleşebildiği, yerel radyo ve yerel basının bu alanda önem kazandığı, saydam ve katılımcı belediye başkanlığı anlayışının belediye yönetimince ne şekilde algılanarak yürütülmeye çalışıldığı (burada teoride kabul edilen saydam ve katılımcı belediye başkanlığı anlayışı ile belediye yönetiminin anladığı ve uyguladığı saydam ve katılımcı belediye başkanlığı anlayışının bir karşılaştırması yapılacaktır), halkla ilişkiler çalışmasında belediye yönetiminin belde halkıyla bütünleşmesinin gerekli olduğu, hipotezlerine dayanmaktadır.

3. Araştırmanın Metodu

Araştırmamızın alanı Ankara Büyükşehir Belediyesi' dir. Bu alanda Ankara Büyükşehir Belediyesinin Basın ve Halkla İlişkiler birimi araştırmaya temel alınmıştır. Araştırma önceden hazırlanan soruların, Büyükşehir Belediye Başkanına, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanına, birimin diğer yetkililerine ve Büyükşehir Belediye Başkan Danışmanlarına sorulması yoluyla yapılmıştır. Birim yetkilileri ile yürütülen görüşmeler sırasında, yetkililere yöneltilen sorularla durum saptanmaya çalışılmış ve birtakım bilgiler elde edilmiştir.

Soruların hazırlanmasında, önce uzun bir hazırlık çalışması yapılmıştır. Daha sonra bir taslak hazırlanıp, uzmanların* görüşüne başvurulmuş, bu görüş ve öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak 50 soru düzenlenmiştir. Hazırlanan bu sorular Büyükşehir Belediye Başkanı dahil, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanı ve birimin diğer yetkilileri ile Büyükşehir Belediye Başkanı Danışmanlarına yöneltilmiştir.

4. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi ile İlgili Bazı Açıklamalar

Araştırmamızda elde ettiğimiz sonuçların öncelikle olduğu gibi verilmesine çalışılmıştır. Soruların hazırlanması sırasında temel aldığımız, "halkla ilişkiler", "sıydam belediyeçilik", "basın", "halk katılımı" gibi değerlere verilen cevapların ne derece uyumlu olduğu zaman zaman değerlendirmelerle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

* Taslakların soruya dönüştürülmesi sırasında Yrd.Doç.Dr. Kemal Görmez ve Arş. Gör. M.Salih Yazıcı ile görüşülmüştür.

B. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI VE YORUM

Araştırmada hipotezlerimiz doğrultusunda sorulan soruların cevapları bazen olduğu gibi alınıp, bazen de yorumlanarak verilmiştir. Ayrıca cevaplar doğrultusunda, yeni önerilere de yer verilmiştir. Alan araştırmasının genel değerlendirmesi cevaplarla birlikte verildiğinden, sonuçta genel bir değerlendirme yapılmamış olup, sorular ekte sunulduğu için burada ayrıca sorulara da yer verilmiştir.

1. Büyükşehir Belediyesi Teşkilatı ve Basın-Halkla İlişkiler Biriminin Statüsü

Ankara Büyükşehir Belediyesinin teşkilat yapısı ve bu yapının içinde Basın ve Halkla İlişkiler biriminin statüsü ile ilgili olarak sorduğumuz soruya, birimin Ankara Büyükşehir Belediyesi Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı adı altında, mevcut teşkilat yapısı içerisinde Genel Sekreterliğe bağlı olarak faaliyet gösterdiği belirtilmiştir. Birim yetkililerince birimin idari olarak Genel Sekreterliğe bağlı olduğu, fakat uygulamada işlerin doğrudan Belediye Başkanı ile yürütüldüğü ifade edilmiştir.

Büyükşehir Belediyesinin teşkilat yapısı incelendiğinde, Başkanlık makamının en güçlü makam olduğu görülmektedir. Halkla ilişkiler biriminin ise, bir teşkilat içinde teorik olarak en üst işlevsel ve kararlarda etken olan makama bağlanması kuraldır. Ankara Büyükşehir Belediyesinde ise, halkla ilişkiler biriminin hem basın yayınlara birlikte olması, hem de Genel Sekreterliğe bağlı olması, birimin etkinliğini azaltabilecek bir pozisyon olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle bir danışma birimi niteliğinde

olan halkla ilişkiler biriminin doğrudan belediye başkanına bağlı olarak teşkilatlandırılması-hem etkinlik, hem de sunulan hizmette verimlilik açısından-gerekmektedir.

2. Birimin Kuruluşu

Birimin kuruluş şekli ve zamanı öğrenilmek istendiğinde, birimin makam onayı ile 1977'de kurulduğu belirtilmiştir. Bu onay, Belediye Meclis Kararı ile yürürlüğe girmiştir. Belediye gibi halka yakın ve halka etken hizmet vermesi gereken kurumların halkla ilişkiler birimine uzun süre sahip olamaması ülkemizde halkla ilişkiler faaliyetlerinin ne derece yetersiz olduğunun göstergesidir. Ayrıca incelendiğinde 1977'de kurulan bu birimin uzunca bir süre etkin olarak faaliyet göstermediği de görülebilir.

3. Birimin Statüsündeki Değişiklikler

Birim yetkililerince, daha önce Şube Müdürlüğü olarak kurulan birimin, 1985 yılında bazı belediyelerde Büyükşehir Belediye yönetimine geçilmesi ile Daire Başkanlığına dönüştürüldüğü ifade edilmiştir. Bu da göstermektedir ki, Büyükşehir Belediye yönetimi ile halkla ilişkiler biriminin Daire Başkanlığı şeklinde örgütlenmesi esas olduğundan, Şube Müdürlüğü olarak kurulan birim, daha sonra Daire Başkanlığına dönüştürülmüştür.

4. Birimin Kuruluş Şeması, Yetki Görev ve Sorumluluk Yönetmeliği

Birim yetkililerince, birimin kuruluş şeması, yetki görev ve sorumluluklarını gösteren bir yönetmelik bulunduğu ifade edilmesine rağmen, sadece kuruluş şemasının olduğu, bunun dışında birimin görevlerini yetki ve sorumluluklarını

yazılı olarak belirten bir belgenin bulunmadığı görülmüştür. Yetki, görev ve sorumlulukları gösteren bir yönetmelik olmadığı için de, bu birimin görevlerini nasıl ve ne şekilde yaptığı konusunda bir bilgi sahibi olunamamıştır. Bu yazılı belgenin olmaması, birimin daha etken ve sağlıklı şekilde çalışmasını engelleyici bir durumdur. Çünkü her birimin bir kuruluş amacı ve bu amaçları açıklayan yazılı bir belgesi olmalıdır.

5. Birimin Amacı, Yetki, Görev ve Sorumlulukları

Birimin amacı, yetki, görev ve sorumluluklarının neler olduğu sorulduğunda, yetkililerce şunlar ifade edilmiştir. "Belediyenin faaliyetlerini kitle elitişim araçlarından yararlanarak halka duyurulmasını sağlamak, bu konuda vatandaşlara bilgi verirken, onların öneri ve şikayetlerini değerlendirmek. Kısaca belde halkının kafasında belediye hakkında olumlu imaj yaratmak." Bu konuda bir yönetmeliği olmayan birimin, halkla ilişkiler faaliyetlerini tam anlamıyla yapabilmesi açısından amacının yazılı bir şekilde açıkca belirtilmesi, yetki görev ve sorumluluk alanlarının tanımlanması gerekmektedir.

6. Birimin Bütçesi

Birime belediye bütçesi içinde ne kadar kaynak ayrıldığı sorulduğunda, Daire Başkanlığına ait bir bütçe bulunması gerekirken, Büyükşehir Belediye bütçesi içinde birime ait ayrı bir bütçenin bulunmadığı, bununla birlikte yapılacak işler için diğer kalemlerden kaynak ayrıldığı belirtilmiştir. Birime ait ayrı bir bütçenin bulunmaması, belediye yönetiminin bu birime gereken önem ve değeri vermediğini göstermektedir.

7. Birimin Personeli ve Görev Dağılımı

İçişleri Bakanlığınca 44 kişi olarak belirtilen birimin kadrosunun sürekli değişken olduğu, şu anda birimde -5'i basın yayın yüksek okul, diğerleri de lise, orta ve ilkokul mezunu olmak üzere-toplam 30 kişinin görev yaptığı belirtilmiş olup, bizim gözlemlerimiz ise şu doğrultudadır: Halkla ilişkiler politikalarının belirlenmesinde ve kimi zaman uygulamasında başkan danışmanları etkin ve başarılı olarak rol almaktadırlar. Ancak, üst düzeydeki bu nitelikli insangücünün hizmetin yürütülmesinde rol alan diğer personel için de geçerli olduğunu söylemek olanaklı değildir.

Buna rağmen, belediye yöneticilerinin halkla ilişkiler birimlerinde görevlendirilecek personelin seçimine mevcut koşullar içerisinde özen gösterdikleri, olabildiği ölçüde bu hizmete uygun eleman görevlendirilmeye çalıştıkları gözlemlenmiştir.

8. Birimin Modern Araç, Gereç ve Kalifiye Personel Bakımından Güçlendirilmesi

Birimde, modern haberleşme teknik ve yöntemlerinin kullanıldığı tesbit edilmiştir. Bunun dışında birimde çalışan personelin, özellikle foto muhabirlerinin konularında deneyimli oldukları yetkililerce belirtilmiştir. Buna rağmen, birimin etkin ve verimli çalışabilmesi, hem sürekli, hem de nitelikli bir personel kadrosunun olmasına bağlıdır. Oysa birim yetkililerince kadronun sürekli değiştiği belirtilmiştir. Bu birimdeki kadronun sürekli olmaması, verilen hizmetin etkinliğini azaltacağından, sürekli ve belirli bir kadronun oluşturulması gerekmektedir.

9. Birimin Politika ve Uygulamaları

Birimin politika ve uygulamalarının neler olduğu öğrenilmek istendiğinde, yetkililerce, basın yayın biriminin politikası, belediye faaliyetlerinin şeffaf ve katılımcı ilkeler çerçevesinde belde halkına duyurulmasının sağlanması, biçiminde açıklanmıştır. Basın bürosunun çalışma politikasının genel çerçevesini de, belediye yönetiminin uygulamış olduğu sosyal, siyasi ve ekonomik politikaların belirlediği ifade edilmiştir. Birimin uygulama alanı ise, Belediye Meclis toplantılarının basın aracılığıyla halka duyurulmasıyla başlayıp, çeşitli konularda alınan telefon ve mektup şikayetlerine uzanan geniş bir alan olarak belirtilmiştir.

Büyükşehir Belediye Başkanı, halkla ilişkiler politikasını; saydam bir yapıyı, katılımcı bir işleyişi sağlayacak tüm araçların işletilmesi, harekete geçirilmesi olarak ifade etmiştir.

Büyükşehir Belediye Başkanlığında, Başkan Danışmanlığında bulunan bir görevli ise, bu konuda şunları ifade etmiştir: "Belediyenin basın ve halkla ilişkiler dairesinde ne geçmişte, ne de bugün basın ve halkla ilişkiler fonksiyonu yoktur. Basınla ilişkilerde ise, sadece ve sadece Belediye Başkanının propagandasını yapmayı amaçlayan bir anlayış vardır. Başarılı bir belediyecilik ise, ancak ve ancak halkla doğrudan ilişkiler kurularak ve halkın katılımı sağlanarak gerçekleştirilir. Halkla ilişkilerin bir yönü, halka doğru bilgiler aktarmak ve bu çerçevede belki de hesap vermek. Diğer yönü de halk temsilcilerini söz ve karar sahibi olarak belediye yönetimine katmak."

Belediye yönetiminin halkla ilişkiler konusunda saydam ve katılımcı bir politikayı benimsemesi ve bu anlamda faaliyette bulunması, belediyelerde görölmek istenen bir uygulama olmakla, eksik bir uygulama olarak da kabul edilebilir. Çünkü, açıkca amacının yetki, görev ve sorumluluklarının belirlenmediği bir birimin sadece politikasının belirlenmesi bilimsel yönden gerçekçi gözükmemektedir.

10. Birimde Ön Araştırma Bürosu

Halkla ilişkiler uygulamalarının başarılı olabilmesi, öncelikle bu birimlerin bir ön araştırma bürosuna sahip olması gerekliliğine dayanmaktadır. Oysa, yapılan araştırmada, Büyükşehir Belediyesinin halkla ilişkiler biriminin, bir ön araştırma bürosuna sahip bulunmadığı tespit edilmiştir. Buna rağmen, birim yetkililerince, bu dairenin gerektiği zaman çeşitli konularda ön araştırma yaptığı belirtilmiştir.

Etkin ve verimli hizmet sunulması açısından, halkla ilişkiler birimlerinde ön araştırma bürolarının bulunması zorunlu ve gereklidir. Çünkü bu bürolar sayesinde halkla ilişkiler uygulamasında hem zaman kaybedilmeyecek, hem de halkın yararına olmayan bir faaliyet uygulamada kullanılmayacaktır.

11. Birimin Pratik Bilgi Verme Servisleri

Birimin basın ve halkla olan günlük ilişkilerini takip edecek ve iyi izlenim bırakacak şekilde geliştirilmiş pratik bilgi verme servislerinin bulunmadığı belirtilerek, kuruluş çalışmalarını devam eden "Halkdanış" bürolarının bu servislerin amaçladığı faaliyetlerde bulunacağı (vatandaşlardan gelecek şikayet ve önerileri anında değerlendirece-

ği) ifade edilmiştir. Belediye yönetimi "Halkdanış" projesine oldukça ağırlık vermektedir. Bu projede amaçlanan, belde halkının belediye yönetimi ile ilgili dilek, istek ve şikayetlerini bir değerlendirmeye tabi tutarak, üst düzey yönetimine bilgi vermesidir. Ayrıca, halkdanış bürolarının vatandaş ile yönetim arasında bir köprü vazifesi göreceği ifade edilmiştir.

Belediyelerin basın konusuna daha fazla ağırlık verdiği, halkla ilişkiler konusuna ise, daha az ağırlık verdiği, bu nedenle şu anda ağırlıklı olarak basın alanında görev yapan basın-halkla ilişkiler biriminin halkla ilişkiler faaliyetlerini yerine getiremediği, bu amaçla da halkdanış bürolarının kurulmasının gerekli olduğu Büyükşehir Belediye Başkan Danışmanları* tarafından ifade edilmiştir.

12. Birimin Büyükşehir İlçe Belediyelerinin Birimleri ile Koordinesi

Birimin, büyükşehir ilçe belediyelerinin birimleri ile koordineli çalışıp çalışmadığı konusunda; vatandaşlardan gelen şikayetlerin çözümü doğrultusunda işbirliği yapıldığı gibi; bir yolun hizmete sunulması sırasında gerekli organizasyonun yapılmasında ve kamuoyuna duyurulmasında ilçe belediyeleri ile işbirliğine gidildiği ifade edilmiştir.

Büyükşehir Belediyesi ile ilçe belediyelerinin her alanda olduğu gibi halkla ilişkilerin alanında da koordineli çalışması belde halkına sunulan hizmetin etkinliğini artıracaktır.

* Büyükşehir Belediye Başkan Danışmanları, Aydın Köymen ve Murat Demiray'dır.

13. Birimin Halkla İlişkiler Uygulamasında Kullandığı Araçlar

Birim yetkililerince birimde, basılı araçlardan kuruluş gazetesi ve el ilanları hariç diğer tüm araçların ağırlıklı olarak da gazeteler, broşürler, bültenler, afişler ve mektupların, basılı olmayan araçlardan ise en fazla sosyal olaylar, toplantılar, sergiler, festivaller ve hoparlör düzeninin kullanıldığı, ayrıca Büyükşehir Belediyesinin radyo ve televizyondan sık sık olmasa da yararlandığı belirtilmiştir.

Birimin bir kuruluş gazetesi çıkarmadığı tesbit edilmiştir. Oysa halkla ilişkiler uygulamasında vatandaşla kuruluş arasında, iyi diyalogun kurulabilmesi bir noktada, kuruluş gazetesine de bağlı olacaktır. Bu nedenle Büyükşehir Belediyesi düzenli bir şekilde (periyodik olarak) kuruluş gazetesi çıkarmalıdır.

14. Kitle Haberleşme Araçlarının Etkin Olarak Kullanılması

Birimin kitle haberleşme araçlarını etkin kullanıp kullanmadığı ve bunun sonucunda olumsuz imajları silip, olumlu imajlar yerleştirip yerleştirmedikleri öğrenilmek istendiğinde ise; birim yetkilileri halkla ilişkilerin aslında ayrı ve profesyonelce bir örgütlenmeyi gerektirdiğini, bu nedenle, halk danış bürolarını açarak bunu gerçekleştirmeyi düşündüklerini belirtmişlerdir. Kitle haberleşme araçlarının etkin kullanılıp kullanılmadığı ise belirtilmemiştir.

Halkta oluşan olumsuz imajı değiştirecek olan, kitle haberleşme araçlarının etkin kullanılmasıdır. Bu ne-

denle halkla ilişkiler birimleri eğer başarılı olmak istiyorlarsa, kitle iletişim araçlarını etkin bir biçimde kullanmak zorundadırlar.

15. Birimin Etkin Olarak Kullandığı Kitle Haberleşme Araçları

Birimin halkla ilişkiler politika ve uygulamasında kullandığı en etkili haberleşme araçları gazeteler, dergiler, bülten ve broşür olarak sıralanabilir.

16. Yerel Basın, Yerel Radyo, Yerel Gazete

Belediyelerle belde halkı arasındaki en kolay haberleşme aracı olan yerel basın, yerel radyo ve yerel gazeteden sadece yerel gazetenin mevcut olduğu belirtilen bu birimde, Büyükşehir Belediyesi yerel radyo kurmayı amaçlamış fakat bunu birtakım nedenlerden dolayı gerçekleştirememiştir. Esas amaçlarının normal radyo kanalından yayın yapmak olduğunu belirten belediye yöneticileri, belediye radyosunun yerine Gençlik Parkında "telli yayın yapan dahili bir yayın sistemi" faaliyete geçirmişlerdir. Kent halkına, belde hakkında, kentsel yaşamla ilgili haberleri veren ve hoparlör sistemi ile çalışan bu yayın merkezinin ileride belediye radyosu haline dönüştürülmesi istenmektedir.

Ülkemizde eksikliği hissedilen yerel radyonun kurulması ve faaliyete geçmesi halkla ilişkiler çalışmalarının etkin ve verimli olmasını sağlayacaktır. Bu nedenle, yerel radyo istasyonları konusu önem taşımaktadır. Bunun dışında yerel bir basının oluşturulması konusu da halkla ilişkiler çalışmalarının başarısı açısından önemli sayılmaktadır. Çünkü belediye yönetimi sahip olacağı yerel basın, yerel gazete ve en önemlisi yerel radyo sayesinde

belde halkı ile daha fazla diyalog kurabilecek, onların sorun ve isteklerini daha etkili biçimde değerlendirecek ve en önemlisi belde halkı ile bütünleşebilecektir.

17. Ulusal Radyo ve TV'den Yararlanma

Belediyenin yaptığı hizmetlerin doğru olarak ve zamanında halka duyurulmasını sağlamak, belde halkında olumlu imaj oluşturabilmek için, birimin yetkililerce Ulusal TV'den yeterince yararlanamadığı belirtilmiştir. Ulusal radyodan yararlanma konusu da TV gibi kısıtlı olmaktadır. Radyo ve TV'den yararlanma olanaklarının zaman zaman çıktığı, (ilgili daire başkanlarının bilgi vermek amacıyla radyo ve TV'den yararlandığı) fakat bu imkânın sürekli olmadığı, belediye yönetimine bu imkânın biraz daha fazla tanınması gerektiği yetkililerce ifade edilmiştir.

Radyo ve TV'nin günümüzde en etkili kitle haberleşme araçları olduğu bir gerçektir. Bu nedenle halkın yönetimi olarak kabul edilen belediyenin yaptığı işler hakkında belde halkını sürekli bilgilendirmesi bir görev ve sorumluluk olmaktadır. Belde halkını bilgilendirme konusu da ancak kitle iletişim araçlarının -etkili biçimde- kullanılması ile gerçekleştirilecektir.

18. Kitle Haberleşme Araçlarının Hedef Kitleyi (Belde Halkını) İnandırma Gücü

Belediye yönetiminin halkla ilişkiler alanında kullandığı kitle haberleşme araçlarının hedef kitleyi (belde halkını) inandırma gücünün ne oranda gerçekleştiği sorulduğunda, yetkililer şimdiye kadar bunu belirleyecek bir araştırmanın yapılmadığını belirtmişlerdir.

Görüntü yaratmada oldukça etkili olan kitle haberleşme araçlarının hedef kitleyi inandırma gücünün de yine bu araçların etkin kullanımına bağlı olacağı kabul edilmektedir. Eğer, hedef kitleyi etkilemek isteniliyorsa, haberleşme araçlarının etkili kullanılması, ayrıca, bu araçların hedef kitleyi inandırma gücünün de tespit edilmesi gerekmektedir. Çünkü yönetimin başarısı diğer faktörlerin yanında haberleşme araçlarının etkin kullanımına ve halkın inandırma gücüne de bağlı olacaktır.

19. Belediye Yönetiminin

Belde Halkı ile Bütünleşmesi

Belediye yönetiminin belde halkı (Ankaralılar) ile bütünleşip bütünleşmedikleri, bu bütünleşmeyi nasıl gerçekleştirdikleri sorusuna da; Belediye Başkan danışmanlarından bir görevli, başlangıçta belde halkı ile bir bütünleşme olduğunun söylenebileceğini belirtirken, birim yetkilileri bu bütünleşmenin kesinlikle var olduğunu, bunda da öncelikle belediye yönetiminin politikasının etken olduğunu, basın da bu bütünleşmeyi sağlayıcı araç olduğunu ifade etmişlerdir.

Belediye yönetiminin belde halkı ile bütünleşmesini sağlayacak olan unsurların hem belediyenin halkla ilişkiler biriminin politika ve uygulamaları, hem de basın olduğu söylenebilir. Bu nedenle başarı için birimin halkla ilişkiler politikasının iyi tespit edilip, uygulamaların da bu politikalar doğrultusunda olması, ayrıca bu alanda basının da bütünüyle kullanılması gerekmektedir. Her ikisi de başarıyı artırıcı bir etken olarak kabul edilebilir.

20. Kitle Haberleşme Araçlarını

Yöneten ya da Denetleyenler

Kitle haberleşme araçlarını yöneten ya da denetleyenlerin, belde halkına iletide bulunmada bu araçları

kanal olarak kullanmak isteyen Büyükşehir Belediyesinin, belde halkına yönelik amaçlarını ne kadar etkinlikle yerine getirmekte olduğu sorusuna, birim yetkililerince, TV ve radyo tekeli elinde bulunduran merkezi yönetimin belediye yönetiminin bu isteğini, kendi inisiyatifi doğrultusunda kullandığı ifade edilmiştir. TRT'nin bütün basın toplantılarını kendine göre özetleyerek verdiği, belediye yönetimine sadece basın toplantısı imkânlarının sağlandığı belirtilmiştir.

Kitle haberleşme araçlarını yöneten ya da denetleyenlerin belediye yönetiminin bu araçları kullanma isteğine daha anlamlı bakması, bu nedenle de, haberleşme araçlarını kullanma konusunda belediyeye daha fazla imkân tanınması gerekmektedir.

21. Belediye Yönetiminin Belde Halkına Bilgi Vermesi

"Yönetimin, yönetilenlere açık olması" gerektiği düşüncesi ile belediye yönetiminin, belde halkına ne kadar sıklıkla bilgi verdiği sorulduğunda, belediyenin yönetim ilkelerinden kabul edilen "Şeffaflık" ya da "Katılımcılık" ilkeleri çerçevesinde, belediye meclis toplantılarının basın aracılığıyla halka duyurulmasının yanında, tüm belde halkı ve muhtarlar ile periyodik olarak toplantılar yapıldığı belirtilmiştir. Bunların dışında ayrıca, uygulanması düşünülen projelerin, belde halkına tanıtılması amacıyla tartışmalı toplantılar yapıldığı, projeden yararlanacak vatandaşların görüşlerinin alındığı ifade edilmiştir. Fakat belirli bir halkla ilişkiler birimi olmadığı için (bu işi halk-danış bürolarının yapacağı düşünülmektedir.) Şu anda denetleme işini basının yaptığı, yönetim ve yönetilenler arasında bilgi verme ve denetleme işinin informal bir biçimde (Özel Kalem, Başkanın kendisi, Halkla İlişkiler Dairesi ve çeşitli daireler ile) yapıldığı belirtilmiştir.

Gerçektende yönetimin başarısı, yönetilenlere karşı açık olmasına bağlıdır. Yönetimin yaptığı, yapacağı ve yapamadığı işler hakkında yönetilenlere bilgi vermesi esas ilkedir. Bu ilke çerçevesinde belediye yöneticileri de sık sık yapacağı işler hakkında - bu arada yaptıkları ve yapamadıkları, işler hakkında da- belde halkına bilgi vermeli, onların istek ve önerilerini öğrenmelidir. Ayrıca belediye yönetimince, yönetilen ve yönetenler arasında bilgi verme ve denetleme işinin informal değil, formal olması sağlanmalıdır.

22. Saydam ve Katılımcı Belediyecilik Anlayışı

Belediye yöneticilerinin kabul ettiği bir ilke olan saydam ve katılımcı belediyecilik anlayışının ne olduğu, ne olması gerektiği ve bu konudaki uygulamaları konusunda ise yetkililer şunları söylemiştir: "Saydam ve katılımcı belediyecilik, yönetenler ile yönetilenlerin aynı amaç doğrultusunda, hiçbir çıkar gözetmeksizin birlikte yönetmeleridir."

Büyükşehir Belediye Başkanı ise saydam ve katılımcı belediyecilik anlayışını, belediye yönetiminin kendisini seçerek yönetime getiren halkın eline, yönetimi ve yöneticileri değerlendirecek, gerektiğinde hesap sormasını sağlayacak araçları vermesi, kurum ve örgütleri oluşturması olarak belirtilmiştir.

Büyükşehir Belediye Başkan Danışmanlığında bulunan bir görevliye göre; halkla ilişkilerin ikinci boyutu -belde halkının belediye yönetiminde karar ve söz sahibi olmaları- daha çok önemli görülmektedir. Bu nedenle önemli olabilecek bir takım uygulamaların gerçekleştirildiği, bu uygulamaların başında yapılan ve yapılması düşünülen 1. Ankara Kurultayı'nın geldiği vurgulanmıştır.

Belediye yönetiminin işleri hakkında belde halkına karşı açık ve duyarlı olması, halkı yönetimde karar ve söz sahibi kılması, halkın yönetime katılmasına olanak tanıması ve bu anlamda halk denetimini de kabul etmesi olarak tanımlanan saydam ve katılımcı belediyeçilik anlayışının Büyükşehir Belediyesinde de uygulanmaya çalışıldığı görülmüştür. Belediye meclis toplantılarına katılan halk, sadece, toplantıları izlemekte, yasal engeller nedeniyle kararların alınımında bir fonksiyona sahip olamamaktadır. Halkın istek ve sorunlarının dinlendiği çeşitli toplantılar yapılması memnuniyet verici olup, bu uygulamaların düzenli ve sürekli olması gerekmektedir. Yapılan I. Ankara Kurultayı'nda alınan kararların tavsiye niteliğinde olması, halkın katılımını ve belediye yönetiminde söz sahibi olmasını doğrudan değil, dolaylı olarak kabul etmemizi gerektirmektedir. Oysa, belde halkı, kendi yönetimi sayılan belediye yönetiminde dolaylı değil, doğrudan söz sahibi olabilmelidir. Bu nedenle, yasal olarak buna imkan tanınmalıdır.

23. Belediye Yönetimi ile Belde Halkı Arasında Halkla İlişkilerin Yeri

Yönetim ile yönetilen arasında halkla ilişkilerin yerinin ne olması gerektiği sorulduğunda, birim yetkilileri halkla ilişkilerin her zaman ön planda tutulması gerektiğini vurgularken, Başkan Danışmanları ise halkla ilişkilerin bu anlamda bir köprü görevi görmek, olduğunu belirtmişlerdir.

Yönetim ile yönetilen arasında halkla ilişkilerin yeri, gerçekten bir köprü görevi görmektir. Bu amaçla uygulamaların yapılması ise, ideal olanıdır.

24. Birimin Bağlı Olduğu Makam

Birimin idari yönden Genel Sekretere, uygulamada ise doğrudan Belediye Başkanına bağlı olduğu daha önce ifade edilmişti. Proje aşamasındaki halk-danış brlerinin ise doğrudan Basın-Yayın Halkla İlişkiler Daire Başkanlığına bağlı olacağı, bunun için de İçişleri Bakanlığı'nın onayının olması gerektiği belirtilmiştir.

Birimin personelinin rahat ve verimli çalışabilmesi açısından hem idari yönden, hem de yönetimi açısından doğrudan Belediye Başkanına bağlı olması gerekmektedir.

25. Birimin Basınla Olan İlişkileri ve Basın Politikası

Birimin basınla olan ilişkilerinin ve basın politikasının ne olduğu sorulduğunda ise, belediye yönetimi olarak, basınla ilişkilerin Basın Bürosu aracılığıyla yürütüldüğü, birimin basın politikasının ise, basının haber alma özgürlüğüne saygı gösterilmesi temeline dayanmakta olduğu belirtilmiştir. Basın mensuplarını, kamuoyunu temsil eden, onların adına eleştiren ve soru soran kişiler olarak kabul eden birim yetkilileri, çoğunlukla mesajlarının iletiminde basın mensuplarının yardımcı olduklarını söylemişlerdir.

Basın, halkla ilişkiler birimlerinin halka iletmek istediklerini tam ve net olarak iletmeyi sağlayıcı bir kurum olmalıdır. Bu anlamda basın, taraf tutmamalı, yansız biçimde haber ve olayları iletmelidir.

26. Birimin Basını Tam Anlamıyla Kullanması

Birimin halkla ilişkiler uygulamasında basını tam olarak (bütünüyle) kullanması esas olup, birim yetkilileri bu anlamda basını tam olarak kullandığını ifade etmiştir.

27. Yerel Gazeteler mi, Ulusal Gazeteler mi?

Birimin belde halkına iletmek istediği konularda yerel gazetelerden mi, yoksa ulusal gazetelerden mi yararlandığı sorusunda yetkililerce günümüzde ulusal gazetelerin de artık yerel sayfalarının bulunduğu, bu nedenle ulusal ve yerel gazeteler konusunda bir ayırım yapmadıkları belirtilmiştir.

Bugün gözlemlenen bir gerçek; belediye ile ilgili haberlerin daha çok büyük tirajlı ulusal gazeteler sayesinde halka iletildiği, ancak, ulusal gazetelerde yerel yönetimler ile ilgili haberlere daha az sayfa ayrıldığıdır. Oysa yerel gazeteler, belediyelerin belde halkına iletmek istediği haberleri, ulusal gazetelerden daha fazla yer ayırarak halka duyurur. Bu nedenle, yerel gazeteler ulusal gazeteler kadar önemlidir.

28. Birimin Etkili Bir Kamuoyu Oluşturması

Belde halkına iletide bulunacağı konularda birimin etkili bir kamuoyu oluşturup oluşturamadığı sorulduğunda, birim yetkilileri etkili bir kamuoyu oluşturup oluşturmadıklarını belirtmemiş, sadece kamuoyu oluşturmayı; bilinçli ve kararlı hareket edebilmenin ilk oluşumu, yapılan hareketlerin yanlış veya doğruluğu konusunda tepkilerin örgütlenmesi olarak, ifade etmiştir.

Belediye kurumlarının etkili bir kamuoyu oluşturmaları günümüzde oldukça önem kazanmıştır. Çünkü belediyenin çalışmalarını halka iletmesinde, kendisine destek bulmasında etkili bir kamuoyu oluşturabilmesi gereklidir.

29. İlân mı, Yoksa Haber mi?

Birimin halka iletmek istediği konuları gazeteye ilân şeklinde mi, yoksa haber şeklinde mi verdiği sorusuna, yetkililer konuların çoğunlukla haber bülteni olarak verildiğini, Meclis toplantıları gibi bazı özel olayların ise ilân şeklinde verildiğini ifade etmişlerdir.

Gazeteler en etkili haberleşme kaynağı olduğu için, gazetelerde yer alacak konunun-yer alma-haber veya ilân-biçiminin önceden seçilerek kullanılması, iletmek istenilen konunun başarısını artıracaktır.

30. Birimin Belde Halkına Yönelik Yayınları

Belde halkına, çeşitli şekillerde-belediye otobüslerinde, pazar yerlerinde, belediye ekmek büfelerinde-ulaştırılan, birimin yayınlarından bazılarının dağıtımı ise posta yoluyla yapılmaktadır.

Halkla ilişkiler biriminin belde halkına yönelik olarak birçok yayında bulunarak, bunları halka ulaştırması, halkla ilişkiler uygulamasında başarıyı artıran bir etken olarak görülmektedir.

31. Hedef Kitlenin Sorunları, Dilekleri

Belde halkının istek öneri ve sorunlarını belediye yönetimine; gazeteler, mektuplar, dilekçeler, telefonlar, halk saatinde vatandaşlarla yüzyüze görüşme, çeşitli toplantılarda Belediye Başkanına ve diğer yetkililere soru-

lar sorarak ilettikleri, belediye yönetimine iletilen bu istek, öneri ve sorunların yönetim tarafından değerlendirilerek, halka cevap verildiği belirtilmiştir.

32. Vatandaşla Yüzyüze İlişki

Yönetim ile yönetilen arasındaki iletişimde vatandaşla yüzyüze görüşmenin-oldukça sık-yapılması yönetimin başarısını artıran bir etkidir. Bu anlamda, Büyükşehir Belediyesinin her hafta periyodik olarak halkla görüş saati uygulaması yapıldığı, ayrıca her ay en az bir kez olmak üzere muhtarlar ve dernek temsilcileriyle toplantı düzenlendiği bunun dışında belirli bir program çerçevesinde ev gezilerinin, kahve toplantılarının, tartışmalı açık hava toplantılarının düzenlendiği, böylece her fırsatta halkla bütünleşmenin sağlandığı ifade edilmiştir.

33. Büyükşehir Belediyesinin İş, İstek Ya da Şikayet Sahipleri ile İlişkileri

Belediye yetkilileri, iş istemlerinin yasalar çerçevesinde karşılanmaya çalışıldığını, istek ya da şikayetlerin ise konularına göre ilgili birimlere gönderildiği, mektuplara da mutlaka cevap verildiğini belirtmişlerdir. Belediye belde halkı arasındaki ilişkilerde iş istemleridir, istek ya da şikayetlerin önemli olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, bunların cevaplandırılması, halkı memnun edecektir.

34. Referandum, Kamuoyunun Yoklanması, Sosyolojik Anketler, Araştırmalar, Basın

Belediye yönetiminin belde halkının istek ve dileklerini öğrenmede, yetkililerce sadece anket ve basın yolunu kullandıkları belirtilmiştir. Oysa halkın istek ve di-

leklerini öğrenmede çeşitli yolları-referandum, kamuoyunun yoklanması ve araştırma gibi-kullanmalıdır. Belirli zamanlarda yerel referandumun ve sık sık kamuoyu araştırmalarının yapılması, yönetilenlerin sorunlarını ve isteklerini yönetime daha kolay iletecek, aynı zamanda yönetimin başarısını da artıracaktır.

35. Belde Halkını Haberdar Etmek

Yönetimin çalışmalarından, yönetilenlerin mutlaka haberlerinin olması gerekmektedir. Bu nedenle, belediye yönetimi çalışmaları hakkında belde halkına yeterli derecede bilgi vermeli, aynı zamanda da halkın istek ve sorunlarını değerlendirebilmelidir. Bu amaçla sorulan soruda, yetkililerce halkın istek ve sorunlarının, hangi kanaldan gelirse gelsin mutlaka değerlendirildiği, belediye faaliyetlerinin, kitle iletişim araçları ile kitlelere iletildiği, bunun da ötesinde, hizmetin götürüldüğü bölgelerde toplantılar yapılarak halka bilgi verildiği, uygulanacak projelerin yararının tartışıldığı, birimin yayınladığı yayınlarla, vatandaşların aydınlatıldığı belirtilmiştir.

36. Yönetim Olarak Kararların Hedef Kitleyle Birlikte Alınması

Belediye yönetiminin kararları hedef kitleyle (belde halkı ile) birlikte olması esas amaçtır. Eğer bu olay varsa, hedef kitle yönetime yakınlık duyacak ve sahip çıkacaktır. Bu amaçla sorulan soruda belediye yönetimi kararlarını hedef kitleyle birlikte aldığını belirtmiş olup, buna örnek olarak, Hacı Bayram Çevre Düzenleme Projesini vermiştir. Bu projede konunun, belde halkı ile karşılıklı konuşularak tartışıldığı ve ondan sonra projenin uygulan-

masına geçildiği ifade edilmiştir. Bunun dışında Dikmen Vadi Projesinde de bu tür uygulama yapılarak, vatandaşların katılımının sağlandığı belirtilmiştir.

37. Belediye Yönetimine Halkın Katılımı

Büyükşehir Belediyesinde belde halkının yönetime katılım olayının olup olmadığı ve varsa ne tip bir katılımın söz konusu olduğu sorulduğunda; yukarıda bahsedilen uygulamaların yönetime katılımın örneklerini oluşturduğu, kitle örgütleriyle, muhtarlarla ve vatandaşlarla toplantıların yapılmasının, onların görüş ve önerilerinin alınmasının önemli olarak da birincisi yapılan ve daha sonraki yıllarda da yapılması düşünülen Ankara Kurultayı (bu Kurultayda her yaştan ve her meslekten insanların katılımı söz konusudur) nın gerçekleştirilmesi örnek olarak verilmiştir.

Ülkemizde sadece seçimler sırasında halkın yönetime katıldığı bilinmektedir. Oysa bu katılım yerel düzeyde daha fazla olmalıdır. Çünkü, kentin gerçek sahibi olan belde halkı, onu yönetme ve denetleme yetkisine de sahip olabilmelidir. Ancak, o zaman katılma gerçek anlamını kazancaktır.

38. Birimin Halkla İlişkiler Çalışmasında İzlediği Yol

Büyükşehir Belediyesinin halkla ilişkiler çalışmasında izlediği yolun ne olduğu öğrenilmek istendiğinde, birimin sadece uygulama yolunu izlediği belirtilmiştir.

Bilindiği gibi, halkla ilişkiler çalışmaları bir takım yollar-karar verme, bilgi toplama, araştırma, planlama, ön deneme, değerlendirme ve son olarak da uygulama-iz-

lenerek gerçekleştirilir. Bilimsel bir çalışma olarak kabul edilen halkla ilişkiler uygulamasında, buna paralel olarak da bilimsel yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Oysa, Büyükşehir Belediyesinin diğer yolları izlemeden, sadece son yolu, yani uygulamayı izlemesi, birimin bilimsel bir çalışma yapmadığını göstermektedir.

39. Birimin Çeşitli Dernek, Birlik, Kurum, Odalar veya Örgütlenmiş Yapılarla İlişkileri

Yönetim, halkı etkilemede çeşitli dernek, birlik, kurum, odalar veya örgütlenmiş yapılarla ilişkide bulunmak zorundadır. Bu amaçla, birim yetkililerince "belediye hizmetlerinde belediyenin elemanlarından çok, sivil toplum örgütlerini harekete geçirerek, halkla ilişkileri yürütmenin önemli olduğu" vurgulanmıştır. Ayrıca Büyükşehir Belediyesi olarak, halkı etkilemede çeşitli dernek, birlik, kurum, odalar veya örgütlenmiş yapıların kullanılıp kullanılmadığı öğrenilmek istendiğinde, İmar Yasası konusunda yapılmak istenen değişikliğe Mimarlar Odası ile birlikte karşı çıkılarak, bu konuda bir kamuoyu oluşturulduğu yetkililerce ifade edilmiştir.

40. Halkın Gereksinimlerinin İncelenip, Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Yönetim, halkın gereksinimlerini sistemli bir şekilde inceleyip, sonuçlarını değerlendirerek, tekrar halkın yararına sunmalıdır. Büyükşehir Belediyesince belde halkının gereksinimlerinin incelenip, sonuçlarının değerlendirilerek belde halkının yararına sunulup sunulmadığı sorulduğunda; yetkililer yığınla sorunları olan kentlerde yaşayan insanların sorunlarının da fazla olduğunu, bu nedenle, ulaşım sorunu bile çözülmemiş bir kentin insanının gerek-

siniminin, sistemli olarak incelenemeyeceğini belirtmişlerdir. Bu da birimin ve yetkililerin halkla ilişkiler uygulamalarına gerçek anlamda önem vermediğini göstermektedir.

41. Halkla İlişkiler Uygulamasının Başarısı

Birimin halkla ilişkiler uygulamasının başarılı olması, haberleşme araçlarının etkin bir biçimde kullanılmasına bağlıdır. Bu amaçla, Büyükşehir Belediyesi olarak, halkla ilişkiler uygulamasında başarılı olup olmadıkları sorulduğunda; yetkililer bu konuda birim olarak başarılı olduklarını, bu anlamda kitle haberleşme araçlarını da etkili bir biçimde kullandıklarına inandıklarını belirtmişlerdir. Oysa birim yetkilileri, daha önceki açıklamalarından birinde, birimin kitle haberleşme araçlarını etkin kullanıp kullanmadığı konusunda herhangi bir şey belirtmemişlerdir. Bu da göstermektedir ki, birimin halkla ilişkiler uygulaması, bu anlamda başarılı olarak nitelendirilemez. Belediye Başkan Danışmanları da halkla ilişkiler çalışmalarının başarılı olduğuna inanmamaktadırlar. Bu başarısızlığı ortadan kaldırmak için de halk-danış bürolarını kurmayı düşünmektedirler.

Basın ve halkla ilişkiler hizmetinin daha iyi yürütülebilmesi için birimin getireceği çözüm önerileri ise, "yönetim kademelerinde bulunan tüm yetkililerin basına bilgi vermesinin sağlanması, bu konudaki yasakların kaldırılarak, gazetecilerin haber alma konusundaki tam özgürlüğünün sağlanması, ayrıca mahalle ölçeğinde belediye örgütlenmesinin yapılması" gerektiğidir.

42. Halkla İlişkiler Uygulamasının Başarısızlık Nedenleri

Halkla ilişkiler çalışmalarının istenildiği gibi yapılamamasının birçok nedenleri vardır. Bunlar; hizmete önem verilmemesi, eğitilmiş personel sıkıntısı, kadro ve organizasyon sıkıntısı ile ödenek yetersizliği gibi nedenlerdir. Yetkililerce Büyükşehir Belediyesi basın ve halkla ilişkiler biriminin halkla ilişkiler çalışmalarının istenildiği gibi yapılamamasının nedenleri olarak; sadece kadro ve organizasyon sıkıntısı belirtilmiş olup, diğer nedenler gözönüne alınmamıştır.

43. Halkla İlişkiler Uygulamalarında Elde Edilen Bulgular

Birim yetkililerinden halkla ilişkiler uygulamalarında elde ettikleri bulguları nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda, şunlar belirtilmiştir: "Uygulanan yöntemlerden biri olan anketlerden elde edilen bulgular tasnif edilmekte, olumlu ya da olumsuz sorulara verilen yanıtlara göre uygulama yapılmaktadır." Halkla ilişkiler uygulamalarında elde edilen bulgular, mutlaka bir sonraki çalışma için değerlendirilmelidir. Çünkü elde edilen bulguların değerlendirilmesi daha sonraki halkla ilişkiler çalışmalarının başarılı olması açısından gereklidir. Birim yetkilileri halkla ilişkiler uygulamalarında elde ettikleri bulguları değerlendirmede ne tür sorunlarla karşılaştıklarını ise belirtmemişlerdir.

44. Birimin Halkla İlişkiler Çalışmalarında Karşılaştıkları Sorunlar

Birim yetkililerince, halkla ilişkiler çalışmalarında fazlaca bir sorunla karşılaşılmadığı belirtilmesine

rağmen, Belediye Başkan danışmanlarından bir görevli, birimin halkla ilişkiler çalışmalarında birçok sorunla karşılaştığını belirterek, bu sorunların başında da bürokratik engellerin bulunduğunu, bu nedenle de belediyede işlerin daha ağır yürüdüğünü vurgulamıştır. Belediye Başkan Danışmanlığındaki diğer görevli ise bu konuda bir takım aksamaların olduğunu belirterek, bu aksamaların bir yönüyle katılanlardan, diğer yönüyle de katılınanlardan (katılımı sağlayanlardan) geldiğini ifade etmiştir. Bu nedenle, aksaklıkların giderilmesi, halkla ilişkiler çalışmasını başarılı kılacaktır.

45. Birimin Halkla İlişkiler Çalışmalarında Mevzuattan Kaynaklanan Sorunları

Yetkililerce, birimde çalışan elemanların memur statüsünde görev yapmakta olduğu, işlerinin gereği, genellikle mesai saatleri dışında da çalışan bu görevlilerin, çalışmalarının karşılığında fazla bir ücret alamadıkları belirtilmiştir. Oysa belediyenin bu biriminde çalışan personelin istisnai memur kadrosunda görevlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü, bu birimdeki çalışanların istisnai memur kadrosunda görevlendirilmesi, hem halkla ilişkiler çalışmasının başarısını artıracak, hem de görevin daha iyi yerine getirilmesine yardımcı olacaktır. Şu anda İçişleri Bakanlığı'nın onayına bağlı olan belediyelerdeki bu birimlerin kadrolarının normal memur kadrosu dışında istisnai memur kadrosu olarak değiştirilmesi sağlanmalıdır. Bunun dışında mevzuattan kaynaklanan sorunlardan biri de, belediye radyosunun kurulma isteğinin (şu andaki mevcut yasalarla imkansız olduğu belirtilerek) olumsuz karşılanmasıdır. Dolayısıyla belediyenin radyo kurma isteği gerçekleştirile-

memiştir. Çünkü Ülkemizde radyo ve TV'de yayın hakkı şu anda sadece merkezi yönetime ait bulunmaktadır.

46. Birimin Basınla İlişkileri

Halkla ilişkiler birimleri, basının tümüyle aynı derecede iyi ilişkiler kurmak zorundadır. Bu amaçla sorulan ve birimin basının tümüyle aynı derecede iyi ilişkiler kurup kuramadığı öğrenilmek istenen soruda; yetkililerce basın-yayın organları ile kurulmaya çalışılan ilişkilerde hiçbir ayırım gözetilmediği belirtilmiştir.

47. Kamuoyu Oluşturmada Karşılaşılan Problemler

Birim yetkililerince kamuoyu oluşturmada herhangi bir zorlukla karşılaşılmadığı ifade edilmiştir.

48. Kamuoyu Oluşturmada Karşılaşılan Problemler İçin Getirilen Çözüm Önerileri

Kamuoyu oluşturmada herhangi bir zorlukla karşılaşmayan birimin, bu anlamda problemleri olmadığı için, problemlere getireceği çözüm önerileri de bulunmamaktadır.

49. Birimin Basınla Olan İlişkilerinde Karşılaştığı Sorunlar

Büyükşehir Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler Biriminde, kamuoyu oluşturmada olduğu gibi, basınla olan ilişkilerde de herhangi bir sorunla karşılaşılmadığı ifade edilmiştir.

50. Belediye Hizmetleri Yönünden Basına Akseden Halk Şikayetleri

Belediye hizmetleri yönünden basına akseden halk şikayetlerinin neler olduğu öğrenilmek istendiğinde, toplu taşıma ve alt yapı sorununun ön planda yer aldığı; bunları temizlik, halk sağlığı gibi diğer sorunların izlediği birim yetkililerince ifade edilmiştir.

Belediye hizmetleri yönünden basına akseden halk şikayetlerinin neler olduğunun bilinmesi, bu şikayetlerin çözüme kavuşturulması için ilgili birimlerin ikaz edilmesi ve şikayetlerin ilgili birimlere iletilildiğinin vatandaşlara bildirilmesi, Büyükşehir Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler biriminin görevi olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında şikâyetlerinin gözönüne alındığını ve ilgilenildiğini gören belde halkı, belediyenin sunduğu hizmetlerden daha çok memnun kalacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yerel yönetimler ve yerel yönetim kuruluşlarının en güçlüsü olarak kabul edilen belediyeler; hem halka yakın olmaları ve halka götördükleri hizmetlerinin türü nedeniyle, hem de seçime dayalı oluşları nedeniyle, yerel ve ulusal yönetimlerin . etkililiği açısından olduğu kadar, duyarlılık ve halkın katılımını sağlamada da önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu da onların yerel topluluğun gereksinimlerini gerçekleştirebilecek bir kapasite ve duyarlığa sahip olmalarını, hizmetleri etkin bir biçimde sunmalarını ve etkileme kanallarını açık tutarak, kendilerinden beklenen sorumluluğu yerine getirmelerini gerektirmektedir.

Belediyelerin bu sorumluluklarını yerine getirmede kamuoyunu anlama, değerlendirme, kurumu kamuoyuna tanııtma ve kamuoyunun desteğini sağlamada halkla ilişkiler birimleri en önemli role sahiptir.

Belediyeler Batı toplumlarında bir sivil toplum kurumu olarak gelişme gösterirken, ülkemizde de 19. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu koşullarında, yabancı bir kurum olarak, yönetim sistemimiz içine girmişlerdir. Bu durum belediye-halk ilişkisinin ülkemizde istenilen düzeye gelememesinin nedenlerinden biri olarak kabul edilebilir. Çünkü belediye-halk ilişkisinin temeli, belediyelerin halkın kendi arayışı, isteği sonucunda ortaya çıkan kurumlar olmasına dayanmaktadır.

Ortaçağ Avrupa'sının bir ürünü olarak, 10-12. yüzyıl koşullarında ortaya çıkan ve boyutları bugüne kadar uzanan belediye kurumları Batı toplumları için, sadece bir kentte yaşayan kişilerin müşterek ihtiyaçlarının etkin bir şekilde sağlanmasının yolu değil, aynı zamanda merkezi yönetim anlayışına karşı sivil toplum geleneğinin sürdürülmesi de demektir. Ülkemiz açısından ise, yönetim sistemimiz içine oldukça geç giren belediyeler, halkın herhangi bir talebi olmadan, devletin gerek görmesiyle kurulduğundan, bu anlamda halk tabanına dayanmayan kuruluşlar olarak nitelendirilebilir.

Yerel toplulukların, özellikle de belediyelerin sundukları hizmetlerin halkın günlük yaşamlarını yakından etkilemeleri ve bunun sonucunda da yerel hizmetlerin tasarımı, yönetimi ve denetiminde halkın etkin roller alma ya da halkın yönetime katılmasını sağlama çabalarına dayanan günümüz yerel yönetim anlayışının bir sonucu, yerel nitelikteki hizmetlerin yerel yönetimlerce yerine getirilmesi ve yerel halkın da bu yönetimler aracılığıyla hizmetlere ve yönetime katılmasının sağlanmasıdır.

Merkezi yönetime göre halk katılımına daha açık ve duyarlı olarak kabul edilen yerel yönetimler-belediyeler, bu katılımı gerçekleştirmede halkla ilişkiler araç ve yöntemlerinden yararlanırlar. Çünkü, halkın yönetime katılması temelinde iletişim olayı olan halkla ilişkiler uygulamasına dayanmaktadır. Bu bağlamda, halka dayalı bir yerel yönetim birimi olan belediyelerde, halk katılımının sağlanması sadece oy verme ile sınırlandırılmadan, belde halkının yöreye ait bazı kararları alabilmesi ve onu denetleyebilmesini gerekli kılmaktadır.

Yönetim ile halk arasındaki kopukluğu gidermede, demokratik kurallar içerisinde katılımcı bir yönetimi gerçekleştirmede ve en önemlisi halkın belediyesini yaratmada etkin role sahip halkla ilişkiler birimlerinin belediyelerimizde gerçek yerlerini aldığını söylemek olanaklı değildir. Oysa halka en yakın olan, halkın yerel ve zorunlu ihtiyaçlarını karşılayan belediye kurumları, belde halkı ile iyi bir diyalog kurmak zorundadırlar. Bu bağlamda belediyeler, "kent halkını kentin elçisi" olarak kabul etmesi gerektiğine inanmalıdırlar. Amaç, belediyenin belde halkı ile kuracağı ilişkide, bir yandan kendi yaptığı ve yapacağı hizmetleri halka anlatmak, diğer yandan ise halkın isteklerini, yakınmalarını öğrenmektir. Bu amacın etkili olarak yerine getirilmesi ise, belediye teşkilatlarındaki halkla ilişkiler çalışmaları ile olacaktır.

Tekrar vurgulamak gerekirse, belediyelerimizde basın ve halkla ilişkiler hizmetinin günümüzde yeteri kadar anlaşılamadığı ve gerçek anlamda da belediyelerimizin basın ve halkla ilişkiler hizmetini etkin olarak yerine getiremedikleri gözlenmekle birlikte, etkin bir basın ve halkla ilişkiler çalışması için;

- Belde halkının belediyenin çalışmaları hakkında bilgi alabileceği, sorunlarını aktarabileceği ve bu sorunların çözümünde belde halkına yardımcı olabilecek, onlara rehberlik yapabilecek danışma merkezleri ve basın halkla ilişkiler büroları açılmalıdır.

- Belediyenin alacağı kararlara belde halkının katılımı sağlanmalı; kararlara katılmaya, meclis toplantılarını izlemeye halk özendirilmeli (bunun için belediye meclis görüşmelerinin belde halkına açık olması ve meclis tutanaklarının ilan edilmesi gerekmektedir) dir.

- Belediye meclisiyle, fonksiyonel bağların kurulması koşuluyla, mahalle, komşuluk birimi, semt düzeylerinde belde halkı örgütlenmeli, mahalle muhtarlıkları canlandırılmalı, bu amaca göre yeniden örgütlenmelidir.

- Sivil toplum örgütü kavramına giren demokratik kuruluşların, gönüllü derneklerin, kooperatiflerin, sendikaların meslek odalarının doğrudan ya da temsil yoluyla belediye meclisine ve alt basamaklardaki örgütlenmelere katılması sağlanmalıdır.

- Her aşamada doğrudan belde halkına danışmak için herkesin özgürce görüş ve eleştirilerini ortaya koyabileceği toplantılar düzenlenerek, yerel topluma danışılması, anketler, sosyolojik araştırmalar, basın, yersel referandum v.b. yöntemlerle eğilimsaptamaları yapılması yolları araştırılmalıdır.

- Belediye yönetimi kamuoyunu (belde halkını) anlamalı ve değerlendirmelidir. Belediye yönetiminin bunu yapabilmesi içinse, belde halkı ile ilişki kurması, halkın istekleri konusunda daima tedbirli olması, hizmet götürülen kitleyi (belde halkını) iyice tanıması ve onun özelliklerini bilmesi gerekmektedir.

- Belediye yönetimi, kamuoyu (belde halkı) ile ilişki kurma yollarını araştırmalı, bu anlamda belde halkıyla doğrudan ve etkili ilişki kurabilmelidir. Bunun için belediye yönetimi, mümkün olduğu kadar kişisel ziyaretlerin, telefon konuşmalarından daha fazla yapılmasına özen göstermelidir.

- Belediye yönetimi kamuoyunu (belde halkını) etkilemek için "haberleşme" araçlarını kullanmalıdır. Haber-

leşme araçlarının kullanılması bir anlamda halkla ilişkilerin kendisi olduğundan, kanaatleri etkileme olarak kabul edilmektedir.

- Özellikle büyük yerleşim merkezlerinde belediye birimlerinin dağınık bir şekilde yerleşmiş olmaları da belde halkının belediye ile kuracağı iletişimi güçleştirmektedir. Halkın günlük yaşamında çok sık gitmek zorunda kaldığı kurumların başında gelen belediyelerin, ulaşım güçlüklerinin olmadığı bir yerde ve olabildiği ölçüde tüm birimlerinin bir arada bulunduğu bir yapılanmaya gitmelerinde de yarar bulunmaktadır.

- Basın ve halkla ilişkiler birimlerinin; belediyelerin büyüklüğü, hizmet verdiği beldenin nüfusu, sosyal ve kültürel yapısı dikkate alınarak, örgütlenmeleri yasal olarak düzenlenmelidir. Bu birimlerin örgüt içindeki konumları, görev ve yetkileri net olarak belirlenmeli ve çağdaş yönetim ilkelerine göre çalışmaları için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

- Basın ve halkla ilişkiler birimlerinde çalıştıracak personelin nitelikleri de belirlenmeli ve belediyelere bu nitelikteki personeli çalıştırabilmek için yetkiler ve olanaklar tanınmalıdır.

- Basın ve halkla ilişkiler hizmetinin etkin ve verimli olması için; demokratik belediyecilik yaklaşımı (saydamlık, katılımcılık, üretkenlik gibi) kabul edilerek uygulanmalı, bu anlamda çeşitli şekillerde etkin bir halk katılımı ve denetimine olanak sağlanmalı, belediye yönetimi bu katılımı ve denetimi kolaylaştıracak biçimde yeniden teşkilatlandırılmalıdır.

Ancak, yasal düzenlemeler, her zaman sorunları gidermede, birimlerin işlevselliğini sağlamada tek başına yeterli olamamaktadır. Bu nedenle belediyelerde basın ve halkla ilişkiler çalışmalarının işlevlerini yerine getirmede öncelik taşıyan koşullar olarak;

- Toplumda yerleşik bir demokratik düzenin olması ve toplumun her kesiminde, yerel yönetim birimlerinin demokratik düzenin vazgeçilmez kurumları olduğu benimsenmiş olması,

- Kendisini, içinde yaşadığı toplumu ilgilendiren konulara duyarlı, ilgili ve tepki gösterebilen, ekonomik ve sosyal hakları güvence altına alınmış bir topluluğun bulunması,

- Toplumun serbestçe haber alabilmesi için tüm haberleşme kanallarının açık bulundurulması,

- Belediye başkanı başta olmak üzere, tüm belediye çalışanlarının halka hizmet için orada bulundukları inancında olmaları, hizmette kamu yararını gözetmeleri, halkın isteklerine karşı sorumlu, duyarlı, aynı zamanda halka karşı dürüst ve açık olmaları sayılabilir.

Basın, belediyelerin, halkla bağlantısını sağlayan en önemli ve etkili araç, Halkla ilişkiler ise, belediyelerin kentsel yaşamla ilgili bilgileri belde halkına aktarmada, onunla diyalog kurmada kullandığı çeşitli yol ve yöntemlerin bütünü olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, belediyelerde basın, halkla ilişkiler ile birlikte vardır ve ondan bağımsız değildir. Çünkü belediye yönetimi, halkın ne düşündüğünü öğrenebilmek ve kendi düşüncelerini onlara aktarabilmek için, hem halkla ilişkiler yöntemlerini, hem de basını kullanmak zorundadır. Halkla

ilişkiler çalışmalarının basında yer alıp, kabul görmesi ise belediye yönetiminin başarısını artıracaktır.

Demokratik toplumlarda halktan bilgi alma ve halka bilgi verme, yönetim ve yönetilenler açısından hem bir görev, hem de bir haktır. Bu bağlamda, belediyelerin de çağdaş kent yaşamını her yönüyle belde halkına sunabilmesi en idealidir. Oysa günümüzde bunun gerçekleşmesi pek mümkün olmasa bile, belediyelerin kentsel yaşamla ilgili bilgileri belde halkına aktarmak için-çeşitli yol ve yöntemlerden biri olarak-halkla ilişkileri kullandığı bilinmektedir. Bugün gözlemlenen bir gerçek; belediyelerde de halkla ilişkiler iki yönlü bir fonksiyon niteliğinde-belediyeden belde halkına, belde halkından da belediyeye yönelik olmak üzere-işlemesi gerekirken; belde halkından belediyeye olan yönü unutulurak, genellikle tek yönlü, sadece belediyeden belde halkına olmak üzere işlemekte olduğudur.

Yapılan alan araştırmasının sonucunda; Ankara Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığında, birimin genelde basını izlediği (gazetelerden küpür kesip dosyalamak), halkla ilişkiler ile ilgili diğer görevleri ise ihmal ettiği gözlenmiştir. Birimi şu anda, halkla ilişkiler ile ilgili olmaktan ziyade bir basın bürosu görünümünde gören birim yetkilileri de, halkla ilişkiler hizmetini yerine getirmek amacıyla büyük bir proje olarak kabul ettikleri Halk-danış bürolarını kurmayı düşünmektedirler. Ayrıca, araştırma yapılırken, Ankara Büyükşehir Belediyesindeki halkla ilişkiler hizmetlerinin bu birim dışında, Özel Kalem Müdürlüğü, Belediye Başkanı ve diğer birimlerce de yerine getirilmeye çalışıldığı saptanmıştır. Bu durum hizmetin verim ve

etkinliğini düşürebileceği gibi, hizmete gereken önemin verilmemesine de neden olabilir. Bu nedenle, genelde belediyelerde-özelde Ankara Büyükşehir Belediyesinde-basın ve halkla ilişkiler birimleri bir uzmanlık birimi olarak kabul edilmeli ve bu anlamda yeniden örgütlenmelidirler. Ayrıca bu birimlerin görevinin sadece basını izlemek olmadığı, halkla ilişkiler faaliyetlerinin de bu bazda ele alınıp gerçekleştirilmesi gerektiği bilinmelidir.

Sonuç olarak; ülkemiz genelinde, bazı belediyelerde kurulan halkla ilişkiler birimlerinin etkin ve verimli çalışabilmeleri açısından yeniden örgütlenmelerinin sağlanması, bunun için yönetsel bir takım düzenlemelerin yapılmasının gerekli olduğu söylenebilir.

SORU KAĞIDI

ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER BİRİMİ İLE İLGİLİ SORULAR

1. Büyükşehir Belediyesinin Teşkilat yapısı nasıldır? Bu yapının Basın ve Halkla İlişkiler Biriminin tam olarak ismi ve statüsü nedir? (Genel Müdürlük mü? Daire Başkanlığı mı? Müşavirlik mi? Yoksa Şube Müdürlüğü mü?)
2. Büyükşehir Belediyesinin Basın ve Halkla İlişkiler birimi, ilk olarak ne zaman ve nasıl kurulmuştur? (Kanun, tüzük, yönetmelik, makam onayı veya başka şekilde kurulmuş olabilir. Bunlardan hangisi ile kurulmuştur?)
3. Büyükşehir Belediyesinin Basın ve Halkla İlişkiler birimi kurulduğundan bugüne kadar değişikliklere uğramış mıdır?
4. Büyükşehir Belediyesinin Basın ve Halkla İlişkiler biriminin kuruluş şeması, yetki görev ve sorumluluk yönetmeliği var mıdır?
5. Büyükşehir Belediyesinin Basın ve Halkla İlişkiler Biriminin amacı, yetki, görev ve sorumlulukları nelerdir?
6. Büyükşehir Belediyesi bütçesinden Basın ve Halkla İlişkiler birimine ayrılan kaynak ne kadardır? Bu kaynak hizmetin yürütülmesinde yeterli midir? Bu birimin Büyükşehir Belediye Bütçesi dışında başka kaynakları bulunuyor mu?

7. Büyükşehir Belediyesinin Basın ve Halkla İlişkiler biriminde kaç kişi çalışmaktadır? Bunların görev dağılımı nasıldır? Birimin personeli Basın ve Halkla İlişkiler konusunda eğitim yapmış kişiler midir?
8. Büyükşehir Belediyesinin kurmuş olduğu Basın ve Halkla İlişkiler Birimi, kalifiye personel, araç ve gereç bakımından donatılıp güçlendirilmiş midir? Modern haberleşme teknik ve yöntemleri üst düzeye yükseltilmiş midir?
9. Büyükşehir Belediyesinde Basın ve Halkla İlişkiler Biriminin politika (bu politikanın seçimini etkileyen ilkeler) ve uygulamaları nelerdir? Açıklayabilir misiniz?
10. Büyükşehir Belediyesinde Basın ve Halkla İlişkiler Biriminin bir ön araştırma bürosu var mıdır? Varsa bu büronun çalışmaları hakkında bilgi verebilir misiniz?
11. Büyükşehir Belediyesinde Basın ve Halkla İlişkiler birimi tarafından basın ve halkla olan günlük ilişkileri takip edecek ve iyi izlenim bırakacak şekilde geliştirilmiş pratik bilgi verme servisleri kurulmuş mudur? Eğer bu servisler kurulmamışsa gerekliliğine ne oranda inanıyor sunuz?
12. Büyükşehir Belediyesi olarak ilçe belediyelerinin basın ve halkla ilişkiler büroları ile koordineli bir çalışma yapıyor musunuz? Eğer yapıyorsanız çalışmalarınızdan örnekler verebilir misiniz?
13. Büyükşehir Belediyesi halkla ilişkiler uygulamasında hangi araçları kullanmaktadır?

1. Basılı Araçlar;

- a. Gazeteler
- b. Dergiler
- c. Broşürler
- d. El kitapları
- e. Bültenler
- f. Yıllıklar
- g. Mektuplar
- h. Deplianlar
- ı. El ilanları
- i. Afisler
- j. Pankartlar
- k. Kuruluş gazetesi

2. Basılı Olmayan Araçlar;

- a. Radyo,
- b. Televizyon
- c. Filimler ve slaytlar
- d. Sergi ve fuarlar
- e. Sosyal olaylar (festivaller, balo, kokteyl, gezi, yarışma vs.)
- f. Toplantılar (seminerler, konferanslar, münazaralar, açık oturumlar, törenler, kurslar)
- g. Hoparlör Düzeni

Bunlardan hangileri ağırlıklı olarak kullanılıyor? Bunların dışında kullandığınız araçlar varsa nelerdir?

14. Büyükşehir Belediyesi olarak Halkla İlişkiler uygulamasında kitle haberleşme araçlarını etkili bir şekilde kullanabiliyor musunuz? Bunun sonucunda olumsuz imajları silip, olumlu imajlar yerleştirebiliyor musunuz? Örnek verebilir misiniz?

15. Büyükşehir Belediyesinin Halkla İlişkiler politika ve uygulamasında kullandığı kitle haberleşme araçlarının en etkili olanları hangileridir? Önem sırasına göre sıralayabilir misiniz?
16. Belediyelerle belde halkı arasındaki en kolay haberleşme aracı olan yerel basın, yerel radyo, yerel gazete var mı? Eğer yoksa bunların eksikliğini nasıl tamamlıyorsunuz?
17. Büyükşehir Belediyesinde Halkla İlişkiler hizmetinde radyo ve televizyondan yararlanma imkanları var mı? Eğer varsa bu imkan nasıl değerlendiriliyor?
18. Büyükşehir Belediyesinin belde halkı ile olan ilişkilerinde kullandığı kitle haberleşme araçlarının hedef kitleyi (belde halkını) inandırma gücü ne oranda gerçekleşiyor?
19. Belediye yönetimi olarak Ankara'da belde halkı ile bütünleştiğinize inanıyor musunuz? Eğer inanıyorsanız bu bütünleşmeyi nasıl ve ne şekilde gerçekleştiriyorsunuz? (Basın ile mi belediyenin halkla ilişkiler biriminin politika ve uygulamaları ile mi, yoksa her ikisi ile mi?)
20. İletişim araçlarını yöneten, onlara sahip olan ya da denetleyenler belde halkına bir iletide bulunmak için kitle haberleşme araçlarını kanal olarak kullanmak isteyen (kullanan) Büyükşehir Belediyesinin, belde halkına yönelik amaçlarını ne kadar etkinlikle yerine getirmekte veya getirebilmektedir?

21. Batı düşüncesinde, Halkla İlişkiler konusunda geliştirilen bir kavram var: "Yönetim, camdan bir ev gibi yönetilenlere açık olmalıdır. Yaptığı ve yapacağı işlerden sürekli olarak halka bilgi vermelidir." Bu düşünce çerçevesinde, yönetim olarak yönetilenlerle aranızda bilgi verme ve denetlemeyi ne kadar sıklıkla yapıyorsunuz?

22. Sizce saydam belediyeçilik, katılımcı belediyeçilik nedir? Nasıl olmalıdır? Bu anlayış çerçevesinde saydam belediyeçilik ve katılımcı belediyeçilik ile ilgili uygulamalarınız varsa nelerdir? Bu konuda ne tür sorunlarla karşılaşyorsunuz?

İsteyip de gerçekleştiremediğiniz bu uygulamaların sebeplerini açıklayabilir misiniz?

23. Büyükşehir Belediyesi olarak, yönetim ile yönetilen arasında halkla ilişkilerin yeri nedir? Ne olmalıdır?

24. Büyükşehir Belediyesinin halkla ilişkiler biriminde çalışanlar işlerini rahatlıkla ve verimli bir şekilde yürütebilmeleri açısından doğrudan doğruya yönetimi elinde bulunduran makam (Büyükşehir Belediye Başkanı)'a mı, yoksa başka bir makam'a mı bağlıdır?

25. Büyükşehir Belediyesi olarak, basınla ilişkilerinizi nasıl yürütüyorsunuz? Bir basın politikasına sahip mısınız?

Bu politika sizin halka iletmek istediklerini tam ve net olarak iletmenizi sağlayabiliyor mu?

26. Büyükşehir Belediyesi olarak, halkla ilişkiler uygulamasında basını tam olarak (bütünüyle) kullanabiliyor musunuz?
27. Büyükşehir Belediyesi olarak, belde halkına iletmek istediğiniz konularda daha çok yerel gazetelerden mi, yoksa ülkeye yönelik gazetelerden mi yararlanıyorsunuz?
28. Büyükşehir Belediyesi olarak, halka iletmek istediğiniz konularda etkili bir kamuoyu oluşturabiliyor musunuz? Kamuoyu oluşturulmasının sizin için önemi nedir?
29. Büyükşehir Belediyesi olarak, halka iletmek istediğiniz konuyu gazetelere ilân şeklinde mi, yoksa haber şeklinde mi veriyorsunuz?
30. Büyükşehir Belediyesi olarak, belde halkına yönelik yayınlarınız var mı? Bu yayınları halka nasıl ulaştırıyorsunuz?
31. Hedef kitle (belde halkı) dileklerini, önerilerini, sorunlarını hangi şekillerde size duyurmaktadır? (dilekçe, yüzyüze görüşme, şikayet büroları vs. gibi)
32. Büyükşehir Belediyesi olarak, belde halkı ile aranızdaki iletişimde yüzyüze ilişki hangi oranda, ne kadar gerçekleşiyor?
33. Büyükşehir Belediyesinin iş, istek ya da şikayet sahipleri ile ilişkileri nasıl yürütülmektedir?

34. Büyükşehir Belediyesi olarak, belde halkının istek ve dileklerini öğrenmede hangi yollar kullanılmaktadır? (Referandum, kamuoyunun yoklanması, sosyolojik anketler, araştırmalar, basın vb. gibi)
35. Belde halkının yönetim olarak, sizin çalışmalarınız hakkında haberi oluyor mu? Yeterli olarak belde halkına bilgi veriyor musunuz? Halkın istek ve dileklerini yeterince değerlendirebiliyor musunuz?
36. Belediye yönetimi olarak, kararlarınızı hedef kitleyle birlikte aldığınız inancını doğrulatabiliyor musunuz? (Eğer bu olay varsa, hedef kitle belediye olarak, yakınlık duyacak ve size sahip çıkacaktır) Buna örnek verebilir misiniz?
37. Büyükşehir Belediyesinde belde halkının yönetime katılım olayı var mı? Varsa ne tip bir katılımsöz konusudur? Ve bu nasıl gerçekleşmektedir?
38. Büyükşehir Belediyesi halkla ilişkiler çalışmasında nasıl bir yol izlemektedir? (Karar verme, bilgi toplama, araştırma, planlama, ön deneme, değerlendirme, uygulama)
39. Büyükşehir Belediyesi olarak, halkı etkilemede çeşitli dernek, birlik, kurum, odalar veya örgütlenmiş yapılar kullanılıyor mu? Örnekler verebilir misiniz?
40. Halkın gereksinimleri sistemli bir şekilde incelenip, sonuçları değerlendirilerek, belde halkının yararına sunuluyor mu? Örnekler verebilir misiniz?

41. Büyükşehir Belediyesi olarak, halkla ilişkiler uygulamasının başarılı olduğuna inanıyor musunuz? (Eğer inanıyorsanız, kitle haberleşme araçlarını da etkili bir biçimde kullandığınıza inanıyorsunuz demektir.)

Basın ve halkla ilişkiler hizmetinin daha iyi yürütülebilmesi için çözüm önerileriniz var mıdır? Açıklayabilir misiniz?

42. Büyükşehir Belediyesinde halkla ilişkiler çalışmalarının istenildiği gibi yapılamamasında neden olarak; hizmete önem verilmemesi, eğitilmiş personel sıkıntısı, kadro ve organizasyon sıkıntısı ve ödenek yetersizliğinden hangisi gösterilebilir?

43. Halkla ilişkiler uygulamalarında elde ettiğiniz bulguları nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu bulguları değerlendirmede ne tür sorunlarla karşılaşyorsunuz?

44. Büyükşehir Belediyesinde halkla ilişkiler çalışmalarında ne tür sorunlarla karşılaşyorsunuz? Bu sorunları nasıl çözümlüyorsunuz? Açıklayabilir misiniz?

45. Büyükşehir Belediyesi olarak, basın ve halkla ilişkiler çalışmalarında mevzuattan kaynaklanan sorunlarınız var mı? Varsa, sorunlar ve bunlara getirdiğiniz çözüm önerileriniz nelerdir?

46. Büyükşehir Belediyesi olarak, basının tümüyle aynı derecede iyi ilişkiler kurabiliyor musunuz?

47. Kamuoyu oluşturmada problemleriniz var mı? Varsa nelerdir?

48. Kamuoyu oluşturmada karşılaştığınız zorlukları aşmak için neler yapıyorsunuz?
49. Büyükşehir Belediyesiinin basınla olan ilişkilerinde başlıca sorunlar nelerdir? Bu sorunları nasıl zmlyorsunuz?
50. Belediye hizmetleri yönünden basına akseden halk şikayetleri nelerdir? şikayetlerin genel bir tasnifini yapabilir misiniz? (rnek; halk sağlığı, temizlik, toplu taşımacılık vb. gibi)

YARARLANILAN KAYNAKLAR

KİTAPLAR

ABADAN, Nermin; Modern Toplumlarda Halkla Münasebetler (Public Relations) TODAİE Yayın No: 80, Ankara, 1964.

AKDUR, Süheyl; Belediyelerde Basın ve Halkla İlişkiler Hizmeti, TODAİE Kamu Yönetimi Lisans Üstü Uzmanlık Tezi, İzmir, 1987.

AKTAN, Tahir; Kamu İdaresi, İkinci Basım, Bursa, 1989.

ALEMDAR, Korkmaz-Raşit KAYA; Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar, Ankara, 1983.

ANKARA BÜLTENİ, Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayını, 1989, Sayı: 1.

Ankara Programı Uygulama Planı, Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayını, Ankara, Ağustos 1989.

Ankara Programı 1990, Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayını, Ankara, Şubat 1990.

ASNA, M.Alaaddin; Halkla İlişkiler, TODAİE Yayını, Ankara, 1969.

—————; Bankacılar İçin Beşeri İlişkiler, Ankara, 1979.

—————; "Halkla İlişkilerin Türkiye'de Benimsenmesi", Halkla İlişkiler Sempozyumu-87, AÜ BYYO - TODAİE Ortak Yayını, Ankara, 1988.

ATAOL, Alpay; Halkla İlişkiler, Örgütlerin Temsil Edilmesinde Kavramsal Bir Model, İzmir, 1987.

- I. Ankara Kurultayı 13-16 Ekim 1989, Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayını, Ankara, Şubat 1990.
- ÇADIRCI, Suat; Bankalarda, Ticari İşletmelerde İktisadi Kuruluşlarda Halkla İlişkiler, İkinci Baskı, Ankara, 1967.
- ÇİTÇİ, Oya; Yerel Yönetimlerde Temsil-Belediye Örneği-TODAİE Yayını, No: 226, Ankara, 1989.
- EROĞLU, Hamza; İdare Hukuku, Genel Esaslar, İdari Teşkilat ve İdarenin Denetlenmesi, Beşinci Bası, Ankara, 1985.
- ERGÜDER, Üstün; "Decentralization of Local Government And Political Culture In Turkey," HEPER, Metin (Ed.); Democracy And Local Government İstanbul In the 1980s; London, 1987.
- ERTEKİN, Yücel; Halkla İlişkiler, İkinci Baskı, TODAİE Yayınları, No: 215, Ankara, 1986.
- ; "Halkla İlişkiler Ders Notları", Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları, (Cilt II), TODAİE Yayını, Ankara, 1990.
- ; "Yönetimde Haberleşme ve Halkla İlişkiler", İl Planlama ve Koordinasyon Müdürleri ile APK ve İl Planlama Uzman Yardımcıları Kurs Notları, İçişleri Bakanlığı Yayını, Ankara, 1986.
- GÖKYAY, Birten; "Bir Kuruluşta Halkla İlişkilerin Yeri ve Önemi", Halkla İlişkiler Semineri, MPM Yayınları: 106, Ankara, 1971.
- GÖRMEZ, Kemal; Yerel Demokrasi ve Türk Belediyeciliği, Basım Yeri ve Basım Yılı Yok.
- GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref; Yönetim Hukuku, Üçüncü Bası, Ankara, 1989.
- HEPER, Metin (Ed.); Dilemmas of Decentralization Municipal Government In Turkey, Bon, 1985.

HEPER, Medin (Ed.); Democracy And Local Government İstanbul In The 1980s, London, 1987.

İç Düzen Genel Rapor Kitap: 2 Belediyeler, T.C. İçişleri Bakanlığı-İç Düzen Yayınları: 5, Basım Yeri ve Basım Yılı Yok.

KAZANCI, Metin; Halkla İlişkiler Kuramsal ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar, Ankara, 1982.

—————; "Halkla İlişkilerin Anlam ve İçeriği", Halkla İlişkiler Semineri, MPM Yayını, Basım Yeri Yok, 1982.

KILIÇ, Altemur; "Halkla İlişkilerde Kitle Haberleşme Araçları", Halkla İlişkiler Semineri, MPM Yayınları: 106, Ankara, 1971.

KÜÇÜKKURT, Mehmet; "Halkla İlişkilerde Araştırma Yöntemleri ve Değerlendirme", Halkla İlişkiler Sempozyumu-87, AÜ BYYO ve TODAİE Ortak Yayını, Ankara, 1988.

KELEŞ, Ruşen-Fehmi YAVUZ, Yerel Yönetimler, İkinci Baskı, Ankara, 1989.

KORKMAZ, Alemdar-Raşit KAYA; Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar, Ankara, 1983.

KORYÜREK, Cüneyt; "Halkla İlişkiler ve Reklamcılık", Halkla İlişkiler Semineri, MPM Yayınları: 106, Ankara 1971.

LOUGOVOY, Constantin; Halkla Münasebetler (Çev.: Süheyl Gürbaşkan), Basım Yeri ve Basım Yılı Yok.

MADDİCK, Henry; Democracy, Decentralization And Development, London, 1963.

MARDİN, Betül; "Halkla İlişkilerin A.B.D.'de Gelişimi ve Avrupa'ya Girişi", Halkla İlişkiler Sempozyumu-87 AÜ BYYO ve TODAİE Ortak Yayını, Ankara, 1988.

- MIHÇIOĞLU, Cemal; "Halkla İlişkiler Nedir?" Halkla İlişkiler Semineri, MPM Yayınları: 106, Ankara, 1971.
- NADAROĞLU, Halil; Mahalli İdareler, Üçüncü Bası, İstanbul 1986.
- ORRICK, James; Halkla İlişkiler Ders Notları, (Çev.: Oğuz Onaran) AÜ SBF BYYO Yayın No: 1, Ankara, 1967.
- ORTAYLI, İlber; Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği, Ankara, 1985.
- ÖZAKTAŞ, Adnan; "Devlet Yönetiminde Halkla İlişkiler", MPM Konferansları 1969-1970, (Cilt II), MPM Yayınları: 79, Ankara, 1971.
- ÖZYÖRÜK, Mukbil; İdare Hukuku Ders Notları, Ankara, 1977.
- SOYSAL, Mümtaz; Halkın Yönetime Etkisi, TODAİE Yayını, Ankara, 1968.
- ; 100 Soruda Anayasanın Anlamı Ek: 1982 Anayasası, Yedinci Baskı, İstanbul, 1987.
- ŞEN, Semra-Meral ÇERÇİ; Halkla İlişkiler, T.C. Başbakanlık DPT, 1374 KD.275, Ankara, 1974.
- TCDD İşletmesinde Halkla İlişkiler Semineri 1988, ODTÜ Prof.Dr.N.Parlar Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayını, Basım Yeri ve Basım Yılı Yok.
- TOKGÖZ, Oya; "Gazetecilik-Halkla İlişkiler İlişkisinde Yazılı Basının Rolü ve Önemi", Halkla İlişkiler Sempozyumu-87, AÜ BYYO ve TODAİE Ortak Yayını, Ankara, 1988.
- TORTOP, Nuri; Mahalli İdareler, Üçüncü Baskı, Ankara, 1988.
- ; Yönetim Biliminin Temel İlkeleri, TODAİE Yayını, Ankara, 1990.

TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, Ankara, 1990.

UYSAL, Birkân; Halkla İlişkiler Ders Notları (1976-1977)
Ankara, 1977.

YALÇINDAĞ, Selçuk; Yönetim-Halk İlişkileri, TODAİE Yayını,
Ankara, 1974.

_____; Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler,
Türk Belediyecilik Derneği Yayınları, Ankara, 1968.

_____; "Çağdaş Belediyecilik ve Türk Belediye-
leri", Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları,
(Cilt I), TODAİE Yayını, Ankara, 1990.

_____; "Belediyelerde Halkla İlişkiler",
Belediye Muhasipleri Semineri Ders Notları, (Cilt
I) TODAİE Yayını, Ankara, 1990.

YAVUZ, Fehmi; Türk Mahalli İdarelerinin Yeniden Düzenlen-
mesi Üzerinde Bir Araştırma, TODAİE ve DPT Ortak
Yayını, Ankara, 1966.

YAZICIOĞLU, Recep; Taşra Yönetiminin Yeniden Düzenlenmesi,
(Mahalli İdareler Reformu) Basım Yeri Yok, 1989.

MAKALELER

AKALIN, Muzaffer; "Belediyeciliğimizin Tarihçesi", İller
ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 259, (Mayıs
1967).

AKTAN, Tahir; "Mahalli İdarelerin Bazı Sorunları Üçerine"
Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 2, (Haziran
1974).

AR, A.Fikret; "Fransa ve Türkiye'de Yönetici Yetiştiren
Başlıca Kurumlar ENA, IIAP ve TODAİE", Amme İdare-
si Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 4, (Aralık 1986).

ASNA, M.Alaaddin; "Yönetim Halk İlişkileri", Amme İdaresi

ASNA, M.Alaaddin; "A'dan Z'ye Halkla İlişkiler" (Söyleşi),
Dış Ticarete Durum Dergisi, (Ocak-Şubat 1989).

AYTAÇ, Fethi; "Toplum Kalkınması ve Belediyeler", Türk
İdare Dergisi, Yıl: 59, Sayı: 377, (Aralık 1987).

AYDIN, Ahmet Sezai; "Amerika Birleşik Devletlerinde Bele-
diyelerin Halkla İlişkileri", İller ve Belediyeler
Dergisi, Yıl: 28, Sayı: 320, (Haziran 1972).

_____ ; "Belediyelerin Bir Görevi", İller ve
Belediyeler Dergisi, Yıl: 40, Sayı: 460, (Şubat
1984).

_____ ; "Büyükşehir Belediye Meclislerinin Olu-
şum Biçimi Konusunda Birkaç Görüş", İller ve Bele-
diyeler Dergisi, Yıl: 40, Sayı: 470, (Aralık, 1984).

_____ ; "Büyük Kent Belediye Encümeni", İller
ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 41, Sayı: 472, (Şubat
1985).

_____ ; "Büyük Kent Belediye Başkanı", İller ve
Belediyeler Dergisi, Yıl: 41, Sayı: 479, (Eylül
1985).

_____ ; "Yerleşim Yerlerinin Oluşum ve Gelişimi
Konusunda Bir Derleme", İller ve Belediyeler
Dergisi, Yıl: 41, Sayı: 475-476 (Mayıs-Haziran
1985).

_____ ; "Büyükşehir ve İlçe Belediye Başkanları",
İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 42, Sayı: 488,
(Haziran 1986).

_____ ; "Büyükşehir Belediye Meclisi", İller ve
Belediyeler Dergisi, Yıl: 43, Sayı: 449, (Mayıs
1987).

- BLACK, Sam; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 26, Sayı: 281, (Mart 1969).
- BULUT, Cengiz; "34 Sayılı Karardan 2561 Sayılı Kanuna", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 38, Sayı: 437, (Mart 1982).
- ÇAKAR, Burhanettin; "Mahalli İdarelerin Tanımı ile Belediyelerin Kuruluş ve Gelişmesi", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 30, Sayı: 340, (Şubat 1974).
- ÇIRAKMAN, Birsen; "Kamu Hizmeti", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 4, (Aralık 1976).
- ÇOKER, Ziya; "İl Özel İdareleri Nasıl Geliştirilir?" *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 20, Sayı:3, (Eylül 1987).
- DAŞER, Azize; "Halkla İlişkiler", *İller Bankası Vakıf Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, (Ocak 1988).
- _____ ; "Yönetimde ve Yerel Kuruluşlarda Halkla İlişkiler", *İller Bankası Vakıf Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 7, (Temmuz 1988).
- ERTEKİN, Yücel; "Halkla İlişkiler ve Görüntü Yaratma", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 3, (Eylül 1978).
- _____ ; "İletişim Kaynağının Birtakım Nitelikleri Üzerine Düşünceler", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 1, (Mart 1980).
- _____ ; "Başbakanlık ve İçişleri Bakanlığı'nda Halkla İlişkiler Uygulaması", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 1, (Mart, 1983).
- EKE, Ali Erkan; "Anakent Yönetimi ve Yönetimlerarası İlişkiler.: Batı Deneyimi ve Türkiye", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 18, Sayı: 4, (Aralık 1985).

ERYILMAZ, Bilâl; "Belediye Hizmetlerinin Yürütülmesinde Alternatif Kurumsal Yöntemler", *Türk İdare Dergisi* Yıl: 61, Sayı: 382, (Mart 1989).

GERAY, Cevat; "Belediyelerin Halkla İşbirliği Yapması Gereği ve Halk Katılışlarını Sağlama Yolları", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 25, Sayı: 277, (Kasım 1968).

—————; "Sosyal Hizmetler Alanında Halk Katılışlarının Sağlanması ve Gönüllü Dernekler", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 4, (Aralık 1969).

—————; "Belediyelerimizin Yapısal Sorunları", *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 32, No: 1-4, (Mart-Aralık 1977).

—————; "Belediyelerin Kent Planlaması Sürecine İlişkin Görevleri, Yetkileri ve Halkın Katılımı Sorunu", *İdarecinin Sesi Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1, (Ocak 1989).

GÖKÇEER, Fikri; "Belediye Başkanlarının Başarısında Belediye Halk İlişkilerinin Yeri ve Önemi", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 31, Sayı: 359, (Eylül 1975).

GÖNÜL, Mustafa; "Yeni Bir Kalkınma Aracı Olarak İlmip", *Türk İdare Dergisi*, Yıl: 43, Sayı: 339, (Kasım-Aralık 1972).

GÜLER, Birgül; "Büyük Kentler İçin Yönetim Arayışları", *Türk İdare Dergisi*, Yıl: 59, Sayı: 374, (Mart 1987).

- GÜLER, M.Hayri; "Genel İdarede Halkla İlişkiler ve Bürokrasi", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 31, Sayı: 355-356, (Mayıs-Haziran 1975).
- GÜRSOY, Aziz; "Gündemin İlk Maddesi Yerel Demokrasidir" Özerk Yerel Yönetim Dergisi, Sincan Belediyesi Yayını, Yıl: 1, Sayı: 1, (Şubat 1990).
- GÜVEN, H.Sami; "Değişen Yerel Hizmet Kavramı ve Yerel Yönetimlerde Ölçek Sorunu", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 4, (Aralık, 1982).
- HAKAN, Tolga; "Belediyeler ve Halk Desteği", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 31, Sayı: 355-356, (Mayıs-Haziran 1975).
- HAMAMCI, Can; "Yerel Yönetimler ve Demokrasi", Yeni Gündem Dergisi, Yerel Yönetimler Eki, Sayı: 6.
- HUQUE, Ahmet Shafo Qoul; "Gelişmekte Olan Ülke Mahalli İdarelerinde Reform: Bangladeş Örneği", (Çev.: Tacettin Karaer), İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 43, Sayı: 495, (Ocak 1987).
- IULA; "Avrupa'da Bölgesel İdare (Regional Government) ve Bölgesel Planlama", (Çev.: Seyün Börtücene), İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 26, Sayı: 281, (Mart 1969).
- ; "Uluslararası Mahalli İdareler Birliği", (Çev.: U.Yalçın) İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 27, Sayı: 311, (Eylül 1971).
- ; "Avrupa'da Halkın Yönetime Katılımı ve Mahalli İdareler", (Çev.: Selçuk Yalçındağ), Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 2, (Haziran 1974).
- ; "1983 Haziranında Yapılan IULA Kongresinde Alınan Kararlar", (Çev.: Erdoğan Alveren), İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 40, Sayı: 462, (Nisan 1984).

IULA; "Modern Mahalli İdare Demokrasi-Etkinlik-Sosyal Adalet", (Çev.: Mehmet Aldan), İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 40, Sayı: 470, (Aralık 1984).

IŞIT, Salih Günal; "Belediyelerde Program Bütçe ve Maliyet Muhasebesi Uygulamasının Faydaları", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 45, Sayı: 525-526, (Temmuz-Ağustos 1989).

KARAER, Tacettin; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 43, Sayı: 499, (Mayıs 1987).

_____; "12 Eylül ve Mahalli İdarelerin Yeniden Düzenlenmesi", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 43, Sayı: 506, (Aralık 1987).

_____; "1980 Sonrasında Mahalli İdarelerin Yeniden Düzenlenmesi", Türk İdare Dergisi, Yıl: 61, Sayı: 382, (Mart 1989).

KARABİLGİN, Ahmet; "Yerel Yönetimlerde Personel Sorunları ve Çözüm Önerileri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 45, Sayı: 530, (Aralık 1989).

KARINCA, Eray-Kamil U. BİLGİN; "Bir Yönetime Katılma Aracı Olarak Yerel Yönetimler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 46, Sayı: 531, (Ocak 1990).

KAZANCI, Metin; "Halkla İlişkiler ve İdari Danışma Merkezleri", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2, (Haziran 1972).

KAZANCI, Metin; "Yerel Yönetimler Üzerine Birkaç Not", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 4, (Aralık 1983).

KELEŞ, Ruşen; "Yerel Demokrasi ve Yasal Sınırları", Yeni Güandem Dergisi, Yerel Yönetimler Eki, Sayı: 6.

KELEŞ, Ruşen; "Mahalli Hizmetlerdeki Yeni Gelişmeler Karşısında Mahalli İdareler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 19, Sayı: 215, (Eylül 1963).

—————; "1980 Sonrasında Belediyelerimiz", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 41, Sayı: 475-476, (Mayıs-Haziran 1985).

—————; "Türkiye'de Anakent Yönetimi", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 2, (Haziran 1985).

—————; "Belediye Gelirleri", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 4, (Aralık 1987).

MADDİCK, Henry; "Ekonomik ve Toplumsal Gelişmeye Yersel Yönetimin Katkısı", (Çev.: Semay Büyükdavras), Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2, (Haziran 1973).

"Mahalli İdare ve Çevre Tasarısının Anahatları", İller ve Belediyeler Dergisi, (Çev.: U.Valçın), Yıl: 27, Sayı: 300, (Ekim 1980).

MERİÇ, Osman; "Belediye İdarelerini Yeniden Düzenleme Zorunluluğunun Nedeni ve Konu ile İlgili Bazı Temel Sorunlar", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 34, Sayı: 393-394, (Temmuz-Ağustos 1978).

—————; "Yeni Anayasa ve Mahalli İdarelerden Belediyeler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 38, Sayı: 482, (Nisan 1982).

—————; "Metropolitan İdare Kurma Teşebbüsünde Üçüncü Aşama", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 40, Sayı: 462, (Nisan 1984).

—————; "Son Beş Yıllık Düzenlemeler Sonunda Belediyelerin Temel Konularının Hangi Aşamaya Ulaştıkları" İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 41, Sayı: 475-476, (Mayıs-Haziran 1985).

MERİÇ, Osman; "Hukuki Düzenlemelerin ve Kurulan Sistemlerin Verimlilik Bakımından Belediye Çalışmalarına Olumlu ve Olumsuz Etkileri", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 44, Sayı: 507, (Ocak 1988).

—————; "Hukuki Düzenlemelerin Belediyelerde Hizmet Verimini Artırmada Rolü", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 46, Sayı: 535-536, (Mayıs-Haziran 1990).

MUTLU, Necati; "Halk Katılımı", *SİNCANCA*, Sincan Belediyesi Yayını, Yıl: 1, Sayı: 7, (Ocak-Şubat 1990).

ÖKTEM, M.Kemal; "Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Gelişimi *Türk İdare Dergisi*, Yıl: 60, Sayı: 378, (Mart 1988).

—————; "Belediye Personel Yönetimi Üzerine Düşünceler", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 46, Sayı: 532, (Şubat 1990)

ÖKTEM, Kutluay-Refik Ali UÇARCI; "Festival Olgusu ve Belediyeler", *Türk İdare Dergisi*, Yıl: 59, Sayı: 377, (Aralık 1987).

ÖZ, Esat; "Mahalli İdare Kararlarına Halk Katılımı: Genel Bir Değerlendirme", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 43, Sayı: 501-502, (Temmuz-Ağustos 1987).

ÖZER, Ahmet; "İl Özel İdarelerinin Organları, Görevleri ve Merkezi İdare İle İlişkileri", *Türk İdare Dergisi*, Yıl: 60, Sayı: 378, (Mart 1988).

ÖZŞEN, Tayfur; "Yerel Yönetimler ve Planlama", *Türk İdare Dergisi*, Yıl: 59, Sayı: 377, (Aralık 1987).

PİRLER, Orhan; "Yeni Belediyeler, Belediyeler, Belde Halkının Esenliği ve Refahı İçin Kurulur", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Yıl: 44, Sayı: 513-514, (Temmuz-Ağustos 1988).

ROBİNSON, J.E.; "Halkla İlişkiler Görevlisi", (Çev.: Birkân Uysal), (Makalelerden Özetler), Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 3-4, (Aralık 1968).

SENCER, Muzaffer; "Yönetimin Tarihsel Evrimi ve Yönetim Sistemleri", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 2, (Haziran 1985).

SEZER, Birkan Uysal; "Yönetimsel Liderlik ve Halkla İlişkiler Etkisi", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 1, (Mart 1985).

_____; "Yerel Yönetimin Çevresi-Halkla İlişkiler ve Kanaat Araştırmaları", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 20, Sayı:1, (Mart 1987).

_____; "Bir Halkla İlişkiler Kuramı Olabilir mi?", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 20, Sayı:2, (Haziran 1987).

SEZGİN, İsmet; "Yerel Yönetim Bakanlığı", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 34, Sayı: 388, (Şubat 1978).

SODAN, Ramazan; "Belediye Meclisi ve İl Genel Meclisinin Toplantı ve Görüşme Usulü", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 45, Sayı: 525-526, (Temmuz-Ağustos 1989).

ŞENYAPILI, Önder; "Bir Halkla İlişkiler Sorunu Olarak Reklamcılık", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 3, (Eylül 1971).

_____; "1970'lerin Başında Sayılarla Türk Basını", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 4, (Aralık 1971).

TARHAN, Şerafettin; "Büyük Şehir Belediyeleri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 41, Sayı: 475-476, (Mayıs-Haziran 1985).

TAYŞİ, İsmet; "Yerel Yönetimler Nedir?" İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 45, Sayı: 529, (Kasım 1989).

—————; "Devlet Yönetim Sistemi İçerisinde Belediyelerin Yeri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 32, Sayı: 366, (Nisan 1976).

TEKELİ, İlhan; "Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye'de Belediyelerin Gelişimi", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 2, (Haziran 1983).

TEKELİ, İlhan-Yiğit GÜLÖKSÜZ; "Belediye Sorunları", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 2, (Haziran 1976).

TEKMEN, Mustafa; "İl Özel İdareleri ve Bölgesel Kalkınma", Türk İdare Dergisi, Yıl: 61, Sayı: 382, (Mart 1989).

TORTOP, Nuri; "Belediyelerde İş Verimliliği (Prodüktivite) Esasları ve Belediye-Hemşeri İlişkileri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 25, Sayı: 277, (Kasım 1968).

—————; "Halkla İlişkiler Sorunları ve Belediyeler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 26, Sayı: 290, (Aralık 1969).

—————; "Halkla İlişkiler ve Yöneticilerin Görevleri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 30, Sayı: 349, (Kasım 1974).

—————; "Yerel İdarelerin Özerkliği", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 34, Sayı: 389, (Mart 1978).

—————; "Halkla İlişkiler ve Yönetim", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 36, Sayı: 420-421, (Ekim-Kasım 1980).

—————; "Yönetime Katılma ve Nedenleri" İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 37, Sayı: 423, (Ocak 1981).

TORTOP, Nuri; "Yönetim Sistemimiz İçinde Belediyelerin Önemi, Sorunları ve Yeni Düzenlemeler", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 4 (Aralık 1985).

—————; "Halkla İlişkilerde Kamu Kuruluşları ve Basının Sorumluluğu", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 1, (Mart 1986).

TORTOP, Nuri; "İl Özel İdarelerinin Durumu ve Yeni Getirilen Değişiklikler", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 3, (Eylül 1987).

TOPRAK, Zerrin; "Türkiye'de Kentleşme ve Yerel Yönetime Katılmada Halkın Rolü", Türk İdare Dergisi, Yıl: 59, Sayı: 374, (Mart 1987).

—————; "Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 1, (Mart 1990).

UYSAL, Birkân; "Yersel Yönetimlerde Eğitim Semineri", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 1, (Mart 1976).

—————; "Halkla İlişkiler: Bir Değerlendirme", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 3, (Eylül 1983).

ÜNAL, Sadettin; "Belediyeciliğimizin Tarihçesi", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 34, Sayı: 393-394, (Temmuz-Ağustos 1978).

YALÇINDAĞ, Selçuk; "Değişen Koşullar ve Mahalli İdarelerimiz", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, (Haziran 1968).

—————; "Mahalli İdarelerde Halkla İlişkiler", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 3-4, (Aralık 1968).

—————; "Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 1, (Mart 1986).

YALÇINDAĞ, Selçuk; "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Türk İdare Dergisi, Yıl: 59, Sayı: 377, (Aralık 1987).

_____; "Yerel Yönetimler İçin Yeni Model Arayışları", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 3, (Eylül 1988).

YAŞAYAN, Sabri; "Belediyelerle İlgili Gelir, Yardım ve Fonlar, Yeni Bir Belediye Kanunu İhtiyacı", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 41, Sayı: 475-476, (Mayıs-Haziran 1985).

YAVUZ, Fehmi; "İkinci Cumhuriyetin Eşiğinde Mahalli İdarelerimiz", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 18 Sayı: 193, (Kasım 1961).

YAVUZALP, Meral, "Kamu Görevlilerinde Halkla İlişkiler", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl: 27, Sayı: 314, (Aralık 1971).

YEĞENOĞLU, Özgür; "Kamuoyu Araştırma Uygulamalarının Düzenlenmesinde Alternatif Yaklaşımlar", Türk İdare Dergisi, Yıl: 60, Sayı: 379, (Haziran 1988).

YETER, Enis; "Mahalli İdareler Birlikleri", İller ve Belediyeler Dergisi, Yıl:45, Sayı: 522, (Nisan 1989).

WILLIAM, A.Robson; "Yönetenler ve Yönetilenler", (Çev.: Birkan Uysal-Sezer), (Kitap Eleştirisi), Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, (Mart 1969).